

GORDANA IGREC

1

**MALI ŽENSKI
RAZGOVORI**

Uvodna riječ autorice Malih ženskih razgovora, novinarka Gordane Igrec

Kao što u parkovima, tim gradskim oazama ljepote i mira, postoje klupe za počinak prolazniku namjerniku, tako su i Mali ženski razgovori koje imate pred sobom osmišljeni za okrijepu duše. Za napraviti malu stanku u danu ili večeri kada imate barem pola sata vremena samo za sebe. Za svoj mir i ulazak u drugačije svjetove od onih koje živite u svojoj svakodnevnicu.

U želji da sačuvamo kutak samo za žene, posebice one koje se hrabro i samosvjesno odupiru svim kanonima i nametnutnim obrascima ponašanja, pokrenuli smo Male ženske razgovore na portalu Akademija Art kao nastavak istih u varaždinskom Regionalnom tjedniku (koja sam godinama vodila) s manjom razlikom u postavljanju pitanja sugovornicama.

Sugovornice za Male ženske razgovore koji su osmišljeni da budu ljupki, dražesni, ali i moćni i žestoki kakve već žene znadu biti i da prkose „sili gravitacije“ poput kultne knjige o ženskoj psihi „Žene koje trče s vukovima“ autorice španjolske psihijatrice Clarise Pinkole Estes, birane su po ključu po kojem su se istaknule u svojoj domeni djelovanja.

Tako da smo napravili cijeli niz razgovora s pjesnikinjama, književnicama, novinarkama, ženama iz kulturnog života, političkog, znanstvenog svijeta i onog umjetničkog. Nikada pri tome nismo gubili iz vida njihove sitne radosti i samo njihove snove, imajući u vidu da se žena realizira ne samo u svojem zvanju ili pozivu nego kao i majka, domaćica, supruga, ljubavnica, ona koja drži četiri kantuna kuće.

Stoga naši Mali razgovori ne gube čar nečeg prisnog i poznatog, nečeg toplog i intimnog što smo podijelile s našim sugovornicama, a blisko je svakoj ženi bez obzira na zvanje. Uostalom elektronička knjiga Mali ženski razgovori nastala je na inicijativu jednog muškarca, urednika portala Akademija Art i s moje strane kao autorice Malih ženskih razgovora objeručke je prihvaćena.

U elektroničkoj knjizi Mali ženski razgovori predstaviti ćemo 76 sugovornica koliko smo u godinu dana od 7. siječnja 2021. godine do 7. siječnja 2022. godine intervjuirali. Moramo reći kako su se žene s nekom „nepodnošljivom lakoćom postojanja“, rado odazivale na Male ženske razgovore i s radošću pisale odgovore koje sam ja kao autorica jednako tako s nekom lakoćom postavljala i kroz pitanja pokušala unositi tračak vedrine u zahtjevnu žensku svakodnevicu u drugoj dekadi 21. stoljeća. Sve od reda žene s kojima sam razgovarala davale su spontane, ali promišljene odgovore isprepletene s mudrim mislima bez potvrde da ikome dokazuju svoju mudrost, koje žene nose kao svoj genetski kod zapisan u rodnoj kategoriji. Neke od njih su bila više samozatajne neke manje, ali uvijek smjele i otvorene za razgovor. Uostalom, takav je i ženski svijet u stvarnosti, a ne samo u Malim ženskim razgovorima.

Još kao djevojka čitajući u ženskim časopisima slične intervjuje nailazila sam na slične odgovore i slične svjetonazore žena kakve sam i sama dobivala kada sam bila s one druge strane, dakle, ona koja propitkuje svoje sugovornice. Sve žene imale su svoj moto u životu, svoje izbrušene stavove i svjetonazore, sve su vjerovale u ljepši i pravedniji svijet i svima njima je jednako važan bio privatni život sa svojom djecom i partnerima kao i realizacija kroz posao koji su obavljale. Pisati pitanja kao i uobličiti odgovore u smislenu cjelinu razgovora za mene je predstavljalo duhovno putovanje kroz „geografiju duše“ moje sugovornice, a one se nisu štedjele u odgovorima. Kao što se žene rijetko kada u životu i štede. Pisale su odgovore iskreno, promišljeno, ali i „s puno srca“ ma kako to možda zvučalo kao fraza.

Upravo takva elektronička knjiga nakon prikupljenih 76 intervjuja sa sugovornicama iz raznih područja djelovanja stoji sada pred vama i mami da se započnu listati stranice i otkrivati svjetovi žena koji su veliki i neizrecivi poput svemira i maleni poput kačkanih, štirkanih tabletića kakve još uvijek imaju svi domovi diljem naše domovine, pa i šire koje ukrašavaju ženske ruke i kojima je stalo da se sačuva tradicija. Taj spoj modernog i tradicionalnog pokušali smo unijeti u Male ženske razgovore. Na čitateljicama elektroničke knjige Mali ženski razgovori je da odgonetnu koliko smo u tome i uspjele.

Nađite za sebe pola sata svaki dan vremena bilo to jutro ili večer dok ste djecu spremile na spavanje ili onu odraslu čekate da se vrate s tulumom, a muševi ili obavljaju svoje nedovršene poslove na kompjutorima ili gledaju TV, da prolistate knjigu i pronađete za sebe koju mudru uzrečicu svojih družbenica po sudbini i spolu i tako se učvrstite u svojim uvjerenjima još i više, potvrdite i svoje stavove, doznate iste ili slične sudbine poput vaših.

To nam je bila i namjera kada smo krenuli s elektroničkom knjigom Mali ženski razgovori da žene približimo ženama, a da njihove partnere ili odraslu djecu ne izuzmemo iz sudjelovanja u čitanju i oplemenjivanju njihovih duševnih svjetova.

Nemojte čekati, uzmite šalicu čaja u ruke, kockicu čokolade i dok je napolju hladno u toplini svojeg doma ili samo vašeg kutka uputite se u avanturu zajedno sa svojim prijateljicama, a opet svaka za sebe, s kojima ćete nakon pročitane moći još dugo, danima prepričavati i komentirati sugovornice Malih ženskih razgovora. Bez obzira bio vaš poziv javan ili manje angažiran, tko znade gdje će vas putevi nanijeti i možda već sutra postanete i vi sugovornicom Malih ženskih razgovora koji se i dalje nastavljaju.

Uživajte u svoja pola sata predaha od trčanja na posao, spremanja ručka, stavljanja suđa u sudericu, usisavanja stana, zalijevanja cvijeća, peglanja, razvažanja djece na vanškolske aktivnosti, u svijetovima koji su slični vama. Možda u sugovornicama Malih ženskih razgovora nađete svoju srodnu dušu. U ovakvom svijetu gdje se ljudi sve više otuđuju što zbog poslovnih obaveza, što zbog više sile koja se zove pandemija korone gdje sve do i samog života postaje neizvjesno, uzmite predah i zakoraknite u druge svjetove koji će vas voditi do vas samih. I da, nastavak knjige Mali ženski razgovori sljedi na godinu. Na istom mjestu i u isto vrijeme, a u međuvremenu pripremamo Male žensko-muške razgovore koji će, također vjerujemo u to, pobuditi zanimanje kod čitateljske publike.

Hvala.

Homage Hermini Petrović

U ime svih žena koje su svoje darovitosti nosile kroz život, a da nisu bile prepoznate kao nadarene umjetnice, naše Male ženske razgovore započinjemo pjesmom Hermine Petrović i hommageom ovoj zagrebačkoj milostivi iz nekog drugog vremena.

Pjesnikinja i slikarica Hermina Petrović rođena je početkom 20. stoljeća u građanskoj zagrebačkoj obitelji Springer. Prvi puta se udala za mladog i bogatog poduzetnika g. Vrleca pred početak II.svjetskog rata. Kako dugo nisu mogli imati djece tijekom rata posvojila je jedno kozaračko dijete, malu Danicu da bi 1943. godine rodila i svoju prvu i jedinu biološku kćer Vesnu.

*U radosti i u tuzi
i u smijehu i u suzi,
snivajući rane snove
pisala sam pjesme ove!*

Hermina

Imala je turbulentan život, jer se od prvog supruga rastala nakon što je on oženio njezinu sestričnu i otišla je bez djece živjeti u Njemačku odakle vuče svoje korijene. U Njemačkoj se udaje za velikog kavalira g. Petrovića s kojim živi sve do njegove smrti. Tijekom cijelog života pisala je pjesme i slikala. Preminula je u 92.godini života 2011.godine u Zagrebu i iza sebe ostavila svoje pjesme, svoju kćerku Vesnu M., danas umirovljenu magistru farmacije koja živi u središtu Zagreba i posvojenu kćer Danicu koja je živjela u blizini Koprivnice.

Uvijek je bila milostiva, dotjerana i njegovana unatoč svim životnim nedaćama. Iza nje ostali su i njezini unuci, svi akademski građani koji imaju svoje obitelji i koji žive i rade u Njemačkoj.

Gordana Igrec

KAZALO

1. Marija Igrec • stranica 2
2. Božica Jelušić • 7
3. Daniela Draštata • 11
4. Ines Bojanić • 15
5. Mara Bratoš • 17
6. Jasminka Domaš • 20
7. Gabriјela Kišiček • 23
8. Jasna Kovačević • 28
9. Dunja Jutronić • 32
10. Suzana Nikolić • 37
11. Gordana Flander Buljan • 40
12. Ljerka Vladović • 43
13. Mirjana Krizmanić • 48
14. Julija Koš • 51
15. Leonora Surian • 54
16. Šemsa Mustačević • 57
17. Ružica Cindori • 64
18. Ruža Studer-Babić • 68
19. Una Grgić • 71
20. Andreja Brajša Žganec • 77
21. Davorka Črnčec • 82
22. Nika Turković • 89
23. Mladenka Šarić • 93
24. Iva Žabkar • 97
25. Marija Krakan • 101
26. Maja Cvek • 105
27. Sanja Županić • 110
28. Ljiljana Bogojević • 115
29. Štefaniја Ludvig • 119
30. Dubravka Novak • 124
31. Slavica Gazibara • 128
32. Daria Knez Rukavina • 132
33. Mia Roje Đapić • 135
34. Ivanka Bušić • 139
35. Barbara Suhodolčan • 146
36. Kristina Koren Kudelić • 149
37. Mirela Videk Hranjec • 156
38. Mariјana Bijelić • 159
39. Branka Grakalić • 163
40. Lidija Puđak • 173
41. Željka Antonija Kahlik • 184
42. Uršula Tolj • 189
43. Marina Šur Puhlovski • 192
44. Mirjana Križanović • 200
45. Mirjana Mikulec • 205
46. Maja Gjerek • 211
47. Vesna Vidović-Oreški • 214
48. Ljilјana Lipovac • 217
49. Barbara Rocco • 223
50. Barica Pahić Grobenski • 227
51. Sonja Kušec Bećirević • 234
52. Mira Jungić • 241
53. Ružica Marušić Vasilić • 247
54. Irena Matijašević Radović • 250
55. Zrinka Turalija Kurtak • 252
56. Sonja Smolec • 257
57. Mariја Selak Raspudić • 260
58. Karolina Lisak Vidović • 264
59. Vesna Štulić • 268
60. Melita Rundek • 273
61. Dariја Žilić • 279
62. Hana Hegedušić • 282
63. Sanja Pilić • 285
64. Sanela Vrkljan • 290
65. Sonja Zubović • 294
66. Sanja Pribić • 298
67. Mirela Holy • 301
68. Sanijela Matković • 305
69. Snježana Babić-Višnjić • 308
70. Ljubica Ribić • 314
71. Đurđica Garvanović-Porobija • 321
72. Diana Burazer • 332
73. Leјla Kazinić-Kreho • 340
74. Lada Žigo Španić • 347
75. Mirna Weber • 353
76. Đurđica Vuković • 358

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S DOPREDSJEDNICOM UDRUGE UDOMITELJA VARAŽDINSKE ŽUPANIJE “ZIPKA”, UDOMITELJICOM IZ VARAŽDINA, MARIJOM IGREC

Teta, volim te puno

Koliko li samo djece u Hrvatskoj, a potom u Europi i ostatku svijeta nema odgovarajuće uvjete za život ili živi u vlastitim obiteljima koja ih ili zanemaruje ili im ne može pružiti niti najosnovije poput toplog obroka i školovanja. O pričama za laku noć i poljupcu u obraz ili čelo prije spavanja da se niti ne govori. Davno je nastala bajka o Djevojčici sa žigicama koja svakoga tko ima srca ne ostavlja ravnodušnima. Tko se, međutim, „krije“ iza udomitelja kod nas u Hrvatskoj koji udomljuju djecu, tu priču smo za blagdan Sveta Tri kralja kada su se mudraci s Istoka sa darovima došli pokloniti malenom djetetu, raspredali s dopredsjednicom Udruge udomitelja Varaždinske županije “Zipka” i Foruma za kvalitetno udomiteljstvo djece, Marijom Igrec iz Varaždina. Marija Igrec kako nam je odmah u razgovoru kazala – rođena je u Varaždinu, a djetinjstvo je provela u malom, pitomom selu pokraj Novog Marofa, u Paki. Najveći dio života provela je u Varaždinu gdje i sada živi. Marija Igrec završila je 1. Varaždinsku Gimnaziju upravno-pravni smjer, a kasnije se prekvalificirala i završila Medicinsku školu te stekla zvanje fizioterapeutskog tehničara. Udomiteljica za djecu je već 17 godina. Unazad dvije godine udomiteljstvo joj je zanimanje. Mirno i u skladu provodeći ove

praznične dane u svoja četiri zida slobodno zavirite u jedan drugi svijet u kojem se udomitelji nesebično daju za djecu koja već s rođenjem nisu „imala sreće“ i kojoj nastoje pružati sve dražesnosti toplog doma. Od doručka, objeda do igre, druženja, smijeha, ali i obaveza.

Što Vas je potaknulo da se bavite udomiteljstvom?

Prvi puta sam se susrela sa udomiteljstvom kada sam upoznala jednu ženu koja mi je kasnije postala i draga prijateljica, a bila je udomiteljica djece. Kroz razgovore sa njom, kroz upoznavanje što je to udomiteljstvo, koliko ono zapravo mijenja živote djeci bez adekvatne roditeljske skrbi, rodila se i moja želja da jednom i ja budem udomitelj.

Kakvi su hrvatski zakoni prema udomiteljima? Idu li im na ruku i u čemu, ili ih zakidaju? Udomitelj, naime, može biti zanimanje, zar ne?

Trenutno je u izradi novi Zakon o udomiteljstvu, prošao je e-savjetovanje i prvo čitanje u Saboru. Svaki Zakon na neki način ipak nastoji poboljšati položaj udomitelja i udomljene djece. Udomiteljstvo je dosta kompleksno te nije Zakon o udomiteljstvu jedini koji regulira udomiteljstvo već je ono vezano i uz Zakon o soc. skrbi kao i uz Obiteljski zakon. Zakon koji je sada na snazi uveo je mogućnost da udomitelj obavlja udomiteljstvo kao zanimanje čime udomitelji ostvaruju pravo na mirovinsko i zdravstveno osiguranje te za svoj rad dobivaju naknadu. Sadašnji Zakon o udomiteljstvu predvidio je i specijalizirano udomiteljstvo za skrb o djeci sa najtežim oštećenjima zdravlja te je predvidio da osobe koje budu specijalizirani udomitelju budu stručnjaci poput defektologa, logopeda, psihologa, pedagoga i sl. Na žalost, u RH do sada se nije nitko sa tim zvanjem odlučio za udomiteljstvo. Nacrt novog Zakona predviđa mogućnost da specijalizirani udomitelji budu i udomitelji sa SSS uz naravno određene uvjete. Tako da određenih pomaka ima ali ostalo je puno neriješenih problema koji nepotrebno opterećuju udomitelje – navesti ću samo primjer da udomitelj ne može potpisati dozvolu za izlet, maturlno putovanje ili slično, već dozvolu potpisuju biološki roditelji koji vrlo često ni ne znaju koju školu dijete polazi.

Koliko trenutno imate udomljene djece kod sebe?

Trenutno imam udomljeno troje djece, a s nama je ostala i djevojka koja je završila školovanje te je polako na putu osamostaljivanja, zaposlena je ali još uvijek nije spremna na odlazak iz obitelji.

Kako započinje Vaš dan, a kako završava?

Dan mi obično započinje vrlo rano – oko 5.30 jer volim na miru i u tišini, prije jutarnje strke, popiti kavu, a završava nakon što svi (posebno veća djeca koji naravno izlaze sa prijateljima) budu u svojim krevetima i u snu.

Jesu li Vam djeca privržena?

Nastojim sa djecom izgraditi odnos međusobnog povjerenja, da znaju da mi mogu reći osim dobrih stvari i one koje nisu toliko dobre i da znaju da ćemo ih pokušati riješiti. Kod malene djece lijepo je čuti rečenicu: “Teta, volim te puno”.

Kako stignete uskladiti privatne potrebe s „poslovnim“?

Udomiteljstvo nikada neće i ne smije biti “posao” u punom smislu te riječi... to je poziv, način života, odabir... Spremnost da se posvetite nekome, da nekome dadete dio sebe, svoje privatnosti, da ga pustite u svoj život u cijelosti... da ga prihvatite u potpunosti sa svim vrlinama ali i manama. Imamo naravno i udomitelja koji su u radnom odnosu. Osobno sam cijelo vrijeme bila “samo” udomitelj jer sam donedavno, 14 godina, brinula o dječaku sa teškim oštećenjem zdravlja koji je zahtijevao 24-satnu skrb i njegu.

Što je sa djecom kada navršše 18 godina?

Nakon što navršše 18 godina djeca mogu još godinu dana ostati u statusu udomljenog djeteta. Vrlo često i nakon što im se prekine udomiteljstvo i financijska potpora od strane CZSS, udomljena djeca ostaju u udomiteljskoj obitelji jer su jednostavno dio te obitelji u punom smislu te riječi, udomitelji im pomažu i nakon što se zaposle baš kao i biološkoj djeci. Naravno jedan dio djece želi otići što prije iz udomiteljskih obitelji jer misli da je punoljetnošću spreman brinuti sam o sebi i naravno, željni su slobode, bez pravila i ograničenja koja vrijede u obitelji. Naravno da najčešće nisu spremni i tu bi cjelokupni sustav trebao im biti podrška još neko vrijeme. Mi u Varaždinskoj županiji zahvaljujući Udruzi Zipka i Gradu Varaždinu i Varaždinskoj županiji imamo dvije stambene jedinice u kojima mladi mogu još 1-2 godine boraviti nakon što izađu iz udomiteljstva. Jedna stambena jedinica je u Varaždinu u stanu koji nam je Grad Varaždin dao na korištenje, a druga u Petrijancu. Mladi koji borave u stambenoj zajednici oslobođeni su plaćanja stanarine ali moraju raditi i plaćati režijske troškove i brinuti o svojim potrebama. Mladi u stambenim zajednicama imaju povremeni nadzor i pomoć od mentora i ostalih djelatnika Udruge Zipka.

Održavate li kontakte sa nekim od djece koje ste „podigli na noge“?

Održavam kontakte sa svima. Redovito se čujemo za blagdane, rođendane ili kad zaškripi pa je potrebna neka pomoć, savjet ili bon za mobitel...

Kako je ispunjen dan nekog od vaše djece koje ste udomili?

Sva djeca imaju svoje obveze. Djeci koja su veća to su prvenstveno obveze prema obrazovanju, dakle odlazak u školu, nakon dolaska kući slijedi ručak i izrada zadaće. Svatko ima obvezu također pospremiti svoju sobu, sudjelovati u dijelu kućanskih poslova (tipa punjenje/praznjenje perilica, održavanje prostora u kojem živimo čistim i sl), hranjenje kućnih ljubimaca, odlasci u trgovinu i naravno slobodno vrijeme koje ponekad provedemo zajedno u šetnji uz Dravu, odlasku na bazen ili pak ga provedu sa svojim prijateljima. Manja djeca pohađaju dječji vrtić i nakon vrtića se puno igramo, čitamo, bojamo, odemo do igrališta i slično.

Do kojih životnih vrijednosti držite?

Nekako smatram da je najvažnije u životu moći osluhnuti potrebe drugih, ne okrenuti glavu kada vidite da je nekome potrebna pomoć, Poštivanje, tolerancija i prihvaćanje različitosti je isto tako važno... i naravno poštenje i odgovornost.

Volite li čitati i što najviše?

Knjiga je nešto što me vrlo veselilo i uz neko lagano štivo sam se uvijek voljela opustiti ali moram priznati da unazad par godina, upravo zbog skrbi o mojem posebnom dječaku nisam stizala ništa pročitati... Vjerujem da ću nakon što posložim emocije i nakon što osjetim da on dobro funkcionira u novoj sredini, moći opet uživati u svojim malim radostima, a tu svakako spada i čitanje.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Zapravo nemam neko posebno baš svoje vrijeme. Sve se moje aktivnosti uglavnom "vrte" oko udomiteljstva. Dopredsjednica sam Udruge udomitelja Varaždinske županije "Zipka" i Foruma za kvalitetno udomiteljstvo djece pa vrijeme koje bi bilo moje slobodno vrijeme često provedem u Udruzi ili planirajući aktivnosti koje bi bile od koristi udomljenoj djeci i udomiteljima. Dva do tri puta tjedno odem u teretanu na vježbanje ili na kavu sa prijateljicama .

Čitate li djeci priče za laku noć?

Kad su moja veća djeca bila malena, svaku smo večer pričali priče. Kod djece koja su nam došla nedavno najprije smo savladavali jezične barijere, jer nisu znali hrvatski jezik... sada pokušavamo sa kratkim pričama probuditi im interes i želju za pisanom riječju nasuprot gledanja sadržaja na laptopu, TV-u i drugim oblicima ekrana.

Imaju li naši ljudi predrasude prema udomiteljima? I ako – da, zašto je tome tako?

Još uvijek kod dijela ljudi vlada percepcija da su udomitelji ljudi koji se brinu o djeci bez adekvatne skrbi radi novaca... Na žalost ti isti ljudi koji imaju takvo mišljenje neće pokušati postati udomitelji i pomoći barem jednom djetetu. Udomiteljstvo djece bez roditeljske skrbi nije još uvijek dovoljno prepoznato, ljudi nemaju dovoljno informacija i često brkaju pojmove udomiteljstva i posvajanja djece. Udomiteljstvo je privremeni oblik skrbi za djecu i ponekad se djeca koja su udomljena vrata u biološku obitelj ili pak odu na posvojenje. Mislim da tu svi trebamo, ukoliko želimo nove udomitelje, poraditi na promociji udomiteljstva. Djeca odrastajući u obitelji upoznaju funkcioniranje obitelji, poprimaju životne vrijednosti koje ta obitelj njeguje, uče se odgovornosti, osjećaju se sigurno..., a to sve je nešto što će ponijeti dalje u život kad se jednom osamostale.

Do kada ćete se baviti udomiteljstvom djece?

Udomiteljstvo je nešto što me raduje, ispunjava i dokle god to bude tako, biti ću udomitelj... Kada bih ponovno birala svoje zvanje – opet bi odabrala udomiteljstvo...

Kako su Vaše kćeri prihvatile Vašu udomiteljsku ulogu u životu?

Moje su kćerke rasle sa udomljenom djecom i mislim da im je takvo odrastanje dalo pozitivne vrijednosti, da su naučile puno više od svojih vršnjaka o razičitosti, da su uz udomiteljstvo postale empatičnije, odgovornije i zrele od svojih vršnjaka.

Kako surađujete sa socijalnim djelatnicama u Varaždinu?

U Varaždinskoj županiji udomiteljstvo je tradicionalno dobro razvijeno i prepoznato od djelatnika CZSS Varaždin te se možemo pohvaliti da imamo dobru podršku našeg Tima za udomiteljstvo, a i ostalih djelatnika CZSS.

Kako gledate na udomljavanje djece kod istospolnih partnera?

Mnogo je djece koja su željna obiteljske atmosfere, topline doma i sigurnosti koju obitelj nosi. Mislim da ne bi trebalo biti važno radi li se o istospolnoj ili tradicionalnoj heteroseksualnoj obitelji, već o kvaliteti osoba koje žele biti udomitelji i njihovoj spremnosti da djetetu koje dolazi u njihovu obitelj omoguće sigurno odrastanje, da ga vole i štite i budu mu oslonac na njegovom životnom putu.

Kako se osjećaju i kako reagiraju djeca kod dolaska u udomiteljsku obitelj?

Djeca u udomiteljsku obitelj dolaze nakon što su iscrpljene sve ostale mogućnosti za ostanak u njihovoj biološkoj obitelji. Vrlo su često prestrašena pa i ljuta. To moramo razumijeti jer koliko god, po našim mjerilima, njihov dom bio neadekvatan – to je bio dom koji su poznavali, u kojem su odrastali, gdje su pripadali... Često je potrebno puno strpljenja i truda, uvažavanja i prihvaćanja različitosti... ali u konačnici nakon par mjeseci djeca se naviknu na novi dom, nove uvjete života i unesu puno radosti u udomiteljsku obitelj.

Najsretniji i najteži trenuci u udomiteljstvu?

Najsretniji trenuci su svakako njihovi uspjesi, njihove radosti su i naše radosti. Predivano je dok doživite da su unatoč svim teškoćama završili škole, našli posao, dobili prvu plaću, da su postali mladi, odgovorni ljudi... Najteži su trenuci odlasci djece. Nekad je to zbog posvojenja. Mada znate da posvojenjem dijete dobiva nekog samo svojeg i da dobiva svoj zauvijek dom, teško se rastati, mada vrlo često udomitelji i posvojitelji, a time i djeca ostaju u kontaktu i time ipak ostaju i dijelom života djece. Osobno mi je najteži trenutak bio kada sam morala prihvatiti da ljubav, pažnja i strpljenje nisu dovoljni više za skrb o djetetu sa višesrukim teškoćama, da mu više ne mogu pomoći i da mora ići u ustanovu gdje će sa njim raditi više stručnjaka.

Poruka našim čitateljima?

Unatoč svim teškoćama kao i u svemu što živimo, poručila bih svima koje je ovaj tekst na bilo koji način dotaknuo da pokušaju, da otvore vrata svog doma i svojeg srca i udome dijete koje su možda sasvim slučajno sreli na ulici, a nisu bili ni svjesni koliko nas to dijete treba. Osim u Domovima za nezbrinutu djecu, djeca koja trebaju siguran i miran dom su vrlo često upravo blizu nas. Prigrlivši ih vaši će životi biti obogaćeni finim nitima dobrote i ljubavi te spoznajom da ste pomogli djetetu koje je to trebalo koračati kroz život, da ste mu bili podrška i izvor iz kojeg će ponijeti puno znanja, emocija i vještina koje će ga pratiti tijekom cijelog života.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA UVAŽENOM PJESNIKINJOM I KNJIŽEVNICOM, PROF. HRVATSKOG I ENGLSKOG JEZIKA, BOŽICOM JELUŠIĆ

***„Izgubiš na ćupriji, dobiješ na mostu“ meni najdraža uzrečica i to ona
bosanska***

Božicu Jelušić kao da svi znaju: od službenica na šalterima svih pošta u Hrvatskoj gdje su se prodavale decentne razglednice sa stihovima Božice Jelušić, do ljudi iz njezine struke, preko svih domaćih u Đurđevcu i Čepelovcu i gotovo po cijelom svijetu. Kada ovu književnicu koja zauzima sam vrh Parnasa u hrvatskoj poetskoj, pa i onoj europskoj pisanoj riječi kao i svjetskoj, pitate što je po zanimanju ona će vam ovako odgovoriti: „Umirovljena sam gimnazijska nastavnica hrvatskog i engleskog jezika. To sam radila posljednjih 10 godina radnoga staža. Inače, promijenila sam nekoliko zanimanja, te sam radila kao novinarka (tvornička, u građevinskoj firmi), animatorica kulture, kustosica i voditeljica umjetničke galerije, pročelnica za društvene djelatnosti u lokalnoj upravi, te učiteljica raznih predmeta (osim onih koje sam diplomirala) u osnovnim i srednjim školama. Zanimljivo je da vam ne mogu odgovoriti „književnica“, premda sam članica DKH / DHK od 1974. godine i to kontinuirano radim. Ali u nomenklaturi zanimanja ne vidim da se to vodi kao

„posao“, pa je valjda hobi i neka tako bude!“ Nama ništa drugo ne preostaje nego za ovih vrućih dana nagovoriti vas da uz šalicu kave ili soka sa nama se uputite u svjetove Božice Jelušić koja je prava rijetkost, ruku na srce (a drugu ne u džep sa figom), u književnom svijetu punom taštine i sujete, da kaže kako „ne voli pisati i kako je pisanje poezije i proze – hobi“.

Dakle, od kada pišete poeziju?

Od malih nogu, službeno od 18-e godine, kada sam objavila u zbornicima HRVATSKI MLADI PJESNICI (Zaprešić) i VRIJEME ZAČINJANJA (Virovitica). Prije toga u novinama i časopisima, poslije 23-godine u samostalnim knjigama.

Koliko zbirka ste do sada izdali?

Pa, prema Wikipediji, imam 63 naslova, nisam brojila zbirke među njima. Mislim da polovica pripada pjesništvu. Ima knjiga svih žanrova. Ne dajem prioritet samo poeziji, iako sam primarno pjesnikinja, i to na dva izričaja: kajkavskom i štokavskom. Međutim, druge su stvari i oblici (žanrovi) bili izazovni: putopis, kolumne, monografske studije, kratka priča, eseji, roman, tekstovi za djecu, reflektivna i dijarijska proza i ostalo... tako da sam svim svojim apetitima udovoljila, rekla bih.

Gdje, međutim, pronalazite inspiraciju za pisanje poezije?

Svugdje, kako veli Stevens: „Cijeli svijet je pjesnička građa. Nema isključivo pjesničke građe“. Dakle, priroda, društvo, intima, svijet umjetnosti i artefakata, reakcije na stvarnost, osjećaji, intima, spoznaje, znanost, gastrolatrija, topofilija, flora, fauna, misticizam, pitanja ljudske opstojnosti u svemiru... sve su to teme, sve je građa. U neku veliku inspiraciju ne vjerujem. Vjerujem u budnost, osluškivanje, jezičnost, praćenje unutrašnjih duševnih stanja i pokreta, iz čega potom nastaju poetski tragovi, tekstovi, zapisi.

Što je onda za Vas poezija?

Poezija je moja spasilačka misija. Prvo, da spasim svoj život od banalnosti, da osjetim arome i senzacije intenzivnih doživljaja svijeta. Potom, da otrijebim i oljuštim jezik od fraza, natruha, prazoslovlja, te da proberem najbolje riječi koje postoje, a ako ne postoje, da ih sama izmislim. Da izreknem neke dosegnete istine na zgusnut, pregnantan ali jasan način, blizak ljudima. Dakle, tu već poezija postaje komunikacija, razgovor na tlu pjesme, s ljudima slične strukture. Traženje odjeka, sporazumijevanje putem poetskih šifri i ritmova, koji potiču memoriranje pojedinih stihova. Konačno, poezija je i način da se duh očuva u vječnoj „mladosti prvogleda“, u čuđenju, divljenju, euforiji, koju ponajprije nalazimo u prirodi, učiteljici sklada i stvarateljici čudesnoga na svim razinama.

Gdje živite danas?

Živim u Đurđevcu, gdje imam stan i u Barnagoru, starom plemićkom dvoru u Čepelovcu kraj Đurđevca. Povremeno živim negdje po par mjeseci, na studijskim putovanjima.

Koja prozna djela ste izdali?

Ne znam, desetak monografija, pet knjiga eseja, knjigu kolumni, dvije knjige refleksija i zapisa, pet knjiga za djecu, dvije knjige putopisa, kratke priče, roman... valjda tridesetak ukupno. Recimo neke poznatije naslove: OKRHAK KONTINENTA, ZNAK NA ZEMLJI, SLOVOSTAJ, SJEVERNA STRANA I DRUGI PUTI, ČIŠĆENJE GLOBUSA, POGLED STABLU. Upravo držim u ruci zbirku kratkih priča ZVJEZDANE JAGODE, od koje puno očekujem.

Što nam novoga spremate?

Ništa, hahaha... za moju 70-u obljetnicu u prosincu zaokružuje se šest naslova, oko 600 stranica teksta, i to je novo. Uslijedit će mala pauza, da se lijepo odmorim, a produkcija ide na internetu, gdje dosta intenzivno objavljujem na portalima.

Kako gledate na pojavu velikog broja pjesnika? Puno je danih, malo odabranih? Ili...

Ne bih to nazvala velikim brojem pjesnika, već prije kandidatima, aspirantima, ljudima koji traže svoj izraz, profil, svoju pjesničku osobnost. Pjesnika je malo, onih pravih, rođenih, koji bi pjevali na bilo kom jeziku, u bilo kojim okolnostima, neovisno o trendovima, modama, virtualnim mogućnostima oglašavanja svega i svačega. Ja mislim da ima sedamdeset posto samoproglasnih, oko dvadeset posto pravih, i još deset posto onih koji se muče preskočiti amatersku i diletantsku razinu, što im ponekad uspije, no osciliraju u kvaliteti. Od tog broja aspiranata, koje spominjete, preostat će manje nego što je prstiju na rukama, ali tako je bilo i u prošlim razdobljima i desetljećima i to je posve normalno.

Koji su Vam uzori u poetskom stvaranju?

Izravnih uzora sam imala u mladosti, sada više ne. Recimo, Parunica, Ahmatova, Cvetajeva... Brodski, Frost, Yeats, Milosz, Zagajevski, Blaga, Ujević, Goran Kovačić. Uzor su razina estetike i jezična invencija, obrasci mišljenja, tip osjećajnosti. To se sve složi i usloji u zanatskom iskustvu, u memoriji, no nakon nekih srednjih godina prestaje „odmjeravanje“ i samo slijediš svoj put.

Što volite čitati?

Čitam sve, oduvijek. Osim odbojnih američkih gluposti i trivijalija u vidu „uspješnica“, jer to je gubljenje vremena, te „nijanse sivoga i ostaloga glupoga“. Čitam europske pisce, neke po nekoliko puta, poput Sebalda, Milosza, Hamvasa, Tourniera, Barnesa. Čitam dosta poezije, uglavnom u originalu na 3-4 jezika, da ne izgubim na tehnicima i vokabularu. Ponešto i prevodim, naravno.

Što trenutno čitate?

Dvije knjige odličnog Ludwiga Bauera, o kome se spremam pisati, da bih dobila cjelovitiju sliku (pišem o poeziji, naime). Spremam se ozbiljnije uhvatiti Olgu Tokarczuk, Nobelovku. Imam mnogo čitalačkih planova i malo vremena, ali i na to sam već navikla.

Koji Vam je pjesnik/pjesnikinja najdraži? I zašto?

W. B. Yeats. Zato što je savršen. I zato što sam ga odlično prepjevala na hrvatski jezik.

Ima li poezija budućnost kod nas?

Ako mislite na čitanje, uglazbljivanje, recitiranje, pamćenje, obožavanje, ima upravo toliko, koliko i do sada. Uvijek će netko čitati i pisati pjesme. I uvijek će netko drugi misliti da je to prenemaganje i gubljenje vremena, jednostavno stoga, što toj jednoj osobi nitko nije pokazao kako se pjesme čitaju i kako im se prilazi.

A u svijetu?

Pa, ima nekih naroda, poput Poljaka, koji svoje pjesnike više vole i štiju nego što je to kod nas običaj. No, to se postiže odgojem, školskim sustavom, tradicijom, dostupnošću knjiga i još nekim metodama, koje smo mi propustili implantirati u naš kulturni život.

Uvažavamo li dovoljno našu poetsku tradiciju, pa i proznu? Ili mislimo kako „sve od nas počinje“?

Definitivno, kod nas ima više onih koji pišu a ne čitaju, nego načitanih koji ne pišu. Neukost ovdje nije sramota, niti slaba upućenost u jezik. Naši kandidati vole tu izvitoperenu „spontanost“, vjerujući da će urednici, lektori i korektori popraviti njihove splešine, a oni će samo pobrati slavu. I naravno, važnije je „umrežiti se“ nego li „opismeniti se“, kao što je važno naći klan, grupu, zaleđe, koji će te progurati u književnost, a o razinama estetike, poetike, originalnosti i poznavanja tradicije uopće se ne raspravlja. Najnoviji primjer: Bruno Ogorelec genijalno je preveo Nazorova „Cvrčka“, na kojemu je radio tri godine. To je još tri čekalo na objavljivanje u MOSTU, poradi raznih „okolnosti“. Kulturni i tradicijski pothvat najviše vrste! Za koji, jednostavno, nije bilo sluha. I tako idu te stvari u nizu.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Nemam slobodnog vremena. Vrtlarim, bicikliram, putujem i igram se s unucima u vremenu koje ukradem od sebe i proglasim ga „slobodnim“.

O čemu najviše volite pisati?

Znam da mi nećete vjerovati, ali ja uopće ne volim pisati. Međutim, imam ugovore, narudžbe, obaveze, koje su vezane uz pisanje, pa to uredno odrađujem. Ono što smatram „pisanjem bez obaveze“ su pjesme, dnevnik i moje bilježnice, pisane i risane rukom, u kojima pišem sve što mi se događa, što sanjam, što bih željela ostvariti da sam netko drugi i da živim negdje drugdje. No, mislim da će to nakon mene uglavnom progutati vatra, po mojoj izričitoj želji.

Koja Vam je najdraža uzrečica?

Jedna bosanska: „Izgubiš na ćupriji, dobiješ na mostu“. Ta hrani moj optimizam i održava me u uvjerenju da će sve ispasti na dobro, na kraju krajeva.

Kojim se motom vodite u životu?

„Ništa se ne gubi čekajući“. Velike stvari dožive svoj trenutak.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA VODITELJICOM I UREDNICOM MULTIKULTURALNOG MAGAZINA “PRIZMA”- DANIELOM DRAŠTATA

MALI ŽENSKI RAZGOVORI POVODOM NOVOG DOKUMENTARNOG FILMA

Novinarstvo je uvijek bio alat za popravljjanje svijeta i ja još uvijek u to vjerujem!

Iza nje je 30 dokumentarnih filmova snimljenih unatrag 20 godina, a uz to je i voditeljica projekta, urednica, novinarka i voditeljica emisije za multikulurni život u RH na HRT-u “Prizma”. Riječ je o samosvjesnoj voditeljici koja suvereno vlada tematikom i osvaja svojim nastupom gledatelje na prvi pogled, Danieli Draštati. U ponedjeljak 22. veljače na newneighbours.eu stranici možete pratiti završnu konferenciju EU projekta New Neighbours. Vrijedan nešto više od milijun eura, projekt je nastao na temeljima dokumentarnog koprodukcijskog serijala Novi susjedi koji su 2016. pokrenuli HRT-ova novinarka i urednica Daniela Draštata s nizozemskim kolegom Fransom Jennekensom. Nakon dvije uspješne sezone serijala, EBU je odlučio napraviti širi projekt te je zajedno s četiri ugledne europske organizacije civilnog društva aplicirao na poziv Europske komisije. Rezultat su, među ostalim, devet filmova čija je izvršna producentica Daniela Draštata te Frans Jennekens.

Od kada radite na HRT-u?

Na HRT sam stigla 1993. putem audicije. U to sam vrijeme još studirala i bila sam vanjska suradnica.

Od kada radite u Prizmi?

Počela sam raditi izvještaje i reportaže za Prizmu odmah te 1993, samo nekoliko mjeseci nakon što je emisija pokrenuta. Radila sam u HRT-ovu studiju u Bjelovaru koji je pokrivao široko područje na kojem žive i pripadnici različitih manjina. No, u to sam vrijeme jednako radila za sve druge HRT-ove emisije što je normalna praksa u regionalnim centrima. U ljetu 1994. tadašnji urednik Prizme, Zoran Slipčević, pozvao me da dođem u Zagreb i počnem uređivati emisiju.

Osim Prizme uređujete li još neku emisiju, moguće?

Velik dio moga radnog vremena posvećen je međunarodnim koprodukcijskim projektima koji se realiziraju pod okriljem EBU-a. Vaši čitatelji EBU znaju po natjecanju za pjesmu Eurovizije ili novogodišnjem koncertu iz Beča, a EBU je mnogo više. Predsjedam EBU-ovom stručnom skupinom za multikulturu u kojoj radimo koprodukcijske serijale.

Urednica sam serijala Novi susjedi čiju četvrtu sezonu upravo snimamo u Sisku, a na međunarodnim projektima radim i kao izvršna producentica. To više-manje znači da radim istovremeno s redateljima i producentima 5 do 10 dokumentarnih filmova što je izuzetno nadahnjujuće i daje osjećaj da svaki dan učim nešto novo.

Urednica sam serijala Free Spirits za koji smo nedavno dobili prestižnu međunarodnu nagradu Prix Circom, urednica sam City Folka, Inside Offside, Glasovi straha... sve su to međunarodni serijali za koje smo na HRT-u snimali svoje filmove, a koji su se onda, osim na HRT-u emitirali u brojnim europskim zemaljama.

Što je za Vas novinarstvo?

Jučer smo održali nacionalnu konferenciju Novi susjedi newneighbours.eu kroz koju pokušavamo bolje povezati javne servise i civilno društvo te staviti raspravu o izbjeglicama i migrantima u medijsko središte. Barbara Matejčić ondje je izjavila kako je novinarstvo za nju uvijek bio alat za popravljavanje svijeta i kada je to izgovorila, sretno sam pomislila gle, nisam jedina koja još uvijek u to vjeruje!

Kako biste ocijenili razinu televizijskog novinarstva kod nas?

Na HRT-u rade mnogi sjajni ljudi i kada naše filmove, primjerice, usporedim s radovima kolega sa stranih televizija, mahom zapadnoeuropskih zemalja, mi se nemamo čega sramiti. Jednako tako kada Prizmu pokažemo u zemljama regije, naš tretman manjinskih tema – svijetla je točka na ovim prostorima.

No, govorim o novinarstvu u formi dokumentarnog filma i magazina.

Zašto ste odlučili pratiti upravo nacionalne manjine?

Počela sam raditi na HRT-u u vrijeme kada je pitanje manjina bilo u najmanju ruku nepopularno. Za pojavljivanje u našoj emisiji, bila je potrebna dodatna doza hrabrosti. A s druge strane, oduvijek sam živjela multikulturalizam, bez neke posebne svjesnosti o tome. U trenutku kada vidite da možete dati glas onima koji ga nemaju, čini mi se da novinaru nije potrebna neka dublja motivacija.

Kakav je status nacionalnih manjina kod nas?

Na papiru gotovo sjajan, u realnosti: kako gdje, i kako za koga. Razlike su ogromne. Po pitanju statusa nema paralele između Roma i Rusina, primjerice.

Generalno, manjinska prava su podložna stalnom propitivanju i prije svakih izbora, prije popisa stanovništva, lagano me zaboli želudac pri pomisli tko će i kako početi problematizirati sretnu činjenicu da živimo u multikulturalnom društvu.

Koja Vam je osobno nacionalna manjina najdraža?

Haha... svjesni ste da je to pitanje na koje nema odgovora. Mogla bih vam primjerice reći da jednako volim i klezmer, i makedonski, i romski melos, čardaš, ali i rusku balalajku, da zgriješim s bošnjačkim pitama i češkim knedlama, a ne mogu bez talijanske kuhinje, da sam upravo pročitala sjajne knjige jednog sprskog i jednog austrijskog pisca, volim vikende u Sloveniji, i da ne nabrajam u nedogled...

Kako uspijevate uskladiti privatan i poslovni život?

Kao i svaki drugi roditelj. Balansirajući. Uz zaštitnu mrežu obitelji i prijatelja.

Kako provodite slobodno vrijeme? Posebno u vrijeme korone...

Imam tri kćeri kojima je sve podređeno i jedina je promjena manje druženja s prijateljima u zatvorenom.

Volite li čitati i što?

Volim čitati i kako kćeri odrastaju tako ponovo raste i broj mojih pročitanih knjiga. Pročitala sam ljetos Lebovićev Semper idem, Seethalerova Trafikanta, Kad sam bio hodža, Damira Ovčine i s puno godina zakašnjenja Hotel Zagorje, Ivane Bodrožić – četiri romana o ratovima. Priličan mazohizam, priznajem.

A neki dan sam završila Mladenku kostonogu Želimira Periša – fantastična je. Na popisu su mi sada Vošicki Marka Gregura i Nikolaidisov Odlazak. Omiljeni književni urednik i moj Daruvarčanin Kruno Lokotar mi je savjetnik.

Svako malo čitam i na engleskom da ne zahrđam, no tada su naslovi malo jednostavniji – trenutačno novi Hornby – Just like you.

Osim voditeljskog posla snimili ste i dokumentarni film. Koji i kako je sve počelo?

Voditeljski posao je mi je zapravo najmanji dio posla, a nekako najvidljiviji... U zadnjih 20-ak godina snimila sam nešto manje od 30 dokumentarnih filmova. Sve je počelo s Brankom Lentićem, HRT-

ovim prvakom dokumentarizma, koji me uzeo pod svoje za Alpe Dunav Jadran, a potom me suradnja s Nebojšom Slijepčevićem, Damirom Čučićem, Alceom Martijem... zauvijek privukla formatima koji pokazuju, a ne govore, i koji su jednako živi danas i za 20 godina, koji jednako utječu na gledatelja u bilo kojoj europskoj zemlji. Svi moji filmovi bave se pitanjima ljudskih prava u najširem smislu, a osim našim manjinama, intenzivno se bavim izbjeglicama, migrantima, tražiteljima azila, osobama pod međunarodnom zaštitom, LGBT zajednicom itd.

Što planirate novoga u profesionalnom životu?

Do ljeta s Đurom Gavranom završavam hrvatski film iz četvrte sezone Novih susjeda. Istovremeno, kroz EBU sam upravo završila prijavu projekta New Voices pa držimo palčeve za novi format koji će funkcionirati na više platformi, a ne samo u tradicionalnom TV emitiranju. Nadam se ovog ljeta napraviti još nekoliko epizoda Amorovog albuma koji govori o ljubavnim nacionalnim i vjerskim (ne)slobodama... i svake subote, s kolegicom urednicom Sanjom Pleša, donijeti novu Prizmu.

Koja Vam je najdraža maksima u životu?

Iako bih voljela da mi Life is too short. Have fun više živim po principu Carpe diem pa se onda nađe vremena i za zabavu.

Do kojih vrijednosti držite najviše u životu?

Ljubav, dobrota, ljubaznost, poštenje, prijateljstvo, suosjećajnost, otvorenost, zaigranost, kreativnost, humor, dugačka je lista....

Da se još jednom rodite biste li ponovno bila novinarka? I vrijedi li ona uzrečica: jednom novinar, za stalno novinar?

Uzrečica, nažalost, vrijedi. To je upozorenje onima koji se misle inficirati novinarstvom. Iz današnje perspektive, radije bih bila scenaristica i redateljica, radila bih formate s malo dužim vijekom trajanja.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA GLUMICOM INES BOJANIĆ POVODOM IGRANJA PREDSTAVE *UMRI ŽENSKI*

Foto: STORY

Ako nemaš ništa lijepo za reći, bolje šuti!

Trenutno ova rođena Požežanka sa zagrebačkom adresom igra u predstavi *Umri ženski*. Dramska umjetnica Ines Bojanić plijeni pažnju svojim krhkim i pomalo eteričnim izgledom, a obično smo je i u takvim ulogama i imali priliku i gledati. Stalno je, nakon Varaždina i Velike Gorice angažirana u kazalištu Kerempuh. Debitirala je u ulozi Plava boja snijega Grigora Viteza u četvrtom razredu osnovne škole gdje je igrala dvorsku ludu. Za Male ženske razgovore onako brzinski Ines Bojanić govori o svojem glumačkom pozivu, knjigama koje čita kad uhvati malo slobodnog vremena kojeg nema...

Igrate u predstavi *Umri ženski*. Koju ulogu?

Igram najstariju sestru Patriciju. Krhku i samozatajne ženu.

Kako se osjećate u toj koži?

Sasvim ugodno obzirom na divne kolege oko mene.

O čemu predstava govori?

O ljubavi, o ženama, o dogmama i klišejima.

Što je inače za Vas gluma? Posao ili...

Pročišćenje i rješavanje sve negativne koje ponekad uđu u nas kad im to dopustimo. Gluma je za mene čista terapija i ogromna sreća.

Profesionalni planovi za budućnost?

Nemam planova. Nikad ih nisam imala. Sve se slaže onako kako treba biti.

Kako ste se snašli u ovo doba pandemije korona virusa?

Kao i prije virusa. Nisam ustrašena i ne želim da mi TO upravlja životom.

Vaš moto u životu?

Ako nemaš ništa lijepo za reći, bolje šuti.

Kako usklađujete privatne i profesionalne obaveze?

Sad bi Vam sve kolegice glumice rekle da to pitate muške kolege jer njih nitko to ne pita.

Volite li čitati? I koje pisce?

Čitam puno, od malih nogu. Obožavam miris papira i okretanje stranica, nove avanture i spoznaje. Knjige čitam po preporuci dragih ljudi.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Nemam slobodnog vremena, zasad.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA PROFESIONALNOM FOTOGRAFKINJOM MAROM BRATOŠ

Čovjek je za mene neiscrpan izvor inspiracije

Šta je sve žena čija je maksima: „Znati čuvati tajnu, zaboraviti nepravdu i prepoznati pravi trenutak“ rekla u Malim ženskim razgovorima za portal Akademija Art doznajte u sljedećim redcima koji su zabilježili razgovor sa profesionalnom fotografkinjom Marom Bratoš. Ova rođena Dubrovkinja koja je Stradun zamijenila za zagrebačku adresu u razgovoru progovora o fotografiji, svojoj kćerkici, braku sa poznatim dramskim umjetnikom Nikšom Kušeljom i ostalim „malim i velikim radostima života“. Šalicu čaja ispred sebe i udobno se zavalite ispred ekrana laptopa uživajući u „tijeku misli“ atraktivne gospođe iz Grada – Mare Bratoš.

Idemo iz početka: Gdje ste rođeni?

Rođena sam u svojem divnom Dubrovniku.

A gdje živite?

Živim u Zagrebu kojeg sam zavoљjela. U Zagrebu živim od ranih 90-ih kada sam došla na studij Filmskog i televizijskog snimanja na Akademiji dramskih umjetnosti.

Što ste po zanimanju, ako ne fotograf?

Diplomirani sam filmski i televizijski snimatelj, međutim radim i živim od fotografije.

Kada se kod Vas probudio interes za fotografiju?

Interes za fotografiju otkrila sam još kao srednjoškolka u Dubrovniku. Uz dubrovačkog fotografa Pava Urbana, naučila sam prve osnove fotografije, a kasnije sam na srednjoškolskoj razmjeni učenika u Americi nastavila usavršavati temeljno znanje o fotografiji koje se poslije proširilo studiranjem na Akademije dramskih umjetnosti u Zagrebu.

Što je za Vas fotografija?

Fotografija je sve. Sve što vidimo i sve što može biti fotografirano je već potencijalna fotografija.

Što Vas zaokuplja tematski ili koje pojedinosti najviše volite fotografirati?

U fotografiji me najviše zaokuplja čovjek: prvenstveno portreti, aktovi i kazališna fotografija. Ponekad napravim „izlete“ u drugom smjeru kao što je pejzažna fotografija. No, čovjek je za mene neiscrpan izvor inspiracije.

Koje fotografe najviše poštujete?

Puno je fotografa koje cijenim. Uzori se mijenjaju tako da nisu isti u mladosti i sada. S godinama se više cijeni čisti zanatski rad. Mogu nabrojati neke konstantne uzore kao: Duane Michals, Cindy Sherman, Richard Avedon i mnoge, mnoge druge fotografe...

A koliko ste samostalnih izložbi do sada imali?

Do sada sam imala trideset i tri samostalne izložbe tijekom kojih je bilo raznih motiva i traženja. Od autoaktova do Pavlinog rođenja i fotografiranja odnosa s njom, do pejzažne fotografije; na tom sam putu prošla razna umjetnička traženja.

Može li se od umjetničke fotografije živjeti?

Naravno, od fotografije se može živjeti. Više nego ikada, fotografija je napredovala i tražena je u zadnjih godina tako da se od nje može živjeti.

Da se opet rodite biste li ponovo odabrali fotografiju kao poziv?

U ovome čime se bavim objedinjeno je sve što volim: moda, priroda, glazba, kazalište, film... svi su ti elementi vezani za fotografiju.

Vaš moto u životu?

Znati čuvati tajnu, zaboraviti nepravdu i prepoznati pravi trenutak.

Do kada ćete se baviti umjetničkom fotografijom?

Fotografija i izlaganje su dio mene, tako da je pitanje „kako“ ću se baviti i što ću istraživati na fotografijama.

Što novoga pripremate u bližoj budućnosti?

Imam puno projekata u planu, uz kazališnu fotografiju u pripremi je i jedan fotografski projekt koji je bavi obiteljskim odnosima kroz dodir, a fokus je naravno na tijelu i detaljima tijela.

Kako provodite ove dane kada vlada korona?

U ova pandemijska vremena, dosta vremena provodim doma u krugu obitelji. Idem na pilates, jogu, radim krugove oko Jaruna, ali i volim čitati i gledati serije, to me najviše opušta.

Kako funkcionira brak dvaju umjetnika? Vas i Nikše Kušelja u ovom slučaju?

Jednostavno rečeno mislim da je to – to.

Koji su Vam prioriteti u životu?

Pavla, moj dragi, profesija i ostavljam puno prostora za osobni rast.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S JASMINKOM DOMAŠ POVODOM GODIŠNJICE OSLOBOĐENJA LOGORA AUSCHWITZ

POVODOM 75. GODIŠNJICE OSLOBOĐENJA KONCENTRACIJSKOG LOGORA AUSCHWITZ, 28. SIJEČNJA, RAZGOVARALI SMO S JASMINKOM DOMAŠ, NOVINARKOM I KNJIŽEVNICOM TE PONAJBOLJOM POZNAVATELJICOM ŽIDOVSKJE KULTURE

Ako tebe zaboravim posljednja je knjiga novinarkje, književnice i pjesnikinje te predavačice na fakultetu Jasminke Domaš, koja na njoj već svojstven i prepoznatljiv suptilan i dirljiv način govori o povijesti židovskog naroda kroz obiteljske priče. Jasminka Domaš spada u kategoriju ljudi poput nobelovca Ive Andrića koji se uvijek branio od komplimentata upućenih od ljudi koji su ga poznavali „da je jako marljiv“. Tako je i Jasminka Domaš jednom prilikom na predavanju u Hrvatsko-izraelskom društvu u Radićevoj ulici u Zagrebu kazala za sebe da ne zna je li bila lijena u prošlom životu s obzirom da joj je u ovom životu dan prekratak za sve ono što želi napraviti i koliku energiju ima. Sa Jasminkom Domaš, uoči obilježavanja 75. godišnjice oslobođenja Auschwitza razgovarali smo o njezinom književnom stvaralaštvu i o židovskoj kulturi koja je i kod nas kao i svugdje ostavila svoj trag.

Vaša posljednja knjiga Ako tebe zaboravim o čemu govori?

Jedna od posljednjih knjiga koju sam objavila nosi naslov Ako tebe zaboravim. Izdavači su Židovska vjerska zajednica Bet Israel u Hrvatskoj i Litteris. Riječ je o dovršetku povijesno dokumentarne trilogije o kronologiji židovskih obitelji na ovom tlu. Sveukupno radi se oko tisuću stranica sa stotinjak veoma raritetnih fotografija i više obiteljskih stabala. Svi ti podaci s vremenom bi bili zaboravljeni i izgubljeni. Smatrala sam da će zabilježeni i objavljeni u spomenutim monografijama ostati kao vrijedno svjedočanstvo za budućnost. Te knjige rado koriste hrvatski povjesničari, ali i slavisti u inozemstvu, jer kroz obiteljske sage vidi se jasno povijest u svakodnevicu. U prvom dijelu su podaci odakle je došao najstariji član obitelji, čime se bavio, društveni status, njegovanje tradicije, vjerski običaji, ukratko život do početka Drugog svjetskog rata i zatim Holokaust kao prijelomna točka. Tragedija, nakon koje više nikada židovski život ne može biti onakav kakav je bio.

Dobili ste najveće priznanje za tu trilogiju...

Dovoljno je u Jeruzalemu proći u Muzeju Holokausta Jad Vašemu Dolinom srušenih židovskih općina. Ako uzmete u obzir da je u većini europskih zemalja, pa tako i tijekom NDH ubijeno oko osamdeset posto židovske populacije stvari su jasne, barem za onu osobu koja želi znati istinu. Većina osoba koja je sudjelovala u nastajanju ove tri knjige ulazi u red izravnih svjedoka. Trilogiju sam radila dvadesetak godina i mnogi koji su svjedočili u prvoj monografiji više nisu živi. Ali ostao je zapis. Za taj rad dobila sam više priznanja najvećeg na svijetu Muzeja Holokausta Jad Vašema i drugih institucija u Izraelu koje se bave prikupljanjem dokumentacije o Židovima u Europi i posljedicama nacističke ideologije kao i zlodjelima njihovih pomagača. Vjerujem da su te knjige važne i za podučavanje o Holokaustu u hrvatskim obrazovnim institucijama.

Koliko ste zapravo knjiga do sada napisali?

Sveukupno dosad sam napisala i objavila oko dvadesetak knjiga. Ne zamaram se tim podatkom, meni osobno nije važan. Bitno je znati da ono što pišete ima svoje čitatelje, svoju publiku i da to nisu knjige koje kad ih se pročita zaboravi na sadržaj za dva dana. Bilo da je riječ o poeziji ili prozi nastojim ljudima pružiti više od onog što možda očekuju. S vremenom sam spoznala da ako netko kupi ili dobije na poklon neku od mojih knjiga da onda zdušno krene u potragu iza ostalima.

Odakle crpите inspiraciju?

Inspiracije mi ne nedostaje. Život je neiscrpno vrelo. Dani su mi prekratki za sve ono što bih mogla ili htjela. Voljela bih također da u Hrvatskoj svi imamo mogućnost da u životu promijenimo više zanimanja. Jer to znači da uvijek pred sobom imamo novi izazov, novo učenje kroz koje spoznajemo sebe kao i sve one koji s nama dijele neki životni trenutak.

Imate li uzore u književnosti?

Nemam neke uzore ili obrasce, sheme u stilu i ja ću tako. Čovjek u stvaranju mora biti samosvojan i slobodan. U umjetnosti je to osobito važno. Ali, svjesna sam da su na moj književni izričaj jako puno ostavili traga hasidski pisci i njihova životna filozofija, sažetost u izričaju, naoko jednostavno, a bogato značenjima.

Jeste li posjetili Izrael i imate li kakve kontakte sa Izraelom?

U Izraelu sam bila više puta, tamo sam za Hrvatsku televiziju odnosno za dokumentarni program snimila i dva filma. Uvijek me ponovno oduševi dinamika Izraela. Obožavam otići u Jeruzalemu u četvrt ortodoksnih, posebno u Mea šearim i tamo ulaziti u knjižare, kupovati meni dragocjene knjige i naravno poslije se uvijek javi nedoumica kako sa svim tim knjigama ući u avion. Tamo imam puno dragih, bliskih ljudi i prijatelja.

Poznati ste i po ekumenskom angažmanu...

Da li radim na međureligijskom dijalogu? Pa način kako se ophodimo jedni s drugima u svakodnevnom životu najbolji je pokazatelj čemu stremimo, miru ili sukobu, kreativnosti ili destrukciji, prijateljstvu ili mržnji. Izgledi za mir počinju u nama, a ne izvan nas.

Je li u hrvatskom društvu prisutan antisemitizam?

Antisemitizam je u cijelom svijetu u porastu. U proteklih godinu dana samo u Americi zabilježeno je stotinjak antisemitskih napada. Na antisemitizam pojedinci nisu imuni ni u Francuskoj, ni u Njemačkoj, ni u Mađarskoj..., pa ni u Hrvatskoj. Puno je još predrasuda i neznanja, gluposti i preuzimanja loših matrica. Nažalost od verbalne do fizičke agresije samo je mali korak.

Koliki je, međutim, interes kod nas za židovsku povijest i kulturu?

Zanimanje za židovsku povijest, jezik i kulturu postoji. Ta povijest je ishodište različitih vjera, razina na kojoj možemo ili ne možemo govoriti o humanizmu i civilizaciji. Interes ponekad ovisi i o trenutačnim političkim događajima. No, srećom u svijetu znanosti i svijetu književnosti radi se o dugoročnijem zanimanju i prožimanju ideja koje su važne za sve ljude.

Što ste nam još novoga napisali?

Napisala sam nov roman Kadiš i nebeski putnici. Pisala sam ga na jedan poseban način, a ali neka ostane iznenađenje. Sada za pisca slijedi onaj mukotrpan posao, koji se odnosi uglavnom na tehnička pitanja i naravno na novac potreban da se knjiga objavi. No prije toga objavila sam knjigu poezije pod nazivom Šalom Zagreb s predivnim umjetničkim fotografijama Davora Golla, koji je zagrebačku adresu u međuvremenu promijenio za irsku. Knjiga je dvojezična, stihovi su na hrvatskom i engleskom i rekla bih da je Zagreb dobio jedan novi, veoma specifičan suvenir. Knjigu su objavili Scanner studio i Bet Israel.

MALI ŽENSKI RAZGOVOR SA KOMENTATORICOM JAVNIH KOMUNIKACIJA PROFESORICOM GABRIJELOM KIŠIČEK

Stvara se dojam ulične rasprave, a ne kultivirane političke polemike

„Profesorica na Odsjeku za fonetiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Diplomirala i doktorirala na fonetici, a dominantno se bavi podučavanjem i analizom javnoga nastupa i retorike. Uz to što radi na Fakultetu, zaposlena je kao vanjski suradnik na Novoj TV. Može se reći da kombinira teoriju i praksu pa ono što predaje studentima ujedno primjenjuje u svakodnevnom radu s novinarima i voditeljima na televiziji. Naravno, da bi bila bolja u podučavanju, njezino zanimanje uključuje i analizu javnih govornika, dominantno u političkom diskursu pa je svojevrsni dodatak i to što je komentator javne komunikacije. Dakle, teoretičarka, praktičarka i analitičarka.“, sve to ujedinjeno je u jednoj ženskoj osobi, prof.dr.sc. Gabrijeli Kišiček, Varaždinkom sa zagrebačkom adresom. Za portal Akademija Art prof.dr.sc. Gabrijela Kišiček govorila je o svojem znanstvenom radu, ali i o političkoj kulturi kod nas kao i u svijetu.

Uza sve to, što predajete na Filozofskom fakultetu?

Tijekom godina predavala sam različite kolegije od Ortoepije hrvatskog jezika i Neverbalne komunikacije, do Govorništva. Trenutačno predajem Govorničku argumentaciju, Povijest retorike i Govorništvo za nastavnike. Također, surađujem s drugim fakultetima, primjerice na Agronomskom fakultetu predajem Govorničke vještine studentima Krajobrazne arhitekture. Nastavna aktivnost se mijenja iz godine u godinu i sve više drugih fakulteta prepoznaje važnost učenja i usavršavanja komunikacijskih vještina pa se suradnja stalno proširuje.

Kako se zove Vaša posljednja knjiga i o čemu u njoj govorite?

Posljednja knjiga zove se Homo Politicus – politička retorika u teoriji i praksi i trebala bi izaći nekad poslije ljeta. Kao što joj i ime govori tematizira različite aspekte političke retorike. U odnosu na prethodne knjige koje su bile pretežno analitičke u ovoj knjizi veći je naglasak na teoriju i priručničkog je tipa. Naravno, kroz brojne primjere političke retorike, kako domaće tako i inozemne političke scene, nastoje se pobliže pojasniti i ilustrirati teorijske smjernice. Naime, bilo je nekoliko je motiva za pisanje knjige. Prvi, možda najbanalniji jest da sam prikupila zaista puno zanimljivih primjera dobre i loše retoričke prakse u hrvatskoj politici. Međutim, upravo su me ti primjeri loše retorike naveli da napišem knjigu koja bi mogla biti od koristi svima koji ulaze u političku arenu. Retorika se uči, uvježbava i usavršava i knjiga ima namjeru pomoći svima onima koji na tome žele raditi. Treći motiv je rezultirao iz svih analiza i komentara političke retorike u Hrvatskoj jer se pokazalo kako je kultura dijaloga i racionalne komunikacije kod nas, na vrlo niskim granama. Naravno da ne mislim da će moja knjiga nešto dramatično promijeniti, ali sam htjela dati doprinos, ma kako malen, podizanju svijesti o važnosti kulture komunikacije. Uvijek volim ponavljati kako je kultura komunikacije slika kulture jednoga društva općenito.

Koliko ste do sada knjiga izdali i koje sve?

Ovo će biti treća knjiga. Prvu sam napisala u koautorstvu s kolegom Davorom Stankovićem, „Retorika i društvo“, a druga je bila samostalna „Retorika i politika“. Političku komunikaciju pratim i zbog primjera koje ću koristiti kao dio nastave, ali i analize i komentara u medijima. Nekako vjerujem kako politička komunikacija najviše utječe na (ne)stvaranje razine kulture komunikacije u društvu i da joj treba posvetiti najviše pozornosti, najčešće kritizirati lošu komunikaciju i pokušati sugerirati poželjan način javnoga govora. Tako da su i knjige usmjerene tom cilju.

O čemu ste sve govorili kroz svoje knjige?

Prva stvar koju sam uvijek nastojala isticati, a posebice u posljednjoj knjizi jest moć koju javni govor ima u razvoju društva pa i civilizacije općenito. Od početaka demokracije i antičke Grčke pa sve do danas, društvo se mijenja i razvija zahvaljujući čovjekovu umijeću uvjeravanja. Prvo što svima pada na pamet kad se govori o razvoju civilizacije jesu znanost i tehnologija. I naravno, one su nam dramatično promijenile život. Međutim, zaboravlja se da i znanstvenik i stručnjak svake profesije moraju nekoga uvjeriti u ispravnost svojih ideja, inovacija. Svaki izum je, prije nego je implementiran u društvo, prošao proces uvjeravanja (tržišta, kupaca, poslodavaca, investitora...). Društvo je temeljeno na uvjerskim sposobnostima čovjeka. I s obzirom na moć koju uvjeravanje ima

neproporcionalno se tim vještinama posvećuje pozornosti. Učenje, usavršavanje retoričkog umijeća je *conditio sine qua non* svakog profesionalnog uspjeha. Kao što sam već spomenula, knjiga *Homo Politicus* govori o pojedinim segmentima retoričkog umijeća: od vještine uvjeravanja, govornog stila do izvedbe te daje smjernice kako bilo koji od tih segmenata popraviti i usavršiti, koje pogreške izbjegavati i kako postati bolji. Namijenjena je svima koji stupaju na javnu pozornicu, a može se čitati i parcijalno, odnosno govornik može na temelju samoprocjene odlučiti na kojem segmentu svoje retorike treba dodatno raditi. Naravno, optimalno je pročitati sve pa odlučiti koje od savjeta primijeniti, koje od sugestija usvojiti i sve to prilagoditi vlastitoj osobnosti. Nema univerzalnog recepta za to kako postati bolji govornik, ali kombinacija teorije s vlastitim iskustvom, praksom i vlastitom osobnošću, može svakako pomoći. Izokrat, grčki učitelj govorništva je govorio kako je za učenje retorike potreban teorijski temelj, vježba i prirodni talent. Ja se nadam da će moja knjiga poslužiti kao dobar teorijski temelj.

Započela je politička kampanja. Kakva je kultura predstavljanja kandidata?

Naši političari uglavnom su slabo govornički educirani i oslanjaju se na prirodni talent. Naravno, oni koji ga posjeduju. No, nerijetko se događa da na visoke političke funkcije dođu govornički ne talentirani i vrlo nevješti političari, a zabrinjavajuće jest što tome posvećuju toliko malo pozornosti. Upravo je predizborna politička kampanja, sa svim predizbornim skupovima, sučeljavanjima i gostovanjima u medijima, najbolja slika razine političke komunikacije i kulture dijaloga. Svatko tko je gledao bilo koju raspravu bilo u kampanji ili u Saboru, nezadovoljan je našim političarima. I na sadržajnoj i izvedbenoj razini. Što se sadržaja tiče, teme poput ustaša i partizana dominiraju jer zahtijevaju najmanje kompetencije, znanja i pripreme političkih aktera. Za neke druge, važnije i ozbiljnije teme poput klimatskih promjena, gospodarstva, industrije...potrebna je temeljita priprema, baratanje činjenicama i podacima, logičkim argumentima. Ideološke teme su uvijek plodno tlo jer bez ikakve pripreme, tako reći *ad hoc*, svatko u njih može uskočiti. Što se izvedbe tiče, političari u kampanji nastoje biti žestoki, odlučni i samopouzdana, a onda ispadnu agresivni, konfliktni i nepristojni. Čak i na onoj, uvjetno rečeno površnoj, jezičnoj razini, političari pokazuju needuciranost pa vrlo često pokazuju nepoznavanje jezične i izgovorne norme. Rezultat svega jest da se stvara dojam ulične rasprave, a ne kultivirane političke polemike.

Kako komentirate ne odaziv predsjednika SDP-a Davora Bernardića na duel sa aktualnim premijerom Andrejom Plenkovićem na HRT-u?

Mislim da Davor Bernardić u konačnici neće moći izbjeći duel s Andrejom Plenkovićem, bez obzira na datum i televizijskog domaćina. Nedvojbeno je da je aktualni premijer govornički vrlo vješt, elokventan, samopouzdan i prilično dobar u argumentaciji. Barem na prvi dojam. Kada bi se njegovi govori transkribirali pa nekoliko puta pročitali i analizirali, našle bi se argumentacijske i rupe i pogreške. No, upravo zbog samopouzdanosti izvedbe i elokvencije, djeluje vrlo stručno i kompetentno. Engleski filozof Thomas Hobbes rekao je da je elokvencija moć jer stvara privid mudrosti. Ipak, ne treba ni Bernardića podcijeniti. Njemu su politički uspjesi prethodnih izbora podigli samopouzdanje pa je sad nešto sigurniji u nastupu. A uz dobru pripremu, neće biti baš laka meta. Od svojih se

početaka Bernardić mijenja, govornički evoluirao (što mu donosi iskustvo), no nedostaje mu prirodnog talenta (koji Plenković ima, jednako kao što ga je imao Sanader) i govorničke edukacije. Mislim da Davor Bernardić neće trčati na duel s Plenkovićem jer je i sam svjestan njegove dominacije, ali neće uspjeti ni izbjeći. I pokušat će sigurno smanjiti tu razliku između njih.

Kakva je kultura politička u Saboru? Kojom ocjenom ocjenjujete rad dosadašnjih saborskih zastupnika?

Apsolutno loša. Mi zaista moramo osvježiti našu političku scenu novim osobama i govornicima. Moramo više ulagati u govorničku edukaciju i obrazovanje općenito. Kao što sam već spomenula, zbog nepripremljenosti, lijenosti i nekompetentnosti nekih političara, saborske rasprave nerijetko postaju farse i performansi u kojima se ljudi natječu tko će kome „spustiti“, tko će izvesti bolji šou i na temelju toga dobiti više minuta u medijima. Prije nekoliko godina se spominjalo kako hrvatskoj politici trebaju „novi“, „mladi“ ljudi. Pokazalo se sad da je premijer Plenković postavio dosta mladih političara na ministarske funkcije pa nitko od njih nije impresionirao ni pameću ni sposobnošću ni elokvencijom. Godine su čak manje važne od kompetencija i retoričkih sposobnosti. Čini mi se da MOST nastoji uvesti obrazovane i elokventne ljude u svoj tim pa bez obzira slagali se ili ne s nečijim političkim stavovima, činjenica jest da osobe poput Marije Selak zaista imaju vještinu kultiviranog i argumentiranog raspravljanja kakva nedostaje Gordanu Marasu, Ivanu Pernaru, Stevi Culeju i sličnima.

Javnost nije oduševljena radom saborskih zastupnika. Što mogu birači očekivati od novih lica koja su se pojavila u političkoj areni?

Prvo moramo vidjeti hoće li nova lica u političkoj areni uspjeti doći u Sabor. Nadam se da hoće jer ćemo time dobiti širi spektar retoričkih i političkih stilova. Smatram da među tim novim licima ima kvalitetnih komunikatora. Već sam spomenula Mariju Selak, ali primjerice Nino Raspudić, Igor Peternel, Marin Miletić mogu podići kriterije pa možda „prisiliti“ ostale zastupnike na bolju pripremu argumentacije kako bi svi mogli ravnopravno sudjelovati u raspravi. Možda će biti manje fizičkog iznošenja iz Sabora, majica s natpisima, naljepnica na laptopima, poklanjanja maketa aviona i svih sličnih „dječjih“ predstava koje smo mogli gledati protekle četiri godine. Nije, naime, problem da se ljudi razlikuju u političkim stavovima, ideologijama i svjetonazorima. To samo govori o pluralnosti društva koje je dobrodošlo. Nadamo se da nikada više neće biti jednoulja i poslušnog klimanja glavom ljudima na funkcijama. Slažem se i podržavam ideje njemačkog filozofa Habermasa koji je rekao da je sve podložno raspravi, ništa nije nepromjenjivo ili nedodirljivo. Ali, nužna je komunikacijska kompetencija da bi rasprave bile plodonosne i produktivne. Nadamo se da će nova lica unijeti više komunikacijske kompetencije u saborske rasprave.

Koja država u Europi može poslužiti kao uzor u političkoj kulturi?

U svakoj državi ima boljih i lošijih političkih komunikatora, to je nedvojbeno. Razlika je samo u tome koliko se pozornosti posvećuje i edukaciji i analizi političkoga govora. U tom smislu uzor su nam zapadnoeuropske zemlje s tradicijom u edukaciji retorike, komunikacije, argumentacije i kritičkog

mišljenja. Od Velike Britanije do Nizozemske. Svatko tko prati vanjsku politiku prisjetit će se žustrih rasprava u britanskom parlamentu, osobito u vrijeme Brexita i reći pa i oni su nekulturni. Nisu. Žustra rasprava ne mora biti nekulturna. Žustrina može pokazivati strastvenost i emotivnu angažiranost kad se raspravlja o temama koje su političarima vrlo važne. Neprirođeno je kada se neistomišljenike vrijeđa, ponižava i omalovažava. Svojedobno je jedan britanski zastupnik u bradu promrmljao nešto uvredljivo na račun tadašnje premijerke May. Bio je to opći skandal u kojem se zastupnika prozivalo, on se opravdavao govoreći da nije to rekao pa se izmotavao pa ispričavao. Kod nas se takve uvrede mogu čuti puno češće i to nitko ne smatra skandaloznim. To je velika razlika. Ono što je u jednoj zemlji skandalozno, u drugoj je dio političkog folklor.

Kako se može iščitati poruka bivše predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović sa dignutim srednjim prstom predsjedniku stranke Domovinski pokret i nekim drugim kandidatima s kojima je dijelio mišljenje o silovanim ženama? Da li, naime, politički prostor trpi i takav neverbalni način komuniciranja?

Postoje situacije i konteksti u kojima se nešto vulgarno i prostački u neutralnom kontekstu, može opravdati. To su iznimke koje mogu opravdati duboka emotivna angažiranost, povrijeđenost i ljutnja. U argumentaciji postoji „formula“ kojom se utvrđuje koliko je neki potez (uobičajeno verbalan, a u ovom slučaju neverbalan) opravdan. Trebaju se usporediti razlozi za ljutnju s intenzitetom ljutnje. Jer neće intenzitet ljutnje biti isti u različitim temama. Naljutit će vas kad se netko gura preko reda, ali neproporcionalno tom razlogu bio bi intenzitet kojim bi se vikalo, psovalo ili fizički obračunavalo. E, u ovom je slučaju intenzitet ljutnje toliki da se reagiralo vulgarno i prostački. Razlozi: zadiranje u pravo na pobačaj i slobodu izbora kod nekih su žena izazvali najveći mogući intenzitet ljutnje. I zato je taj čin opravdan. Naravno, ja to promatram s retoričke, argumentacijske perspektive, ali ne mogu zanemariti činjenicu da sam i sama žena koju ideje i pomisao o zabrani pobačaja sablažnjavaju pa onda i subjektivno procjenjujem spomenuti čin komunikacije i podržavam ga.

Što očekujete od ove političke kampanje?

Očekivala sam više rasprava o rješavanju gospodarskih problema, više ideja o rješavanju posljedica epidemije korona virusa, više konkretnih dijelova programa u kojima se vodeće političke opcije razlikuju. A u središte kampanje opet su došla pitanja pobačaja i propitivanje nekih civilizacijskih dosega našeg društva. Umjesto da idemo naprijed, mi se vraćamo u prošlost.

Sad očekujem da izborni rezultati budu takvi da se uspije oformiti Vlada, da se političari dogovore o zajedničkim ciljevima i da počnu što prije raditi. Zvuči idealistički i gotovo nevjerojatno pa ću spustiti svoja očekivanja i reći da očekujem da se izbori neće morati ponavljati i da ćemo jesen dočekati spremni za rješavanje zdravstvenih i gospodarskih problema. I da izabrani političari shvate da dobivanje mandata nije kraj nego početak rada.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA VODITELJICOM KNJIŽNICE “BOGDAN OGRIZOVIĆ”, JASNOM KOVAČEVIĆ

Najčešće se vraćam dobrom starom Krleži, a najviše nam nedostaje Tonko Maroević koji je svakog dana navraćao u knjižnicu

Ova sićušna žena ogromne energije i neke slavonske pitoreskne topline i uljuđenosti koju nosi sa sobom iz svojeg rodnog slavonskog kraja Brodskog Stupnika pored Slavenskog Broda, već više od dva desetljeća vodi knjižnicu Bogdan Ogrizović u središtu Zagreba. Jasna Kovačević, sa dosta akademskih titula ispred svojega imena koje ne piše i ne ističe, „dobar je duh“ knjižnice koja je mnogima u Zagrebu poput intimnog dnevnog boravka. Ovdje se održavaju promocije najuglednijih pisaca iz Hrvatske, regije ili EU-a, posuđuju se (naravno) knjige, razmjenjuju mišljenja, čavrlja se, čakula, kajka, svi se ovdje znadu i druguju dok čekaju za knjigu svoj red ili koju promociju. Za ugođaj „dnevnoga boravka“ uz sve djelatnike knjižnice uvelike je zaslužna voditeljica Jasna Kovačević koja nenametljivo sve obavlja“ k'o po špagi“. Za Male ženske razgovore govorila je o radu knjižnice, o navikama čitanja u Hrvata, svojim omiljenim piscima i još koječem drugom što morate sami otkriti zavirite li u svijet Jasne Kovačević.

Kako to da ste upravo Knjigu stavili u središte svoje profesije?

Mislim da se s tim čovjek rodi, to je kao karakterna osobina. Oduvijek sam voljela knjigu i čitanje u slobodno vrijeme, pa i sve ono obvezno čitanje lektire tijekom školovanja nije mi teško padalo.

Koji su Vam kao voditeljici knjižnice Bogdan Ogrizović sve zadaci u opisu posla? Što sve radite?

Danas svaka djelatnost, pa i knjižničarska, podliježe normativnim sistematizacijama. Ne bi bilo zanimljivo nabrajati što sve mi voditelji radimo u administrativnom smislu (a radimo dosta, i taj obujam posla se svakodnevno povećava), no svakako je najodgovornije, pa i najteže organizirati posao s kolegicama i kolegama i naravno, u odnosu na participaciju naših korisnika i vanjskih suradnika, jer je to velika odgovornost, kako u odnosu prema kolegicama i kolegama, tako i prema svim dionicima knjižnice, ali i društva u cjelini. I naravno, organizacija kulturnih događanja u knjižnici.

Imali ste pjesničke večeri i nedjeljom. To su zapravo bila pjesnička okupljanja nedjeljom poslije podne. Održavate li to i sada? I zašto ste se odlučili da i nedjelju upotpunite sadržajima?

Radnu nedjelju smo uveli davne 1999. godine i to samo tijekom ljeta. Potaknuti ljetnim radnim vremenom knjižnica, kada se radi samo u jednoj smjeni, htjeli smo našim korisnicima i građanima ponuditi dan u tjednu kada su i oni slobodni, a vrijeme od 17-21 sat je idealno za opuštanje. Kako je interes naših korisnika bio velik i nije opadao, 2000. godine smo odlučili uvesti kulturne programe, odnosno druženja s istaknutim pojedincima hrvatske kulturne scene. Dakle, ne samo piscima nego pripadnicima različitih kulturnih djelatnosti, kao što je kazalište, film, glazba i sl. Još uvijek radimo nedjeljom, no na žalost zbog trenutačne situacije pandemije još nismo organizirali nedjeljni talk show Kava i kolači.

Koliko je posudba knjiga u vašoj knjižnici na mjesečnoj bazi?

U tzv. „normalnim uvjetima“ mjesečna posudba knjiga je preko 10.000 svezaka knjiga. Naravno da je to sada malo smanjeno, ali smatram velikim uspjehom i sam dolazak u knjižnicu u novim uvjetima pandemije, u kojima još više dolazi do izražaja potreba ljudi za čitanjem.

Tko najviše posuđuje knjige? Žene, djeca, stariji, muškarci?

Naša istraživanja koja od 2010. godine kontinuirano radimo svake dvije godine pokazuju da najviše posuđuju žene srednje dobi (preko 60%).

Čita li se dovoljno kod nas prema vašoj prosudbi?

Nezahvalno je davati bilo kakve ocjene na razini ukupnog društva, jer gledajući knjižnice u Zagrebu ili nekim drugim većim hrvatskim gradovima, mogli bismo reći kako smo zadovoljni. No, manje sredine u kojima nisu dostupne knjižnice i knjižare, pokazuju druge trendove i stoga su ukupne ocjene skoro pa alarmantne. Živimo u globalnom društvu u kojemu dominiraju društvene mreže i nažalost prevladava sklonost čitanja kratkih formi i informacija koje se zaborave čim se pročitaju, no ipak ono što se može zaključiti iz dugogodišnjeg rada u knjižnici je da djeca koju roditelji ili vrtići dovode u knjižnicu čitaju cijeli život.

Kakva se literatura najviše traži u vašoj knjižnici?

Korisnici u knjižnici čitaju zaista sve, jer svaka knjiga ima svoga čitatelja. Naravno da se može govoriti o trendovima, a to je potražnja za novim naslovima, posebice ako su oni najavljeni u medijima.

Inače, koga ste sve od priznatijih književnika imali priliku ugostiti na promocijama u prostoru knjižnice?

Naša knjižnica se isprofilirala kao mjesto kulturnih događanja i predstavljanja autora i knjiga, eto i vi ste imali nekoliko predstavljanja, a zadnje je bilo u siječnju ove godine. Nadam se da će biti još vaših novih knjiga i predstavljanja. Tijekom tih dvadesetak godina neumornog rada ugostili smo gotovo sve hrvatske pisce i pisce iz tzv. regije (Slovenija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Srbija), ali i mnoge poznate i manje poznate autore iz cijeloga svijeta. Bila bi duga lista imena, pa ću istaknuti nekolicinu koja je poznata svima: Pascal Bruckner, Jo Nesbo, Alain Finkelkraut... Moram istaknuti činjenicu, budući da nas je naš dragi akademik Tonko Maroević nenadano napustio ovo ljeto, da je bio divan prijatelj Knjižnice, vjeran korisnik i veliki čitatelj koji je gotovo svakodnevno navraćao u knjižnicu. Jako nam nedostaje!

Kako Vi osobno doživljavate knjižnicu? Što Vam ona znači?

Budući da u knjižnici provodim najviše vremena, ona mi znači više od „običnog“ posla, zato mi valjda i nije teško doći u bilo koje doba dana, jer taj posao shvaćam kao najbolji hobi u životu.

Kako usklađujete privatne i poslovne obaveze?

Ponekad teško, ali još uvijek uspijevam.

Koja je Vam najdraža knjiga? A pisac?

Teško je odgovoriti na ovo pitanje jer vas svako malo oduševi neki novi pisac i neka nova knjiga, bilo da je riječ o beletristici ili nekoj stručnoj literaturi, no moram priznati da se ipak najčešće vraćam dobrom starom Krleži.

Pripremate li neke nove sadržaje za blisku budućnost u knjižnici?

Ovo je vrijeme kada je teško bilo što planirati, pa i u privatnom životu. Bit ćemo sretni da nam u ovoj godini „prežive“ naši tradicionalni programi.

A Vi? Pišete li nešto i pripremate li neku novu stručnu knjigu?

Izazova je puno, no nemam koncentracije za ozbiljniji rad, zasad samo čitam.

Kada se više čita ljeti ili zimi?

Nema razlike između ljeta i zime, posebice stoga što knjižnice tijekom ljeta daju više knjiga i na dulji rok, kako bi korisnici mogli čitati za vrijeme godišnjih odmora. Moram priznati da se oni jako rado koriste tom blagodatima.

Kako se snalazite u doba korone? Dolaze li ljudi posuđivati i dalje istim intenzitetom?

„Preživjeli“ smo i potres i lockdown i ponosni smo na svoje članove i korisnike koji su odmah nakon otvaranja knjižnice počeli dolaziti i posuđivati knjige. Naravno, u vrijeme dok smo bili zatvoreni mlađa populacija korisnika je posuđivala elektroničke knjige, tako da u našem radu ustvari i nije bilo zastoja.

Pristiže li vam u knjižnicu novi fond knjiga ? I koje nove knjige ste dobili unatrag par mjeseci?

Kako u radu s korisnicima, tako i ostale stručne djelatnosti nisu u zastoju. Knjige kupujemo kontinuirano i sve ono što je objavljeno tijekom ove godine, za knjižnicu i naše korisnike je i kupljeno.

Bili ste Zagrepčanka godine 2019. Što Vam je to značilo?

Nagrada Zagrepčanka godine mi neizmjereno puno znači i to stoga što me za tu nagradu nominiralo Hrvatsko društvo pisaca, dakle ne struka, nego pisci koji su prepoznali moj rad. To je velika, velika čast.

Radili ste i bili angažirani oko poboljšanja kvalitete života žena. O čemu je riječ?

Citirali ste obrazloženje koje su pisci napisali za nominaciju nagrade. Budući da moj angažman traje više od dvadeset godina, oni se sjećaju i onih vremena kada smo davali mogućnost govora onim ženskim autoricama koje nisu imale prigodu ili mjesto na kojemu bi se predstavile. Naravno da to iz današnje perspektive izgleda čudno jer se puno toga promijenilo u kratkom vremenskom razdoblju, no mi stariji se sjećamo tih vremena koje smo obilježili svojim radom.

Odakle crpate energiju?

Iz dobrih ljudi i dobrih umjetnika.

Vaš moto u životu?

Ne čini drugom što ne želiš da se čini tebi.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S AUTORICOM JEDINOG HRVATSKO-SPLITSKOG RJEČNIKA, PROF. DR. SC. DUNJOM JUTRONIĆ

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA SVEUČILIŠNOM PROFESORICOM U MIROVINI, AUTORICOM JEDINOG HRVATSKO-SPLITSKOG RJEČNIKA, PROF. DR. SC. DUNJOM JUTRONIĆ

Ča je život vengo fantazija

Sveučilišna profesorica i autorica prvog Hrvatsko-splitsko rječnika, prof.dr.sc. Dunja Jutronić rođena je 1943. godine u Splitu. Diplomirala je engleski jezik i književnost u Beogradu 1967. Poslijediplomski studij završila je 1969. na Pennsylvania State University u SAD-u gdje je stekla i titulu doktora znanosti na Odsjeku za lingvistiku 1971. godine. Radila je i na Institutu za lingvistiku u Zagrebu, zatim na Odsjeku za engleski jezik i književnost na Filozofskome fakultetu u Zadru, na Odsjeku za engleski jezik Sveučilišta u Mariboru gdje je niz godina bila i predstojnica tog Odsjeka. Vanjski je i dugogodišnji suradnik Filozofskog fakulteta u Splitu. Nekoliko je puta bila Fulbrightov stipendist te držala predavanja na mnogim sveučilištima u SAD-u (Yaleu, Stanfordu, Cornellu). U Dubrovniku na interuniverzitetskom studiju vodi tečaj Filozofija lingvistike. Njezin je interes: teorijska lingvistika, urbana dijalektologija i filozofija jezika. Članica je Hrvatskoga društva za

primijenjenu lingvistiku, Hrvatskoga društva za analitičku filozofiju, članica je uredništva časopisa Jezikoslovlje i Croatian Journal of Philosophy kao i Udruge za zaštitu splitske čakavštine Marko Uvodić Splićanin – Katedra čakavskog sabora. Objavila je više od stotine članaka u domaćim i stranim časopisima i knjigama. Najznačajnije su joj publikacije: Hrvatski jezik u SAD-u (1985.), Lingvistika i filozofija (1991.), The Maribor Papers in Naturalized Semantics (1997.), Rječnik splitskoga govora (A Dictionary of Split dialect) napisan u koautorstvu s Thomasom F. Magnerom (2006). Spliski govor. Od vapura do trajekta. Po čemu će nas pripoznavat (2010.). Novo i prošireno izdanje Rječnika splitskoga govora (A Dictionary of Split dialect) bez koautorstva tiskano je 2013. Knjigu Libar o jeziku Marka Uvodića Splićanina napisala je zajedno s kolegicama sa splitske kroatistike Marijanom Tomelić Ćurlin i Anitom Runjić-Stoilovom (Filozofski fakultet u Splitu, 2016). Spliske riči – Rječnik hrvatski standardni jezik – splitski govor izišao je 2018. (Split: Matica hrvatska –ogranak u Splitu). Za portal Akademija Art sa prof.dr.sc. razgovarali smo o njezinu slobodnom vremenu u mirovini, o tome zašto je napisala jedinstven rječnik onaj Hrvatsko-splitski i još o koječemu drugom po čemu je ova Splićanka izuzetna i vrijedna pažnje. Čiribimbnite malo kroz ponistru u njen svit. Nećete se razočarat...

Napisali ste prvi Hrvatsko-splitski rječnik...

Rječnik ima 12.000 riječi. Rječnik splitskoga govora, što ga je izdala Slobodna Dalmacija 2013. godine, imao je mnogo odjeka među Splićanima i ljubiteljima splitskoga govora i rasprodao se u tijeku jedne godine. Sada se po prvi put pojavljuje rječnik pod naslovom Spliske riči, ali s malo poduljim i preciznijim podnaslovom: Rječnik hrvatski standardni jezik – splitski govor (2018). Prema dosadašnjim saznanjima autorice ovo je prvi rječnik kojemu je polazište hrvatski standardni jezik, a određište jedan konkretni govor, u ovome slučaju govor grada Splita.

Zašto ovakav rječnik?

Odgovor je vrlo jednostavan. Mlade generacije, a dolaze i one nove, sve slabije znaju dijalektalne, tj. splitske riječi, i oni se, primjerice, pitaju kako se kaže stolica ili prozor na splitskom govoru. Možda će i znati da je to katriga / katrida i ponistra, no hoće li znati kako se na splitskom kaže balkon, kišobran, cjedilo, maknuti se, pažnja... i mnoge, mnoge druge riječi. Ciljem je ovoga rječnika da im pruži takve podatke.

U Splitu već dulje vremena postoji udruga za zaštitu splitskoga govora koja nosi ime „Udruga Marka Uvodića Splićanina,“ a koju je 2011. osnovala gospođa Jadranka Mardešić Komac. Godine 2013. uspjela je svojim entuzijazmom zaštititi splitsku čakavštinu – splitski govor koji se nalazi se na popisu nematerijalne kulturne baštine Republike Hrvatske. Jedan je od glavnih ciljeva Udruge zaštita i promicanje splitskoga govora.

Prema uputama Ministarstva kulture jedan je od zadataka spomenutih institucija rad na senzibiliziranju školske djece za splitski govor, kao i naputak da se u nastavni program osnovnih i srednjih škola Splitsko-dalmatinske županije uvede izborni predmet pod nazivom „Splitski govor“, pa je ovaj rječnik namijenjen budućim učenicima koji će taj predmet odabrati.

No, ovaj bi rječnik trebao koristiti i svima onima koji nisu početnici (a nisu više ni tako mladi), a koji pišu na splitskome govoru, pa se ponekad ne mogu sjetiti splitske riječi za standardnu natuknicu. (primjerice, novinari, književnici itd.). Konačno, rječnik Splitske riči namijenjen je svakom tzv. običnomu govorniku, a i zaljubljeniku u Split, kao i svega što je splitsko.

Rječnik je posvećen svim Splićanima, kao i onima koji žele naučiti splitske riči.

Govore li današnji Splićani splitskim govorom kakav Vi predstavljate u rječniku? Ili...?

Vrlo je ovisno o kojoj generaciji Splićana govorimo. Starija koja je recimo u neku ruku Smojina svakako će prepoznati svaku riječ u ovom rječniku i njome će se i koristiti. Srednja generacija već nešto manje, ona će mnoge riječi aktivno koristiti ali i mnoge će imati u svom pasivnom vokabularu. Mlađoj generaciji (za koju je na neki način i ovaj rječnik napisan) mnoge će riječi biti nepoznate, a i one koje su im poznate možda ih neće koristiti. Evo jednog primjera: Recimo riječ španjulet mladi će znati što znači tj. da znači cigareta ali tu riječ neće koristiti. Dok recimo frazu idemo u đir sigurno će koristiti.

Što radite u mirovini?

Mogla bih reći da ne osjećam uopće da sam u mirovini! Jedino što ne radim jest to da ne putujem više tjedno u Maribor na nastavu i nemam više onu ogromnu količinu ispita koje sam obavljala. To mi je olakšalo život. Sve drugo je na neki način ostalo isto. Dalje se bavim naučnim radom, tj. istražujem i pišem, idem na skupove i organiziram konferencije u Dubrovniku.

Na obiteljskom planu čuvam unuka Vincenta Nebodara Sironića koji ima pet godina. Dakle rekla bih da imam jedno slatko zaduženje više.

Gdje živite?

Živim u Rijeci ali i u Splitu, tj. na Braču. Naravno ne u isto vrijeme... Tako da iako više ne putujem u Maribor i dalje putujem... i tu mi se skoro ništa nije promijenilo otkad sam u mirovini.

Što najviše volite čitati? Koje pisce i koja djela?

Čitam jako puno i vrlo raznorodno i raznovrsno. To mi je, osim sporta, najdraži odmor od mojih stručnih knjiga i stručne literature. Pa navest ću vam samo nešto od onog što sam pročitala zadnjih mjeseci: Od krimića volim one od Louise Penny i skoro sam ih sve pročitala – Igra svjetlosti, Kako ulazi svjetlost, Razorna riječ. Zatim Javier Cercas: Brzina svjetlosti. Naročito mi se sviđa Isabel Allende i njezin roman Japanski ljubavnik. Zatim Celeste Ng: Mali požari posvuda; Erri de Luca: Izložena priroda; Gael Faye, francusko-ruanski pisac: Mala zemlja. Veliko mi je otkrića ruska nobelovka Olga Torkacuk i njen roman Bjeguni. Ocean Vuong i knjiga Na zemlji smo nakratko predivni.

Od naših pisaca čitam Pavla Pavličića, Juricu Pavičića, Zdravka Zimu obvezno, Gorana Tribusona, Zorana Ferića, Miljenka Jergovića – upravo čitam njegov roman Vjetrogonja Babukić.

Vaš moto u životu?

Pošto je sport važan dio moga života, u mladosti atletika, pa zatim polumaratoni, a sada daljinsko plivanje u klubu Primorje onda je moj moto: Jednom sportaš –uvijek sportaš.

Kako gledate na online nastavu na fakultetima i u školama? Je li to dobro za učenike ili studente?

Na online nastavu gledam kao nužno zlo. Nemam ništa pozitivno reći o toj temi. Kao što je za odlaženja na stručne simpozije najmanje važno samo izlaganje, a puno su važniji i kontakti i konstruktivni razgovori sa kolegama, tako je u školama i fakultetima osim formalne nastave puno važniji društveni okvir koji uključuje druženje, razgovore, drugim riječima socijalizaciju. Nismo izolirane jedinice već društvena bića. Pogotovo u ovo vrijeme gdje svi provode više nego što je pouzdano dobro, za fizičko i psihičko zdravlje, na raznim sajtovima i neprestanim gledanjem u mobitele.

Kako biste općenito ocijenili naš obrazovni sustav?

Davno sam bila u našem obrazovnom sustavu ali u njega imam jako puno povjerenja i smatram ga dobrim (naravno da uvijek može biti bolje). Ja sam, kao i mnogi moji prijatelji i kolege, izišla iz njega i mogu reći da sam se kao doktorant na američkom sveučilištu osjećala superiorno. Došla sam sa znanjem i sigurnošću za koju su moji profesori rekli: "You should be proud of your knowledge". Što ćete više od toga. Mislim da nema nikakvoga razloga da naša djeca idu studirati vani sve recimo do doktorskog nivoa. Skupo plaćanje studija vani je bacanje novca i potpuno nepotrebno. Ima sigurno iznimaka i ne bih htjela zvučati kategorijalno ali u principu ne vidim potreba za to. To je čisto pomodarstvo.

Pripremate li nam neku novu literarnu (znanstvenu) poslasticu za ubuduće?

Moj najnoviji projekt zajedno s dijalektologom Filipom Galovićem s Katoličkoga sveučilišta u Zagrebu jest Govor mjesta Sutivan na otoku Braču. Sve smo snimili govornike raznih generacija, a sada slijedi pisanje. No o tome drugi put kad knjiga iziđe. Vodim konferencije u Dubrovniku (vidi biografiju da ne ponavljam), idem na razne skupove.

Kako Vi govorite kod kuće i među svojim prijateljima?

Govorim standardnim hrvatskim jezikom s primjesama splitskoga. Isto tako govorim engleski jer su moja djeca kao i moj unuk bilingvalni. Moji su prijatelji iz raznih dijelova Hrvatske i iz raznih dijelova svijeta tako da svoj govor prilagođujem situacijama i sugovornicima.

Biste li mogli negdje drugdje živjeti, a ne na moru?

Živila sam na puno mist ali mi je more uvik šumilo i vuklo ne nazad. Tako sam se iz Zagreba priselila u Zadar di sam započela svoju karijeru. A posli tega sam umisto da se preselin u Maribor di sam radila, ostala sam u Rici, uz more i svaku šetimanu putovala za Maribor. Sada u penšjunu gledan u more s balkona u Rici, a po godine stojin na Braču... pa di bi brez mora!

I što Vas to moru vuče?

Vučedu me lipota, toplina, vali, vetrovi bilo koji, maestral ili maeštralu, bura ili grego pa i južina nima veze okud puše.

Je li se Dalmacija puno promijenila od Vaše mladosti do sada, posebno Split?

Finalmente je Kronika o Našen Malon Mistu došla na HTV1 u udarnon terminu pri Dnevnika, svake šetimane. Pa u odgovoru na ovo vaše pitanje citiran Smoju: "...dugo san se bavi ton mišlju da ja, pošćer ovdašnjji, koji sve vidin i znan sve ča se dogaja u našin kaletan, konoban, u brijačnici i apoteci, u postejan, kancelarijan i gajetan, a budući san čovik stiman i pismen, počen činit zapise koji će našen potomstvu ostavit sliku o našen vrimenu i o judiman u njemu..." (Uvodna besida str. 6).

Da takvi kalet, posteji, gajeti, itd. kako ih opisuje Smoje više nima, to je sviman jasno. No da je svega tega bilo lipo je znati, no ne treba toliko za tin žalit. Split je danas drugovačiji, promine su donile svoje, uzmimo ji kakove da jesu jesu. Ni dobre ni loše. Naći će se niki kroničar ka Smoje koji će ji jednon opisati... Ne treba da nas puno tega smeta, ili neka nas smeta ka ča je Smoju svašta smetalo u njegovu vrime. Neka nan čini gušte nešto drugo danas nego ča je Smoji činilo gušte u prošla vrimena. Triba gledat unaprid. Neka mladi o temu odlučijedu. Naša nostaldžija za onin "ča ja bilo a čega više ni" neka ostane nama starijiman, a mladi neka gredu naprid svojin putiman. Jer kako piva Oliver: "Ča je život vengo fantažija".

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S RENOMIRANOM DRAMSKOM UMJETNICOM SUZANOM NIKOLIĆ

Rođena Slavonka, diplomirala u klasi dramskih umjetnica Neve Rošić i Koraljke Hrs, sveučilišna profesorica koja je prošle godine Zagreb zamijenila za Šangaj u kojem predaje dramsku umjetnost i gdje je svila gnijezdo sa svojom kćerkom, upečatljive pojave i glasa koju voli filmska kamera, dramska umjetnica Suzana Nikolić dala je intervju za portal Akademija Art odmah čim se vratila s putovanja iz Japana. Razgovor smo vodile o njezinom boravku u Šangaju, prilagodbi na drugačiju kulturu življenja i mentalitet kao i o njezinoj glumačkoj karijeri.

Koja Vam je bila prva uloga?

Prva uloga u teatru mi je bila uloga Helene u *Snu Ivanjske noći W. Shakespearea* u režiji Dine Radojevića u Gavelli. Uskočila sam umjesto kolegice Cintije Ašperger, koja mi je ostala do danas dobra prijateljica. Na filmu mi je prva uloga bila uloga Gite u danas kultnom filmu *Branka Schmidta* i Fabijana Šovagovića Sokol ga nije volio.

Zašto ste za studij odabrali glumu? Niste li željeli nečim drugim se još baviti? Što vam je bila alternativa?

Glumu sam odabrala jer mi je to bilo najprirodnije, to sam oduvijek željela. Alternativa su mi bili jezici. Položila sam bila prijamni na germanistici.

U kojim ste sve filmovima igrali?

Igrala sam u filmovima Sokol ga nije volio, Diploma za smrt, Ljeto za sjećanje, Tri muškarca Melite Žganjer, Kotlovina, Holding, Duga mračna noć – da nabrojim samo neke.

Kada ste počeli predavati na ADU? I što ste predavali i koliko godina?

Na ADU sam došla na poziv prof. Lonze ratne 1991. Najprije sam dvije godine volontirala, zatim sam bila desetak godina vanjska suradnica-asistent, a 2001. sam dobila mjesto docentice.

Koja Vam je najdraža uloga?

Teško je odabrati najdražu ulogu, ali uvijek će mi u dragom sjećanju ostati kraljica Ana Austrijska u predstavi Tri mušketira Janusza Kice i Irina u Čehovljeve Tri sestre P. Magelija.

Radili ste vani...

Vodila sam glumačke radionice po cijelom svijetu (Europi, istočnoj Aziji, Južnoj i Sjevernoj Americi, Turskoj, Izraelu), snimila sam jedan dokumentarno-igrani film u New Yorku I can hear you.

Što Vama znači gluma?

Gluma je moj kruh i putar.

Zašto ste preselili u Šangaj?

Pozvana sam na Shanghai Theatre Academy kao ekspert za tehniku Mihaila Čehova.

Što radite u Šangaju?

Predajem glumu na jednoj od najboljih školi u Kini.

Kako ste se snašli u posve drugoj kulturi?

U početku nije bilo lako. Sve je drugačije i nama nepoznato, od jezika preko kulture i običaja, ali čovjek se polako privikne i prilagodi unatoč svakodnevnim izazovima kojih još i nakon nekoliko mjeseci ima.

Jeste li nešto novo naučili od Kineza što primjenjujete u svojem životu?

Pijem toplu vodu i dosta čaja.

Koliko dugo namjeravate ostati u Šangaju?

Za sada dvije godine.

Što novoga spremate od predstava ili pišete možda knjigu?

Pišem knjigu o glumačkoj tehnici Mihaila Čehova.

Koja je bila vaša zadnja predstava?

Ona posvećena Žuži Jelinek, ili? Črna mati zemla Dore Ruždjak u ZeKaEm-u.

Na kojem jeziku predajete u Šangaju?

Predajem na engleskom jeziku. Imam prevoditeljicu koja prevodi naravno na kineski.

U usporedbi s nama kako se štuje glumačko umijeće u Kini?

Pa nema neke bitne razlike. Ima puno kazališta, njeguju se različiti stilovi i žanrovi i općenito je prilično bogat kazališni život.

Kako ste se snašli sa studentima i profesorima? Jesu li Vas prihvatili?

Imam jako dobre kolege koji me poštuju. Studenti su me također odlično prihvatili.

Što Vam iz Zagreba najviše nedostaje?

Najviše mi nedostaju moj pas i priroda.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Čitam, obilazim muzeje, odlazim na predstave, družim se s prijateljima.

Vaši profesionalni planovi za budućnost, koji su?

Nemam planova. Živim u sadašnjosti.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S DR.SC. GORDANOM FLANDER BULJAN IZ POLIKLINIKE ZA ZAŠTITU DJECE U ZAGREBU

POKRENUTA KAMPANJA ZA ZAŠTITU DJECE

Kad govorimo o nasilju nad djecom, zlostavljanju i zanemarivanju, uvijek imamo sive brojke. Velika je razlika između broja prijava ili čak procesuiranja počinitelja i broja žrtava o kojem saznajemo kroz anonimne upitnike. Znamo da je u Hrvatskoj, ali i cijeloj Europi, svako peto dijete seksualno zlostavljano, što vam neće otkriti nikakva službena statistika institucija. Djeca često šute iz straha, srama, osjećaja krivnje, a mnogi odrasli okreću glavu od dječje patnje pa ne vide ili ne reagiraju ni ako posumnjaju. Jasno je da je velik broj djece žrtava i svjedoka nasilja u obitelji, a o kojem točno broju se radi, nažalost nikad ne znamo.

– Posljedice zlostavljanja dugoročne su i teške. Kad pitate koliko djece je stradalo, također je nemoguće izvući jedinstvenu brojku. Znači li stradati umrijeti od posljedica premlaćivanja ili primjerice umrijeti od suicida u adolescenciji kao posljedica zlostavljanja u obitelji? Sva djeca koju se ne vidi, ne čuje i ne zaštiti stradavaju od nasilja, na ovaj ili onaj način.

Posebno je teško za emocionalno zlostavljano djecu, čije rane nisu vidljive i koja često prolaze ispod radara sustava, roditeljima se daje previše vremena i prilika, a pritom djeca izvuku deblji kraj. Pred očima struke i zakona zlostavljanje je – zlostavljanje, dolazilo ono u vidu šamara, uvrede, seksualnog nasilja ili primjerice emocionalnog odvajanja djeteta od drugog roditelja, što često vidimo u

razvodima. Važno je reagirati na svaku sumnju na zlostavljanje i kršenje prava djeteta, a ne „vagati“ koje nasilje je više ili manje prihvatljivo. Nasilje nikad nije prihvatljivo, a posebno prema djeci, u kojem god obliku dolazilo.- kazala nam je kategorično prof.dr.sc. Gordana Flander Buljan sa Poliklinike za zaštitu djeteta u Zagrebu.

U vrijeme kriza, pa tako i u ovoj krizi, očekujemo više nasilja prema djeci, ali i manje prijava nadležnim institucijama.

– Ovoj temi nastojimo pristupiti znanstveno i praktično. Prije nekoliko dana u međunarodnom znanstveno-stručnom časopisu Archives of Psychiatry Research: An International Journal of Psychiatry and Related Sciences, u koautorstvu s još dvoje psihologa Poliklinike objavila sam rad na temu „Djeca iza zatvorenih vrata COVID-19 izolacije: zlostavljanje, zanemarivanje i nasilje u obitelji“. Ovaj rad predstavlja pregled dosadašnjih kliničkih i empirijskih iskustava drugih zemalja vezano za stope zlostavljanja i zanemarivanja djece u vrijeme zdravstvenih i drugih kriza, kao i analizu trendova recentnih podataka Ministarstva unutarnjih poslova, koji potvrđuju crna predviđanja. Zbog toga su Poliklinika, MUP i agencija Degordian pokrenuli kampanju Iza ovih vrata živi Mia – nazovi 192 koju su preuzele i neke druge europske zemlje, a možete ju vidjeti na televizijama i na internetskim stranicama Poliklinike i MUP-a.- nastavila je prof. Flander Buljan, te nastavila: „Poliklinika za zaštitu djece i mladih ustanova je koja djeluje u okviru zdravstvenog sustava, tako da se nama ne podnose prijave za nasilje. Ako saznamo neke informacije u tom smjeru ili utvrdimo sumnju, odmah obavještavamo nadležni CZSS i/ili policiju. Dosta surađujemo sa sudovima na način da se djeca žrtve i svjedoci mogu kod nas ispitati u child-friendly okruženju od strane posebno educiranog stručnjaka, dok sudac i ostale uključene strane prate razgovor preko audio-video linka te putem slušalice i mikrofona mogu komunicirati sa stručnjakom koji razgovara s djetetom.“

– Razgovor se snima i koristi dalje u postupku, čime se izbjegava izlaganje djeteta sudu, što je osobito važno za malu djecu, posebno traumatiziranu djecu, djecu s teškoćama... Ipak, naša osnovna djelatnost je multidisciplinarna obrada i tretman djece, pri čemu se vodimo individualnim potrebama djeteta i obitelji.- kazala je prof. Flander Buljan.

Na raspolaganju je cijeli niz stručnjaka (psiholozi, psihijatri, socijalni pedagozi, socijalni radnici, neuropedijatar, logoped) te naši terapijski psi, tako da dijete kompletnu obradu i tretman može obavljati na jednome mjestu koje ne djeluje kao bolnica, što djeca često kažu da im je važno.

– Uključili smo djecu i mlade u donošenje odluka, pa smo tako osnovali odbore djece i mladih koji nas odrasle stručnjake savjetuju o tome kako se što bolje prilagoditi potrebama djece i mladih, Kako vidjeti svijet iz njihovih cipela, što nastojimo što više uvažavati. Također imamo dnevnu bolnicu u kojoj neka djeca provode značajan dio vremena i sretni smo kad čujemo da se kod nas osjećaju sigurno i ugodno.- govori nam prof. Flander Buljan.

Mnogi počinitelji nasilja imaju povijest osobne viktimizacije ili svjedočenja nasilju, neki od njih imaju nekih psihičkih teškoća, zlouporabe sredstava ovisnosti, dolaze iz socijalno isključenih sredina i slično.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S PROF. I PJESNIKINJOM LJERKOM VLADOVIĆ

AKO ŽIVOT VEĆ SVE GOVORI, NIJE GA POTREBNO KITITI RIJEČIMA, NEGO TREBA PRONIKNUTI U NJEGOVE JEZGRE – STOGA JE STIL LJERKE VLADOVIĆ SUPTILAN I JEDNOSTAVAN...

Kao što smo već naglasili, Ljerka Vladović izbjegava preveliko uopćavanje života, ona ga voli doživljavati i iz neposredne blizine, biti u tihom dijalogu s njime, uživljavati se u isječak, „zaustaviti“ život, da joj ne proteče, da ga ne propusti. Pjesnikinja u detalju iščitava značenje života i ima iznimni dar promatranja fragmenta, poput haiku pjesnika koji smatra da je poezija svuda oko nas, samo je valja znati prepoznati i umješno zabilježiti. Ljerka Vladović kombinira čar fragmenta i duboku doživljajnost, ali opet tako da pjesma ostaje dostupna, čitljiva, da pripada svakome, a ne samo njoj...“ zapisala je to Lada Žigo Španić u recenziji zbirke pjesama „Žene šetaju“ autorice Ljerke Vladović.

Vaša izvanredna zbirka “Žene šetaju” koliko ste je dugo pripremali?

„Žene šetaju“ je moja druga zbirka poezije, koja je izašla 11 godina nakon prve. Čini se dugo razdoblje. No, tih jedanaest godina intenzivno sam se bavila pedagoškim radom i potpuno se posvetila svojim đacima i njihovim glasovima. Ali, pjesme su nezaustavljivo tekle i bilo ih je puno. Najveći problem je bio izabrati pjesme, kako bi zbirka imala svoj „okus i miris“, specifičnu cjelovitost i atmosferu. To je trajalo dugo. Nisam imala mirnu dušu ni misao. Glazba me potpuno ispunila. Tek

kad sam prekinula s pedagogijom, mogla sam se posvetiti zbirci. I izdavač me je morao čekati par godina. Na kraju je izbor napravio moj „kućni“ urednik, moj suprug Borben, kojemu sam jako zahvalna na tome. Napravio je odličan posao. Pa, poznaje me. Njemu je knjiga i posvećena.

Jeste li prije ove zbirke još nešto izdali?

Kao što sam rekla, „Žene šetaju“ je moja druga zbirka pjesama. Prva je izašla 2007. godine. Naslovila sam je „SVE MI“ i posvetila svojoj kćerki Mirti. Ona je, zapravo bila okidač koji je iz mene izlio moje životno iskustvo u pjesme. Gledajući njezino odrastanje uočavala sam sličnost obrazaca koji se pojavljuju u ženskom svijetu. Probudila su se moja sjećanja, sjećanja na žene moje obitelji, prijateljice, poznanice, njihove priče, pročitane knjige....Sve se, kao na ubrzanoj filmskoj traci, stopilo u to – SVE MI.

Pjesme su se svidjele, naročito ženama, jer su se prepoznavale u njima. To mi je drago, jer sam im možda pomogla da artikuliraju pomake svoje duše, koji su ih zbunjivali i bili teško rješivi. Muškarci su različito reagirali, što je i očekivano.

Izuzetan pogovor, stručan i ženstven napisala je Maja Gjerek.

Osebujna u svojem stilu bez sujetne namjere da impresionira i sadržajno bujna i bogata, emotivna, ali ne frivolna, ženstvena, a ne i borbeno feministička, duhovna i koncizna, ali ne filozofira već liječi svojom poezijom Ljerka Vladović se istaknula kao pjesnikinja u našem svijetu „pjesničke hiperprodukcije“. Ova profesorica glazbe koja je osim na Muzičkoj akademiji diplomirala i na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu i koju je glazba obilježila, jer je djelovala kroz solističko i pedagošku djelatnost za Akademiju Art progovorila je o svojem pjesničkom zovu, kao i o umjetnosti općenito koja je obilježila njezin život i život njezinog supruga pjesnika Borbena Vladovića.

Imate i e-book. To je roman ili zbirka? Kako se čita i kako ste došli na ideju da napravite e-book?

Imam e-book. Naslov joj je „Između upitnika i usključnika“ .To je izbor isključivo ljubavnih pjesama iz obje moje zbirke plus nešto novih.

Ako pod tim, kako se čita, podrazumijevate koliko je ljudi posegnulo za njom, to ne znam. Možda u ovoj korona-krizi, netko i je. Kako je došlo do nje? U zaprešićkoj knjižnici „Ante Kovačić“, koja je dio Knjižnica grada Zagreba, radi jedna grupa sposobnih, mladih i ambicioznih bibliotekarki (Marija Bartolić, Maja Jurenić, Dunja Lacković Ćurić), koje se uz ostalo bave izdavanjem e-knjiga unutar projekta Knjižnica grada Zagreba. Ja sam pak željela napraviti probni iskorak u nove medije. Predložila sam im da napravimo izbor mojih ljubavnih pjesama, jer one ipak najviše zanimaju šire čitateljstvo. Prijedlog je bio prihvaćen pa je u srdačnoj i poticajnoj atmosferi oblikovana ova knjiga. Najveći je užitek za mene bio promatrati kako već poznate pjesme postavljene u novi raspored, kontekst, drugačije „zazvone“. Pjesme poredane u četiri ciklusa (Ljubavi/Strasti, Eros, Nesporazumi/Ljubomore i Razočaranja/Tuge), priča je o uobičajenom tijeku ljubavi. Naslovnica je kreirala Vlasta Šolc. Predgovor je sa začudnim razumijevanjem ženskog svijeta napisala Snježana Zrinjan. Posvećena je mojim roditeljima Mariji i Josipu.

Pišete pjesme na kajkavskom. Gdje ste ih do sada sve objavili?

Ne pišem na kajkavskom iako sam zagrebačka kajkavka. Napisala sam samo pet pjesama, po „narudžbi“. Jedna vrlo kvalitetna udruga, Udruga „Vladimir Maleković“ iz Brdovca pokraj Zaprešića, čija sam članica i s kojom surađujem na tri polja – pjesničkom, likovnom i glazbenom, tiskala je zbornik pjesama svojih članova pisanih na kajkavskoj ikavici, karakterističnoj za taj kraj. Svaki član je bio predstavljen s 10 pjesama. Predsjednica Udruge, vrlo marljiva i talentirana Đurđica Haladi, dozvolila je da oni koji ne pišu na kajkavskom budu zastupljeni s pjesmama na standardu., ali me je poticala da ipak probam. I tako je u jedno rano jutro nastalo tih pet pjesama. Kažu da su vrlo uspjele. Možda pokušam opet.

U braku ste s pjesnikom Borbenom Vladovićem. Kako izgleda brak između dvoje pjesnika i umjetnika?

Kad je uz vas Borben Vladović, izuzetno talentiran i poseban čovjek, dani su bogati.

Ali, pošto brak ne prepoznaje zanimanja, rješavamo svakodnevnicu kao i svi drugi, obavljamo ono što moramo, a onda ono što želimo. Možda s nešto više osjetljivosti i za stvaranje neophodnog i neizbježnog umjetničkog egoizma.

No, ako se razumijete i volite na suštinskoj razini, uz lijepe uspjehe i samoostvarenja, u trenu prođu 43 godine.

Gdje nalazite inspiraciju za svoje pjesme?

U svemu što snažno dotakne moje oko, misao i dušu.

Što Vama znači glazba, a što poezija i slikarstvo?

Znače mi sve. To sam ja. Glazba traje najduže. Od solističkih školskih pjevačkih nastupa, preko srednjoškolskog violinističkog obrazovanja, do solopjevačke diplome i rada u glazbi.

Glazba, slikarstvo i poezija samo su tri različita načina izražavanja stvaralačke energije, talenta, težnje ka novom, neistraženom. I prepliću se. Kako je napisala Lada Žigo Španić u pogovoru zbirke „Žene šetaju“:Njezine (Lj.V.) pjesme mogli bismo zbog jasnoće i dostupnosti uglazbiti, a mogli bismo ih zbog slikovitosti i uramiti...”

Nazivi mojih slika (kolaža i kompjutorskih slika) mogle bi se razviti u pjesme. Atmosfere mojih pjesama naziru se u nijansama i ritmu mojih slika. E-knjiga je dobila naziv prema moja dva kolaža – „Upitnik“ i „Uskličnik“. I naslovnica knjige je dio „Upitnika“. A priča e-knige mogla bi se nazvati „Frauenliebe und —leben“ („Ljubav i život žene“), kao čuveni ciklus solo-pjesama koje je genijalni Robert Schumann skladao na Chamissoove stihove, a koje sam pjevala. Neke moje pjesme inspirirane su slikarima (Chagall, Macke, Modigliani). Bitna je ljepota i sklad.

Što nam novoga pripremate za ubuduće?

Iako imam dovoljno pjesama i za treću zbirku, želim se odmoriti. Puno sam radila zadnjih godina. Zapravo uvijek. I kroz odmor jasnije vidjeti što zapravo želi moja umjetnost i u kojem obliku.

Kažite nam nešto više o zbirci pjesama “Žene šetaju”?

„Žene šetaju“ naslovljena je prema jednoj od pjesama iz knjige. Zbirka se sastoji od četiri nenaslovljena ciklusa. Prvi je tematski okrenut prema vanjskom, četvrti prema unutrašnjem. Drugi govori o ljubavi prema muškarcu, a treći o majkama i kćerima.

Lada Žigo Španić je napisala blistavi pogovor. Izdavač je Ogranak Matice hrvatske u Zaprešiću.

Možda bih, kao ilustraciju zbirke, mogla izdvojiti tri pjesme, koje su umjesto teksta likovnog kritičara stavljene u katalog jedne moje izložbe, jer točno „govore“ o mojim slikama i meni.

LJEPOTA

Razdire me Ljepota.
I zacjeljuje.
I stalno tako.
GRANICE
Macke.
Modigliani.
Chagall.
Nakrivljeni. Izduženi.
Poput mene.
Ne volim granice.
Ne osjećam ih.

KISIKOM ISPUNJENA MAŠTA

Čudni desetci godina
Prošli su
U bivanju
zbrojenom
od stvarnosti nedisanja
i kisikom ispunjene
mašte

Pjesme su kratke, sažete, nabijene iskrenim i nježnim osjećajima i plijene kao takve pažnju čitatelja. Nešto kažite o toj “Vašoj” gotovo samo Vašoj prepoznatljivoj pjesničkoj formi.

Taj stil i ta forma proizlaze iz mene, moje naravi. Pomalo sam nestrpljiva i nervozna, volim istinu. A istina se može reći i u jednom stihu. Nema potrebe dalje objašnjavati. To mi se čini i kao podcjenjivanje čitatelja. Ovako ostavljam čitatelju veliku mogućnost maštanja, razmišljanja, dopisivanja. Često sam sretala pjesme koje imaju jednu, dvije izvanredne kitice, a onda ih sljedeće

dvije, tri pokvare. No, svatko mora pisati prema svom unutarnjem glasu i ritmu. Ja sam pjesnikinja inspiracije. Moje pjesme se „kuhaju“ u meni i kada su gotove, pozovu me da ih zapišem. To je sve.

Imate li uzor u svojim umjetničkim izražajima? I kod poezije i kod glazbe i kod slikarstva?

Ne. Nemam uzora. Počela sam pisati pjesme u zreloj dobi, tako da sam zapravo početnik. A mislim da je za početnika važno da ga ne ometa svježje preveliko znanje i poznavanje drugih umjetnika. Tako sam podučavala i svoje đake. Prvo pronaći svoj glas, naučiti baratati njime, a onda slušati druge pjevače i uzimati od njih ono najbolje, ali svjesno a ne imitirajući.

Ako moram nekoga spominjati, onda: Emmanuelle Pagano („Vezivanja“), Nicolai Gedda, August Macke. I kad bih mogla napisati „Dobar dan, tugo“, prestala bih pisati.

I za kraj: imate li ljubavne pjesme i kome su posvećene?

Moje ljubavne pjesme su posvećene životu, preciznije – ženskom životu.

RAZGOVOR SA PRIZNATOM PSIHOLIGINJOM PROF. MIRJANOM KRIZMANIĆ POVODOM NJEZINE NAJNOVIJE “KNJIGE RASTANAKA”

Foto: Matej Grgi

Zagrepane je vrlo teško na nešto i za nešto pokrenuti

Sa cijenjenom psihologinjom prof. dr. sc. Mirjanom Krizmanić koja je do sada objavila 10 knjiga koje su “potukle sve rekorde” čitanosti u nas i koja nešto novo sprema, ali samozatajno čuva za sebe svoje djelo razgovarali smo za Akademiju Art o njezinom stvaralaštvu i njezinim knjigama.

Što Vas potiče na pisanje knjiga?

Ne znam bih li to što me potiče na pisanje tih knjiga nazvala baš inspiracijom. Nekako sam slučajno to počela jer me jedna naša kolegica pozvala na red što kritiziram knjige samopomoći, umjesto da nešto sama napišem.

Onda mi se na temelju povratnih informacija činilo da ljudi ipak nešto iz tih tekstova i nauče što im može koristiti u svakidašnjem životu i tako sad svaku godinu napišem jednu knjigu.

Vaša literatura ne pripada u helpimself žanr...

Drago mi je što smatrate da moje knjige nisu knjige samopomoći američkog tipa, jer su me te knjige uvijek smetale. Smatram, naime, pogrešnim davanje savjeta koji vrijede za sve ljude, pa onda imate 5 koraka do sreće, 7 koraka do sretnog braka itd.

Rekla bih da su sadržaji knjiga koje pišem zapravo uvijek neki dio opće psihologije, samo napisan tako da ga svatko tko je završio srednju školu može razumjeti.

Kome su Vaše knjige namijenjene?

Rekla bih da su to knjige namijenjene svima koje zanimaju jednostavno ili popularno napisani tekstovi iz psihologije, koji bi im mogli pomoći da se bolje ili lakše suoče s uobičajenim životnim situacijama i problemima. Naslov knjige govori o dominantnom sadržaju svake od knjiga, a naslov posljednje knjige je Knjiga rastanaka. O knjizi koju pišem za ovu godinu ne bih govorila, jer se uvijek mogu predomisлити, ako mi nešto zanimljivije padne napamet.

Postoji li među svim knjigama koje ste izdali neka zajednička nit?

Vjerojatno da između svih tih knjiga postoji neka poveznica, kao što između svih knjiga jednog te istog autora najčešće postoji neka veza. Sve su to knjige o nekim područjima opće psihologije, pa je valjda i to neka veza. Područja psihologije o kojima pišemo odabrana su s namjerom da širokoj populaciji budu pri ruci u nekim uobičajenim životnim situacijama.

Što nam novoga pripremate za ubuduće?

Nerado govorim o tome što pripremam, jer me najviše veseli što u tome imam potpunu slobodu.

Pišem o onome što me zanima i što smatram potencijalno korisnim za druge ljude. Kad neću znati o čemu bih pisala, neću više ni pisati.

Kako pišete?

Pisanje svake knjige je za mene novi izazov, jer se mjesecima bavim temom o kojoj namjeravam pisati. Čitam što su drugi napisali, radim bilješke, razmišljam o tome i sve mi je to zanimljivo i izazovno. Ne bih to smatrala ni psihoterapijom ni biblioterapijom, kao što ni samo čitanje koje me fascinira od malih nogu ne smatram terapijom već obogaćivanjem života općenito.

Prije nekoliko godina bili ste izabrani za Zagrepčanku godine. Jeste li još uvijek društveno angažirani?

Nisam više aktivno angažirana u nekim društvenim akcijama, kao što sam to godinama, ma – desetljećima bila, jer sam shvatila da je Zagrepčane vrlo teško na nešto i za nešto pokrenuti.

A samih aktivista, svih koji postoje u različitim područjima, ima premalo da bi zaista mogli nešto korisno učiniti.

Mislim da je to loše, jer smatram i cijeli život sam u to vjerovala, da bi ljudi trebali biti zainteresirani za grad u kojem žive, kao i za odnose među ljudima u tom gradu, kvalitetu službi i usluga, od škola na dalje, koje dobivaju oni sami i njihova djeca i tako redom u u nedogled.

Većina ljudi, međutim, smatra da bi se za sve to trebao brinuti netko drugi, a da je njima dovoljno da se bave svojim poslom. Ali svi se žale kad negdje nisu zadovoljni bilo kojim javnim servisom ili službom.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S NOVOM PREDsjedNICOM HRVATSKO-IZRAELSKOG DRUŠTVA, MR. JULIJOM KOŠ

Foto: Patrik Macek / PIXSELL

JULIJA KOŠ, NOVA PREDsjedNICA HRVATSKO-IZREALSKOG DRUŠTVA

Hrvatsko-izrealsko društvo dobilo je sredinom prošle godine novu predsjednicu, mr. bibliotekarstva Juliju Koš. Najavljene su velike pozitivne promjene u Hrvatsko-izraelskom društvu. Židovski narod je dao ogroman doprinos kulturi i društveno-političkom životu kao i ekonomskom u svim zemljama svijeta. O zanimanju za židovsku kulturu koju nije mogao uništiti niti najveći pogrom, a to je Holokaust od kojeg je prošlo 75 godina za portal Akademija Art govorila je predsjednica Hrvatsko-židovskog društva, umirovljena mr. bibliotekarstva Julija Koš. U razgovoru se osvrnula na zanimanje ne-židovskih naroda za židovsku kulturu.

Na koji ste način angažirani u židovskoj zajednici Bet Israel?

Kao članica Židovske vjerske zajednice Bet Israel u Hrvatskoj volonterski već oko osam godina sudjelujem i podupirem njezin rad održavanjem predavanja školama koje k nama dolaze na terensku nastavu, najčešće vjeronauka, ali i povijesti, književnosti, etike i drugih tema kojima se židovstvo bavi, a djeca iz javnih i privatnih škola ih trebaju usvojiti u okviru stjecanja općeg obrazovanja. Posjećuju nas učenici od trećeg razreda osnovne škole do završnog razreda srednje škole, stoga i

sadržajem i trajanjem predavanja svakom uzrastu prilagodim predavanje o osnovama židovstva. To najčešće pokrene mnogo pitanja koja djecu zanimaju, a do tada nisu imali koga pitati. Redovito nas posjećuju ne samo škole iz Zagreba i ponekad vrlo udaljenih krajeva Hrvatske, već i neke iz obližnje Slovenije. U načelu im ne govorim o Holokaustu, jer i ne dolaze na takvu nastavu osim na izričitu želju naših gostiju, i to samo učenicima starijima od 15 godina. Najčešće predajem o nastanku židovstva u četvrtome stoljeću prije nove ere i kasnijem utjecaju na kršćanstvo i islam, te o židovskim zakonima i običajima za svakodnevni život, kao što su slavljenje subote (šabata) i pridržavanje strogih prehrambenih zakona (kašruta).

Što, međutim, sve učenike zanima o židovstvu?

Učenici znaju postaviti neočekivana, često vrlo mudra i nadahnjujuća pitanja, mnogošto ih zanima iz židovske povijesti i kulture, te u toj interakciji svi zajedno mnogo naučimo. Moj osnovni motiv i cilj u ulaganju toga velikog truda i vremena jest da iz naše vjerske zajednice učenici, ali i učitelji, izađu s mnogo više znanja o židovstvu i Židovima nego su ga imali kada su k nama ulazili. Jer ovo znanje je jedini pravi “lijek” protiv otrova antisemitizma, koji svoje sljedbenike traži upravo među nezalicama.

Kada ste Vi onda postali predsjednicom HID-a?

Moj četverogodišnji mandat predsjednice Hrvatsko-izraelskog društva traje od 25. veljače 2019. Sa svojim suradnicima se u zadnje vrijeme najviše bavim oživljavanjem programa toga društva na temeljima na koje ih je prije 25 godina postavio osnivač Mihael Montiljo. Dakle to su programi vezani uz Hrvatsku i Izrael kao države i društvene zajednice, uz njihovu suradnju, uz prikazivanje tema s područja židovstva i izraelske kulture hrvatskoj publici. Takvim smjerom namjeravamo raditi i dalje, osobito uz veliko podmlađivanje i zanimanje novoga članstva, u čemu smo uspjeli tijekom našeg mandata. Osobito se ističu brojni studenti Izraelci, koji u Zagrebu pohađaju medicinski fakultet, a članovi Društva su i više drugih Izraelaca koji su u Zagrebu nastanjeni na dulje vrijeme. I sam rabin doc. dr. Kotel Dadon i cijela njegova obitelj, inače Izraelci naturalizirani kao hrvatski državljani, članovi su Društva. Ipak, dakako najveći je postotak članova Hrvata i pripadnika drugih narodnosti koje žive u Hrvatskoj. Imamo sjajnu suradnju s Poljsko-hrvatskim društvom prijateljstva, a uskoro počinjemo i suradnju s Indijskim društvom, gdje se uskoro očekuje moje predavanje o Židovima u Indiji. Hrvatska, kao sve više multikulturalna europska zemlja, i uz pomoć našeg Društva njeguje i židovsku kulturu. A obzirom na umnogome katoličke korijene hrvatske društvene sredine, očita je neodvojiva veza sa Starim zavjetom odnosno hebrejskom Biblijom, koja je umnogome na taj način tijekom stoljeća oblikovala hrvatsko kulturno ozračje.

Što je novoga u vašem mandatu predsjedanja Hrvatsko-izraelskog društva?

U našem mandatu odbacili smo sve donedavne programe koji nisu imali veze sa zacrtanim temama prema temeljima g. Montilja i našeg Statuta, a koje su Društvo tijekom vremena korak-po-korak pretvorile u neku vrstu malog kulturnog kluba “opće prakse”. Kao vodič kroz našu radnu godinu uzimamo i židovski kalendar, te obilježavamo neke značajne dane iz njega, osobito spomen-dane

poput Dana Jeruzalema ili Dana sjećanja na žrtve Holokausta, ali otvaramo i druge zanimljive zajedničke hrvatsko-židovske teme. Želimo obnoviti i hodočašće u Izrael, koje je uveo g. Montiljo, i sam ga vodio više puta, a za sada ćemo već s prvim proljetnim danima početi odlaziti na kratke studijske posjete obližnjim sinagogama, primjerice u Rijeci, Grazu, Budimpešti, Veneciji, Pragu i drugim ne odveć udaljenim gradovima.

S kojim se problemima susrećete odmah po dolasku na čelo Društva?

Za sada imamo velike probleme s financiranjem našeg djelovanja, jer na samome početku mandata našli smo se s potpuno ispražnjenim bankovnim računom i zbirkom neplaćenih računa bivšeg vodstva, ali s obzirom da svi u upravi Društva radimo volonterski, kao i naši ugledni gosti, predavači i drugi, poput gostovanja zbora Mihael Montiljo na nedavnoj proslavi 25-obljetnice Društva, uspijevamo očuvati rad Društva. Svakako očekujemo da ćemo uskoro primiti i sredstva po natječaju Grada Zagreba na kojem smo aplicirali, te drugih tijela koja podupiru naš rad. Sam Izrael kao država nema politiku pružanja financijske potpore židovskim manjinskim vjerskim ili kulturnim zajednicama u dijaspori, te s te strane ne dobivamo financijska sredstva, ali zahvalni smo Veleposlanstvu Države Izrael što nam je darivanjem divnih plakata velikog formata, s prizorima iz izraelskih gradova i sela, omogućilo unošenje mnogo više izraelskog duha u naše prostorije, koje su prije u tome jako oskudijevale. Stoga smo nedavno prostor obogatili fotografijama ljepote i Izraela i Hrvatske, a točno je što se kaže da slika govori više od 1000 riječi.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S POPULARNOM DRAMSKOM UMJETNICOM LEONOROM SURIAN

POVODOM PREMIJERE MJUZIKLA "EVITA" U HNK PL. IVANA ZAJCA RAZGOVOR SA DRAMSKOM UMJETNICOM LEONOROM SURIAN

Sa prvakinom HNK pl. Ivana Zajca i nekadašnjom ravnateljicom talijanske drame atraktivnom i nadarenom Leonorom Surian koju smo na malim ekranima zbog njezinog privlačnog izgleda i dobre glume zapazili u TV noveli "Sve će biti dobro" razgovarali smo povodom njezine glavne uloge Evite Peron u mjuziklu "Evita" za kojeg su u Rijeci ulaznice rasprodane unaprijed. Do danas je dramska umjetnica Leonora Surian igrala u više od 50-tak produkcija, što u riječkom HNK-a, što u Italiji, ali među svim tim predstavama svakako valja izdvojiti neke koje su njoj najdraže, a to su "Krvavi svatovi" u režiji D. Z. Fraja, "Jalta, Jalta" za koju je dva puta bila nominirana za nagradu hrvatskog glumišta, "Mačka na vrućem limenom krovu" u režiji L. Zappije, mjuzikl "Nonsense" u režiji Mojce Horvat i naravno mjuzikli "Sunset Boulevard" i "Evita" u režiji sjajne Renate Carole Gatiche.

Zašto vas ima tako malo na filmu?

Pa eto, tako se posložilo, nešto malo sam snimila za neke strane produkcije, posvetila sam se proširenju obitelji, ali nije isključeno da se neće izrealizirati u bliskoj budućnosti.

Igrate u mjuziklu o Eviti Peron glavnu ulogu. Kako ste Vi doživljeli Evitu Peron?

Ja se strahovito divim tako snažnoj, karizmatičnoj, jakoj, a ujedno i romantičnoj i ljudskoj osobi kao što je bila Eva Peron. Djevojčica koja je sa 15 godina krenula sa sela i u kratkom roku postala jedna od najmoćnijih žena svijeta i leader jedne cijele nacije. Bar je takva Eva koju sam ja doživjela i koju smo zajedno sa redateljicom argentinkom Renatom Carolom Gaticom odlučili uprizoriti.

Koja vam je forma najdraža: komedija, mjuzikl ili drama?

Volim sve forme! Volim kazalište! Volim igrati u dobroj drami, raditi dobru komediju, ali u mjuziklu se osjećam potpunom jer uz dramski segment imam priliku da se izrazim i preko pjevanja i glazbe.

Vi ste iz umjetničke obitelji? Razgovarate li međusobno o glumi i o umjetnosti privatno?

Da, svakako. Dapače, kada su probe moj otac dođe, gleda, zapisuje i komentira sa mnom sve što radim na sceni. Isto tako i kada on priprema neku ulogu ja dođem na njegove probe. Uživamo jedni u drugima, pomažemo si, nadopunjujemo. Na predstavi Evita na primjer, moj brat igra ulogu Magaldija i u drugoj postavi Che-a, ja Evu Peron. Puno snimamo jedni druge i pomažemo si. To je tako lijepo kada imaš sa kime dijeliti to stvaralaštvo.

Tko vam je uzor u glumi od naših ili stranih glumaca?

Obožavam Meryl Streep.

Odakle kod vas ljubav prema talijanskoj umjetnosti?

Živjela sam u Italiji od svojih 6 mj. života. Tamo sam pohađala sve škole (osim par godina što sam se školovala u Rijeci u osnovnoj školi Dolac), i završila Akademiju dramskih umjetnosti Silvio D'Amico. Živjela sam u Milanu, kod Venecije, u Bologni i Rimu. Kada živiš u Italiji, u bilo kojem od tih gradova, moraš se zaljubiti u talijansku umjetnost.

Profesionalni planovi za budućnost? Na čemu još radite?

Premijera Evite bila je 15. siječnja, a već su počele probe za veliku novu predstavu "Vježbanje života" u režiji Marina Blaževića, nakon toga idem u Milano sa predstavom "Efekt leptira", pa počinjemo sa novom koprodukcijom talijanske drame i teatro Rossetti iz Trsta.

Izdali ste CD za djecu, zar ne?...

Dok sam bila u drugom stanju sa prvom kćerkicom Elenom, izrazila sam želju da ostvarim CD dječijih uspavanki, kako bi moja kćer mogla zaspiti uz moj glas i kada navečer ne budem uz nju zbog proba ili predstava...

To je treći CD nakon “Moj mali svijet” i “Bijeli Božić”. Klasične i narodne uspavanke uz romantične aranžmane i zvuk harfe. Godinama mi je želja napraviti ga i na talijanskom jeziku, ali stalno odgađam. Valjda će uskoro doći pravi trenutak da i to realiziram.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S OSNIVAČICOM UDRUGE ZA OSOBE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA, ŠEMSOM MUSTAČEVIĆ

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA UMIROVLJENOM ING. GRAĐEVINE I OSNIVAČICOM UDRUGE „SUNCE“ ZA OSOBE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA U VARAŽDINU, ŠEMSOM MUSTAČEVIĆ

Moj sin me naučio bezuvjetnoj ljubavi

Po zanimanju inženjerka građevine, Varaždinka, Šemsa Mustačević u mirovini koja niti sada ne miruje, od kada je rodila dječaka Tomya sa Downovim sindrom angažirala se oko osnutka Udruge „Sunce“ u Varaždinu da otvori vrata roditeljima i djeci s posebnim potrebama. Nesebično se davala na užtrub i svojeg djeteta, djeci uvodila likovni odgoj i satove igre i razbibrige kojima su oplemenjivala svoje vrijeme, a za roditelje imala uvijek otvorena vrata za koji savjet. Provela je sate na edukacijama i po EU, trošila noći za rad Udruge „Sunce“ koja je osnovana 1996. godine. Njezin rad je unatoč svim preprekama prepoznat i priznat, a Šemsa Mustačević i danas radi web stranicu Udruge i ne posustaje iako samozatajno živi u Zagrebu sa svojim sinom i provodi mirne, ali aktivne umirovljeničke dane.

Od kada ste u mirovini?

Svoj profesionalni posao kao inženjer građevine prestala sam obavljati 2015. godine. Sa 65 godina starosti otišla sam u punu starosnu mirovinu. Ali to nije kraj mojih radnih obaveza. Kako sam rođeni altruist, poznata po tome da interese drugih stavljam iznad vlastitih interesa, uvijek sam se uz redovni posao bavila volonterski humanitarnim radom, pa dio tih obaveza izvršavam i nadalje do današnjeg dana.

Koje funkcije još obnašate u Udruzi „Sunce“ u Varaždinu?

Voditelj sam autorskog trogodišnjeg programa za osobe s intelektualnim oštećenjem za period 2020 – 2023. god. financiran po ugovoru sa MDOMSP, pišem i vodim web stranice Udruge, pišem socijalne standarde, pripremam arhivsku građu Udruge za predaju u državni arhiv, član sam Glavnog odbora i stručnog tima za program inkluzije u Varaždinu.

Vi ste bila dugi niz godina predsjednica Udruge „Sunce“. S kojim ciljem ste osnovali Udrugu „Sunce“?

Prvu Udrugu „Sunce“ osnovala sam 1996. godine sa primarnim ciljem poboljšanja kvalitete življenja osoba s intelektualnim oštećenjem u obitelji, socijalnoj sredini, društvenoj zajednici i zbog prevencije institucionalizacije istih.

Okupila sam najbolje stručnjake iz 4 područna Centra za socijalnu skrb u Varaždinskoj županiji, liječnike i roditelje u tijela upravljanja Udrugom. Osobno sam uložila mnogo sredstava i vremena za stručne edukacije u Hrvatskoj i Nizozemskoj kako bi razvila projekte za direktan rad sa korisnicima koji će kroz sekundarne ciljeve doseći primarni cilj.

Prvi sekundarni cilj bio je senzibiliziranje sugrađana, socijalne sredine, lokalne zajednice, institucija i obitelji za potrebe osoba s intelektualnim oštećenjem. Naime njihova dugogodišnja potpuna izolacija u institucijama, vrtićima, specijalnim školama, ili u krugu obitelji doprinijela je stavu društvene zajednice da su to „ljudi koji ne postoje“. Bili su građani drugog reda, osuđeni na izolaciju i tešku diskriminaciju.

Put je bio mukotrpan od 1996. – 2000. godine. Medijskim nastupima govoreći o ljudskim pravima i potrebama osoba s intelektualnim oštećenjem rušili smo mentalne barijere i otpor sugrađana koji su polako mijenjali uvjerenja i stavove. Na osobnoj razini doživjela sam razne prijetnje i pritiske ako ne prestanem javno govoriti da ću dobiti otkaz, tražio se demanti mojih izjava u javnim glasilima i pokušavao se spriječiti rad Udruge zbog partnerskog okupljanja roditelja i stručnjaka u korist naših korisnika. Bilo je mnogo podmetanja, raznih prijeteci uvjeta Udruzi, a sve sa pokušajem da se zaustavi naš rad i da nas se ušutka.

Sljedeći cilj bio je osnivati kreativne radionice kao klupske aktivnosti u 4 Podružnice „Sunce“ (iste su uz moju pomoć u roku od 5 godina postepeno prerasle u samostalne Udruge).

Cilj radionica bio je direktni rad sa korisnicima kako bi se razvili njihovi potisnuti intelektualni potencijali, komunikacijske vještine, pozitivna slika o sebi i vlastitim vrijednostima. Od 2000 – 2003. godine postigli smo prve željene ciljeve, a njihove rezultate u slikarstvu, glumi i glazbi predstavili smo javno sugrađanima.

Negativan pritisak na nas je smanjen, a rezultati iz radionica polako su mijenjali stavove i uvjerenja nekih najgorih skeptika i neprijatelja Udruge.

Sekundarni ciljevi nadograđivani su do danas sukladno novim pozitivnim Zakonima RH, Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom, Ljudskim pravima, financijskim mogućnostima Udruge i odnosu lokalnih moćnika prema osobama s intelektualnim oštećenjem.

Vi ste i majka djeteta s Downovim sindromom. Kako je biti majka djeteta s Dawnovim sindromom?

Sve mogu opisati u dvije riječi – „Blagoslovljena sam“. Na pitanje – Zašto? jednostavno ću odgovoriti; moj sin me naučio što je to „bezuvjatna ljubav“. Mnogi o tome pišu, a mi nju živimo. On je moj učitelj, a ne ja njegov! Divim se njegovoj strpljivosti, toleranciji i razumijevanju svega što se događa oko nas. Ta njegova ljubav, mir i blagi osmijeh zahvalnosti je moje bogatstvo.

Kada sam mu rekla za osobu koja ga je zlostavljala, čupala za kosu, vukla za uši i ritala da treba biti kažnjena, on mi je na svoj jednostavan način odgovorio; – „Pusti ga, on je bolestan u glavi!“.

Učim od njega, htjela bi imati u sebi tu njegovu bezuvjetnu ljubav, njegov mir, blagost, toleranciju i ljubav prema životu i ljudima.

Kako bračni partneri obično reaguju kada saznaju da su dobili dijete sa Downovim sindromom? Kako je to bilo najprije u Vašem slučaju?

Razne studije o braku i odnosima roditelja i djece s teškoćama u razvoju često opisuju odnose kao teške, disfunkcionalne i podložne razvodu. Statistički podaci o razvodu ne postoje. U Udruzi „Sunce“ organizirala sam radionicu „savjetovanište roditelj – roditelju“. Educirana sam za savjetovateljicu po teoriji izbora, autora dr. W. Glassera. Koristeći vlastito iskustvo, stečeno znanje, alate i tehniku dr. W. Glasera, savjetujući roditelje uvjerala sam se da su mnoge stručne teorije zagreble problem samo po površini.

Moje iskustvo je da različite obitelji, odnosno bračni partneri drugačije odgovaraju na roditeljstvo, kako kod djece bez teškoća, tako i kod djece s teškoćama u razvoju. Nedostaju stručne službe psihološke i edukativne pomoći za obitelji djece s teškoćama u razvoju. U Nizozemskoj posjetila sam specijalizirana savjetovaništa za edukaciju i rad sa roditeljima djece s teškoćama u razvoju koje imaju rezultate.

Kod nas problem je još uvijek u pristupu, jer nude se razne edukacije djetetu, a isključuje se roditelj kao cjeloživotni edukator tog istog djeteta. Mislim da smo još daleko od promjene pristupa obitelji djece s teškoćama u razvoju, jer početak promjena mora započeti u sustavu obrazovanja od vrtića, škola do fakulteta, u odgoju nove generacije koja vidi bogatstvo društva u različitosti, mogućnostima i potencijalu svake osobe s teškoćom, a ne kao teret za društvo.

Bračni partneri moraju znati da za ništa nije kriva obitelj, nije krivo dijete rođeno sa teškoćom, ali kriv je izostanak adekvatnog pristupa, podrške, edukacije i institucionalne pomoći zajednice obitelji, koja mora početi odmah u rodilištu.

U medijima povremeno se pojave edukativne emisije o odnosima i odgoju zdrave djece, ne sjećam se emisije na istu temu za obitelji sa djecom s teškoćama u razvoju. To je jedna vrsta diskriminacije istih obitelji, koja će pratiti njih i njihovo dijete kroz cijeli život, jer društvene zajednice često nisu spremne prihvatiti različitosti.

Povremeno se progovori o suživotu obitelji i djeteta s teškoćom u razvoju na nekoj intelektualnoj razini stručnjaka, bez osobnog iskustva. Nedostaje partnerski odnos roditelj – stručnjak kako bi se objektivno moglo pomoći obitelji i djetetu s teškoćama u razvoju i to je razlog nesnalaženja obitelji u novo neočekivanoj situaciji. Mišljenja stručnjaka bez iskustva znaju biti frustrirajuća za obitelj, jer su često neprimjenjiva u praksi.

Moj slučaj isti je kao kod većine obitelji. Odmah po rođenje djeteta u rodilištu suhoparno nam je u prolazu lječnik priopćio; – Sa ovim djetetom nešto nije u redu! Dobiti ćete uputnicu za Zagreb. Na Rebru u šoku i iščekivanju nalaza krvi, stručnog objašnjenja i nekog traga nade u svjetlu budućnost, na pitanje oca lječnici što možemo očekivati od djeteta, dala nam je kratak odgovor; -„ Ništa dobrog ne očekujte, osim puno muke, jada, patnje i boli“.

Vraćajući se autom iz Zagreba u Varaždin u ludoj vožnji željeli smo da sve troje poginemo. Ali sudbina nam je bila drugačija. Donijeli smo zajedničku odluku da se razidemo, da jedan nastavi „normalno“ živjeti, a drugi će preuzeti tu muku, patnju, jad i bol. Odluka je bila moja, ja ću preuzeti tu muku na sebe.

Zato odgovorno tvrdim, nedostaje psihološka pomoć obitelji koja mora početi u rodilištu da se osnaži obitelj, da se usmjeri na ispravan put, da se oslobodi osjećaja krivnje, da dobije uvid u sve mogućnosti pozitivnog ishoda, jer nada i vjera u dobar ishod, najjače su oružje i snaga obitelji i pojedinca da prebrodi sve teškoće!

Gradonačelnik pozdravlja Šemšu Mustačević

Šemsa Mustačević na TV-u gošća povodom 10 godišnjice Udruge Sunce

Kako danas funkcionira Udruga „Sunce“ u Varaždinu?

Ništa se nije promijenilo od mog odlaska, jer programi se nadograđuju, korisnici prema osobnim potrebama i mogućnostima sudjeluju u klupskim aktivnostima, program samostalnog življenja uz podršku (inkluzija) dokazao je sugrađanima da osobe s intelektualnim oštećenjem mogu kvalitetno i sretno živjeti obiteljski u socijalnoj sredini u Varaždinu, a obitelji i nadalje dobivaju savjetodavnu pomoć kada to zatraže.

Naime, po Nizozemskom modelu skrbi za osobe s intelektualnim oštećenjem napisala sam niz autorskih inovativnih održivih programa/ projekata koji se provode od 2000.godine do danas, uz nadogradnju, i u okviru financijskih mogućnosti.

Od mjeseca svibnja 2018. godine kao osnivač i predsjednica udruge „Sunce“ Varaždin sazvala sam izvanrednu Skupštinu na kojoj sam predala upravljanje Udrugom mojoj zamjenici Ljubici Bahun i dugogodišnjim suradnicima.

Vi ste u mirovini, ali ne mirujete. Pišete knjigu o Vašem roditeljskom odnosu sa djetetom s Dawnovim sindromom...

Knjiga je osobno i mnoga tuđa iskustva obitelji djece s teškoćama u razvoju, sa kojima sam se susretala u savjetovalištu udruge „Sunce“.

Svaki život je određen znanjem, iskustvom i osobnom percepcijom stvarnosti što određuje naše stavove, uvjerenja i odnose. Od rođenja djeteta uz osobnu neopisivu bol, raspad obitelji, neznanje, mnogo površnih stručnih savjeta i nepodržavajuću socijalnu sredinu krenula sam u proučavanje stručne literature. Zbunjujuće je kada čitate intelektualna promišljanja što bi bilo dobro za obitelj djeteta sa teškoćama i kada dobivate savjete koji su neprimjenjivi u životu. Život mi se sveo na niz pokušaja primjene savjeta sa malo uspjeha, a više sa kobnim posljedicama za mojeg sina.

U najtežim životnim trenucima počela sam pisati knjigu uz poticaj roditelja da moram progovoriti istinu o našem svijetu boli, bezuvjetne ljubavi sa djetetom, mnogo radosti i spoznaja koje nam pruža naše dijete s teškoćama u razvoju.

Kako uz taj i ostale angažmane ispunjavate umirovljeničke dane?

Moj sin od malih nogu najviše uživa u vožnji autom, ali morao je čekati do moje mirovine. Sretna sam, da mu zbog slobode mogu ostvariti tu želju. Živimo na relaciji Varaždin – Zagreb – Rijeka. Često putujemo, svakodnevno šecemo ili sjedimo u nekom kafiću. On mi je na prvom mjestu, ali uz njega imam dovoljno vremena za čitanje i pisanje.

Koju literaturu najviše čitate?

Do mirovine čitala sam sve što mi se našlo pri ruci, a sada radim selekciju. Mnogo je toga i besmislenog napisano na što više ne trošim vrijeme.

Čini mi se normalno da razmišljam o svrsi postojanja čovjeka, zašto nam je dan život takav kakvim živimo i kuda idemo. Neku literaturu kao što su Biblija, duhovna literatura, fizika, kibernetika, medicina, počela sam proučavati prekasno, tek sada u mirovini. To znanje unosi na dnevnoj razini mnogo mira, snage i blagoslova u moj život.

Koje vrijednosti njegujete u životu?

Ovo je teško pitanje. Naime životno iskustvo nas mijenja, pa se mijenjaju i vrijednosti koje njegujemo. U mladosti bila sam veliki altruist, posvećena dobrobiti svakoga u mojem okruženju. Vjerovala sam da su svi ljudi dobri, ali iskustvo me poučilo da sam u krivu. Kada me počeo pratiti osjećaj nezadovoljstva i frustracije preselila sam iz Varaždina u Zagreb. Odabrala sam raditi samo ono što mi je važno, na način da od toga imaju korist moji bližnji, obitelj, prijatelji ili udruga „Sunce“.

Život i nije previše dug stoga je danas moja temeljna vrijednost koju negujem „zahvalnost“ za rođenje mog sina Tomya i bezuvjetna ljubav koju živim sa njim u svakodnevnom životu a on me poučio kako. Njegovo prisustvo i postojanje daje mi uvid kako je svako ljudsko biće rođeno sa određenom svrhom i zadatkom. Naučio me živjeti u trenutku sadašnjosti, skromno, zadovoljno, ispunjeno ljubavi i radošću.

Do kada namjeravate biti aktivni u Udruzi Sunce?

Vremenski ću pomagati prema psiho – fizičkim mogućnostima do potpisivanja ugovornih odnosa sa ministarstvom da program organiziranog stanovanja uz podršku „ inkluzija“ u Varaždinu uđe u institucionalni sustav zbog održivosti programa.

Kada planirate izdati svoju knjigu?

Po prirodi sam kampanjac, mislim pomalo i ljenčina, trebati će mi poticaj prijatelja i suradnika da privedem ovaj veliki zadatak kraju, jer osjećam da iskustvo i znanje koje sam primila u životu, moram predati na pomoć potrebitima.

Što biste savjetovali ostalim roditeljima sa djecom koja imaju Downov sindrom?

Ne postoji univerzalni recept za uspjeh i sreću, ali za početak kada vam u rodilištu suhoparno saopće: „sa vašim djetetom nešto nije u redu“ i prepuste vas vašem neznanju, šoku i boli, dovoljna je vjera da ste blagoslovljeni sa vašim djetetom, a ne kažnjeni i da ništa nije slučajno. Iz iskustva savjetujem da potražite Udrugu sa roditeljskim savjetovalištem, jer osobno sam doživjela zahvalu i priznanja roditelja da im je moje iskustvo i poticaj da se dignu i prihvate izazove spasilo brak.

Odnosi li se zajednica uža, pa potom i naše društvo na odgovarajući način prema osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju?

Još uvijek, odnos prema osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju ne pruža zadovoljavajuću podršku u svim aspektima življenja, jer ne postoji sustavni cjeloživotni plan podrške u društvu.

Kao roditelj sa iskustvom, napisala sam za jedan natječaj ovakav sveobuhvatan plan podrške u šest područja, ali nije bio prepoznat ili dovoljno važan da bi se prihvatio. Temeljen je na Nizozemskom modelu, koji sam upoznala prilikom stručne edukacije u Nizozemskoj.

Ipak nada za promjenu odnosa socijalne sredine i društvene zajednice prema osobama s invaliditetom postoji, jer država polako donosi pozitivne zakone u korist osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju, a tome doprinose stručnjaci pojedinci sa iskustvom i civilne građanske izvaninstitucionalne Udruge.

Koja nam zemlja u tome može biti uzor?

Sve zemlje u kojima ne postoje institucionalni modeli odvajanja, izolacije i segregacije osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju od osoba bez teškoća, mogu nam biti uzor.

Moj savjet bio bi svima da prouče Nizozemski model podrške, jer prije 20 godina kada sam bila na edukaciji kod njih, njihov sustav podrške obitelji i djeci bio je daleko bolji, veći i kvalitetniji od onoga koji mi danas pružamo u praksi.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA PJESNIKINJOM I TAJNICOM HDK, RUŽICOM CINDORI

Ako se misli na žensko iskustvo tada je moja poezija žensko pismo

Sa počasnom građankom Ludbrega i tajnicom Hrvatskog društva književnika na kojem je prije kojih 40-tak godina bio i sam pjesnik Zvonimir Golob, Ružicom Cindori za Male ženske razgovore govorili smo o njezinom pjesničkom stvaralaštvu i o umjetnosti i književnosti. Uvijek susretljiva i dobro raspoložena Ružica Cindori bez zadržke je govorila o svemu što je zanimljivo portalu Akademija Art. Pa, virnite na trenutak.

Gdje ste rođeni?

Rođena sam u Ludbregu. Zato sam jednoj svojoj knjizi dala naslov „Ludbreški listopad“. Ta se knjiga nalazi i u specijalnoj zbirci Nacionalne knjižnice u Rigi. Moj rodni grad prethodne godine me proglasio počasnom građankom.

Što ste po zanimanju?

Diplomirala sam komparativnu književnost i filozofiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Poslije sam upisala poslijediplomski studij informacijskih znanosti, smjer bibliotekarstvo, jer sam radila u knjižnici. Trenutačno sam tajnica Hrvatskog društva književnika.

Od kada ste tajnica HDK-a?

Od 2009.

Nakon koga ste došli na mjesto tajnice HDK-a?

Prije mene tajnik Društva bio je Željko Knežević, poznati hrvatski pjesnik.

Od kada pišete poeziju?

Poeziju pišem otkad znam pisati! Doslovno.

Koliko ste zbirka izdali i koje sve (naslove)?

Evo popisa mojih knjiga: Lomače zelenila (1984.), Rez, nezacijeljen (1989.), Krugovi. Udaljenost. (1997.), Ludbreški listopad (2002.), Strpljivost (2006.), Grad, šuma, otok (2006., nagrada Dobriša Cesarić), Pamučno zvono (2010.), Kasno (2011.), Странникът от Итака (Stranac na Itaci, 2011., izbor, na bugarskome jeziku), Zaboravište (2013.), Некој пред мене бил во оваа шума (Netko je prije mene bio u ovoj šumi, 2016., izbor, na makedonskome jeziku), Lenta od vjetra (2017.).

Pišete li i prozu?

Pišem, ali se nisam nikad odvažila objaviti.

Tematski koje su pjesme? Ljubavne ili duhovne, misaone ili sl?

Da, i ljubavne, i misaone... osim duhovne lirike u užem smislu. Dalibor Cvitan je svojedobno u jednom razgovoru okarakterizirao moju poeziju „stvarnosnom“.

Gdje pronalazite inspiraciju?

U svijetu oko mene i iskustvima, onome što doživljavam i proživljavam.

Što Vama znači poezija?

Smatram da poezija prenosi važna osobna iskustva na poseban način, iskustva koja se drugačije ni ne mogu izraziti. Da nije tako, ne bih ni osjećala potrebu pisati.

A što proza?

To vrijedi i za prozu.

Imate li uzore u književnosti? I koje?

Mnoštvo je uzora... od stare grčke i rimske poezije, do suvremenih autora.

Koji su Vam najdraži pjesnici i književnici?

Katul, Rilke, Saint-John Perse, Celan, Vidrić, Parun...

Može li se Vas svrstati u tzv. žensko pismo? Što je zapravo po Vašem mišljenju tzv. žensko pismo u književnosti?

Ako ste mislili na žensko iskustvo, svakako. No ako taj pojam koristite kao neku posebna ladicu ili vrijednosni sud, tada bih se rado izuzela. Književnost je vrijedna čitanja ili to nije – bez obzira tko je autor ili autorica.

Pripremate li koju novu zbirku za bližu budućnost?

Trenutačno je poezija na pauzi.

Koje ste sve nagrade dobili za svoj književni rad?

Nije ih bilo puno, ali nose dična imena – Dobriša Cesarić, Dimčo Debeljanov.

Koliko godišnje HDK-u prima novih članova?

Teško je reći, kako koje godine. Možda petnaestak?

Je li točno da bi se DHK trebalo iseliti iz svojih prostorija na Jelačić placu? I gdje bi preselio?

To nije točno. Imamo ugovor o korištenju prostora koji je u državnom vlasništvu.

Do kada ste naumili pisati poeziju?

Najteže pitanje na svijetu. Do kada ću živjeti?

Pišete li za djecu?

Još sam premlada... Šalim se. Možda počnem pisati, ako budem imala unuke.

SLAMKA

Moj otac se smanjio,
leži u svom krevetu skvrčen
poput ostarjela novorođenčeta,
upravo poput novorođenčeta,
jer nepoznat mu je
ovaj svijet što ga okružuje
protiv njegove volje,
koji mu je oduzeo
blagoslov kretanja,
a polako mu oduzima
i mogućnost govora.
On ne zna kako se zove
ovo što ga okružuje,
ali to nije svijet
koji je godinama oblikovao

kako bi u njemu
bio udobno smješten.
„Tata“, kažem,
a on ni ne zna
da je nečiji otac,
bezubo se smiješi,
poznaje još samo
sladak okus kremšnite
u ustima
i sporo kapanje mlijeka
kroz slamku.

Pjesma Ružice Cindori

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S UREDNICOM PORTALA MOJA DOMOVINA, RUŽOM STUDER-BABIĆ

Ako ti život ponudi limun, napravi od njega limunadu

Voditeljica i urednica portala Moja Domovina (moja-domovina.net) Ruža Studer rođena je 1965. godine u Lipovlju, blizu Otočca, a u Švicarsku je otišla 1978. godine, gdje je živjela 43 godine i stekla diplomu srednju trgovačku. U toj struci nikada nije radila, prvih deset godina radnog iskustva stekla je u jednoj medicinskoj tvrtki. Nakon višegodišnje stanke u kojoj se posvetila svojoj obitelji i svojoj djeci (30., 29. i 23. g.) krenula je u dodatnu izobrazbu i 2004. godine stekla kvalifikaciju za socijalni rad. U tom se potpuno pronašla jer voli raditi s ljudima. Više godina radila je s mladima kojima je trebao mentor i bila podrška obiteljima koje su imale djecu s poteškoćama u razvoju. Uz to, sudjelovala je kao predstavnica Hrvata u aktivnostima integracijskog ureda za strance u kantonu Schaffhausen i volontirala dugi niz godina u švicarskom društvu i u hrvatskoj zajednici gdje je od samog dolaska u Švicarsku bila aktivan član. S HKUD-om Fala iz Schaffhausena kojem je 10 godina bila predsjednica, radila je na očuvanju i promidžbi hrvatske kulturne baštine u Švicarskoj. Ova svestrana žena kojoj dan prekratko traje za portal Akademija Art govorila je o problemima dijaspore, o svojem slobodnom vremenu, o vođenju portala i o svojim aktivnostima. Slobodno zavirite u svijet povratnice iz Švicarske u našu i njezinu domovinu.

Za početak: Volite li čitati?

Volim čitati i kako mi je u Švicarskoj nedostajala domovina, svaki put na godišnjem odmoru sam kupovala knjige hrvatskih pisaca.

Vodite portal Moja Domovina...

Kad sam 2012. godine prepoznala probleme iseljenika te potrebu umrežavanja i povezivanja s domovinom počela sam istraživati. Više godina pisala sam za jedan hrvatski portal, a u lipnju 2016. g. osnovala portal Moja Domovina koji uređujem. Uz aktualna događanja u domovini i svijetu, portal je izvor na kojem iseljenici i povratnici mogu pronaći mnoge korisne informacije. Jako je dobra posjećenost i prate ga mnogobrojni sunarodnjaci iz cijelog svijeta.

Uz portal koji vodite Vi ste još aktivni i angažirani, zar ne?

Uz portal, suosnivač sam i aktualno još uvijek predsjednica Hrvatske humanitarne udruge Švicarske HHUŠ (2014.) koja je pokrenula više humanitarnih akcija usmjerene u Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu. Isto tako, suosnivač sam i udruge IPU – Iseljenici, povratnici i useljenici (2016.) koja pomaže savjetodavno iseljenicima i povratnicima.

Moja dugogodišnja angažiranost potaknula je mnogobrojne hrvatske udruge u Švicarskoj da me 2017. predlože za njihovu predstavnicu u Savjet Vlade RH za Hrvate izvan Republike Hrvatske u kojem sam do lipnja 2021. g. bila potpredsjednica. Na odnosu iseljeničtvo -domovina trebalo bi ozbiljnije raditi jer su mnogi, kad se suoče s problemima prepušteni sami sebi.

Kada ste se vratili u domovinu?

Ove godine vratila sam se u domovinu i prvih šest mjeseci radila za Gradsko društvo Crvenog Križa u Petrinji. Uz to, naša udruga IPU je partner u jednom projektu, tim se aktualno, uz uređivanje portala bavim.

Koju glazbu najviše volite slušati?

Kao i mnogi iseljenici, vođena nostalgijom slušala sam najrađe našu hrvatsku glazbu, od klapa do tamburaša ali volim i klasiku.

Što Vam se najviše sviđalo u Švicarskoj?

U Švicarskoj su mi se najviše sviđali red i međuljudski odnosi. Jako su tolerantni prema strancima ako se integiraju i poštuju njihove zakone. Kad vas upoznaju, u njima imate najčešće vjerne i pouzdane prijatelje. Smetalo me je to što je u Švicarskoj svatko policajac i stalno imate osjećaj da vas netko nadgleda.

Kako se u Hrvatskoj tretiraju povratnici iz dijaspore?

U Hrvatskoj su povratnici često puta izgubljeni jer se ne znaju snaći u problematičnoj hrvatskoj administraciji koju smatram da je najveći problem. Smeta mi agresivno ponašanje mnogobrojnih

vozača. Ipak, gdje god dođem susrećem drage ljude i smatram da smo izuzetno gostoljubiv narod. U kombinaciji s ljepotama koje naša domovina nudi, mislim da živim u najljepšoj zemlji na svijetu.

Privatan život: Volite li kuhati?

Kuhanje mi nije strast ali volim isprobavati nove recepte i kuhati za goste, posebno kolače i torte po našim, hrvatskim receptima.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Živim u Dugom Selu, a slobodno vrijeme provodim često u prirodi, u druženju s obitelji i prijateljima, putujući po lijepoj našoj domovini ili čitajući.

Koji su Vam profesionalni planovi za bližu budućnost?

Želja mi je moje iskustvo koje sam stekla kroz dugogodišnji rad i suradnji sa švicarskim institucijama prenijeti u domovinu. Isto tako, kroz udrugu IPU želim pomagati povratnicima i useljenicima. Želim se u budućnosti aktivnije posvetiti onom što volim, a to je pisanje.

A moto u životu?

Moto: Ako ti život ponudi limun, napravi od njega limunadu.

**MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA VODITELJICOM NOVE V.B.Z.-ove
KNJIŽARE U SHOPPING CENTRU "Z" U ŠPANSKOM, DIPL.
ETNOLOGINJOM, ANTROPOLOGINJOM I PREVODITELJICOM UNOM
GRGIĆ**

Ugodno sam iznenađena koliko se knjige traže unatoč digitalnom dobu

Jednako dobro poznaje ljude kao i knjige, uvijek susretljiva i neposlovično ljubazna, nema komercijalan osmijeh na usnama, već srdačnost koju nosi sa sobom kao karakternu osobinu. Uza sve to ovu 36. godišnju diplomiranu etnologinju, antropologinju koja je još diplomirala južnoslavenske jezike i književnost resi duhovitost i elokventnost, marljivost, izdržljivost, dobra organiziranost i taktičnost. Stoga ne čudi što je upravo ovako energična Una Grgić postala voditeljicom nove V.B.Z.-ove knjižare u shopping centru "Z" u Španskom u Zagrebu. Knjižara se prostire na 260 metara kvadratnih i plijeni svojim elegantnim izgledom kao i raznolikom i bogatom ponudom te malim timom savjetnika za literaturu/prodavača sastavljenog od samih mladih žena s kojim vješto kormilari voditeljica knjižare Una Grgić.

Za Male ženske razgovore bez imalo sustezanja ova osebujna mlada žena govorila je o knjigama koje vole mališani, o čitanosti u Hrvata, o knjižarskom poslu, svojim svjetonazorima, knjigama koje voli čitati i još o koječemu drugom. Zavirite li među ove retke možda ćete naći koji naslov za sebe po preporuci voditeljice knjižare V.B.Z., Une Grgić koja je za sebe u šali rekla: “Ova knjižara je kao bolnica na kraju grada, a ja sam onda primarijus”. Iako je knjižara V.B.Z.-a “na kraju grada” za ovo kratko vremena od kada je otvorena bilježi veliku posjećenost i ruši uvriježene standarde procjena kako se u “Hrvatskoj slabo čita i malo kupuje knjiga”. U prvom valu znatiželje knjižaru su posjetili i neki od autora čija djela krase police. Svima zaposlenima u knjižari najdraži kupci su pak djeca koja po instinktu hrle prema slikovnicama ili tinejđeri koji vole čitati i raduju se svakoj knjizi koju pronadu za sebe. Uglavnom, kako stoji u grupnoj konverzaciji među zaposlenim djelatnicama knjižare “srca su im velika kada netko kupi toliko knjiga da ih jedva nosi sa sobom svojoj kući”. A i to se znade dogoditi. Vjerovali ili ne. Uza sve to, Una je “dobar duh knjižare” i uvijek je svi nešto traže, zovu i trebaju. A ona, onako odlučna u svemu, stalno svima stoji na raspolaganju.

Dakle, gdje ste rođeni?

Rođena sam u Zagrebu, 3. studenog 1985. Tu sam se i školovala te većinu života provela u njemu. Kratko sam živjela u Karlovcu, ali mogli bismo to okarakterizirati kao privremeni flert s adresom prebivališta.

Što ste studirali?

Studirala sam i diplomirala etnologiju, kulturnu antropologiju te južnoslavenske jezike i književnosti, a po zanimanju sam voditelj poslovnice V.B.Z.-a.

Od kada ste zaposleni u knjižari V.B.Z.?

U V.B.Z.-u radim od početka ove godine. Prvo sam bila zaposlena na Kvaternikovom trgu, a po otvorenju nove knjižare sam dobila premještaj u Špansko. Na prvu je velika razlika – od male, intimne knjižare do jedne uistinu velike u sklopu trgovačkog centra, međutim radna atmosfera je gotovo identična. Okružena sam divnim ljudima koji vole svoj posao i književnost.

Ipak, koliko dugo ste u knjižarstvu?

Radim već jako dugo, 17 godina, stoga je teško moje iskustvo sažeti u par riječi. Radna mjesta koja su najviše utjecala na mene i oblikovala me u radnika kakav sam danas bi svakako bila Profil Megastore i HRT. U Profilu sam puno naučila o radu sa knjigama i timskom radu, a na HRT-u uz timski rad, organizaciju zadataka i kako biti dobar voditelj. Nisam tamo obnašala tu funkciju, no od gospođe Suzane Ivančić sam stekla znanja kako kvalitetno strukturirati radne zadatke i odnos prema zaposlenicima. U knjižarstvu, uz Profil i V.B.Z., bila sam zaposlena i u antikvarijatu Studio, gdje jesam ponešto naučila, no veći dio iskustva sam stekla radom u knjižarama.

Koliko je studij tako opsežan od etnologije, kulturne antropologije do južnoslavenskih jezika i književnosti doprinio da se knjižarski posao zavoli i kvalitetno radi?

Pomogli su mi utoliko što sam upoznala različite autore, pogotovo sa južnoslavenskog područja, teme istraživanje, sfere interesa, znanstvene metode i neke druge svjetove.

Naučila sam istraživati, kopati po knjigama, policama, i gotovo uvijek naći ono što tražim. Studij me naučio na život među knjigama, i tu sam pronašla svoj smisao i sreću.

A, odakle ova ljubaznost koja nije komercijalna nego iskrena i koja se, usudila bih se reći “ne da naučiti”?

Rekla bih da su karakterne osobine. Ljubazan odnos prema kupcima prvenstveno proizlazi iz moje ljubavi prema poslu kojeg radim. Drugo, ponašam se prema drugima na način kako želim da se i drugi odnose prema meni.

Što se poznavanja literature tiče – djelomično odgoj, bez ikakve prisile, jednostavno volimo čitati. Odatle valjda i potječe moja nepresušna znatiželja da zavirim u skoro svaku knjigu koja mi dođe pod ruku.

Koje su onda najtraženije knjige u novoj V.B.Z-evoj knjižari u Španskom?

Moderni klasik “Parfem” Patricka Süskinda, novi roman Camille Läckberg “Otok anđela” i apsolutni hit među mlađim čitateljima – “Gregov dnevnik”.

A tim zaposlenika? Je li “uigran” i jeste li zadovoljni njime?

Izuzetno sam zadovoljna sa svojim djevojkama. Vrijedne su, pametne i proaktivne. Kao i u svakom novom poslu, postoje stvari koje treba naučiti, no dosad nije bilo poteškoća sa stjecanjem novih znanja. One su jedan od razloga zašto istinski uživam u obavljanju svog posla.

Koliko se kod nas pažnje posvećuje knjizi? Kupuje li se dosta knjiga? Ili...?

Ugodno sam iznenađena koliko su knjige tražene, unatoč digitalnom dobu. Djeca još uvijek vole slikovnice, a naša generacija i stariji od nas preferiramo fizičku knjigu u rukama s njezinim autentičnim mirisom od digitalnog čitača. Postoji određeni šarm uzimanja knjige u ruke i šuškanja njezinih stranica.

Ovo je najnovija V.B.Z.-ova knjižara. Kako ste se snašli na ovako velikom prostoru od 260 metara kvadratnih?

Zapravo bez većih poteškoća. Ispočetka mi je trebalo, svima nam je trebalo, da naučimo dinamiku prostora. No, gdje ima volje i želje, sve je izvedivo.

Što biste mogli reći za ovu knjižaru? Po čemu je ona jedinstvena?

Jedinstvenost ove knjižare leži u tome što je pozicionirana unutar shopping centra, gdje je pak naglasak na konzumerizmu!

Kako je raditi u knjižari? Što se sve zahtijeva od voditelja knjižare, a što od zaposlenika?

Po meni je to jedan od najljepših poslova. Dinamičan je, kako za voditelja, tako i za druge zaposlenike, iziskuje odlične organizacijske sposobnosti, poznavanje ponude – što jest malo opsežno i zahtjevno, i želju za učenjem.

Što privatno volite najviše čitati?

Sve. Od dječje literature, preko beletristike od znanstvenih radova. Od beletristike preferiram fantasy (Terry Pratchett i Neil Gaiman), horror (Stephen King, naravno), psihološke romane (“Slom” od briljantne Jean Hanff Korelitz) i gotovo sve naše autore – Maša Kolanović, Slavenka Drakulić, Rumena Bužarovska, Miljenko Jergović, Aleš Čar, Goce Smilevski, ...

Druga sfera interesa mi je povijest i kako obični, mali ljudi gledaju na pakao rata i ostale grozote koje on vuče za sobom (B. Pomsel “Njemački život”, R. Sullivan “Staljinova kći”, R. Postorino “Hitlerove kušačice”). Teška je to literatura, ali ja moram znati kako netko, tko je normalan, ne izgubi razum tu toj sveopćoj klaonici lišenoj ikakve ljudskosti i moralnih vrijednosti, i što čovjek mora poduzeti da sačuva sebe i svoju obitelj od te mašinerije koja samo guta sve pred sobom.

Ima li knjižara u svojoj ponudi i “klasike” ili samo suvremenu literature?

Ljudi će uvijek htjeti znati što se događalo oko ćuprije na Drini, kakve zgode su prošli šegrt Hlapić i Mali Princ, Karenjina i njezine haljine nikad neće izaći iz mode i što je zapravo doktorirao izvjesni gospodin Živago. Tako da – da, svaka čast trendovima, i ovi romani su nekoć bili trend, ali široki raspon naslova je nešto sa čim svaka knjižara koja drži do sebe mora sadržavati.

Jeste li zadovoljni posjećenošću knjižari?

Svakako sam zadovoljna, no uvijek želimo više u životu. To mi je i jedna od životnih filozofija – treba biti sretan s onime što imaš, ali treba stremiti i ka boljem.

Stoga stalno gledam da povećamo ponudu, pratimo tržište i potražnju, izlažemo atraktivne naslove i robu, i krojimo knjižaru po mjeri kupca.

Što je po Vašoj procjeni najveća prednost ove knjižare?

Najveća prednost ove knjižare jest misija našeg mladog prodajnog tima koji omogućava individualizirani pristup kupcu na način da prati književne trendove te događanja na kulturnoj sceni općenito.

Zašto ste se našli baš u knjižarstvu? Imali ste dobre reference za primjerice znanstvenu karijeru, zar ne?

Jer volim knjige. Nude mogućnost za usavršavanjem, stjecanjem novih znanja, a često i odličan oblik opuštanja.

A volim i raditi. I onda kad spojimo to dvoje – imam dobitnu kombinaciju.

Ova godina proglašena je "Godinom čitanja". Što biste budućim kupcima i čitateljima općenito mogli poručiti u vezi s ovim geslom?

Svaki dan, a ne samo godina treba biti posvećena čitanju. Tu ne mislim isključivo na knjige, sve treba čitati. Jer na taj način, osim što radiš na sebi, izbjegavaju se i nepotrebne situacije gdje osoba nije dovoljno informirana jer joj se nije dalo pročitati nešto.

Kako uspijevate uskladiti privatne i poslovne obaveze?

Trudim se biti jedanko uspješna i angažirana u oba segmenta. Trenutno više pažnje posvećujem poslu jer smo novootvorena knjižara s osobljem koje je (većina njih) tek započelo karijeru u knjižarstvu.

Uvijek govorim kako je kvalitetna organizacija pola posla. Posao mi je na prvom mjestu, ali ne zanemarujem u potpunosti i ostale obaveze. Zapisujem sve što planiram napraviti i sve što je napravljeno kako bih pratila proces ili eventualno promijenila pristup određenim zadacima. Prioritet je da se cijeli posao i tim kvaliteteno uhoda. Ne nailazim na poteškoće u ovom trenutku jer raspolazem s izuzetno vrijedim i sposobnim ljudima.

Za kraj našeg razgovora koju biste nam knjigu preporučili?

Preporučila bih "Slom" Jean Hanff Korelitz. Teška literatura, ali nužna. Zašto je čitati? Jer te usiše u sebe, i puno toga naučiš.

Lektira opis radnje – ona je bračni terapeut, no odjedared shvati kroz niz ružnih događaja da joj muž carski maže oči.

Za razliku od glavne protagonistice, nisam se ni u jednom trenutku zapitala kakva je kvaliteta njezine terapije, iako te vlastiti muž tako prevesla, no unatoč početnom preziranju glavnog lika (hladnoća i poshness) razumjela sam je kao ženu. Površinski, ona je savršena i ima sve što želi. Zagrebavši po njoj, krhka je. Prigodno su izabrali Nicole Kidman (naravno da je snimljena serija po knjizi) za Grace. Jako mi se svidio moment razotkrivanja zablude (nevezano uz njezin brak), na temelju kojeg je izgradila svoj život. Zašto? Zato što smatram da nam je svima potreban taj moment razbuđivanja da uklonimo ideale na temelju kojeg gradimo svoj život. Ideali su divni, ali kad imaš 18.

Ispočetka sam se mučila s knjigom, međutim u jednom trenutku Grace pita: „Jesam li narcisoidna?“, drugi lik joj odgovara u stilu da smo svi glavni protagonisti svojih života, tako da nije neko čudo što smo (svi) narcisoidni. Izuzetno kvalitetno štivo za prodrijeti u vlastitu psihu i shvatiti se.

Opisan psihički raspad je užasno ružan za one koji su to prošli, ali dobrodošao podsjetnik da si to ne želiš priuštiti više ikada.

Premisa romana jest razumijevanje i prevencija loše/toksične veze. Prvenstveno bih ju preporučila svima koji se spremaju na dugoročnu obvezu. Graceina knjiga „Trebala si znati“ je ključna za prevenirati loš brak, a ovaj roman za pogledati u sebe i oko sebe.

Koji su Vam poslovni planovi za bližu budućnost?

Voljela bih ostati tu gdje jesam i razvijati svoje sposobnosti kako zaposlenika u knjižari, tako i voditelja poslovnice.

Sretna sam što radim u knjižarstvu jer upravo tu sam provela najljepše godine, stekla izvrsna znanja i upoznala najbolje ljude.

Bonus je pristup knjigama. Uvijek si u toku s novim naslovima, upoznaješ nova lica na književnoj sceni, i svakodnevno pronađeš nešto novo što bi htio pročitati.

Ne računam li poslove koje sam obavljala kako bih podebljala džeparac, karijeru sam započela u knjižarstvu i bila bih sretna da je tu i okončam.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA PSIHOLGINJOM PROF.DR.SC. ANDREJOM BRAJŠA-ŽGANEC IZ VARAŽDINA

Moj otac je često naglašavao kako moramo biti svjesni toga da ne možemo mijenjati druge već samo sebe

Sa voditeljicom projekta “Dobrobit djeteta u kontekstu obitelji (CHILD WELL)” kojeg financira Hrvatska zaklada za znanost, dobitnicom državne nagrade za znanost, za značajno znanstveno dostignuće, zatim nagrade “Snježana Biga-Frganović” Hrvatske psihološke komore te društvenog priznanja “Marulić: Fiat Psychologia” Hrvatskog psihološkog društva, prof.dr.sc. Andrejom Brajšom-Žganec rođenom Varaždinkom koja radi na Institutu Ivo Pilar u Zagrebu razgovarali smo o njezinom profesionalnom angažmanu kao i o trenucima opuštanja. Pa, uzmite malo predaha i zavirite u Male ženske razgovore. Možda unesu osvježenje i malo vedrine u ove tmurne dane.

Dakle, čime se sve bavite?

Znanstvena sam savjetnica u trajnom zvanju, područje psihologija na Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu. Bavim se istraživanjima zaštitnih i rizičnih čimbenika psihosocijalnog razvoja djece i adolescenata, ulogom obitelji u dječjem razvoju, dobrobiti djece, mladih i obitelji, kvalitetom života u obitelji i školi, te područjima kvalitete života i dobrobiti odraslih. Tijekom godina objavila

sam velik broj znanstvenih radova, knjiga, stručnih radova, stručno popularnih radova te sudjelovala na dvjestotinjak međunarodnih i domaćih konferencija. Kao redovita profesorica u trajnom zvanju, predajem kolegije iz područja razvojne psihologije i psihologije obrazovanja na više fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te na Hrvatskom katoličkom sveučilištu i Sveučilištu Sjever u Varaždinu.

Od 1992. godine radim na Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu, prije se zvao Institut za primijenjena društvena istraživanja. Usporedno s znanstvenom karijerom razvijala sam i profesorsku karijeru tako da sam predavala te još predajem budućim psiholozima, učiteljima, odgojiteljima, medicinskim sestrama, fizioterapeutima..... Jako volim rad sa studentima jer mladi ljudi uvijek oplemenjuju i unose vedrinu pa su i iskustva u radu sa mladima uvijek pozitivna.

Urednica ste časopisa Društvena istraživanja. Od kada?

Glavna sam urednica časopisa Društvena istraživanja od studenog 2019. Časopis Društvena istraživanja njeguje tematsku i disciplinarnu otvorenost i stoga se u njemu objavljuju radovi iz različitih društvenih i humanističkih disciplina: sociologije, psihologije, politologije, povijesti, prava, ekonomije, demografije, lingvistike i ostalih disciplina. Časopis objavljuje teorijske, empirijske i pregledne radove, a s obzirom na široki krug čitatelja, prednost imaju radovi s temama koje su od šireg društvenog i međunarodnog interesa, posebice empirijska istraživanja, te komparativna međunarodna istraživanja koja nisu lokalno specifična i tematski usko specijalizirana. Samo oni rukopisi koji su zadovoljavajuće znanstvene kvalitete i koji su u skladu s tematskim ciljevima i područjima Društvenih istraživanja upućuju se u postupak recenziranja. Stoga je velika čast ali i odgovornost biti glavna urednica ovog časopisa.

Kako se nosite sa ovom radnom obavezom?

To zahtjeva puno vremena i odricanja. Velika je odgovornost je obavljati ovu dužnost pri čemu su mi od značajne pomoći članice mog tima, izvršna urednica Ines Sučić, mlada urednica Marija Džida i tajnica Vlatka Venos. Bez njihove pomoći ne bih ovaj posao mogla obavljati efikasno.

Koje je područje Vaša uža specijalnost koje pokrivete?

Kao psiholog, pokrивam područja iz psihologije posebno razvojne psihologije. Prije nego sam postala glavna urednica uredila sam dva tematska broja časopisa Društvena istraživanja. Jedan na temu psiholoških aspekata braka, obitelji i partnerstva a drugi na temu međugeneracijske obiteljske solidarnosti. U tematskom broju časopisa Društvena istraživanja o psihološkim aspektima braka, obitelji i partnerstva između ostalog se navodi da posljedice rastave braka ovise o nizu čimbenika kao i o stresu što ga uzrokuje prekid braka. Naime, reakcije ljudi na rastavu vrlo su različite, jer brzina i stupanj prilagodbe ovise o raznim mogućnostima i okolnostima koje nastaju nakon rastave a i ekonomska situacija na to ima utjecaja. Drugi tematski broj Društvenih istraživanja koji sam uredila govori o međugeneracijskoj obiteljskoj solidarnost koja je danas važna posebice u Europi koja kao već uvelike stari kontinent iz dana u dan još više stari. Pri tome, istraživači se slažu da je u tim okolnostima obitelj univerzalna i nužna institucija ljudskog preživljavanja u svim društvima i važna u međugeneracijskim odnosima.

Kako usklađujete privatne i poslovne obaveze?

Trudim se uskladiti što je više moguće poslovne i privatne obveze. Meni je uvijek u životu obitelj bila na prvom mjestu. Tako da sam ja svoj privatni život u velikom dijelu posvetila svojim sinovima. Mogla bih reći da uspješno usklađujem poslovni i privatni život jer sam tako organizirala život da sve svoje slobodno vrijeme posvećujem svojoj obitelji.

Koji su Vam prioriteti u životu?

Trenutno se osjećam nekako na prekretnici. Obitelj mi je uvijek bila najvažnija, sada kada su mi sinovi veliki počinjem se više okretati sebi a obiteljski se družimo na drugačije načine, više kao odrasli ljudi. Svaki period života nosi sa sobom svoja iskustva, okolnosti, nosi svoje različitosti.

Vaša životna maksima?

Iskreni odnosi, priznati samom sebi kada pogriješiš i ići dalje, iz životnih iskustva izvući ono najbolje. Timski rad je jak važan jer bez pomoći drugih i samo u suradnji s drugima možemo ostvariti sebe i postići svoje maksimume. Razgovorom se može puno toga riješiti a to ljudi prečesto izbjegavaju ili nisu iskreni u razgovoru. Postoji jedna mudrost koja kaže da je najveće životno umijeće znati voljeti ljude, to je umijeće življenja ili slično tome samo ako smo sretni možemo usrećiti druge ljude. Pablo Picasso je rekao „Smisao života je pronaći svoj dar. Svrha života je dati taj dar drugima“. Usudila bih se reći da je to jedan od važnih motiva u mom životu.

Volite li čitati i što najviše?

Kada imam vremena volim pročitati dobru knjigu. Dok su mi djeca bila manja čitala sam isključivo stručnu literaturu i sve vezano za posao. Danas nađem vremena pa čitam i romane, najviše tijekom ljeta. Volim čitati knjige koje su povezane sa životnim događajima, romane koji opisuju odnose među ljudima, koji opisuju različite obitelji i iskustva i ponašanja osoba koje čine te obitelji moglo bi se reći opet povezano sa psihologijom. Za rođendan sam od sina dobila knjigu Elene Ferrante, Lažljivi život odraslih, koju sam nedavno pročitala i jako mi se sviđa za razliku od nekih prijašnjih dijela iste autorice. Za Božić sam dobila knjigu Nade Gašić, Devet života gospođe Adele koju upravo čitam. Ljetos sam na primjer čitala roman Victorie Hislop, Otok te Posljednje predavanje Randya Pauscha. Moj omiljeni pisac zbog dubinskih i vrlo detaljnih analiza partnerskih i obiteljski odnosa je Karl Ove Knausgard. No volim i romane poput Svila Alessandra Baricca koji je lagan za čitanje a prepun neizrečenosti.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Volim šetati prirodom i planinariti pa uvijek kada imam vremena pokušam organizirati da se malo krećem. Pogotovo kako je moj posao prvenstveno vezan uz sjedilački način života svako kretanje je dobro došlo. Osim toga volim kuhati, dapače usudim se reći da sam dobra kuharica raznovrsnih slanih i slatkih jela, kolača torta i sl. Moji ukućani, šira obitelj i prijatelji to znaju, podržavaju i vole probati moje specijalitete a mene kuhanje opušta nakon intelektualnog rada tako da na ovaj način spajam ugodno s korisnim.

Koju glazbu volite slušati?

Volim slušati sve što je dobro. Kao dijete vodili su me na koncerte klasične glazbe i u operu što me nije baš previše zanimalo. U adolescenciji sam bila usmjerena na tadašnju zapadnu rock glazbu. Danas slušam zaista raznu domaću i stranu glazbu, a ni klasična mi glazba više nije toliko mrska. Prije nekoliko godina bila sam na koncertu Rolling Stonesa u Austriji a 2018. u Zagrebu na koncertu Roda Stewarta. Oba koncerta su me podsjetila na mladost i jako su me se dojmila.

Kako ste odgajali djecu? Strogo ili ste imali u svemu mjeru i s ljubavlju?

Trudila sam se biti zahtjevna i pravedna majka, te odgajati svoju djecu s puno ljubavi i podrške. Naravno da to s obzirom na moj posao ne bi bilo moguće da nisam imala neizmjernu podršku svojih roditelja. Ulaganje u obitelj, obiteljski odnosi i povjerenje jako su važni. Kvalitetan odgoj i razvoj djeteta važan je za cjelokupni razvoj pojedinca jer ono što djeca doživljavaju i iskustva koja imaju tijekom odrastanja u određenoj mjeri ih oblikuje kao odrasle ljude. Kada bi roditelji toga više bili svjesni puno bi više ulagali u obitelj i obiteljske odnose pri tome su jako važni iskreni odnosi i odgovorno ponašanje. Povezano sa onim što sam gore rekla je i činjenica da samo sretni roditelji mogu odgojiti sretnu djecu jer „ljubav majke prema životu isto je tako prelazna kao i njena tjeskoba“ rekao je još davno Erich Fromm, a mi danas to istražujemo. Dakle, svjesna ovih činjenica trudila sam se i trudim se u odgoju svoje djece svakim danom činiti da oni i ja budemo sretni, a isto tako da oni postignu svoje snove. Uz to subjektivna dobrobit roditelja povezana je sa kvalitetom odgojnih postupaka tih roditelja. Djeca uče po modelu i na određeni način usvajaju ponašanja koja su im ponuđena u njihovoj okolini. Neiskreni odnosi imaju utjecaj posebno na socioemocionalni razvoj djece. Djeca u interakciji sa svojim roditeljima oblikuju svoje izražavanje emocija, oponašaju roditelje i tako stvaraju obiteljske obrasce ponašanja. Roditeljska ponašanja su važna za dječji razvoj, važan je način na koji roditelji izražavaju emocije kao i roditeljske reakcije na dječje izražavanje emocija u emocionalnim situacijama. Budući da znamo da se rani socijalizacijski obrasci, stečeni u obitelji prenose tijekom razvoja na druga područja interpersonalnih odnosa pri čemu djeca u odnosima s roditeljima stvaraju unutarnje radne modele za interpretaciju događaja i predviđanja onoga što će se dogoditi, zasigurno nesretni roditelji nisu najbolji modeli svojoj djeci. To sve zajedno onda utječe na daljnju kvalitetu odnosa njihove djece sa drugim ljudima.

Prema rezultatima jednog našeg istraživanja nalazi su pokazali da što su majke sretnije i zadovoljnije svojim životom više koriste pozitivnu disciplinu i prihvaćanje u odgoju svoje djece, a manje su sklone popustljivosti i korištenju negativne discipline. Ujedno majke koje znaju postupati s dječjim emocijama više primjenjuju pozitivnu disciplinu i više prihvaćaju svoje dijete, a manje su sklone primjeni negativne discipline, tj. kažnjavanja.

Nedostaje li Vam otac, čuveni psihijatar dr. Pavao Brajša

To što mi je otac psihijatar i što sam odrasla u tom okruženju naravno da je na mene ostavilo određene tragove, no uvijek sam se zanimala za odnose, bliske odnose u obitelji, razvoj čovjeka, osobnosti ljudi. Uz to odrasti u obitelji s ocem psihijatrom i psihoterapeutom ostavlja zasigurno

određene tragove. Danas se bavim znanstvenim radom, a znanja stečena u obitelji višestruko koristim u svom cjelokupnom životu i radu. Moj otac je često naglašavao kako moramo biti svjesni toga da ne možemo mijenjati druge već samo sebe, ali to onda mijenja sve.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA PJESNIKINJOM DAVORKOM ČRNČEC IZ MEĐIMURSKE ŽUPANIJE

Reći ću da sam najprije mama, zatim kemičarka pa tek onda pjesnikinja

Po zanimanju inženjerka tekstila iz malog mjesta Nedelišća u Međimurskoj županiji kao da „kemija“ svoje pjesme u tinkturama „imaginacije, duha, ljubavi i nježnosti“ kakav je pjesnički izričaj dipl.ing. Davorke Črnčec. Za portal Akademija Art svojom neposrednošću, prostodušnošću i plahošću, ova je pjesnikinja koja je zapažena u pjesničkim krugovima van svoje županije progovorila o svojem stvaralaštvu, ali i o obitelji i savladavanju privatnih i poslovnih obaveza.

Kada ste napisali prvu pjesmu?

Teško je reći, no zasigurno je to bila osnovna škola. Redovno kroz cijelo školovanje sam bila učlanjena u recitatorsko-literarnu grupu gdje smo obilježavali svaku prigodu na razini škole i sudjelovali na priredbama često recitirajući vlastite tematske pjesme. U srednjoj školi radovi iz tzv. zadaćnica uvijek su se isticali i čitali pred razredom. Žao mi je što nemam sačuvanih bilješki iz tog razdoblja, samo pamtim kako sam uvijek imala zgodne rokovnike i bilježnice, spomenare i dnevnik pune misli i ideja iz tog razdoblja. Trebalo bi napraviti inventuru na tavanu roditeljske kuće, tko zna... Poslije toga je slijedilo razdoblje udaje, braka i roditeljstva, brige oko stambenog pitanja i

zapošljavanja. Sve to ne ostavlja vremena za aktivan i sistematičan rad na hobiju ma kako ga volite. No, sve se uvijek nekako posloži. Skučite se, odgojite dijete, imate siguran posao koji volite. Idealni uvjeti za povratak pisanju.

Što Vas je potaknulo?

Sve se zaista posložilo. Slavica Gazibara prof., obiteljska prijateljica, poklonila nam je jednom prigodom svoj prvijenac, Bijeli papir – zbirku poezije. Rekoh joj upravo tada tada da ponekad zapišem stih. Jedno je vodilo drugom, pogledala je moje pjesme, procijenila da se iz njih može posložiti prva zbirka. Volim reći da sam i tu imala sreću – dobiti takvu mentoricu. Usudim se reći da bez nje ne bih bila tu, ohrabрила me, preusmjerila i otvorila vrata kojima sam ušla među pjesnike iz regije (Kultura snova iz Zagreba, Impuls poezija u Varaždinu, književni portali Književnost uživo i Kvaka...). Ona je urednica moje prve zbirke poezije „Boja meda“.

Gdje nalazite inspiraciju?

Pišem poeziju, ljubavnu i refleksivnu, najčešće na standardu. Pišem i na kajkavštini, tada su teme nešto drugačije: djetinjstvo, ljubav prema rodnom kraju, prirodi...Nema recepta ni prekidača za napisati pjesmu, postoji samo trenutak u kojem dolazi za koji moram biti spremna i uhvatiti ju među prste, olovke i papir. Ponekad je dovoljna kiša, pjesma na radiju, roda nad rijekom, miris kupina u vrtu, suncokreti oko maminog pčelinjaka, četvrtak bez predumišljaja, zagrljaj čovjeka, vjetar, oluja, knjiga, slika...

Koliko zbirka ste izdali do sada i koje sve?

Prva zbirka već spomenuta „Boja meda“ iz tiska je izašla krajem 2017. Početkom ove godine rodila se i druga „Aritmija tišine“. Moram spomenuti da sam na njoj radila s urednicom Emilijom Kovač prof. Opet ću reći kako je sreća kad ti je mentorica najprije prijateljica.

Gdje sve nastupate sa svojim recitalima?

Pratim raspisane natječaje i šaljem radove na iste, usudim se reći da bivaju zapaženi pa kao takvi ulaze u izbor za tiskanje u zbornicima i izvođenje pred publikom. Izdvojila bih ovdje neke: Senje i meteori u organizaciji Varaždinskog književnog društva, recital ljubavne poezije Željka Boc u Mariji Bistrici, književni natječaj Hrvatskog sabora kulture, recital Stara lipa u Vrbovcu, Pogled znutra v zutra, Impuls poezija Varaždin. Mogu se ovdje pohvaliti nastupom i uspjehom na Preprekovom proljeću u Novom Sadu.

U kojim su Vam časopisima sve pjesme objavljene?

Kako mi vrijeme dopušta, radove šaljem na portale Kvaka, Književnost uživo, Pisci i književnost pa se uvijek nađe mjesto za njih i u tiskanim izdanjima.

Na koje jezike su Vam pjesme prevedene?

Talijanski jezik koji učim dugi niz godina zbog potrebe posla i koji volim, tako da imam nekoliko pjesama prevedenih upravo na talijanski. U prvoj su zbirci tri prijevoda na kojima sam za suradnju zamolila pjesnikinju Veru Bosazzi. Nije lako prevesti pjesmu, zadržati esenciju, prenijeti na tuđem jeziku nečije najdublje misli. Poigram se ponekad posložiti misli u pjesmu na talijanskom. Vera i danas s vremena na vrijeme pronade na mom fb profilu objavu i pokloni mi prijevod na talijanski. Znam i da je časopis Književnost uživo surađivao s ukrajinskom književnom scenom i da je iz te suradnje rođen prijevod i jedne moje pjesme.

Što Vama znači poezija?

Ni ovo nije lako pitanje...daleko jasnije danas nego kada su nas o poeziji učili u školi. Tada sam saznala da je to umjetnost s izražajnim mogućnostima jezika, lijepa književnost osjećaja. Danas je bitni dio moga jastva. Teško je objasniti, no mislim da svaki čovjek mora naći nešto čime puni baterije, raste i uči iz vlastite želje i potrebe, nevezano za голу materijalnu egzistenciju. Neki će ljudi uzgojiti vrt, volontirati u staračkom domu, udomiti psa, čitati, plesati, fotografirati, planinariti, neki će zapisati pjesmu.

Da li pišete za djecu?

Ne, za sad. Imam zapisane neke misli posvećenu sinu.

Pišete li možda i prozu?

Ne može se sve staviti u pjesmu, ponekad zapišem misao, crticu, doživljaj u proznoj formi. Volim putovati i gledam da uvijek zapišem dojmove s putovanja u formu putopisa.

Koje ste nagrade i priznanja za Vaš pjesnički uradak dobili do sada?

Ponosna sam na sudjelovanja na već spomenutim recitalima. Ulazak pjesme u uži izbor uvijek je autoru ponos i znak da radi dobro. Pohvale prijatelja i lajkovi na mreži su znak da je poezija našla čitatelja, no mjerilo kvalitete je to sito koje prođe pjesma na nekom natječaju poslana pod šifrom. U Vrbovcu je u proljeće 2019. prvim mjestom nagrađena mi kajkavska pjesma "Zarisani poti", u Novom Sadu je u jesen 2019. drugonagrađena na standardu ljubavna pjesma „Berba“. Ove godine u Mariji Bistrici na recitalu Željka Boc – Hod se nastavlja, tradicijonalno na samo Valentinovo drugu nagradu osvaja pjesma „Osluhni, pročitaj mi prije nego krenem“. Tu je i priznanje HSK za pjesme „Odgovor“ i „Utočište“, pohvala za pjesmu „Paučina“ na recitalu Pogled znutra v zutra. Puno radim na pjesmi, odgovorna sam prema riječi i jeziku, a mjerilo rada je upravo uspjeh na ovakvim renomiranim recitalima.

Koje teme obrađujete u svojim pjesmama? Ljubavne, pejzažne, socijalne isl...

Ljubav je najčešće nadahnuće za pjesmu, no nađe se i pejzažnih uz Dravu i Muru, zatim vezanih za ljubav prema rodu i jeziku, bakinoj zlevenki, dedinom biciklu, sinu, nekoliko je pjesama maminih... No sve nabrojeno ne čudi, ljubav, veza s roditeljskim domom i ovim krasnim komadićem svijeta neupitno rađa nadahnuće.

Što nam novoga pripremate uskoro?

Nedavno smo se vratili s jednog krasnog odmora u Gorskom kotaru, bili smo tamo i prošlog ljeta. Suprug nikamo ne odlazi bez fotoaparata, ja uvijek nosim olovku...voljela bih bilješkama i fotografijama dati dom među koricama. Osim toga, uvijek spremne su i pjesme za neku novu zbirku poezije...kad se opet sve posloži. Raduju me druženja s kolegama pjesnicima, u takvim susretima se uvijek oplemenimo, rastemo i učimo. Ako dozvolimo. Naučila sam u životu da marljiv i svjestan rad uvijek biva nagrađen. Dobro je u životu imati ciljeve, nužno je imati mentore kao smjerokaze.

Koji pjesnici su Vam uzor? Koje pjesnike volite čitati, ali i prozne književnike?

Velika imena u čijim se radovima mogu izgubiti i pronaći, pjesnici velikog značaja za našu književnost. Uostalom, oni bi morali nama svima koji se usuđujemo posegnuti za olovkom biti uzor i vodilja. Kako je u današnje doba dostupno sve (i previše), kada mi vrijeme dopusti volim ciljano čitati već spomenute mentorice Slavicu i Emiliju, dodati tom spisku Božicu Jelušić, Luku Paljetka, Enesa Kiševića, Ernesta Fišera, Lanu Derkač, Davora Šalata, Krešimira Bagića, Anu Horvat...to su pjesnici koje sam imala sreću sresti i upoznati najprije kao dobre ljude pa zatim i vrsne pjesnike. Mi u Nedelišću imamo Franju Cimermana-nezaobilaznog ljubitelja međimurske riječi našeg kraja. Premalo je ovdje mjesta za sve ih nabrojati, naravno da imam favorite i među kolegama pjesnicima. Preporuka mladim pjesnicima – čitati.

Može li se baviti pjesništvom, biti uspješan na poslu i držati sva četiri ugla kuće? Znači, biti dobra majka, domaćica i supruga i pjesnikinja?

Reći ću da sam najprije mama, zatim kemičarka pa tek onda pjesnikinja. Sigurno da uvijek nešto zaštekala. Adrijan je već mladić, student, čovjek. Moji dečki imaju razumijevanja za moju ljubav, puštaju me mojim bilješkama i knjigama. Posao mi oduzima većinu dana, odgovoran je i iziskuje me potpuno koncentriranu i angažiranu. Već godinama u našoj kući se kuha navečer za idući dan jer moj radni dan traje dulje od suprugovog i sinovog. Suživot s mikrovalnom podrazumijevamo. Često uskače i mama kakvim finim gulašom ili sarmom. Vikendom smo svo troje doma i to je vrijeme kad se čisti, pere, pegla, kuha i druži u vrtu. To je često i vrijeme kakve kave s prijateljicom i književnih susreta, ali nekako se uvijek uspijevam uskladiti. Svi u kući imamo svoje hobije i interese i nekako smo našli način da se uskladimo. Suprug odlazi na tečaj fotografije i plesa, ja čitam i pišem. Ponekad me povede na ples, a ja njega na književno veće. Puno puta se doslovno mimoilazimo u obavezama i hobijima. Ali funkcioniramo. Bilo bi teže da nema međusobnog razumijevanja i poštovanja. Imamo vrijeme za posao, svaki ima svoje vrijeme i imamo ga srećom nešto i zajedničkog. Možda je to neki naš recept-uglove kuće ovako držimo svatko pomalo i svi zajedno.

ZARISANI POTI

Cipele mi denes same rišeju pote.

Črez plot se nagnem,

cvetju na verandi pomahnem.

Pre zadji hiži zlevenka zadiši.

Najemput me na meju vrne:
beciklin o beciklin,
pre cekeru na plahti brat i ja,
baka i deda po friško preprovlenoj zemli
seme sipavaju:

Zima se fletno dosmekne.
Dajbog dobro vreme, bude i zlevenki.

Z cirkve zvona na križni pot pozivleju.

Nebo je roda z krilom prerezala
kak međimursku pisanicu za Vuzem
pa po meni čisti kak protuletni dežd

spomini curiju:

dedin beciklin,
bakina zlevenka v cekeru,
roda na nebu,
protuletni dežd.

Morala bi večpot
te moje neposlušne cipele
da me dimo vrneju pustiti.

BERBA

Netko je večeras zagrizao puni mjesec.

Navučen zastor sakriva
pjesmu što zri.

Čuvam u njoj sjeme za čudesnu noć
da izraste ovo mjeseca što nedostaje.

Dođi.

Jesen je zrela.

Kao zavičaj,
kao toplu juhu,
kao priču pred san
ubrala bih te.

Ispod ranjenog mjeseca volim te
dok zreлим mislima dajem drugi dom.

OSLUHNI, PROČITAJ MI PRIJE NEGO KRENEM

Zatajila sam ti svoju smrt
onoga dana kad

sve se činilo čisto i bijelo
i prekasno za pitanja
zašto se nismo nikada rodili.

Dolazim ti danas
kao pjesma, čudna i čudesna.
Nemoj tek ljubiti kamen.
Oči, dlanove, bedra i školjke
oslobodi zimzeleni želja.
Onako šutke kako znaš.

Osluhni
ispod poezije
živa sam ti.

ODGOVOR

smijala bih se s tobom
hermetički
kroz svježe oprane prozore
uljezu obješenom na retrovizor
dok kriška naranče ili dinje
odbrojava tamu

gnijezda zapleti u dvoslojnu kožu
kad bez stida ljepljivim poljupcima
laštih ohlađeno sunce
i cijedim se po tebi
tragom retoričkih pitanja što režu
naranču
dinju
noć

PAUČINA

Medenjaka na istoku dok naviješta dan
čaplja pod krilom mir potoka donosi.
Noćas je kišilo. U vrtu jutros
toplom ljetnom kupkom umivene
višnje i rane kruške mirišu.

Sreća se danas
na niti paukove mreže njiše.
Zaplela se u kose jutra.

Prije klatna dana njome je lako
zagrliti razigrane bumbare i pčele.

Rastegnut ću je
preko ruba pjesme
da zadrži miris meda i
sačuva okus prvih kupina.

Možda na prozor dovede
srebrnjak noćnog neba.

Kupila bih njime zavežljaj vremena
i malo one paučine s početka pjesme.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA GLAZBENICOM I PJEVAČICOM NIKOM TURKOVIĆ

Foto: Petra Mikšik

Pokušala sam raditi mnoge stvari i ništa me nije ispunilo na taj način kao glazba

Za 25 godišinju glazbenicu i pjevačicu Niku Turković sve se više čuje u javnosti posljednjih mjeseci. Ova atraktivna mlada žena plijeni pažnju svojim glasom i glazbenim izričajem jednako kao i svojim osebnim modnim stilom. U svakom slučaju: Nika Turković u svemu što radi je svoja i ako se zvijezde poslože, a jednoj djevojci takvih atributa koju krasi k tome i skromnost, sigurno će se poslagati, za Niku Turković još ćemo na pop sceni imati priliku čuti. Za sada, Nika traži svoje mjesto pod suncem, a mi se možemo nadati i da će ga naći i ostaviti trag u pop glazbi na hrvatskoj, pa moguće i na svjetskoj sceni. S obzirom na njezin background. A o svojem školovanju, o svojem zovu za glazbom i o svojem privatnom životu, Nika je bez zadržke s puno srdačnosti progovorila za portal Akademija Art za naše Male ženske razgovore. Zavirite u redke o ovoj novoj nadi pop scene, naše, hrvatske Grace Kelly.

Što ste po zanimanju?

Ne znam kako bih to pravilno objasnila s obzirom da je titula mog završenog fiksa u Engleskoj, na engleskom, ali završila sam glazbenu akademiju sa smjerom skladateljstva moderne glazbe te sam poslije toga upisala Masters iz kreativne ekonomije i glazbe. Ako mogu reći da sam glazbenica po zanimanju, mislim da tu ne bih puno pogriješila.

Gdje ste se školovali?

Školovala sam se u Londonu, na Institute of Contemporary Music Performance, zatim na Kingston University. Mislim da je to za mene u tom trenutku bila najpametnija i najbolja odluka, s obzirom da sam tamo naučila više nego što sam ikada sanjala, a i fakulteta za modernu glazbu kod nas nije bilo.

U posljednje vrijeme sve ste prisutniji na estradi. Imate prepoznatljiv stil odijevanja i svoje izvedbe pjesama. Tko je za to zaslužan?

Pa, rekla bih da sam za to zaslužna ja ako to nije previše pretenciozno. Šalu na stranu, dugo sam se pripremala za svoj 'povratak' na hrvatsku glazbenu scenu i nisam se htjela vratiti nespremna ili izgubljena, tako da sam čekala dok ne budem potpuna kao osoba i kao umjetnica, da bih se sa sigurnošću i ciljem mogla u to upustiti. Upravo zato znam kakvu glazbu želim raditi, kakav stil mi se sviđa, a moda je moja druga velika ljubav, stoga sam i tu prije svega iskrena prema sebi i nosim samo ono što mi se osobno sviđa i u čem se osjećam najviše kao ja.

Tko Vam piše pjesme?

Pjesme pišem sama od svoje osme godine, a od prošle godine na svom projektu radim s Ivanom Pešutom.

A sklada?

Kompletno je sav skladateljski dio moj (glazba i tekst), uz pomoć Ivana Pešuta s kojim većinski radim na glazbi, potom on slaže aranžmane. Na posljednjem projektu sam radila i s Pocket Palmom koji su napravili aranžman za moj singl 'Gledaj me', dok mi je na tekstu pomagao i Matija Cvek.

Što poručujete kroz svoje pjesme?

Ne prilazim svojim pjesmama kao da kroz njih moram poslati neku poruku, već pišem inspirirana određenim situacijama ili osjećajima kroz koje u tom trenutku prolazim. Naravno da je ljubav pokretač svega, pa tako i mržnja koja joj je suprotna ali vjerujem jednako jaka, no u posljednjem sam singlu pjevala o ljubavi prema sebi, feminizmu i 'girl poweru', što je samo jedna od meni vrlo bliskih tema o kojima bih htjela sve više i više razgovarati, a i pjevati.

Kojem žanru Vaše pjesme pripadaju?

Rekla bih jasno i glasno – pop. Pop danas ima mnogo pod-žanrova, pa bi ovo pripadalo nekoj elektronicu, ali i dalje formom i glazbenim linijama pripada stranom popu koji danas svi slušamo.

Jeste li do sada izdali koji CD?

Izdala sam album s 10 godina što je u to vrijeme bio baš super uspjeh, ali planiram novi album u ovoj odraslijoj fazi života, nadam se kroz godinu, godinu i pol.

Što je za Vas glazba? Posao ili poziv?

Definitivno poziv, s obzirom da sam još uvijek u fazi da mnogo više ulažem nego što dobivam, ali eto, pokušala sam raditi mnoge stvari i ništa me nije ispunilo na taj način kao što to glazba radi. Nadam se isto tako da će se trud i rad kroz vrijeme isplatiti.

Što očekujete od sebe na estradi?

Očekujem da nikada neću odustati ni posustati. Smatram da je to danas jako teško s obzirom na konkurenciju, ulaganja, odaziv i publiku, ali želim naučiti sve prebroditi i uvijek ići dalje, uz podsjetnik da ima ljudi koji stvarno vole, cijene i poštuju što radim.

Gdje sebe vidite za 10 godina?

Nadam se u nekoj ispunjenoj dvorani na turneji, uz sve ljude koji pjevaju moje pjesme. To je neki san.

Da li se međusobno Matija Cvek i Vi u glazbi podupirete?

Naravno, mislim da bez međusobnog podupiranja privatnog odnosa ne može ni biti. Nama je činjenica da smo u istoj industriji u isto vrijeme ponekad dvosjekli mač, ali nekako smo naučili s time raditi i borimo se jedno uz drugo, što mislim da je izuzetno bitno.

Imate li uzora u glazbenom svijetu? I koje sve?

Imam ih mnogo, većina njih me i oblikovala kao mladu glazbenicu, ali posebno bih izdvojila John Mayera, Saru Bareilles, BANKS, Oh Wonder te Matt Corbya. Njih sam slušala za vrijeme fakulteta, kada sam najviše o sebi i o svojoj glazbi i naučila.

Do kada namjeravate pjevati?

Do kad god ću moći, koliko god to dugo bilo. Ukoliko mi u bilo kojem trenutku postane veći teret nego gušt, tada mislim da je vrijeme da stanem. Svejedno se nadam da do toga neće nikada doći, ali nikad se ne zna!

Šuška se i o braku sa Matijom Cvekom. Imate li i to u planu?

Ne znam gdje se šuška, ali kod nas se sigurno o tome još ne šuška. Mislim da bilo kakva medijska eksponiranost znači i dosta pokvarenog telefona kao i lažnih informacija, pa onda do ovakvih stvari vrlo lako dođe. Mladi smo i imamo stotinu životnih planova – ne znamo gdje će nas oni odvesti, ali ćemo zasigurno o ovakvim stvarima sami odlučiti.

Što nam novoga pripremate za jesen od glazbenog ugođaja?

Trenutno radimo na novoj pjesmi, pa ćemo vidjeti kako će se razviti – ja ciljам na jesensku melankoliju, ali kroz proces stvaranja se svašta može izmijeniti. Bit će iznenađenje za vas i za mene!

Što Vam znači slava i popularnost?

Iskreno, ne mnogo. Uvijek se sjetim kako je SIA pristupila tome svemu, a to je tako da je stavila glazbu na prvo mjesto, a lice pokrila perikom, baš kako bi njena glazba stekla svoju zasluženu popularnost i slavu, dok je njeno lice sasvim nebitno u cijeloj priči. Tako i ja nekako razmišljam – htjela bih da moja glazba priča za sebe, takne i inspirira ljude te ostvari velike stvari, dok bi ja htjela samo biti njen nosioc.

Do kojih vrijednosti najviše držite u životu?

Najviše držim do ljubavi, obitelji, samopoštovanja, skromnosti i iskrenosti. Mislim da se uvijek time i vodim; da sam iskrena i skromna, ali da znam koliko vrijedim i da se volim, da volim svoje bližnje i da mi je obitelj (prijatelji i obitelj) najvažnija u životu.

Nastojim uživati u životu, u malim stvarima svakako, jer život je jedan i vrlo je kratak

„Mjesto rođenja stvar je sudbine. Na to nemamo baš nikakvog utjecaja. I roditi se u mirnoj zemlji u nekom lijepom mjestu doživljam kao jednu vrstu božanske povlastice. I zato što čovjek ne može utjecati na to gdje će se roditi, nego je to kao neka lutrija, osjećam snažnu zahvalnost što sam rođena u mom lijepom Zadru.“, rekla nam je to odmah bez imalo krzmanja diplomirana politologinja i novinarka Mladenka Šarić. Sa ovom uspješnom i poznatom novinarkom za Male ženske razgovore portala Akademija Art razgovorali smo o stanju u novinarstvu, prisjetili se dana djetinjstva i studija, zavirili u kutak slobodnog vremena. Pa, pridružite nam se. Ima ovdje još štošta drugoga za pročitati. Zašto ne provesti nekoliko trenutaka uz Mladenku Šarić?

Kakva Vas sjećanja vežu za Zadar?

Ondje sam rasla, školovala se do mature, a onda otisnula put Zagreba na studij. I kao i mnogi Dalmatinci i Dalmatinke, na koncu ostala u tom našem prekrasnom, velikom, glavnom gradu... Za Zadar su vezane moje najnježnije uspomene, sličice koje izvlačim iz sjećanja vrlo često, o ljetima punim smijeha, o kvartovima punim djece, o tome kako smo kao mali potamnjeni čopori svakog dana odlazili na plažu i vraćali se kao premoreni, izgladnjeli vučići, o burama koje probijaju najdeblji kaput... Godine mog djetinjstva bile su one u kojima nismo imali puno, ako bismo na stvari gledali

materijalno, ali smo imali pravo bogatstvo neobuzdanosti i slobode. Tih sedamdesetih godina gradski su kvartovi bili puni mladih roditelja s troje, četvero, nerijetko i više djece. Kad se sad sjetim toga, ponovno osjetim tu živost, živahnost, energiju... Život je stvarno vrio. I mi smo stvarno odrastali na ulici, družeći se, igrajući, učeći se odnosima...

A studij...

Diplomirana samo politologinja, a od svoje 21. godine profesionalno se bavim novinarstvom. Kad sam s 18 godina razmišljala što ću studirati najviše me je privlačila psihologija. No, to sam mogla studirati u Zadru, a kako je u meni bila jaka želja da odem u Zagreb, izabrala sam politologiju. Moji su roditelji bili radnici, bilo nas je troje djece, ja sam najstarije dijete, i moj odlazak u Zagreb na studij nije za našu obitelj bio lagan poduhvat. Naprotiv. Jednu plaću slali su meni, a njih je četvero živjelo od druge. No, nisu me zaustavili, nisu se žalili, nisu rekli da ne mogu... I mama i tata to su junački odradili. A u meni je ta njihova požrtvovnost odjekivala cijelo vrijeme studiranja. Nije dolazilo u obzir da otežem sa studiranjem, da padam na ispitima, da ne učim. Ta svijest da sam u Zagrebu samo zahvaljujući potpori koju su mi dali iako su imali sve argumente da kažu da me ne mogu financirati, ta spremnost da se odreknu, da se stisnu samo da njihovo dijete ide naprijed, zauvijek je ostala u meni. I danas kad sam u zrelih godinama ne izlazi iz mene taj osjećaj i zahvalnost prema njima. Mi djeca često uzimamo roditelje zdravo za gotovo i ne razmišljamo ni najmanje o njihovim snovima i strahovima, o izazovima kroz koje su prolazili, o pitanjima. Puno toga ne znamo o svojim roditeljima i na neki način kao da ne razmišljamo o njima kao o ljudima izvan njihove roditeljske uloge. Držim da je jako važno njegovati razumijevanje, poštovanje i ljubav prema roditeljima, pogotovo u njihovim poznim godinama kad postaju krhki, kad im život polako izmiče, kad gledaju svoje tijelo oslabljeno starošću i sjećaju se nestale snage, mladosti, života...

Gdje sve trenutno radite?

Radim puno toga i otvorena sam za puno toga. Uređujem portal One nastupaju, kojemu je izdavač Udruga Žene 50+, koju smo osnovale moje prijateljice i ja. To je medijska platforma kojoj su u središtu žene zrelih generacija. To su žene bogatog životnog i profesionalnog iskustva, žene koje su pune energije koja društvu nije potrebna odnosno koju društvo najčešće ignorira, a naša je želja da ih izvučemo na svjetlo dana, da ispričamo priče o njihovim životima, da pokažemo da one mogu snažno inspirirati i motivirati druge... Surađujem s Mrežom TV radeći za njih emisiju One nastupaju, koja u rujnu ulazi u četvrtu sezonu. To je emisija u kojoj gostuju žene, mahom starije od 50 godina i razgovaramo o temama bliskim ženama, od odlaska djece u inozemstvo trbuhom za kruhom, preko toga kako su promijenile karijere i krenule u poduzetništvo do toga kako se nose s izazovima starenja... Kroz tu je emisiju prošlo više od 300 žena, mahom javnosti nepoznatih koje su pričajući svoje životne priče slale poruku o ženskoj snazi i energiji. Emisija Ljudi koji čine razliku još je jedan lijep projekt nastao u suradnji s Mrežom TV. U njoj gostuju ljudi koji u onome čime se bave pomiču neke nevidljive granice koje su suda oko nas... Pišem članke o politici za Večernji list. Radim mala kamena mjesta na stijenama od kamenčića i komada stijena s hvarskih plaža i imam lijepu zbirku tih

kamenih malenih mjesta srca moga... I dalje sam poduzetnica, vodim svoju malu tvrtku i stvari koje radim, radim kroz nju.

U odnosu na prije kojih 20-30 godina kakvo je novinarstvo danas? Je li se srozalo?

Svako vrijeme nosi svoje. Najlakše bi bilo odgovoriti potvrdno, jer puno je dokaza da se novinarstvo srozalo i da je profit nametnuo prioritete, a ti su – novac, novac i novac. No, ne bi bilo pravedno to reći bez ikakvih ograda, jer zahvaljujući novinarima doznajemo što se oko nas zbiva. Da nije novinara, što god tko mislio o tom poslu, živjeli bismo u mraku neznanja. Velik je doprinos novinarstva razvoju demokracije, društva, svijeta kakav poznajemo. Oni su često korektiv koji svojom upornošću isprovocira promjene. Da, razlikuje se taj posao danas od načina na koji je rađen prije nekoliko desetljeća. Ali, danas živimo u potpuno drugačijem svijetu, brzih tehnologija koje se razvijaju u nevjerojatnim smjerovima... I kao u svakom poslu, tako kvaliteta i u novinarstvu ovisi u svakom pojedincu, njegovoj percepciji i perspektivi. U svakoj profesiji ima kukulja, pa tako i u novinarstvu. Na kraju je važno samo to da kukolj ne prevlada. Vjerujem da se to neće dogoditi.

Što Vas još drži u novinarstvu?

Ljubav i strast. Novinarstvo je moja prva profesionalna ljubav. To sam jednostavno – ja. Svijet medija je moj svijet. To je voda u kojoj sam kao riba, da se slikovito izrazim.

Kako je završio Vaš angažman oko pečenja i spravljanja autohtonih dalmatinskih torta?

Bio je to jedan meni iznimno važan životni projekt. Moj prvi iskorak u poduzetništvo. Trajalo je sedam godina. Zapošljavala sam sedmero ljudi. Imala dvije slastičarnice i proizvodnju, investirala, prošla vrijednu školu. I bez obzira što se danas time ne bavim, to je priča koja me je jako obogatila i dodatno oblikovala. Po poduzetnicima mnogi „pljuju“, mnogi im zavide, mnogi smatraju kako su oni kao krpelji koji sišu drugome krv... No, poduzetnici su hrabri ljudi spremni na rizik i to treba poštovati. Nažalost, naše je društvo često više „pljuvačko“ nego poticajno. Ali, to može promijeniti svaki čovjek ponaosob promjenom svog negativnog stava.

Imate li uzor u novinarstvu?

Ne mogu govoriti o klasičnom tipu uzora. Ima puno ljudi u novinarsku koje poštujem, ali najvažniji uzor koji uvijek nastojim slijediti je ideja dobra za zajednicu. To je svjetlo u koje gledam i nastojim raditi tako da se to svjetlo preda mnom ne ugasi.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Budući da imamo psa, dio slobodnog vremena posvećenje našoj Loli. To znači da zahvaljujući noj provodim u prirodi više vremena nego što bih inače provodila. Pun čitam, pišem, kuham, razmišljam...

Volite li čitati i što?

Puno čitam, a u žanrovima nemam ograničenja, od publicistike do krimića. Trenutno mi je u ruci knjiga Svjetski poredak koju je napisao Henry Kissinger. Ako netko nešto zna o svjetskom poretku i svjetskim politikama, onda je to svakako Kissinger. Uz nju mi je knjiga 12 pravila za život – Protuotrov kaosu od Jordana B. Petersona. Upravo sam pročitala knjige Tomice Šćavine „Soba na dnu mora“ i Laure Spinney „Blijedi jahač (Kako je španjolska gripa 1918. promijenila svijet)“...

Do kada se namjeravate baviti novinarstvom?

Vjerujem da će taj moj odnos s medijima trajati dugo. To je odavno dio mog bića, a sa svojim bićem teško je prekinuti vezu zar ne?

A tortama?

Njima se bavim u slobodno vrijeme, za ljude koje volim. Torte su radost jer donose osmijeh na lice kušača. Taj osjećaj da ste nekom podarili radost je neprocjenjiv.

Kako usklađujete privatne i poslovne obaveze?

Nastojim da sve moje poslovne obveze budu što više privatne. Budući da sam poduzetnica sve je u mojim rukama, i organizacija posla, i pronalaženje posla, i realizacija. Nastojim uživati u životu, u malim stvarima svakako, jer život je jedan i vrlo je kratak.

Aktivni ste i u Udruzi Žene 50+. Čime se ondje bavite?

U prvom redu afirmacijom potencijala žena starijih od 50 godina. Svaka faza u životu ima svoju vrijednost i ona je neusporediva s drugom fazom. Žene koje danas imaju više od 50, 60, 70 godina mogu dati puno više nego što se od njih očekuje i mogu biti izvor inspiracije i motivacije za druge.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA MEDIJSKOM KOMPOZITRICOM I UČITELJICOM KLAVIRA IZ BEČA, IVOM ŽABKAR

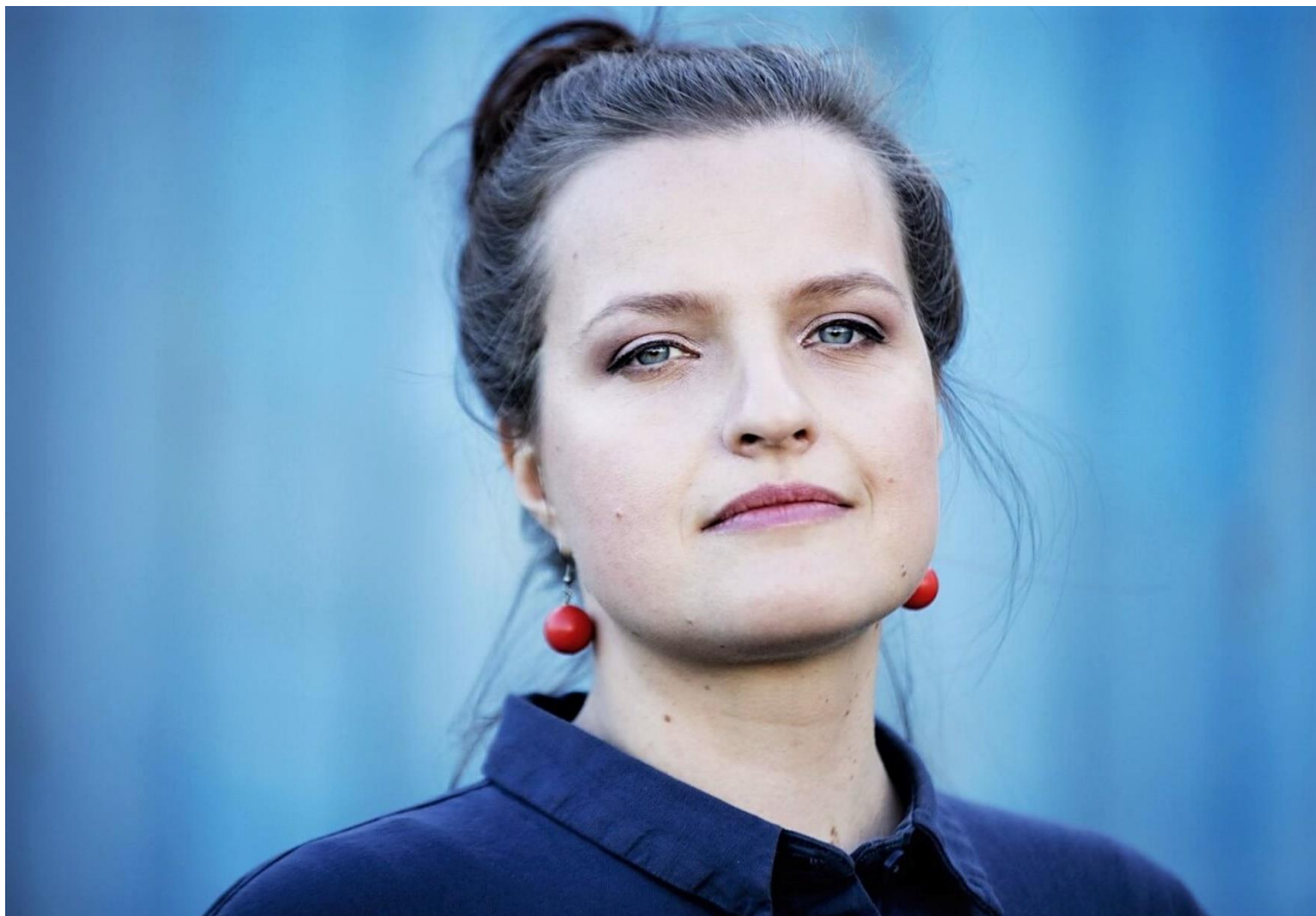

Foto: Julia Wesely

Obožavam raditi sa djecom, jer mi to daje ravnotežu u životu

Medijsku kompozitoricu i učiteljica klavira u Beču Ivu Žabkar slabo je ili nikako poznata u rodnom Zagrebu po svojem glazbenom angažmanu i nagradama koje je dobila za svoj rad. No, zato za Male ženske razgovore ova 37 godišnjakinja otkriva sve o svojem glazbenom pozivu i govori o tajnama skladanja glazbe za film. Ne budite lijeni zavirite u jednostavan, ali artificijelan život ove nesvakidašnje umjetnice zagrebačkih korijena i bečke adrese.

Koji je bio Vaš prvi film za koji ste napisali glazbu?

Prvi film je bio 2005. godine, zove se «AOEO». Režiser se zove David Wagner, aktualno priprema svoj prvi dugometražni Film pod imenom «Eismayer». «AOEO» je bio jedan studentski projekt sa prijateljima još iz škole. Bilo nas je oko 30-tak. Svi smo se jako angažirali i bili smo jako ponosni na rezultat, s obzirom da nam je to svima bio prvi projekt. Film je čak dobio i nagradu publike na jednom poljskom filmsom festivalu. To je bilo baš prvi puta da sam pisala muziku za film. I to je bio početak svega – tada sam shvatila: to hoću raditi, tu je moja glazba doma!

Koliko ste do sada uglazbili filmova?

Oko 15 dugometražnih, hrpu kratkih filmova i reklama. Između projekata, ako imam vremena, volim i producirati elektronsku glazbu, kreativni dio sam umjetničkog projekta imenom «kotomaki» i produciram za pjevačicu Ninu Braith aka «inana». Ove godine sam za vrijeme Korone isprobala totalno novi žanr i producirala sa prijateljima jednu pjesmu tipa novog Austropopa, zove se «A wiedasehn» («Kad se ponovno sretnemo») a projekt smo prozvali «All4Austria». Mislim da se još uvijek svira na radijskim stanicama.

Imate li nagrade za svoju glazbu filmsku?

Filmovi za koje sam pisala glazbu su dobivali jako puno nagrada. Po cijelom svijetu su bili na različitim festivalima. Ja sam osobno dobila jednu nagradu za kratki film «Clara sehen» od režiserke Leni Lauritsch, koja između ostalog isto aktualno priprema svoj prvi dugometražni film s imenom «Sojus». i jednu nagradu za jednu reklamu.

Jeste li pisali glazbu za film iz naše regije?

Ne. Još me nitko nije pitao.

Kako se pripremate za pisanje filmske glazbe?

To je jako različito. Zavisi kada postanem dio projekta. Ima projekta koji još nisu ni snimani, kad već počinjem razmišljati o prvim temama jer dobijem na primjer knjigu za čitanje. Onda počinju prvi razgovori sa režiserom ili režiserkom. Počinjem koncipirati. Koji puta se već dogodilo da je sve snimljeno i gotova montaža i onda sam dobila upit da li mogu surađivati. Sve ovisi koliko imam vremena za pisanje i sve ovisi o projektu. U glavnom volim vidjeti gotovo snimljene slike, glumce, okolinu, i volim čuti dijalog. Vizualno-akustičan sam tip, to mi daje često inspiraciju. Ali kao i uvijek ima iznimka, kao na primjer glavna tema od «Risse im Beton» («Pukotine u betonu») od Umuta Dağa. Melodija mi je pala na pamet kad sam bila kod jedne prijateljice u posjeti. Jurila sam za njezin klavir i rekla «Daj mi brzo olovku i komad papira».

Kako uspijevate usklađivati obaveze u školi sa pisanjem glazbe za filmove?

Imam sreću. Naš direktor Glazbene škole je jako susretljiv. Podržava nas učitelje. Ako je netko pored škole i koncertni glazbenik ili glazbenica i na primjer ide na turneju može organizirati zamjenu. To znači u mojem slučaju ako trebam za komponiranje dodatno vrijeme mogu isto organizirati zamjenu i to je akceptirano, jer se to shvaća kao moj drugi posao. I uopće oko toga nema problema. To nije svugdje uobičajeno.

Na kojem najnovijem projektu radite?

Prošli tjedan sam završila jedan indijski dugometražni film. Zove se «Mehrnis», režiju je vodio Sandeep Kumar, a glavnu ulogu glumi 87 godišnja indijska glumica Farrukh Jaffar. Film je snimljen u gradu Lucknow, Indiji, ali cijela postprodukcija je u Beču. Sada počinjem nešto kompletno drugačije i to za njemačku televiziju ZDF, jednu Božićnu komediju pod imenom «Alle Nadeln an der Tanne»

(«Sve iglice na boru») od režiserke Mirjam Unger. Poslije toga kreće nova epizoda poznate njemačke krimić serije «Tatort». Biti će to moja četvrta «Tatort» epizoda, ali i prva iz Beča. Režiju je ovoga puta vodila Claudia Jüptner-Jonstorff.

Što Vama osobno znači glazba? Posao ili poziv?

Kako kada. Neki puta moram na nju gledati kao na posao da se proguraju teške faze u projektu. Ali glazba je uvijek bila dio mene. To meni pripada i to je to. Ne gledam na to s neke pretjerano filozofske strane. Jedino da te ono što stvarno voliš čini sretnim, a neki puta te i zaboli.

Do kada ćete pisati glazbu za film?

Dok ću imati inspiracije, snage i volje za to. Odgovor na to pitanje ću tek znati u budućnosti. Trenutno sam zahvalna na projektima koji su u planu. Vidjet ćemo što može biti realizirano u ovim korona vremenima.

A škola? Kako Vam je raditi sa učenicima?

Obožavam! Kada radim na filmskom projektu, predavanje u školi mi često dođe kao odmor. Obožavam raditi sa djecom i nekako mi je to dobar balans. Daje mi ravnotežu. Koji puta projekti odu u komplicirane faze. Predavanje me onda malo opusti, jer me prisili napraviti kreativnu pauzu. Uz predavanje klavira sam vodila par godina multimedija band sa jednom kolegicom, gdje smo na primjer pisale glazbu za izložbe u «mumok-u» (Museum moderner Kunst Wien – Muzej moderne umjetnosti Bec). Uvijek pokušavam motivirati klince da pišu svoje pjesmice, bez obzira koliko dugo već sviraju. Prošle godine sam dodatno vodila predmet Songwriting. Bilo mi je zanimljivo, jer je moj pristup drugačiji od nekoga tko pjeva i piše tekstove. A i klincima se sviđalo. Uz školu asistiram ponekad jednom profesoru sa Glazbenog fakulteta «MDW» u njegovim glazbeno-pedagoškim projektima.

Za koji filmski žanr pišete glazbu?

Počela sam sa dramom, onda krimić, prije par godina došla je komedija. To mi se sviđa, jer je uvijek neki novi izazov a usput povećavam repertoar različitih stilova kroz koji mi se otvaraju mogućnosti da radim na sve više različitih projekata.

Koji ti je žanr najdraži?

Ovisi o filmu i kakva je priča. Komedija «Womit haben wir das verdient» («Cime smo to zaslužili» – Regija: Eva Spreitzhofer) koju sam radila prije dvije godine, mi je bila super. Ali volim raditi na primjer i za krimiće, poput serije «Tatort-a», koja se već 40 godina prikazuje svake nedjelje u Njemačkoj, Austriji i Švicarskoj. Uglavnom mi se sviđa kada se mjenjaju stilovi, da ne radim stalno isto.

Koristite li efekte iz prirode? Glasanje ptica, žubor vode...?

Obožavam stil kolaža. Volim koristiti različite akustične ugođaje. Kao primerice zvukove iz šume, grada, tramvaja, polja, ili zvuk vode, itd. Dogodi se da to koristim i u filmskoj glazbi, ako odgovara filmskom stilu i priči. Kada imam vremena, volim komponirati apsolutnu glazbu u tom stilu, počela sam neki umjetnički projekt prije par godina pod imenom «sound footage», nažalost mi akutno fali vrijeme za to. Nadam se da će jednoga dana i to ponovo doći na red.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA VOLONTERKOM MARIJINIH OBROKA, STUDENTICOM MARIJOM KRAKAN

Preko Marijinih obroka gladnoj djeci dajete obrazovanje koje ih kasnije izdvaja iz društva i omogućava im da promijene svoje zajednice

Aktivno uključena u projekt Marijini obroci studentica iz Zagreba koja radi u farmaceutskoj tvrtki pored glavnog grada Hrvatske, 26-godišnja Marija Krakan za Male ženske razgovore portala Akademija Art progovorila je o ovom humanom projektu, o svojem šestogodišnjem angažmanu u njemu i o tome kako provodi slobodno vrijeme. Završite u ove redke koji su nadasve poučni i poticajni i za vaš angažman u Marijinim obrocima.

Od kada postoje Marijini obroci?

Marijini obroci kao međunarodna humanitarna organizacija postoje od 2002. godine kada su se prvi obroci počeli dijeliti u Malaviju. Marijini obroci Hrvatska tom su se pokretu uključili 2009. godine, a nedavno smo obilježili uspješnih 10 godina djelovanja u Hrvatskoj.

Od kada su naši ljudi angažirani u Marijinim obrocima?

Pojedini članovi odbora Marijinih obroka Hrvatske u cijelu humanitarnu misiju osnivača Marijinih obroka, Magnusa MacFarlane-Barrowa, uključeni su od samih začetaka misije koja je započela tijekom domovinskog rata na našim prostorima. 2009. godine grupa prijatelja odlučila je da su Hrvati spremni za Marijine obroke i da je vrijeme da se službeno uključimo u međunarodni rad kao podružnica.

Tko je prvi pokrenuo ovu akciju – Marijine obroke?

U dalekoj Škotskoj obitelj MacFarlane-Barrow svoju je djecu pustila na hodočašće u Međugorje davne 1983. godine, gdje se od 1981. navodno ukazuje Gospa. Kada je Domovinski rat započeo, Magnus MacFarlane-Barrow i njegov brat pratili su razornu situaciju putem medija i odlučili su pomoći, prije svega gradiću u Hercegovini koje je ostavilo duboki utisak u njihovim životima, a potom i u ostatak BiH i Hrvatske. Nakon dostavljanja humanitarne pomoći u naše krajeve, Magnus osjeća kako njegovo djelovanje nije završeno, te 2002. godine odlazi u Malavi za velike vrijeme gladi u toj zemlji i susreće majku koja je umirala od AIDS-a. Kada je Magnus upitao njenog najstarijeg sina Edwarda koji su njegovi životni snovi, on je jednostavno odgovorio: „Želio bih imati dovoljno hrane za jesti i jednog dana ići u školu.“ Taj je trenutak bio ključno nadahnuće koje je dovelo do nastanka Marijinih obroka, koji su započeli hraneći samo 200 djece u Malaviju 2002. godine. Danas, 18 godina kasnije, hranimo 1.667.067 gladne djece na 5 kontinenta.

Koliko je osoba iz Hrvatske trenutno angažirano na Marijinim obrocima?

10 je članova odbora Marijinih obroka Hrvatske. O pravom broju volontera u Hrvatskoj teško je govoriti, jer tijekom cijele godine diljem zemlje, od Vukovara do Dubrovnika, lokalni volonteri organiziraju razne aktivnosti u koje se uvijek uključi novi broj ljudi, dok mnogo volontera samoinicijativno širi priču Marijinih obroka svojim bližnjima.

Koliko djece koristi Marijine obroke?

Trenutno je više od 1.6 milijuna djece koja primaju svakodnevne obroke na mjestu obrazovanja. Ta mjesta obrazovanja, zbog novonastale situacije zatvaranja škola, postala su njihovi domovi, no postavili smo nove oblike raspodjele hrane u tijeku ove pandemije, pa dopiremo do gotovo sve djece koja su prije obroke primala u svojim školama.

U kojim sve zemljama dijelite Marijine obroke?

Marijini obroci djeluju u 19 zemalja na čak pet kontinenata, te su zemlje Benin, Ekvador, Libanon, Madagaskar, Mjanmar, Malavi, Liberija, Kenija, Etiopija, Niger, Zambija, Haiti, Uganda, Južni Sudan, Sirija, Tajland, Indija, Rumunjska i Zimbabve. Sve ove zemlje možete upoznati prateći naše društvene mreže gdje se tijekom kolovoza odbija kampanja „Gdje djelujemo“, te svakodnevno odlazimo u novu zemlju u kojoj poslužujemo obroke.

Od čega se sastoji jedan Marijin obrok?

Ovisno o mjestu u kojem se Marijini obroci poslužuju sam sastav obroka je različit. Pa tako primjerice u Malaviju, gdje se nalazi naš najveći program prehrane, djeca dobivaju kašu od kukuruza i soje, lokalno poznatu kao likuni phala, pojačanu esencijalnim vitaminima i mineralima, dok u Rumunjskoj gdje hranimo djecu oboljelu od HIV-a u zajedničkom domu u kojem dobivaju obrazovanje i svu potrebnu skrb, obrok se najčešće sastoji od juhe, riže s mesom ili ribom i povrćem. Gdje god je to moguće, hrana se nabavlja lokalno, čime se potiče i lokalno gospodarstvo.

Imaju li naši ljudi sluha za Marijine obroke?

Hrvati su se u bezbroj slučajeva pokazali kao narod koji je uvijek spreman pomoći kada je to potrebno. Takav je slučaj i za Marijine obroke. Divan smo primjer naroda koji je nekoć primao humanitarnu pomoć tijekom Domovinskog rata, a sada ju pruža onima kojima je ona prijeko potrebna. Hrvati se uvijek odazovu našim akcijama u velikom broju i dobrota naših ljudi se ne treba zaboraviti.

Kako ste se konkretno Vi angažirali oko Marijinih obroka?

Moja prva volonterska akcija bila je organiziranje prikazivanja dokumentarnog filma Dijete 31 u mojoj Kutini. Bilo je to prije nešto više od 5 godina. Od tada sam uključena u gotovo svaku aktivnost koja se odvija u Zagrebu, kao i prevođenjem, vođenjem društvenih mreža i slično.

Do kada ćete biti angažirani oko Marijinih obroka?

Marijini obroci dio su mene i moj angažman u Marijinim obrocima vjerojatno nikada neće stati, on se može u nekim trenucima smanjiti ali nikako nestati. Vjerujem da se od Marijinih obroka teško odvojiti ljudima koji ih iskreno upoznaju i zavole. Imala sam privilegiju upoznati osobu koja je nekoć primala Marijine obroke tijekom svog školovanja i vidjeti iz prve ruke utjecaj koji Marijini obroci imaju urezao se u moj život. Velika je čast biti dijelom ove organizacije i iskreno pozivam sve koji svom životu traže smisao da se uključe na koji god način mogu.

Humanitarna utrka Zagreb 2019. za Marijine obroke

Imate li svoje pomagače? I što oni rade i tko su sve?

Vlasnici i pokretači naših programa prehrane u školi su volonteri u zajednici u državama u kojima dajemo hranu. Na primjer, u Malaviju ima preko 80.000 volontera koji se izmjenjuju u pripremi, kuhanju i posluživanju svakodnevnih obroka u školama. Odbori za prehranu u školi sastavljeni su od roditelja, profesora i volontera i ključni su za naš rad. To je jedna od prvih stvari koje se organiziraju u bilo kojem novom području koje prima Marijine obroke. Naši partneri usko surađuju s tim odborima. Redovito posjećuju škole da bi bili sigurni da se dragocjeni sastojci koje dajemo kuhaju i poslužuju na pravilan način, te da pruže obuku i poticaj volonterima iz zajednice. Neki primjer takvih partnera su recimo u Beninu, gdje obroke prima više od 2000 djece, a naš program prehrane provode hrvatske misionarke Marijine sestre od čudotvorne medaljice. To su sestre koje su desetljećima u Beninu i dobro poznaju kako taj narod funkcionira.

Zašto baš – Afrika?

Iako je sve krenulo iz Afrike, točnije Malavija, Marijini obroci proširili su se i djeluju sada na čak 5 kontinenta. Veliko siromaštvo nije lokalizirano samo u Africi, te se nalazi svuda oko nas. Marijini obroci prepoznaju potrebu za programom prehrane te se trude doći gdje god je to moguće.

Kako provodite slobodno vrijeme? Imate li vremena za knjigu ili glazbu i sl.?

Slobodno vrijeme provodim sa svojom udomljenom pasicom Herom. Volim kuhati i pripremati razne slastice. Također nekoliko puta tjedno treniram, a prije spavanja uživam čitajući razne knjige ili gledati filmove.

Znaju li ondašnja djeca za – Hrvatsku?

Djeca koja svoje obroke primaju zahvaljujući hrvatskim podupirateljima itekako znaju odakle donacije za njihove obroke stižu. Roditelji, učitelji i djeca izuzetno su zahvalni Hrvatima na donacijama i kontinuiranoj pomoći koju više od 10 godina dobivaju.

Jeste li zadovoljni njihovim obrazovanjem?

Njihovo obrazovanje u ovim je trenucima najvažnija i najvrijednija stvar koju ta djeca posjeduju. U razvijenim zemljama nismo svjesni koliko obrazovanje u siromašnim zemljama čini razliku u nekim trivijalnim situacijama poput samostalnog života, omogućavanje obrazovanja za vlastitu djecu. Gotovo 175 milijuna mladih ljudi ne zna pročitati cijelu rečenicu, kako očekujemo da budu u mogućnosti pronaći posao? Najosnovnije obrazovanje za tu djecu čini veliku razliku i otvara vrata za bolju i drugačiju budućnost od one koja je dočekala njihove roditelje.

Osim Marijinih obroka planira li se još kako poboljšati kvaliteta afričke djece?

Jedan od razloga zašto Marijini obroci ostvaruju značajan utjecaj na živote djece siromašnih zemalja je taj što se poslužuju isključivo u sklopu obrazovnih institucija. Djeca moraju doći na nastavu kako bi dobila svoj školski obrok. Volim često reći da su ti obroci poput krinke iza koje se krije škola. Glavni je cilj privući kroničko gladnu djecu u učionice i dati im priliku da uče. Na taj način zadovoljili ste njihovu trenutnu potrebu za hranom, ali dajete im toliko više od toga. Dajete im obrazovanje koje ih kasnije izdvaja iz društva i omogućava im da promijene svoje zajednice. Kao da potičete malene revolucije u njihovim zemljama stvarajući generaciju djece koja će imati znanja i vještine prekinuti začarani krug siromaštva u kojem su se rodili. Tu generaciju djece u Marijinim obrocima nazivamo generacija nade.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S NAJZAGREBAČKIJOM PJESNIKINJOM, MAJOM CVEK

Ne zovu me uzalud "hodajućom pjesmom"

Iza najzagrebačkije pjesnikinje po izboru tema Maje Cvek do sada je 6 objavljenih zbirki pjesama, niz nagrada i 37 godina radnog staža kao tajnice direktora u Končaru. Danas je pjesnikinja sa Trešnjevke u mirovini, ali i dalje je ostala vjerna svojoj ljubavi, a to je poezija, ali i proza. O svojim pjesmama i snovima kao i o umjetnosti općenito Maja Cvek govori za portal Akademija Art ne jezikom „Šprehe zagrebečke“ već standardnim. No o „Šprehama zagrebečkima“ stignete još nešto doznati zavirite li u redke Maje Cvek i autorice intervjua.

Kada ste se počeli baviti pisanjem poezije?

Iako sam počela pisati još u osnovnoj školi, „ozbiljnim“ pisanjem (što podrazumijeva objavljivanje radova i sudjelovanje na natjecanjima), bavim se punih 20 godina.

U mirovini ste, ali ne mirujete. Uređujete tvornički list, zar ne?

Pisanje je moj život, nešto čemu sam oduvijek težila. Sada, kao umirovljenica „Končara“, članica sam Kluba umirovljenika Končar. Budući da je svima poznata moja sklonost pisanju, izabrana sam za

predsjednicu Komisije za informiranje. Kao takva, uređujem stranicu „Umirovljenički kutak“, gdje se uglavnom govori o aktivnostima u Klubu umirovljenika. Stranica je sastavni dio Končarovog glasila „Končarevac“, koji izlazi više od 60 godina.

Koje ste sve zbirke objavili do sada?

Do sada sam objavila 6 zbirki poezije: 2002.g. „Za moju dušu“, 2004 g. „Trenuci sjećanja“, 2005.g. „Osmijesi srca“, 2008.g. „Zagrebački vez“, 2011. „Zavuzlane senje (Kajkavski), 2017.g. „Šprehe zagrebečke“.

Što je Zagrebom, vašom vječnom inspiracijom?

Zagreb, kao moj rodni grad, najdraža je tema u mojim pjesmama. Posebno sam ponosna što četiri objavljene zbirke sadrže svaka po jedan ciklus pjesama posvećenih Zagrebu. Zbirke „Zagrebački vez“ i „Šprehe zagrebečke“, potpuno su posvećene Zagrebu. Mogu reći da sam napisala preko 300 pjesama o gradu. Zbirka „Zagrebački vez“ je posebna po tome, što sam povijest Zagreba opjevala u pjesmi. Za te pjesme ne bih rekla da su poezija, već su to pjesme koje govore o gradu i vrlo su edukativne, kako za odrasle tako i za djecu. One dotiču razne teme, od Kamenitih vrata, Trnjanske skele, Opatovine, pa do pučke kuhinje u Branimirovoj ulici. „Zagrebački vez“ je preveden na engleski i s ponosom mogu reći da se nalazi u svim dijelovima svijeta, a neke pjesme čitane su i na radio Torontu. Osim književnosti, posebno sam oduševljena poviješću, a naročito me zanima povijest Zagreba. Gornji grad je za mene neiscrpna inspiracija.

Što je zanimljivom i osebnom zbirkom pjesama „Šprehe zagrebečke“

„Šprehe zagrebečke“ pisane su zagrebačkim kajkavskim jezikom, sa dodatkom agramerskih riječi.

U želji da ne bude zaboravljen taj govor, tako drag uhu Zagrepčana, na pisanje zbirke potaknuo me tekst iz Rječnika njemačkih posuđenica u zagrebačkom govoru – „Agramer“, koji je u izdanju „Novi Liber“ izašao 2013.g. „Agramerski govor kulturno je naslijeđe utkano u identitet hrvatskoga glavnog grada i prenosi se iz generacije na generaciju. Govornika zagrebačkog govora u kojem pretežu agramerske riječi sve je manje...“ (Iz predgovora u „Agrameru“)

„No, kakav je to jezik? Da bi znali o čemu govorimo ili, kako starosjedioci Zagreba govore, treba upoznati i dio zagrebačke povijesti, najmanje od dvanaestog stoljeća na ovamo (pa i od ranije), kad je Bela IV Zagrebu Zlatnom bulom dao povlastice kao slobodnom kraljevskom gradu, na osnovu čega se grad mogao lakše razvijati kako ekonomski tako i kulturno, pa do utjecaja Austrougarske monarhije, njihove kulture, jezika i utjecaja na vizualni identitet grada.“ (Iz predgovora S. Smolec)

Kajkavski je „šmajhlasti jezik, topao, ekspresivan“...

Zagreb je kolijevka kajkavske književnosti. U doba nastajanja kajkavske književnosti, on je bio politički, kulturni, crkveni i gospodarski centar sjeverne Hrvatske. Od 1607.g ovdje postoji .gimnazija, 1664.g otvara se tiskara, 1669.g. akademija. Ovamo vrlo rano dolaze plemići, velikaši, svećenici, obrtnici, trgovci iz raznih krajeva Hrvatske. Zbog svega, ovdje je vrlo rano došlo do miješanja naših

dijalekata i govora, te je na taj način nastao jedan međudijalektalni razgovorni jezik. Osim toga, u Zagreb su oduvijek dolazili i naseljavali ga i ljudi iz drugih zemalja: Talijani, Slovenci, Mađari, Austrijanci... Zagrepčani su uvijek prihvaćali strane riječi, a naročito njemačke. Tako u razgovorni jezik ulaze anglizmi, germanizmi, bohemizmi i dr. Mnoge riječi su s vremenom izobličene npr.: klafrati – njem. klaffen – brbljati. Taj i takav jezik zadržan je do danas, ali kao domaći govor. Kako se sve rjeđe upotrebljava, svakako treba raditi na tome da ga sačuvamo od zaborava, jer je naše kulturno naslijeđe. Književna, znanstvena i javna upotreba kajkavskog književnog jezika bila je intenzivna sve do kraja 19. st., odnosno do uvođenja štokavskog, kao zajedničkog književnog jezika za sve Hrvate.

Primjer pjesme koja upravo govori o zagrebačkom jeziku:

Zagrabi šprehu

Zagrabi šprehu
reč vekivečnu,
onu domaču,
zagrebečku.

Sprejdi sve stare
i skrite frtalje
gore od Stenjevca
pa dole prek Save.
Ak hoćeš i v šrek
na Sleme, poprek.

Nikaj ne pričaj
samo poslušaj,
zagrabi i zemi,
v glavu si spremi.

Zagrabi šprehu
našu, vekivečnu,
lepu, domaču,
zagrebečku.

Zakaj nam treba trend?

Nek bu špreha,
naš brend!

Gdje pronalazite inspiraciju za svoje pjesme?

Inspiraciju uglavnom crpim iz života.

Je ste li do sada nagrađivani?

Do sada sam dobila 13 raznih nagrada i pohvalnica za svoje radove. Zadnja nagrada koju sam dobila, je plaketa Mihovil Pavlek Miškina, koju mi je 2017.g.dodijelio Hrvatski sabor kulture za pjesništvo na kajkavskom jeziku.

Koji su vam uzori u pjesništvu?

Kad je riječ o pjesništvu, moji veliki uzori su Jesenjin, Lorca, Dobriša Cesarić, Dragutin Domjanić, Drago Britvić, Božica Jelušić, Desanka Maksimović.

Neke vaše pjesme su i uglazbljene, zar ne?

Vrlo sam ponosna što je do sada uglazbljeno mojih 16 pjesama. Jedna od njih je pjesma „Pola sata za ljubav” koja je osvojila II. mjesto na festivalu „Pjesmom do srca”. Mislim da je to bilo 2009.g., a pjeva Željko Dvorski-Tom. Isti pjevač izvodi još tri moje pjesme i sve se nalaze na jednom od njegovih albuma.

Zagrebački pjevač Matija Cvek kojeg slušamo i gledamo u showu A strana subotom navečer i vi ste u srodstvu...

Mladi zagrebački pjevač Matija Cvek, moj je unuk. Njegov razvoj pratim s oduševljenjem i svakako, on ima moju punu podršku. Nekako mislim da je to obiteljska crta. Naime, moj otac (Matijin pradjed), također je pisao pjesme, svirao gitaru i lijepo pjevao. Matija je izvrsno pjevao još kao dijete. Također se zanimao za pjesme, ali to je ipak bilo u drugom planu, jer je do svoje 18 godine igrao nogomet. Nakon 2012.g. naglo se profilirao kao pjevač, a posebno mi je drago što je gotovo sve učinio isključivo svojim trudom i upornim radom. Iako se puno ne „petljam” u njegov rad, drago mi je kada mi pokaže pjesmu koja je tek u nastajanju. Pjesmu „Potraži me jeseni” Matija je napravio inspiriran mojim stihovima.

Što onda vama znači poezija?

Poezija je moj život. Netko me jednom nazvao „hodajuća pjesma”. Zapravo, sve je počelo tako, što sam potajno sanjarila kako ću jednom pisati tekstove za glazbu. Možda zato jako volim tekstove Drage Britvića koji je moj uzor.

A proza?

Proza je za mene veliki izazov. Moram reći, prva nagrada koju sam primila za svoj pisani rad, ustvari je nagrada za prozu. Nagradu sam dobila još davne 1965. godine i tim radom predstavljala sam svoju osnovnu školu, na općinskom natječaju.

Što je sa vašom pričom o Tinu Ujeviću?

Priča o Tinu Ujeviću zapravo je sjećanje iz mog djetinjstva. Slučaj je htio da je Tin bio moj susjed. Stanovao je tada u Selskoj cesti i nažalost, to je bilo zadnje boravište prije njegove smrti. Ja sam tada bila petogodišnja djevojčica, a on je često čekao tramvaj na stanici gdje se nalazila moja kuća. Kako

su ga roditelji i susjedi često spominjali zbog jednog događaja, tako se i meni usjekao u pamćenje, a nekih detalja iz naših druženja živo se sjećam i danas.

Gdje su sve objavljene vaše priče do sada?

Moje dvije priče objavljene su u regionalnom Varaždinskom tjedniku, a jedna u Večernjem listu, povodom natječaja Ranko Marinković za Večernjakovu priču. Pjesme su mi objavljene u 72 zbornika s pjesničkih natječaja, u tri Kajkavska kolendara – Čakovec, u Samoborskom satiričnom listu "Sraka" i u časopisu za umjetnost, književnost i kulturu – Kaj.

Angažirani ste i aktivni i na recitalima...

Sudjelujem na: Recitalu ljubavne poezije „Željka Boc” – Marija Bistrica, Recitalu kajkavske poezije „Dragutin Domjanić” – Zelina, Recitalu kajkavske poezije – Krapina, Recitalu duhovno-refleksivne poezije – Marija Bistrica, Recitalu kajkavske poezije „Stara lipa” – Vrbovec, Recitalu suvremenog hrvatskog pjesništva „Senje i meteori” - Varaždin i u književnim natjecajima hrvatskih zavičajnih književnika – Hrvatski sabor kulture.

Što je sa Vašim zagrebečkim kajkavskim pjesmama na Facebooku?

Nemam vlasitu FB grupu. Aktivna sam već 7 godina u FB grupi Moj Zagreb, gdje sam stekla veliki broj pratitelja iz cijelog svijeta. Čitajući moje pjesme o Zagrebu, javljaju se ljudi iz Njemačke, Austrije, Čilea, Argentine... Redovito za objave dobivam preko 100 lajkova, a najviše do sada za jednu objavu sam dobila nešto oko 680 lajkova. Također objavljujem u grupi Prijatelji pisane riječi gdje se javljaju uglavnom pjesnici. Također objavljujem u grupama Volim Premudu i Moja Trešnjevka moj Kwart.

Što nam se sprema uskoro u „književnoj kuhinji“ Maje Cvek?

Uskoro stiže moja prva knjiga proze. Radi se o knjizi kratkih priča iz života, ali kao i sve knjige do sada i ovdje će biti jedan ciklus priča iz povijesti Zagreba.

Do kada će velika štovateljica Marije Jurić Zagorke poput vas pisati poeziju i prozu?

Uvijek kažem da je pisanje moj život, što znači da ću pisati do kraja. Naravno, ukoliko me bude služilo pamćenje i zdravi razum.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S AUTORICOM KNJIGE “GERMANIZMI U VARAŽDINSKOM GOVORU”, PROF. SANJOM ŽUPANIĆ

U Varaždinu je lijepo i ugodno živjeti jer je malen, miran grad koji ima srce i dušu

Rođena Varaždinka prije 38 godina, danas radi kao profesorica engleskog i njemačkog jezika i književnosti u Strojarskoj i prometnoj školi u Varaždinu, a od 2006. godine imenovana je stalnim sudskim tumačem za engleski i njemački jezik te često radi kao prevoditeljica. Riječ je o autorici najnovije knjige koja je upotpunila mozaik o Varaždinu “Germanizmi u varaždinskom govoru” prof. dr. sc. Sanji Županić. Za Male ženske razgovore doznali smo puno od ove decentne i samozatajne profesorice koja je sačuvala “varaždinske germanizme” od zaborava s obzirom na sveprisutne engleske izraze koji mijenjaju do sada poznati varaždinski govor. Možemo se jedino nadati da će Varaždinci i oni mlađi nastaviti govoriti kao što su govorili njihovi djedovi i bake i roditelji. Jer osim kaj je lepo čuti da je dečec iz vešmašine zvadil veš i obaviti posel tak da zbehandlaš svoju tetu i ak bu imal acjta bu išel z dečkima na nogomet... No, germenizme je pedantno u varaždinskom govoru pobrojala prof. Županić, a na vama je samo da se upustite u jezičnu avanturu. Sve ostalo smo mi za vas odradili.

Kako ste došli na ideju napisati knjigu o germanizmima u varaždinskom govoru?

Na proučavanje germanizama u varaždinskim govoru potaknuo me prof. dr. sc. Velimir Piškorec kada sam bila studentica Poslijediplomskoga doktorskog studija lingvistike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Tako sam 2015. godine počela proučavati posljedice njemačko-hrvatskih jezičnih dodira u Varaždinu, a sama monografija proširena je verzija istoimene doktorske disertacije.

Je li nekad prije kojih 70 godina varaždinski govor imao više germanizama nego danas?

Varaždinski je govor prije 70 godina definitivno imao više germanizama nego danas. Radilo se o razdoblju kad su Varaždinci još uvijek imali doticaj s njemačkim jezikom jer su ga starije generacije često koristile te rado isticale svoje znanje tog jezika. To su generacije koje su živjele u doba kad su Varaždinci njemački jezik smatrali prestižnijim, te često i “švapčarili«” u međusobnoj, svakodnevnoj komunikaciji. Štoviše, i u svoju su kajkavštinu unosili njemačke riječi koje su fonološki i morfološki prilagodili varaždinskom govoru. Međutim, danas, mlađe generacije preferiraju učiti engleski jezik te sve rjeđe uče i razumiju njemački jezik. Tako sve manje koriste germanizme, a često ne mogu ni objasniti njihovo značenje. Germanizmi su za njih riječi koje pripadaju govoru njihovih djedova, baka ili, eventualno, roditelja. Općenito, moje je mišljenje da su upravo germanizmi ono što varaždinskom kajkavskom govoru daje jedan poseban “štih” stoga ih bilježenjem treba sačuvati od zaborava te spriječiti da oni nestanu iz našeg svakodnevnog govora.

Koje riječi primjerice su germanizmi u varaždinskom govoru, a najviše ih koristimo?

U monografiji Germanizmi u varaždinskom govoru identificirano je sveukupno 6.589 germanizama, a u varaždinskom govoru ih koristimo svakodnevno. Zbog intenzivne upotrebe njemačkog jezika u Varaždinu u pojedinim povijesnim razdobljima i varaždinski je govor primio veliki broj germanizama. Za potrebe svakodnevne komunikacije iz njemačkog se jezika crpilo za najraznovrsnija područja ljudskoga života – kulinarstvo, školstvo, tehniku, sport, obrt, industriju, poljoprivredu, domaćinstvo, bankarstvo, tiskarstvo, zabavu, slobodno vrijeme, glazbu, društvo i za još mnoga druga područja.

Među najfrekventnije spadaju: vura, cajt, Špancirfest, štand, plac, Banusplac, kriglin, birc, škrnecl, ficlek, rajngla, vešmašina, šparet, čušpajz, perec, jeger, cigel, mešter, šrajf, tutlek, lajbek, badekostim, štok, kragl, zokna/zoklin, šličuha, cikcak, rikverc, lajtung, šoferšajba, kuplung, kiler, fergazer, šiber, štosdemfer, kuršlus, karniša, luster, haustor, blond, friško, reš, štekati, bedinati, špotati, furati, larmati, landrati, frentati, špancirati, bremszati, peglati, nahajcati, zdinstati, štrajfnuti, zacajhnati, zluftati, zrihtati, tancati, hoblati, pohati, iči cipelcug, durhmarš, biti našpanani, fršlok ga je trefil.

Sve navedeno je posuđeni jezični materijal iz njemačkoga jezika. Također, treba istaknuti da u prošlosti Varaždinci nisu posuđivali jezični materijal samo iz standardnoga njemačkoga jezika, već i iz njegovih regionalnih varijanti, posebno iz govora južnonjemačkih prostora i Austrije. Tako nam iz južnonjemačkih i austrijskih govora dolaze modeli za germanizme poput – frajla, partviš, rol, fertuf, škaf, špajza, flajšmašina, escajk, germa, karmenadl, kajzerflajš, knedl/knedlin, koleraba, kraflin, buhtla, mošt, puta, špricer, štenga, štokrl/štokrlin, cigaretlin, čik, pajser, fašerati, apšisati, šlihtati, švercati ili cvikati.

Koliko dugo ste radili na knjizi?

Na znanstvenoj sam monografiji radila više od 6 godina. Četiri godine trajalo je istraživanje i obrada prikupljene građe za potrebe doktorskoga rada, a dvije godine nadopuna i pisanje dodatnih poglavlja za monografiju.

Kako je knjiga prihvaćena?

Budući da me mnogi kolege, poznanici, stručnjaci, lingvisti, ali i općenito Varaždinci, pitaju o djelu i germanizmima u varaždinskom govoru, vjerujem da je knjiga vrlo dobro prihvaćena. Djelo Germanizmi u varaždinskom govoru namijenjeno je lingvistima, u prvom redu istraživačima jezičnih dodira, ali, naravno, i široj javnosti. Ljubiteljima varaždinske kajkavštine sa sigurnošću je najzanimljivije četvrto, ujedno i najopsežnije poglavlje ove monografije koje nosi naslov Glosar varaždinskih germanizama. Glosar je strukturiran abecedno prema njemačkome modelu, a uz svaki germanizam postoje gramatičke informacije, definicije značenja, kao i opis glasovne i značenjske adaptacije varaždinskom govoru. Također, na samom kraju natuknice dati su rečenični konteksti uporabe za sve identificirane germanizme.

Postoji li već nešto slično u Varaždinu?

Ne postoji znanstvena monografija koja opisuje sociolingvistički i povijesno-kulturni okvir dodira njemačkoga jezika i varaždinske kajkavštine, daje rezultate dodirnojezikoslovne analize na fonološkoj, morfološkoj i semantičkoj razini te sadrži glosar, odnosno rječnik germanizama u varaždinskom govoru. Monografija počinje kronološkim pregledom nekadašnjih i suvremenih civilizacijskih, društveno-kulturnih, upravno-administrativnih, gospodarskih i političkih veza zemalja njemačkoga govornoga područja i Varaždina. Slijedi teorijski okvir s definicijama osnovnih pojmova koji se proučavaju u okviru dodirnoga jezikoslovlja i sociolingvistike. Treće pak poglavlje tematizira rezultate analize adaptacijskih procesa varaždinskih germanizama na fonološkoj, morfološkoj i semantičkoj razini. Glosar varaždinskih germanizama čini četvrti dio djela, a slijede ga komplementarna poglavlja – skraćeni abecedni popis varaždinskih replika i skraćeni abecedni popis njemačkih modela. Na samom kraju nalazi se popis dijafonskih parova pomoću kojih je opisana glasovna prilagodba njemačkih modela varaždinskoj kajkavštini. Radi lakšega snalaženja, posljednje stranice uključuju i kazala temeljnih pojmova i osoba te njihove kratke biografije.

Germanizmi su normalna pojava u našem gradu zbog stoljetne povezanosti s Austro-Ugarskom Monarhijom. Pa, dajte, molim Vas malo to pojasnite?

Varaždinci su germanizme u svoj svakodnevni govor počeli unositi već u srednjem vijeku kada su na ova područja pozvani kraljevski gosti, tzv. hospites, a koji su došli pretežno iz njemačkoga govornoga područja kako bi unaprijedili ovaj kraj. Otada potječu najstariji germanizmi – rihtar i burger / purger. Drugi značajniji utjecaj germanofonoga stanovništva u Varaždinu zbio se za vrijeme postojanja Vojne krajine kada su u gradu boravili brojni vojskovođe i činovnici iz njemačkoga govornoga područja. Tada su u varaždinski govor ušli brojni germanizmi vezani uz vojsku, ratovanje, administraciju i upravu. Do sljedećeg intenzivnog vala njemačkoga utjecaja u Varaždinu dolazi imenovanjem Franje

Nádasdyja hrvatskim banom i kapetanom Trojedne Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije te njegovim nastanjenjem u palači Drašković. Tada Varaždin postaje važno političko sjedište, a plemstvo, koje je obnašalo vlast, gradilo je svoje palače u baroknom stilu te živjelo raskošnim životom, imajući za uzor austrijsku prijestolnicu, pa se zato Varaždin često i danas naziva »mali Beč«. Upravo zbog velikoga broja Nijemaca naseljenih na varaždinsko područje u doba kada je Varaždin bio glavni grad tadašnje Hrvatske, mnogi su ugledni građani govorili njemački jezik koji je postao jezikom varaždinskoga gradskoga društva, velikog dijela intelektualaca i obrtnika koji su krajem 18. stoljeća živjeli prosječnim kulturnim životom njemačke periferije. Stoga ne čudi da je to razdoblje kada je i varaždinska kajkavština primila najveći broj posuđenica iz njemačkoga jezika. Njemački je jezični utjecaj u Varaždinu počeo slabiti tek po završetku 1. svjetskoga rata kada se Austro-Ugarska Monarhija našla na strani poraženih.

Koja prezimena su germanskog porijekla, ali su se slavenizirala odnosno kroatizirala?

U ranijoj povijesti grada Varaždina bilo je uobičajeno stanovnicima davati prezimena, između ostalog, i prema njihovom zanatu. Budući da je u određenim povijesnim razdobljima među varaždinskim stanovništvom bilo obrtnika kojima je njemački bio materinski jezik, tako su neka od varaždinskih prezimena ujedno i germanizmi, primjerice Cingesar, Špoljar i Mešter. Kod ovih oblika prezimena radi se o primarnim germanizmima te većina onih koji dobro znaju njemački jezik mogu prepoznati njihove njemačke modele (njem. Zinngießer, Sporer i Meister). Raznim su pak rječotvornim strategijama nastali sekundarni germanizmi koji su se toliko ustalili, ne samo u varaždinskom govoru, već i u standardu, da ih više ni ne percipiramo kao posuđenice, npr. prezimena Dretar (njem. Draht), zatim Meštrić / Meštrović (njem. Meister) ili Špoljarić (njem. Sporer).

Kako ste bili zadovoljni promocijom u Varaždinu?

Promocija u je održana 12. prosinca u salonu Gradske vijećnice Grada Varaždina. Organizirao ju je Zavod za znanstveni rad HAZU u Varaždinu. Bila mi je izuzetna čast što su uz mene na promociji govorili gradonačelnik Varaždina, dr. sc. Neven Bosilj, akademik i glavni tajnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Dario Vretenar, istaknuti hrvatski lingvist prof. dr. sc. Velimir Piškorec, te viša muzejska savjetnica i kustosica Povijesnoga odjela Gradskoga muzeja Varaždin, Spomenka Težak, dok je sam događaj moderirao upravitelj Zavoda za znanstveni rad HAZU, dr. sc. Vladimir Huzjan.

Što inače volite najviše čitati?

Posljednjih šest godina nisam, nažalost, imala vremena čitati van područja koje sam istraživala, a koje je obuhvaćalo dodirnojezikoslovnu literaturu te arhivsku i muzejsku građu na njemačkom i hrvatskom jeziku kao i tekstove na varaždinskoj kajkavštini. I danas mi je ta tematika vrlo zanimljiva, pogotovo djela tiskana u Varaždinu na njemačkom jeziku.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Slobodno vrijeme najčešće provodim igrajući se s djecom. Kad je lijepo vrijeme, najradije s obitelji odem na špancirung po centru Varaždina uz obaveznu kavicu, kolače i klipiće na nekom od varaždinskih trgova.

Vaš moto u životu...

“Živi i pusti druge da žive”.

Do kojih vrijednosti držite u životu?

Najvažniji su mi skladni obiteljski i prijateljski odnosi, poštenje i osobni razvoj.

Zašto je u Varaždinu lijepo živjeti?

U Varaždinu je lijepo i ugodno živjeti jer je malen, miran grad koji ima srce i dušu, u njemu imam sve što trebam i volim. Sviđa mi se što svake godine ima sve više kulturnih sadržaja, kvalitetnih događanja, može se primijetiti napredak i razvoj grada.

Što nam novoga pripremate u skorijoj budućnosti?

Zajedno s upraviteljem Zavoda za znanstveni rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Varaždinu, dr. sc. Vladimirom Huzjanom te višom muzejskom savjetnicom i kustosicom Povijesnoga odjela Gradskoga muzeja Varaždin, Spomenkom Težak, radim na projektu koji je povezan s uporabom njemačkoga jezika u Varaždinu u povijesti. Točnije, radi se o prijevodu jedne povijesne knjige o gradu Varaždinu, a koja je tiskana na njemačkom jeziku u Varaždinu u prvoj polovici 19. stoljeća.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S DRAMSKOM UMJETNICOM LJILJANOM BOGOJEVIĆ U POVODU PREMIJERE FILMA “ZBORNICA”

Po majci Zagorka, a po ocu Šokica rođena u Varaždinu taj vreli temperament obaju roditelja nije mogao zaobići niti dramsku umjetnicu Ljiljanu Bogojević koju smo imali priliku gledati u mnogim humorističnim serijama poput “Odmori se, zaslužio si”, ali i u filmovima i na pozornici varaždinskog HNK. Sa Ljiljanom Bogojević za portal Akademija Art razgovarali smo o glumačkom pozivu, kajkavskom jeziku, njezinim privatnim sitnicama koje joj uljepšavaju život i još ponešto. A što to, doznat ćete ako zavirite u ove redke koji sljede.

Gdje ste diplomirali glumu? U kojoj klasi?

Glumu sam diplomirala na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu, koja se tada zvala Akademij za kazalište, film i televiziju. Posljednji semestar bila sam u klasi glumca Izeta Hajdarhodžića i diplomirala s ulogom Polly u Brechtovoj “Operi za tri groša”. To je veoma zahtjevna glumačko-pjevačko-plesačka uloga Sa mnom su u podjeli bili još i moji kolege Alma Prica, Dubravka Ostojić, Cintija Ašperger, Igor Hajdarhodžić, Predrag Vušović... Aplauz nakon te izvedbe trajao je punih 20 minuta, tako je to ispalo dobro!

U kojoj ste ulozi debitirali?

Prvu ulogu na profesionalnoj sceni dobila sam u HNK Varaždin, još kao gimnazijalka. Bila je to predstava "Štrajk Tivarovih radnika". Osim jedne od radnica, glumila sam i subretu koja pjeva jednu od arija iz operete Grofica Marica, zajedno s glumcem Tomislavom Lipljinom, kao i jedan zgodan pjevački ljubavni duet s glumcem Edom Vujićem. U ulozi radnice pjevala sam predivnu međimursku popijevku Vehni, vehni... Veoma lijepe uspomene... Prvi profesionalni angažman, još kao studentici glume, bio mi je u DK Gavella u predstavi "Sokol ga nije volio" Fabijana Šovagovića.

Od kada ste članica HNK Varaždin?

Nakon Zagreba i Skoplja, u rodni grad sam se vratila 1994.

Koliko ste uloga odigrali do sada na daskama koje život znače?

Nikada nisam izbrojila svoje uloge, no moram priznati da ih niti nemam premnogo. No, mislim da sam uspjela gotovo sve odigrati ne spustivši se ispod nivoa koji sam si sama zacrtala. A kriteriji su mi prilično visoki. Najdraže predstave su mi sljedeće:

"Alfa-beta" i "Kula babilonska" u Dramskom teatru u Skoplju, te "Woyzeck", "Kako voli druga strana", "Igra u dvoje", "Breza", "Kokoš" i "Vučjak" u HNK Varaždin.

U kojim smo vas sve filmovima ili serijama mogli gledati?

Zadnji film, čiju premijeru uskoro očekujem, je "Zbornica" Sonje Tarokić. Također se s radošću sjećam filmova "Gospodski život Stipe Zvonarova" Branka Šmita, "Zabranjeno smijanje" Davora Žmegača i "Tu" Zrinka Ogreste. Glavne uloge imala sam u serijama "Kad zvoni" i "Zimmer frei".

U kojoj sada trenutno, dakle, predstavi igrate?

Trenutno svi čekamo da se završi obnova pozornice u HNK Varaždin, pa da izađemo s premijerom predstave „Ništa novo“, u čemu nas je također omela i nemila situacija s koronom. U tom komadu igram dramsku prvakinju koja trajno živi u svojim minulim ulogama. Također smo započeli rad na predstavi „Cigle svete Elizabete“, kajkavsku komediju, čija premijera će najesen uveličati otvorenje novoobnovljene pozornice. Tu igram podravsku Mađaricu Ildiku.

Snimate li koju seriju ili film?

Da. Pojavit ću se u Brešanovoj seriji „Dnevnik velikog Perice“, svojevrsnom nastavku filma „Tko pjeva zlo ne misli“, a nešto veću ulogu imam u predstojećoj seriji Nove Tv, radnog naslova „Gornja dolina“. Radi se o komediji...

Što je za vas gluma?

Gluma je za mene sloboda i radost kreiranja i izražavanja vlastitih životnih spoznaja i emocija, te prenošenje tog ushita na publiku.

Puno recitirate pjesama na kajkavskom. Kako doživljavate kajkavski jezik?

U kajkavskom sam jeziku rođena, on je moja velika ljubav. To je jezik nježnosti i umanjenica, ali istovremeno i jezik velike patnje i stradanja naših, mentalitetom krotkih, ljudi. Prisjetimo se samo „Balada Petrice Kerempuha.”

Koja Vam je predstava koju ste igrali najdraža?

Apsolutno mi je najdraža predstava „Woyzeck” Georga Buechnera, u režiji Bobe Jelčića. To mi je bila prva varaždinska uloga nakon povratka iz Makedonije. Radi se o tragičnoj ulozi lijepe i nepromišljene Marie. Partner mi je bio pokojni Slavko Brankov u naslovnoj ulozi, a i u njoj sam također pjevala – prelijepu njemačke pučke napjeve.

A koji flim ili serija?

Definitivno „Gospodski život Stipe Zvonarova”. Muža mi je igrao pokojni Ivo Gregurević. Zanimljivo je da smo nas dvoje čak triput bili supružnici na ekranu.

Koliko godina Vi već trajete u glumačkom pozivu?

Ako računam početak početaka u gimnazijskim danima, onda punih četrdeset. Službeno – trideset i pet. Puno, a proletjelo je u trenu.

Što više volite, pozornicu ili filmsku kameru?

Beskrajno volim glumiti, ukoliko mi je kreativna atmosfera ugodna. Mrzim konflikte i niske udarce, a to je, nažalost, česta pojava. Stara garda režisera voljela je trenirati strogoću nad ubogim glumcima, ali se to, srećom mijenja. Mlađe generacije su uljudne. Također sam alergična na zavist ženskih kolegica, a to se, nažalost, ne mijenja. A između kamere i pozornice ne pravim nikakvu razliku.

Kako se pripremate za svoje uloge?

Najprije u sebi pohranjujem sve podatke koji su mi dostupni iz ponuđenog teksta. Zatim tražim inspiraciju u glazbi, literaturi i ljudima iz mog okruženja. I za kraj, čekam da se dogodi onaj čarobni „klik” koji će udahnuti život toj ulozi. I uvijek se dogodi, hehe...

Imate li kakav zaštitni znak koji nosite (kakav lančić, kamenčić ili sl,) uz sebe kada idete na predstavu?

Ne, nemam ništa takvo, nisam praznovjerna (iako većina glumaca jest), ali mi je veoma važno da imam mir u garderobi i oko nje, kako bih se mogla što bolje koncentrirati. Smetaju me buka i isprazna brbljanja po hodnicima, pa sam najvjerojatnije svojim suradnicima naporna sa svojim stalnim utišavanjem.

Koje nagrade ste sve osvojili za svoje glumačko umijeće ili za recitale?

Još s 28 godina dobila sam Sterijinu nagradu, što je bila titula najbolje glumice bivše Jugoslavije za tu godinu, bila sam Glumac godine Makedonije, a u Podgorici sam dobila Nagradu za najimpresivniju izvedbu – to sve preko svojih makedonskih ostvarenja. U Hrvatskoj sam osvojila dvije najveće

nagrade: Fabijan Šovagović i Marul. Na recitalima se, nažalost, ne dodjeljuju nagrade za interpretaciju.

Do kada ćete glumiti? Do starosti ili idete u mirovinu sa 65 godina?

Doista ne znam! Operirala sam prije godinu dana koljeno i još uvijek imam određene poteškoće pri kretanju, pa mnogo toga ovisi i o mom zdravlju. U karijeri sam imala višekratne krize i pokušavala pronaći neki drugi posao, ali me, na sreću ili nažalost, sve mimoišlo. Glumit ću sve dok budem svoju umjetnost mogla kvalitetno i dostojanstveno plasirati.

Imate li uzora u glumi?

Što se velikog ekrana tiče, moj jedini i nenadmašeni uzor je pokojna glumica Sonja Savić. Ona je izvršila apsolutnu invaziju na dotadašnji uštogljeni stil glume na ovim prostorima. U kazalištu nemam uzora, jer sam gledala premalo tuđih predstava. Bila sam samohrana mater triju djevojčica, nije bilo vremena...

Koje pisce i pjesnike interpretirate?

Najčešće nastupam na aktualnim kajkavskim recitalima, gdje recitiram pjesme današnjih kajkavskih pjesnika. Piscu me također angažiraju na promocijama njihovih knjiga. Na standardu volim govoriti Ujevića, Krležu i Tadijanovića, kad mi se za to pruži prilika.

Majka Vam je pjesnikinja. Recitirate li njezine pjesme?

Na promocijama svake od triju maminih knjiga izvodila sam njezinu poeziju. Na jednoj od njih mi se pridružila i glumica Mladena Gavran, koju moja mama poznaje i voli od kad je Mladena bila djevojčica.

Imate li koji hobi za koji javnost malo zna?

O, da, bavim se šivanjem od, nećete vjerovati, svoje dvanaeste godine! Mogu si sašiti sve – od suknje i hlača, pa do kaputa. Jako volim kuhati i čitati. Bicikl i plivanje su mi nezaobilazni, a trenutno sama uređujem očev stan – gletam, farbam, pilim, šrafim i pritom uživam osmišljavajući njegov budući izgled.

Kako usklađujete privatne i glumačke obaveze?

Veoma lako. Život u manjem gradu poput Varaždina uopće nije stresan. Moja povremena snimanja nisu obimna, a djeca su mi već odrasla. Jedino sam malo sputana zbog brige oko svoje dvije mačke, kojima mnogo toga podređujem, ali one to svakako zavređuju!

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S PRIZNATOM PJESNIKINJOM, ŠTEFANIJOM LUDVIG POVOD NOVE HAIKU ZBIRKE

Žene imaju veću suosjećajnost i emocije od muških pjesnika

Samozatajna umirovljena komercijalna tehničarka ekonomske struke i pjesnikinja prepoznata u književnim krugovima kako u Hrvatskoj tako i izvan domovine, Štefanija Ludvig iz Dubravice kraj Zaprešića, odmah do slovenske granice koju sa svoje terase može vidjeti kako vijuga uz rijeku Sutlu i u mirovini dalje piše poeziju. Posebno je cijenjena kao haiku pjesnikinja i nagrađivana kao takva, ali i kao pjesnikinja na kajkavskom dijalektu. Na svijet je kako nam je kazala došla u pitoresknom selu pored Sv. Đurđa i ondje kao u slikara naive provela bezbrižno djetinjstvo. Odmah nam je u razgovoru kazala: „Rođena sam u Strugi, Sv. Đurđ, 1950. u prekrasnom malom mjestu blizu Drave, koja je u doba moje mladosti bila podijeljena u glavni tok i rukavac, između kojih se nalazio riječni otok Meka, na kom je raslo mnoštvo raznih biljaka, gljiva, cvijeća, a krave koje su tu seljani ostavili da slobodno pasu, uživale su u slobodi kojom su gospodarile. Kao dijete ovdje sam provodila slobodno vrijeme, kupajući se u čistoj tekućoj vodi“.

Od kada pišete poeziju?

Poezijom sam se počela baviti u osnovnoj školi. To su bili počeci dječje mašte i doživljaja. Pravom poezijom sam se počela baviti tek odlaskom u mirovinu kad sam životne prioritete mogla drugačije posložiti. Moja prva pjesma – Zakrpana duša – objavljena mi je na recitalu Krapina 2010, što mi je dalo poticaja da nastavim, sve do danas.

A od kada pišete haiku poeziju?

Haiku poeziju sam počela pisati 2012. nakon što je moj suprug na raspisanom natječaju Japan-EU dobio jednu od 5 drugih nagrada iz EU, što me je potaknulo da se i ja počnem baviti tom japanskom kratkom formom. Haiku radove koje šaljem na strane natječaje prevodi mi na engleski moj suprug.

Ima li naš jezik kapacitet za haiku poeziju? Jesmo li mi narod koji voli dugačku epiku plodno tlo za haiku?

Haiku poezija ne trpi duge opise već preferira trenutak u sadašnjosti, činjenično stanje, bez upliva stranih riječi, čim je moguće jednostavnije, uz, ako je to ikako moguće intrigantnost događaja ili stanja koje se opisuje. Hrvatska je izuzetno poznata u haiku svijetu po broju haiku pjesnika u odnosu na broj stanovnika. Naš jezik je jednako dobar za izražavanje haiku uradaka i to kako standardni, tako i kajkavski, bez obzira kom idiomu pripada.

Nabrojite nam sve nagrade koje ste dobili?

Teško je nabrojati sve nagrade i pohvale, no pokušat ću ih poredati kronološki. Prva pohvala mi je 2013. stigla iz Japana s natječaja Vladimir Devidé (hrvatski matematičar i haiku pjesnik):

kockom šećera, by a sugar cube

združena gozba mrava, united ants feast

harmonija slasti, sweet harmony

2013. Druga nagrada natječaj Diogen BiH

2015. Pohvala, natječaj Vladimir Devidé – Japan

2015. Druga nagrada natječaj, Rovinj

2017. Prva nagrada u Ivanić Gradu

2017. Druga nagrada za erotski haiku Ludbreg

2018. Druga nagrada Goranski koraci – Vrbovsko

2018. Pohvala Goranski koraci – Vrbovsko

2018. Pohvala natječaj Japan – Rusija

2018. Treća nagrada Oroslavje

2019. Pohvala na natječaju Constanta – Rumunjska

2019. Druga nagrada, natječaj Zabranjena ljubav (Vraz-Ljubica) Samobor

2019. Treća nagrada za erotski haiku Ludbreg

2020. Prva nagrada Ivanić-Grad

2020. Prva nagrada za senrju Ivanić-Grad

2021. Prva nagrada za erotski haiku Ludbreg

2021. Pohvala za Tanku – Ivanić-Grad

2021. Treća nagrada Goranski koraci – Fužine

2021. Pohvala Goranski koraci – Fužine

vala za foto hajgu – Oroslavje

Što Vama znači poezija?

Poezija mi je način relaksacije i oslobađanje duše, obično napišem dobru pjesmu kad mi je teško i kad zbog nečega patim.

Pišete li i prozu?

U svijet proze upustila sam se nekoliko puta no radije se bavim poezijom jer mi je osjećajniya.

U kojim sve zbornicima ste objavljeni? I haiku pod tim podrazumijevam?

Zbornika ima toliko da ih je teško nabrojati, no kad se nabroje recitali na čijim sam natječajima sudjelovala; Krapina (nagrada 2019), Zelina, Marija bistrica (Boc i Ozimec), Adamovec, Bedekovčina, Ivanec, Vrbovec, Kustošija, Ludbreg, Modrovec, Senje i meteori-Varaždin, Gornji Mihaljevec, Kultura snova-Zagreb, Kaj Kustošija, WEB stilus-Zagreb, i Hrvatskozagorsko društvo, vjerojatno sam koji zaboravila. U svakom od nabrojanih zbornika uvrštena sam više puta, u nekima i po desetak puta. Također sam uvrštena u antologijski zbornik radova hrvatskih zavičajnih književnika 2012-2016, Hrvatskog sabora kulture, od kojeg sam 2014. pohvaljena, 2015. nagrađena plaketom Mihovil Pavlek Miškina za dijalektalno pjesništvo. Posebno me raduje duhovna poezija s kojom sam zastupljena u nekoliko navedenih zbornika. Što se Haiku zbornika tiče, zastupljena sam u svim zbornicima domaćih haiku recitala i događanja, i to svake ili gotovo svake godine, što se vidi i po nagradama i pohvalama koje sam dobila, a po tome se isto vide inozemni zbornici. Moji haiku radovi uvršteni su u Antologiju hrvatskog haiku pjesništva "Nepokošeno nebo 2", 2008-2018, koju je sabrala i objavila Đurđa Vukelić Rožić.

Koliko ste zbirka izdali? I koje sve?

Do sada sam izdala četiri zbirke pjesama i to: "Čarolija sunca", "Vu srcu mi kaj spi", "Kap ljubavni daruj mi Bože", i "Vrček življenja". Po naslovima se može vidjeti da su druga i četvrta zbirka na kajkavskom jeziku.

Pišete i na kajkavskom dijalektu/jeziku. Kako je pisati na materinjem jeziku poeziju? Koja Vam je poezija draža kajkavska ili štokavska?

Prema odgovoru iz predhodnog pitanja odgovor je da. Neki recitali kao Krapina, Zelina i Adamovec, njeguju isključivo kajkavsku poeziju u kojoj sam se i ja našla. Koristim svoj materinski jezik u idiomu Svetoga Đurđa pod čiju župu spada moje rodno selo Struga. Pisanje na jeziku mog zavičaja je posebno zadovoljstvo, jer u meni budi uspomene u sjećanjima na drage osobe koje su nas napustile te na izgubljeni krajolik mog djetinjstva. Kajkavska poezija mi je stoga toplija i bliža srcu od štokavske.

Ima li poezija budućnost?

Svakako, sve je više novih i mladih autora koji pišu poeziju izražavajući svoje osjećaje, ljubav, strepnje i fikcije.

Što nam novoga pripremate za blisku budućnost?

Već duže vremena sakupljam građu za moju prvu haiku zbirku koja će se sastojati od radova koji su već negdje prošli i objavljeni na natječaju, ocijenjeni od strane prosuditelja natječaja, uz jedan manji dio potpuno novih i do sada neobjavljenih haikua.

Do kojih vrijednosti držite u životu?

Do korektnih, poštenih odnosa među ljudima, volim pomoći bližnjima, a od njih očekujem samo, da to cijene i poštuju.

Volite li čitati i koje pisce i djela najviše?

Članica sam gradske knjižnice Ante Kovačića u Zaprešiću i posuđujem i čitam literaturu od koje najviše poeziju. Od domaćih pjesnika čitam i dragi su mi Vesna Parun, Zvonimir Golub, Božica Jelušić, Ana Horvat, Ludwig Bauer, Tin Ujević, a od stranih Emily Dickinson, Arthur Rimbaud, Sergej Aleksandrovič Jesenjin, Milan Kundera, naravno navedeni su samo oni kojih sam se trenutno sjetila.

Koje knjige biste ponijeli sa sobom na pusti otok?

Ovisi u kojim okolnostima bi se na tom otoku našla, sama ili s nekim, kako bi došla na taj otok, kao Robinzon ili kao turistica. Ukoliko bi odgovor bio kao turistica na pješčanoj plaži čitala bi poeziju nekog od naših domaćih pisaca, a od romana "Gričku vješticu" Marije Jurić Zagorke.

Vaš moto u životu je...

Poštenje i ljubav, od čega počinje svako postignuće i to od početka, borbe i pobjede.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Pišući pjesme, šetajući po zagorskim brežuljcima i obrađujući svoj slatki mali vrt, sadeći povrće, a ponajviše obožavano cvijeće. Također volim slikati na platnu, uljanim pa i drugim bojama. Slike su moje vizije koje mi dolaze na um.

Što Vas može rastužiti, a što razveseliti?

Bolest i gubitak drage osobe, pa i nepravda koju često mogu vidjeti svuda, pa i u pjesništvu, a razveselit me može sreća mojih dragih iz obitelji, prijatelja, i pravda koja se ostvari u životu, a najviše radostan smijeh naše unučice.

Što je teže pisati poeziju ili prozu?

Kao pjesnikinja radije se upuštam i vidim u poetskim vodama, pa mogu reći da mi je lakše pisati pjesme od proznih radova. Nekoliko proznih radova mi je objavljeno u zbornicima.

Jeste li pokušali pisati za djecu?

Svojoj unučici koja je navršila 18 mjeseci pišem slatke pjesmice koje će kad poraste imati prilike pročitati, jer to njoj od srca želim objaviti.

Što je sa tzv. ženskim pismom? Postoji li još nešto takvo na našoj književnoj sceni?

Žensko pismo je sintagma koju su sročile feministice u borbi za ženska prava. U doba kad je taj pojam nastao vjerojatno je imao svoju posebnu težinu. Iako je bitno kako napisati pjesmu, mislim da žene imaju veću suosjećajnost i emocije od muških pjesnika, jer su stoljećima bile potlačene i zanemarivane, pa bih to nazvala ženskim pismom današnjice.

Zahvale, koristim priliku zahvaliti se poznanstvu sada već pokojnom pjesniku Vladimiru Poljancu, kog sam upoznala na Kumrovečkim plavim kmicama i koji mi je pročitavši nekoliko mojih radova od srca darovao svoj "Vodič za hodočasnike" i dao podstrek za pisanje, isto hvala i pokojnim Mirku Kovačeviću i Branki Pašagić.

Od živih pjesnika Božici Jelušić za iscrpnu poduku o pisanju književnih djela, Ani Horvat za velikodušnu pomoć u predstavljanju mojih pjesama, Mirku Ivanjeku na stručnom predstavljanju moje druge zbirke "Vu srcu mi kaj spi" u zaprešićkoj knjižnici, Ludwigu Baueru na korisnim savjetima o pjesništvu, Zdravku Odorčiću i njegovom projektu "Kultura snova" u kome sam i ja uključena kao i mnogim drugim voditeljima recitala na kojima sudjelujem, a najviše voditeljima i prosuditeljima Radovanu Novini i dr.sci. Ivi Kalinskom.

Od haiku pjesnika zahvaljujem Đurđi Vukelić Rožić na prepoznavanju moje haiku poezije i uvršenju u antologiju. Jednako tako zahvalna sam općini Dubravica koja mi dala podršku u mom stvaralaštvu.

**MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA VARAŽDINSKOM UČITELJICOM,
RADIJSKOM VODITELJICOM I GRADSKOM VIJEĆNICOM,
DUBRAVKOM NOVAK**

***Volim kazalište i ne propuštam varaždinske predstave u HNK i Glluglu,
smijem se s Kerekešima u njihovu teatru...***

Bila je treća na listi nakon izbora novog gradonačelnika grada Varaždina. Učiteljica, radijska voditeljica, aktivistica i sada gradska vijećnica Dubravka Novak gdje god da dođe svojim pristupom ljudima plijeni pažnju. Omiljena je među svojim učenicima razredne nastave na 5. Osnovnoj školi u Varaždinu kao i u svakom društvu gdje god se pojavi. Za portal Akademiju art smo sa Dubravkom Novak razgovarali o obrazovnom sustavu, medijima, njezinom slobodnom vremenu, ali i o političkom angažmanu u Varaždinu, jer je ušla u Gradsku skupštinu kao nezavisna kandidatkinja u svojstvu gradske vijećnice. Kome je do male šetnje Varaždinom, neka slobodno zaviri u ove stranice, i otkrije svijet još jedne neobične Varaždinke – Dubravke Novak.

Malo nam nešto kažite o Vašem zanimljivom obiteljskom „backgroundu“...

Rekla bih da me obilježila majčina učiteljska strast, njena empatija prema ugroženima na bilo koji način, osjećaj prema socijalnoj i općoj pravdi, njena potreba za aktivizmom i mijenjanjem. Ona je to pak naslijedila od svoje majke Tivarove štrajkašice još 1936. i aktivistice u pokretu otpora u 2. svjetskom ratu. Tata je dijelio te vrijednosti, ali nije bio toliko angažiran. On je u mladosti bio sportaš i muzikaš, pa sam „po njemu“ preuzela ljubav prema rukometu, a glazbeno sam se obrazovala u varaždinskoj Muzičkoj školi, bila aktivna u Muzičkoj omladini, plesala neko vrijeme folklor, u srednjoj školi se pridružila mladima u stvaranju Omladinske emisije subotom na Radiju Varaždin, stvaranju gradske revije IN, pridružila se kreativcima Društva Naša djeca Varaždin u osmišljavanju različitih programa za djecu... Uglavnom, s puno toga sam se bavila.

Kako ste se nosili sa online nastavom u vrijeme korone?

Dio odgovora krije se u Vašem pitanju „kako ste se nosili“... Da, baš tako. Svi smo se „nosili“ s tim načinom rada. Uspješnost nastave ovisila je o dobi djece, razini digitalnog znanja učitelja i učenika i roditeljima bez kojih većina učenika nižih razreda nije mogla samostalno pratiti nastavu. U sustavu u kojem djeca nemaju jednake tehnološke mogućnosti iluzorno je govoriti o velikoj uspješnosti. Recimo da sam uspjela djecu održati u „radnom modu“, da su naučili osnovno, da sam pokušala kombinirati sve metode i prikladne digitalne alate, ali je činjenica da živu riječ, susret, komunikaciju i rad uživo ne može zamijeniti nikakva tehnologija. Socijalni kontakti su izuzetno važni za djecu, a oni su izostali.

Radite li na radio Ivancu još uvijek?

Na Radio Ivancu sam radila od 1995. do 2007. kad sam prešla na varaždinski Radio Sjeverozapad. Moj radijski staž prestao je u rujnu prošle godine. Bila sam novinarka, urednica, autorica emisija, v.d. gl. i odg. Urednica 8 godina, ali cijelo vrijeme radijska voditeljica.

Zašto ste se kandidirali za gradonačelnicu Varaždina?

Oduvijek sam zainteresirana, pratim, ali i sudjelujem u društvenom životu grada. Mislim da svatko od nas na razne načine doprinosi životu zajednice. U svojim radnim okolinama svoj doprinos sam vidjela u odgovornom obavljanju posla, predlaganju promjena i stalnoj želji za „popravljanjem“ sustava u kojima sam radila. Kao aktivistica i volonterka podržavala sam pozitivne društvene promjene u našem gradu i društvu. Neke od njih sam, poput prosvjeda za reformu školstva 2016. g. i sama potakla. Upravo zbog želje za stvarnom promjenom odlučila sam se na ovaj korak. Već duže vrijeme, nisam zadovoljna načinom vođenja grada. Kad su se pojavili ljudi u kojima sam prepoznala ideje za koje se i ja zalažem, vide probleme i rješenja isto ili slično kako ih i ja vidim, pridružila sam im se. Aktivizam je u meni oduvijek postojao, a poticaj su mi bili mladi, samomisleći i snažni ljudi puni znanja i energije da ostvare ideje i planove.

Jeste li zadovoljni rezultatom?

Više nego zadovoljna. Osvojena 4 mandata sasvim nove političke opcije u Gradskom vijeću su jako dobar rezultat. Pa i osvojeni glasovi za mjesto gradonačelnice su izvrsni jer sam „iza sebe“ ostavila kandidate iz nekih velikih, etabliranih stranaka.

Odakle Vaš politički „nerv“?

Više nego inače mi je proradio gen mojih predaka. Šalim se, ali ima istine u tome. Naprosto sam zaključila da su promjene nužne, a da stvarnu promjenu mogu donijeti novi ljudi.

Što ćete Varaždincima ponuditi tijekom svojeg političkog angažmana?

Najkraće moguće rečeno moji kolege i ja se zalažemo za javnost i otvorenost rada, financija (planova i potrošnje), uključivanje građana u odlučivanju o za njih važnim infrastrukturnim radovima, uključivanju struke i zakonitost u svemu.

Hoćete li napustiti mjesto učiteljice, ili...

Ne, nikako.

Što nedostaje našem obrazovnom sustavu? Gdje je najslabiji?

Ovo pitanje traži jedan novi i opsežan članak. Ne znam koliko mogu skratiti, a da budem sasvim jasna. Recimo ovako: kurikularna reforma nije donijela značajne promjene. Ova koja je „na snazi“ je samo mali pomak. Tzv. „Jokićeva reforma“ je obuhvaćala promjene od predškolskog do kraja srednjoškolskog obrazovanja. Ja sam se zalagala za nju i prava je šteta da propuštamo priliku i puštamo da „vrijeme curi“.

Jesu li učitelji potplaćeni?

Jesu. I dalje su potplaćeni. Moja plaća je i dalje ispod prosjeka RH.

Kako gledate na medijsku slobodu i ovisnost o financijama i sponzorima? Ima li danas kvalitetnog novinarstva?

Pokušaj zakonskog izdvajanja lokalnih samouprava iz vlasničke strukture medijskih kuća i dio Zakona o medijima koji se odnosi na financiranje medija iz lokalnih/regionalnih samouprava se pokazao potpuno promašenim. Tako dugo dok lokalni moćnici imaju mogućnost utjecati (a imaju) na oglašavanja tvrtki čiji su većinski vlasnici u lokalnim medijima, mediji neće biti ni slobodni niti će novinarstvo biti neovisno. Dok se mediji bore za svaku reklamu i svaku kunu da isplate plaće i honorare, na žalost, podlijevat će različitim utjecajima i lobijima. Istraživačko novinarstvo je u izumiranju.

Volite li čitati i što najviše?

Volim. Kad počnem čitati – ne prekidam. Zbog raznih obveza sam proteklu godinu/dvije čitala jako malo, ali ovo ljeto sam se vratila nepročitanim djelima Kundera, a bilo je i Remarkovih romana koje nisam pročitala.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Volim kazalište i ne propuštam varaždinske predstave u HNK i Glluglu, smijem se s Kerekešima u njihovu teatru, posjećujem koncerte i svirke (veseli me INmusic, ta tri dana ponovno ću kampirati na Jarunu), družim se s prijateljima, manje nego što bih htjela, ali opušta me rad u cvjetnjaku, učim raditi u glini, ponekad zasviram na klaviru, čitam... Svega pomalo.

Koja je Vaša maksima u životu?

Imam nekoliko citata koje volim i kojih se držim, ali držim se onoga čemu su me roditelji naučili: pošteno, odgovorno, pravično, savjesno – u radu i u odnosima.

Biste li mogli negdje drugdje živjeti osim u Varaždinu?

Malo u planinama, puno na moru i stalnim vraćanjima u Varaždin.

Zašto volite Varaždin?

Da biste nekog ili nešto voljeli morate ga poznavati. Puno znam o Varaždinu i još uvijek otkrivam ponešto novog. Divim se i poštujem sve naše prethodnike koji su se trudili da bude lijep i da se razvija. Poštujem i danas sve one koji nastoje svojim radom na svojim mikrorazinama – na poslu, u svojoj zgradi, ulici, kvartu – učiniti Varaždin boljim i ljepšim mjestom za život.

Ispunjava li Vas posao učiteljice?

Da, jako. Mislim da sam dobro odabrala zanimanje, ali uz to me još puno toga zanima i puno toga radim.

Kako usklađujete privatno i poslovno vrijeme?

Često ne razlikujem to dvoje. Sve čime se bavim me ispunjava i za to imam podršku partnera. U ušima mi zvoni obiteljska rečenica – „Sve se može kad se hoće“. Dakle, može se. Dobrom organizacijom. Ruku na srce, događa se da neki kućanski poslovi čekaju na red, ali me ionako dočekaju.

Do kojih vrijednosti držite najviše u životu?

Odgovornost prema ljudima i poslu. Čini mi se da pojam odgovornosti ima u sebi i obitelj, i posao, i kolege, ljude koji nas okružuju, odnos prema prirodi, da sadrži poštivanje prava drugih, razumijevanje, toleranciju, pravdu, pomaganje...

MALI ŽENSKI RAZGOVORI POVODOM NAJNOVIJE KNJIGE “DVA NOVČIĆA ZA SAVJEST”, SA SLAVICOM GAZIBARA

MALI ŽENSKI RAZGOVORI POVODOM NAJNOVIJE KNJIGE “DVA NOVČIĆA ZA SAVJEST” S AUTORICOM, SREDNJOŠKOLSKOM PROFESORICOM, NOVINARKOM I KNJIŽEVNICOM IZ ČAKOVCA, SLAVICOM GAZIBARA

Ima li savjest cijenu?

Rođena u Lici u Gospiću silom prilika, jer su joj roditelji kao mladi doselili u Prelog u Međimurje, a mama je otišla roditi u Liku, da joj se majka nađe „pri ruci“, jer u novom kraju još nikoga nisu poznavali, profesorica hrvatskog jezika i filozofije i diplomirana novinarka Slavicom Gazibara danas u mirovini živi ponovno u Čakovcu u Međimurju. Iza nje je turbulentan život i 3 izdane zbirke pjesama. Ova srednjoškolska profesorica koja je u mirovinu otišla iz Elektrostrojarske škole u Varaždinu, odradila je više od 40 godina, a većinu radnog vijeka radila je kao novinar u Varaždinu i Čakovcu, bilo da je pisala za tamošnje velike firme (GK Zagorje, MTČ). Pisala je i za Start i Radničke novine te bila dopisnik za HINU i Jutarnji list iz Varaždinske i Međimurske županije. Slavicom Gazibara nema iza sebe veliki opus po kvantiteti, ali zato su njezini pjesnički i poetski uradci prava

riznica dragulja i kao kod malo koje pjesnikinje kod nas odišu decentnim humorom. Čak bi se moglo reći kako je katkad Slavica Gazibara naša ženska inačica najpoznatijeg židovskog humorističnog pisca Ephraima Kishona. Cijeli život na relaciji Varaždin-Čakovec skrasila se u zlatnoj dobi kod kćerke u njezinoj kući u Čakovcu, gdje je prije nekoliko tjedana imala promociju 3. knjige intrigantnog naslova „Dva novčića za savjest“. Odškrinimo zajedno vrata doma Slavice Gazibare i otkrijmo o ovoj književnici nešto što možda nismo znali... ajde, ajde, vani je baš neko vrijeme za šalicu čaja ili kave i udobnog iz fotelje čitanja i šalabajzanja po portalima. Knjiga je dobra i strpljiva, ona nas neće iznevjeriti. Ostat će nas vjerno čekati dok mi na portalu kratimo vrijeme i opuštamo se...

Jedno vrijeme ste prali suđe u Njemačkoj. Kako se to dogodilo?

Ah, bio je početak rata i ostala sam bez posla. U svoj Renault 4 sam pobrala kćer i majku – sve što je bilo moje tada u Hrvatskoj, jer mi je rodbina rasuta po svim kontinentima – i otišla u Njemačku, u Stuttgart. Tamo su mi nudili mogućnost socijalne pomoći jer smo došli iz zemlje u ratu – tada se po članu obitelji dobivalo 370 maraka, a kako smo stanovale kod tetke, bilo bi to dovoljno za nekakav život. Ali, radije sam prala suđe u talijanskom restoranu. Pa kako bih se vratila kući i pogledala u oči ljudima iz Slavonije ili Pakraca?! U mome kraju velikih stradanja nije bilo iako se rat itekako osjećao. Za godinu dana sam se vratila i nekoliko godina radila „na određeno“ u seoskim školama Međimurja. U jednoj je bilo i dosta Roma, pa me jedna Silvija iz 6. razreda pozvala na svadbu. Bila sam počašćena pozivom i odgovorila sam da ću se vrlo rado odazvati. Sutradan me Silvija u zbornici potražila i rekla da ne moram doći na svadbu, jer je čula koliko imam godina pa da sam prestara. Bilo mi je tada 39.

Koliko ste zbirka izdali?

Tiskane su mi tri knjige: zbirka poezije Bijeli papir, zbirka kratkih priča Sarine priče i Ivorove mudrolije te ove godine zbirka kratkih priča i lirske proze pod nazivom Dva novčića za savjest.

O čemu je ova posljednja zbirka intrigantnog naslova „Dva novčića za savjest“?

Knjiga je podijeljena u dva dijela. U prvom dijelu pod nazivom Na granici žanra, u šest ciklusa su kratke priče, a u drugom pod naslovom Riječi rastjeruju maglu, u tri ciklusa su lirski zapisi i pjesme u prozi. Odakle naslov? Za nas koji pišemo, pisanje pa onda i knjige, medij su za iskupljenje: dva novčića kao cijena tog iskupljenja... mada može se gledati i drugačije: pokriva li Haron oči onima koji prelaze rijeku zato da ne vide razliku između svijeta živih i mrtvih? Da se ne poželi vratiti? Možda im pokriva oči da ne zavire u njegove, Haronove, da ga ne posrame zbog toga što on naplaćuje taj put. Ima li savjest, cijenu?

Od kada pišete poeziju?

Pišem od kad sam naučila pisati, podjednako poeziju i prozu. Ne bih se mogla opredijeliti ni za jedan književni rod ili vrstu. Svi počinjemo pisanjem poezije, samo zato što je pjesma uz vatru u špilji prvi umjetnički izričaj, prva kreacija koja je napunila baterije onome da nariše prve crteže u Altamiru. To je jednostavno jer je pjesma prva, ona pjeva, zvoni, ima ritam, znači da u sebi sadržava i zvuk, i

pokret (ples), i sliku svega toga, a ta je slika materijalizacija umjetničke vokacije i njezinog buđenja u Homo sapiensu. Iz poezije nastaju druge vrste, pa i proza. Ali poezija stvara pravila, a najvažnije od njih – jezgrovitost, sažetost istovremeno znači i metafočnost, a volim i prozu koja je takva.

Imate li uzore u pjesništvu?

Ne volim tu riječ „uzor“. Po definiciji ona znači „primjer dobrih osobina i ispravnih postupaka“. Međutim, shvatim li pojam uzora šire, kao sve ono što me je odredilo i usmjerilo na mom kreativnom putu, onda su tu na istoj ravni i Dostojevski, Tolstoj, Irwin Shaw, Cronin, Karl May, Zane Grey, Branko Ćopić, Danilo Kiš, Ivo Andrić, Borislav Pekić... svi su me oni oblikovali, svaki je utisnuo dio sebe u mene, onaj dio, za koji sam bila otvorena kao dijete, a i kasnije. Tin Ujević, Antun Branko Šimić i Krleža te francuski i ruski simbolisti su me definitivno usmjerili u poeziji, ali se to usmjeravanje ne razlikuje od onog Franza Kafke i Alberta Camusa u prozi, kao uostalom i u novinarstvu: da se sa što manje riječi kaže što više.

Ima li poezija budućnost?

Ne znam bih li se mogla odrediti ima li poezija budućnost. Možda bi trebalo pitanje glasiti – ima li čovjek budućnost? Jezik kao glavno sredstvo komunikacije, a koji se ostvaruje kroz govor i pismo već odavno gubi na kvaliteti stvarnog sporazumijevanja. Čovjekova okolina i njegov život se brže mijenjaju nego li se on tim promjenama prilagođava sa svojim perceptivnim mogućnostima. Život čovjeka se mijenja, sam čovjek se mijenja, ali njegov jezik ne stíže pratiti te promjene. Zato se i danas piše drugačije nego prije nekoliko decenija. Čitateljstvo, publika diktira umjetnost pa je kratka priča najčitanija, a iz vrlo prozaičnog razloga: dok sjedi u tramvaju ili vlaku, čovjek puno dulji tekst ni ne stigne pročitati. A za takve – on nema ni vremena. Da, danas mnogi pišu. Ali je umjetnosti riječi malo.

Odakle crpate inspiraciju?

Inspiracija za pisanje? Život, sam život. Sve što čovjek piše je fikcija, samo se manje ili više naslanja na život, na stvarnost. Može i obrnuto. Zbog toga ima nekih idioma u mojim pričama iako ne pišem dijalektom.

Kada pišete? U jutro, poslije podne, navečer ili kako inspiracija naiđe?

Pišem stalno i svugdje. Na poleđini računa za kavu, na koverti sa čekom. Pišem „kad mi dođe“. A još uvijek mi vrlo često „dođe“. Jer ja stvarno imam tema za koje nisam sigurna da ću ih stići sve obraditi. Ako samo zavirim u svoj život – nemam toliko vremena! Evo na primjer, samo jedan detalj iz mog života: sveukupno imam pet godina bračnog staža, tri braka s dva muža. Može li to čovjek izmaštati? Imam još puno posla, još dosta toga o čem moram pisati, u mirovini sam, imam vremena.

Preselili ste se iz Varaždina u Čakovec. Nedostaje li Vam štogod iz Varaždina u obližnjem Čakovcu?

Prije nekoliko godina preselila sam iz Varaždina u Čakovec jer su mi ovdje unuci i kćer. Čitav život petljam Čakovec i Varaždin, malo tu, malo tamo, ciklički – svakih dvadesetak godina promjena. No,

mirovina je tu, i ovo je vjerojatno zadnja promjena. Lijepo mi je u Čakovcu. Imam komotan stan na katu kuće, sve mi je blizu, s prozora gledam na vrt i voćnjak. Stvarno mi je lijepo. Što mi nedostaje? Pa Varaždin! Ulice, umorne fasade, samozatajni trgovci. Ljudi su svugdje isti. Ali gradovi ne. No, možda je dobro što sam ovdje, u Čakovcu, u Međimurju bila do gimnazije i sad nakon penzije opet. Oba ta doba su vrijeme napredovanja, pupanja. Prema gore ili prema dolje. Znaite, moj crni humor, ta moja ironija često me povukla s ruba depresije. Ali, danas je toliko toga depresivnog, bolesti, zatvorenost, nemogućnost druženja, promocije pod maskama i baš zato se moramo radovati sitnicama, ako ih uspijemo pronaći. A ima ih! I o tome treba pisati!

Piše li se danas previše?

Ne bih rekla, možda je današnje vrijeme samo tehnološki omogućilo svima da to što pišu i plasiraju – na društvenim stranicama primjerice. Na fejsbuku ima mnogo stranica isključivo književne, više pjesničke provenijencije. Ima i dobrih uradaka. No, oni će tamo i ostati, jer su ti autori daleko od književnog establišmenta u kojem zatvoreni krug ljudi odlučuje što je dobro, koga treba protežirati i nagraditi. I zbog čega. Pa imamo apsurd da proglašene veličine kojima se objavljuju knjige pročitaju tek poneki, a nekima objave na fejsbuku pročitaju mnogi. U svakom slučaju, književnost, ma bila ona i trivijalna ili amaterska, skraćuje društvenim mrežama put do čitatelja.

Što čitam? I... Kako je u mirovini?

Volim Franzenu, McCana, Gryttenu, a od pjesnika Silviju Plath, Anu Ahmatovu, Tina i ranog Krležu, Andrića, Dragojevića, Jendrička... Ali iz vremenske šetnje različitim poetikama, rado se vraćam svome mikrokozmosu: čudesno putovanje knjigom započela sam Ježevom kućicom i često dan završavam Baštom sljezove boje, Brankom Ćopićem. Ne zato što mislim da je on najveći pisac, nego jer njegova riječ dotiče najdublja i najbolnija mjesta u meni, a ona me otvaraju pisanju. Poput Voltaireovog junaka i ja svoje mirne dane mirovine provodim nastojeći da ono što posadim u teglu ili u vrt i izraste, čitajući i ponovno otkrivajući ljepotu jednostavnosti i iskrenosti druženjem sa svojim unucima.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA GLUMICOM DARIOM KNEZ RUKAVINA POZNATIJOM KAO VODITELJICOM RANOJUTARNJE TV EMISIJE ZA DJECU *JUHUHU*

Voljela bih se i dalje sebi smijati i nasmijavati druge

Iza nje je oko 10-tak što filmskih što uloga u serijama, a ponajviše se gledatelji sjećaju „ljepuškaste crнке“ dramske umjetnice Darije Knez Rukavina iz humoristične serije Kazalište u kući. Tu su i nagrade od Dekanova nagrada za ulogu Claire u predstavi Sluškinje, J. Geneta, Zlatna Žar ptica za najbolju glumicu Naj, naj, naj festivala, Nagrada hrvatskog glumišta za najbolju žensku ulogu u TV drami Leti leti, Nagrada Zlatni Histrion za ulogu Jelice u predstavi Ljubica, Večernjakova ruža za najbolju glumicu za ulogu u TV drami Leti leti, do Nagrade HC Assitej za ulogu Anđele u predstavi Rent a friend, Gradsko kazalište Trešnja i cijele lepeze ostalih nagrada. A ona je opet ostala mala i malo je ima i malo je nema u javnosi. Dariu Knez Rukavinu koju vole djeca i roditelji posebno oni koji gledaju Juhuhu emisiju za djecu u jutro na HRT-u ili posjećuju dječje predstave u kazalištu „Trešnja“. Sa Dariom Knez Rukavina napravili smo veseo i lepršav, kratak razgovor za portal Akademija Art. Slobodno malo zavirite.

U posljednje vrijeme imamo Vas priliku na malim ekranima gledati samo u emisijama za djecu. Kako to?

Tako ispada. Uvijek treba raditi selekciju poslova, ako možete naravno. S jedne strane trebate igrati sve, s druge strane, kada imate obitelj i stalni posao u kazalištu vrlo pažljivo izvagati sve što se nudi. Volim rad s djecom i za djecu, kao da se na taj način i ja još uvijek držim za ono dijete u sebi.

U kojoj ulozi ste debitirali?

Za vrijeme studija u ITD-u s predstavom Put u Damask, u režiji Mladena Vukića. Uloga se zvala Dama, i bio mi je ogroman izazov igrati tako kompleksan lik tako mlada.

Što Vama znači gluma?

Igru, privilegiju, nestajanje, postajanje, bivanje.

Angažirani ste u kazalištu Trešnja. Kako je to igrati za djecu?

Uvijek iskrena i otvorenog srca, takva su djeca. Danas, u vrijeme tehnologije i ostalih vizualnih distrakcija, nije jednostavno privući im pažnju. Ali redovito, uvijek najljepše reagiraju na pravu glumačku igru, na iskrenost, na strast, ne na formu ili vizualne efekte.

Je su li djeca zahvalna publika?

Baš zato što su iskrena, morate se jako potruditi da im se svidite. Odmah imate povratnu informaciju i odmah znate na čemu ste, radite li dobro ili ne. Instant kritički stav, besprijekoran, bez fige u džepu, to je najljepše kod klinaca, a istovremeno i nama odlična lekcija.

Na kojem projektu trenutno radite?

Trenutno vodim dječji program Juhuhu sa svojih još troje kolega i igram predstave u svojoj matičnoj kući, Trešnji. I pišem, to me veseli, puni i prazni.

Planirate li svoju profesionalnu karijeru nastaviti igrajući u predstavama za djecu?

Ništa ne planiram. Volim svoj poziv, obožavam svoje kolege u kazalištu i predstave koje igramo, zbog kojih smo puni svaki dan, i radnim danom i vikendom. Sve ostale stvari radim koliko mi to vrijeme dopušta i ako se poklope zvijezde.

Vodili ste prvi Big brother. Kakvo je to bilo iskustvo?

Voditeljski posao je vrlo blizak svakom glumcu. Svi moji kolege koji rade voditeljski posao rade ga sjajno, besprijekorno. Pristala sam na vođenje Big Brothera da vidim kako ću se snaći, da samu sebe malo testiram, da naučim. Vrlo sam samokritična i unatoč tadašnjim sjajnim kritikama, uvijek mogu bolje.

Koje Vam je snimanje serija ili filmova ostalo posebno u sjećanju?

Snimanje serije Bumerang, isključivo zbog urnebesno dobre atmosfere na setu i divnih kolega.

Kako usklađujete privatne i poslovne obaveze?

Nikako (smijeh). Nisam od onih koji kažu da je dobra organizacija ključ svega. Koliko god se ja dobro organizirala, uvijek negdje zapnem, pa se oslanjam na baku i didu, prvenstveno na supruga. A i cure su sad već samostalnije, pa se lakše diše.

Imate li uzora u glumi?

Nemam uzora, postoje ljudi kojima se jako divim i čiji talent i vještinu jako cijenim.

Koja Vam je najdraža glumica izvan hrvatske?

Julliete Binoche, Diane Lane, Jennifer Lawrence.

A glumac?

Ryan Gosling, Robert De Niro.

Što biste voljeli još sve igrati?

Voljela bih se što duže igrati i sačuvati veselje i iskru u toj igri. Propitivati. Smijati se sebi i nasmijavati druge.

Bitno je očima nevidljivo i samo se srcem može vidjeti

Psihologinja sa tri doma, onim bračkim odakle potječe, splitskim u kojem je rođena i odrasla te zagrebačkim u kojem se nepovratno zaljubila u psihologiju, Mia Roje Đapić radi kao psihologinja u Poliklinici za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba. U Polikliniku je ušla kao studentica i više se nije dala van. Kroz studij je odradila više stotina volonterskih sati u raznim projektima Hrabrog telefona, s kojim i danas surađuje kao edukator i supervizor. Hrabri telefon otvorio joj je vrata problematike zlostavljanja i zanemarivanja djece, ali i dječje psiho-traume u širem smislu, zato je Poliklinika bila idealan nastavak njezinog profesionalnog puta. Za Male ženske razgovore psihologinja Mia Roje Đapić govorila je o svojem pozivu u kojem je pronašla svrhu i smisao svoje egzistencije, o slobodnom vremenu i o svojem motu koji je vodi kroz život. Zavirite malo u predahu od svakodnevnice u redke sa mladom psihologinjom Miom Roje Đapić.

Na kojim projektima radite u Poliklinici?

U Poliklinici neke dane u tjednu radim s pacijentima – psihodijagnostiku, savjetovanje i terapiju. Taj dio posla najviše volim. Završila sam četverogodišnji studij integrativne psihoterapije, a aktualno sam na zadnjoj godini studija dječje i adolescentne integrativne psihoterapije, uz cijeli niz kraćih edukacija iz raznih terapijskih pravaca (terapija igrom, art terapija, majstorski stupanj

neurolingvističkog programiranja...). Ostalim danima u tjednu bavim se pretežno istraživanjima, a formalno sam na funkciji koordinatora istraživačke djelatnosti. Studentica sam doktorskog studija i ta znanja uvelike mi koriste pri provođenju manjih, ali i nacionalnih istraživanja, koja Poliklinika otprilike svake dvije godine provodi s djecom i mladima u Hrvatskoj na neku aktualnu temu. Primjerice, 2017. sam koordinirala nacionalno istraživanje o Screen Time-u (vremenu pred malim ekranima) djece predškolske dobi u Hrvatskoj. Naše teme proizlaze iz prakse, a rezultate istraživanja u praksu i vraćamo. Moj doktorski studij (ERF) bavi se preventivskom znanošću i, što više radim intervencije, više uviđam važnost prevencije. Na taj način sve se povezuje. Radim i na pisanju brošura, letaka, knjiga, radova – kako za stručnjake, tako i za djecu i roditelje, na što Poliklinika stavlja poseban naglasak. Dosta surađujemo s medijima, koji su sjajni partneri u zaštiti djece. Kao članica tima Poliklinike često sudjelujem na domaćim i međunarodnim znanstveno-stručnim skupovima i konferencijama, bavim se edukacijom i razmjenom znanja s kolegama iz drugih sektora i studentima. U svemu tome veliki osobni i profesionalni uzor mi je ravnateljica Poliklinike, prof.dr.sc. Gordana Buljan Flander, koja u pravom smislu riječi objedinjuje teoriju i praksu te čini promjene u svijetu svaki dan.

Zašto ste baš odabrali psihologiju?

Zašto sam odabrala psihologiju? Zbog svega što sam navela. Psihologija je sjajna znanost i struka koja objedinjuje, po meni, najbolje iz prirodnih i društvenih disciplina, koja omogućava veliku širinu i raznolikost poslova, a koji svi imaju zajednički i plemenit cilj, što mi pruža osjećaj smisla.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Svoje slobodno vrijeme uvelike posvećujem psihologiji, na ovaj ili onaj način. Bavim se usavršavanjem i volonterskim radom. Volim putovanja pa sam spojila te dvije ljubavi i otišla u Ruandu kod misionara fra Ivica Perića volontirati s djecom i učiteljima, što mi je neizmjereno vrijedno iskustvo u životu. Kasnije sam se vratila s partnerom u Afriku, a fra Ivica nas je oženio. U mojoj široj obitelji puno je djece s kojima uživam provoditi vrijeme, iako ga je uvijek manje nego što bih željela. Družim se s prijateljima, na kojima sam zaista zahvalna. Obvezni tjedni ritual je provesti nekoliko sati s tri bliske prijateljice, također psihologinje, o kojem često kažemo da je preduvjet očuvanja našega mentalnog zdravlja. Ipak, omiljeni dio svakog dana mi je njegov sami kraj, ono dragocjeno vrijeme s mužem, mir našega dnevnog boravka u kojem cijele godine svijetle blagdanske lampice i svira gramofon. Vjerujem da iz ovoga proizlazi odgovor na pitanje koje su mi najveće vrijednosti u životu – odnosi, rast i razvoj.

Vaš životni moto?

Životni moto mogu naći na svakoj stranici „Malog Princa“, što zvuči kao klišej, ali je istina. „Bitno je očima nevidljivo i samo se srcem može vidjeti“ danas mi pada napamet pod utjecajem emocionalno vrlo teškog i istovremeno ispunjavajućeg dana s mojim najmlađim pacijentima.

Djeca i mladi prije svega su nas ugodno iznenadili svojim trudom, strpljenjem i prilagodljivošću u uvjetima pandemije. Vidimo koliko je nama odraslima teško, koliki šok i gubitak smo doživjeli

proljetos, a koliki umor i iscrpljenost osjećamo sada. Za djecu i mlade, koji nemaju razvijene strategije suočavanja kao odrasli, sve je navedeno još teže, a svojim ponašanjem i zrelošću stvarno su premašili mnoge odrasle. Na tome im treba čestitati i ponositi se njima kako bismo izbjegli da nam pažnju privlače samo kad se ponašaju nepoželjno.

Koliko god stresna bila situacija u kojoj se nalazimo, djeci i mladima ne možemo pomoći da ju osjete manje. Možemo im samo pomoći da ju osjete drugačije. Odrasli često imaju tendenciju da pokušaju prikriti neugodne događaje i emocije, ali baš suprotno, djeci je važno pokazati i objasniti da nam je teško, zašto nam je teško i kako se s tim nositi. Inače osjećaju da se događa nešto loše, čuju da roditelji to umanjuju, ne znaju čemu vjerovati, ostaju usamljena i zbunjena.

Djeca osjećaju neka ograničenja, to je neminovno. No, isto tako dobro je da ih predstavimo kao sigurnosna ponašanja, koja pomažu nama, ali onima oko nas, koja predstavljaju zdravstveno odgovorno ponašanje. U djece i mladih trebamo razvijati empatiju, pohvaliti ih kada brinu o bližnjima, kada svojom odgovornošću čuvaju one u riziku i time pomažu da ostanu zdravi. Ono što im može biti stresno, primjerice što nema velikih okupljanja, možemo pokušati nekako nadoknaditi – video-pozivima, planovima što ćemo i kako raditi jednom kad sve ovo prođe i slično. Djeci i mladima može nedostajati tjelesni dodir s ljudima, kao i nama. Dozvolimo im da to izraze i validirajmo te emocije, ali istovremeno im možemo ponuditi neke druge opcije, poput više zagrljaja u kućanstvu, fora pozdrave koje mogu smisliti sa svojim prijateljima na daljinu... Mnoga djeca mi kažu da im u školi najviše nedostaje izlazak preko odmora vani, u dvorište. Može se tako nešto organizirati prije i nakon škole. Većina djece snašla se u online nastavi, iako je mnogim obiteljima ona teško pala, što je posve razumljivo. Naravno da online nastava ne može nadoknaditi u potpunosti nastavu uživo, kao što ni sve ranije nabrojane alternative ne mogu nadoknaditi ono što njima kompenziramo. Ali radimo najbolje s onim što imamo. I iz toga djeca mogu izvući lekciju fleksibilnosti.

Ono što je ipak najvažnije je kakav primjer mi dajemo. Ako djeci objasnimo svrhu pravila, a potom ih se i sami pridržavamo kao nešto prirodno, ona uglavnom ta pravila dobro prihvate te ih i sama poštuju. No, ako tražimo od djece nešto što mi verbalno ili neverbalno ne odobravamo, što ni sami ne poštujemo, to će se odraziti i na njihovo ponašanje. Primjerice, dijete osnovnoškolske dobi mi je reklo prije početka škole kako njegova mama misli da su sva ova pravila u školama glupa i da korone uopće nema. Što god mi odrasli mislili, to dijete će sutra ići u školu i morat će se držati pravila. Nije li bolje da ode s porukom da odlazi na dobro i sigurno mjesto, da je u redu to što se od njega traži i da će dobiti podršku doma? Konačno, djeca vole dosljednost i predvidivost, kao i mi odrasli. Često čujemo da ljudima stvara nesigurnost to što se pravila stalno mijenjaju i što im se čini da malo vrijede, malo ne vrijede ili da vrijede za neke situacije, a za druge ne. Kad osjetimo koliku zbunjenost to u nama izaziva, možemo samo zamisliti kakvu zbunjenost i nesigurnost osjećaju djeca. I tu im možemo pomoći. Uvijek možemo naći nešto što je dosljedno i konstantno, primjerice roditeljska dostupnost i ljubav, ali čak i vezano za pravila. Dosljedno je pravilo da se ponašamo zdravstveno odgovorno, bez obzira na to što to nekad označava jedno, a nekad drugo ponašanje. Čak i u uvjetima izvan pandemije, ako netko slomi nogu, zdravstveno je odgovorno ponašanje ležanje doma. Ako netko ne slomi nogu, zdravstveno je odgovorno ponašanje kretanje se na svježem zraku. Djeci

možemo povući paralelu s aktualnom situacijom te ukazivati na predvidljive i jasne aspekte života kada je sve oko nas poljuljano.

Mnoga djeca razvila su, razvijaju ili će razviti neke posljedice po mentalno zdravlje od cijele ove situacije. Naravno da se sve što se događa odražava na njihov osjećaj sigurnosti, dobrobiti, na socijalizaciju, učenje... No, iz kliničkog iskustva, teorije i istraživanja mogu vam reći da su djeca u pravilu jako otporna. Također, stručna pomoć i podrška više su dostupne i manje stigmatizirane nego ikad prije. Ne samo da nije sramota potražiti stručnu podršku, nego je i to zdravstveno odgovorno ponašanje. Svim roditeljima koji brinu oko prilagodbe svoje djece, koji uočavaju neke smetnje doživljavanja i ponašanja u djece, koji osjećaju da sami pucaju po šavovima i treba im podrška oko vlastitog mentalnog zdravlja i roditeljstva, poručila bih da iskoriste priliku i što prije ugovore termin kod psihologa ili drugog stručnjaka mentalnog zdravlja. Čimbenik koji najbolje predviđa oporavak djece su upravo odnosi s roditeljima. Mnoge su lekcije koje ćemo svi ponijeti iz korona-priče, a ako je jedna od njih za vašu djecu da ih roditelji vole i podržavaju te da se to ne može promijeniti, čak ni kad se cijeli svijet okrene naglavačke, dobila su mnogo.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA DIPL. SOCIOLOGINJOM IVANKOM BUŠIĆ POVODOM ZAVRŠENOG NATJEČAJA ZA NAJBOLJU KRATKU PRIČU O DOMOVINSKOM RATU KOD SREDNJOŠKOLACA

Mladi ljudi pokazali su da imaju mašte i znanja o Domovinskom ratu

Potaknuti idejom da se očuvaju plemenite vrijednosti Domovinskog rata djelatnici u Ministarstvu branitelja pokrenuli su inicijativu za natječaj i izbor najljepše kratke priče o Domovinskom ratu kod učenika srednjih škola iz cijele Hrvatske. Djeca su na kratko „obula cipele“ ratnika koji su branili svoje domove i napisala odlične priče, a samo njih nekoliko je dobilo i nagrade. To sve bilo je u „režiji“ dipl. sociologinje Ivanke Bušić iz Ministarstva branitelja o kojoj je javnost slabo upoznata. U razgovoru sa portal Akademija Art sa Ivankom Bušić doznat ćemo sve o hvale vrijednom natječaju.

Koju, dakle, funkciju obnašate u Ministarstvu hrvatskih branitelja?

Voditeljica sam Službe za očuvanje i promicanje vrijednosti Domovinskog rata koja se, između ostaloga, bavi izgradnjom spomen-obilježja mjesta masovnih grobnica žrtava iz Domovinskog rata i spomen-obilježja vezanih za najznačajnije pobjede i najveće tragedije u Domovinskom ratu

(Vukovarsko srce u krugu Vukovarske bolnice, Prekinuto djetinjstvo u Slavonskom Brodu, Kocke vedrine u Okučanima i sl.), brine o Memorijalnom groblju žrtava iz Domovinskog rata u Vukovaru, bavi sufinanciranjem izgradnje, postavljanja ili uređenja spomen-obilježja vezanih za ljude i događaje iz Domovinskog rata, sufinanciranjem audiovizualnih djela o Domovinskom ratu (uglavnom dokumentarni filmovi), sufinanciranjem prvog tiska književnih i publicističkih djela o Domovinskom ratu te prijevoda na strani jezik i objave u e-obliku na nekom od specijaliziranih postala za e-knjigu i nizom drugih poslova.

Kako ste došli na ideju da raspisete natječaj za najbolju kratku priču o Domovinskom ratu za srednjoškolce?

Ministarstvo hrvatskih branitelja u svom Strateškom planu ima zacrtane osnovne smjernice i aktivnosti koje se planiraju provesti u određenom razdoblju, među kojima su i javni pozivi i natječaji temeljem kojih sufinanciramo projekte i programe udruga usmjerenih na očuvanje vrijednosti Domovinskog rata. Ideju o provedbi o natječaja za kratku priču o Domovinskom ratu za učenike srednjih škola Ministarstvu je početkom prošle godine izložila Marina Čubrić, profesorica hrvatskog jezika i književnosti. Ideja se činila dobrom te ju je podržao ministar Medved, realizacija je išla iznimno glatko i brzo, a rezultati su nas sve ugodno iznenadili.

Koja je to godina ovakvog natječaja?

Ovogodišnji Javni poziv za dodjelu nagrade za kratku priču o Domovinskom ratu je drugi po redu.

Koliko se radova prijavilo na natječaj?

Prošle smo godine zaprimili ukupno 90 radova u zadanom roku. Dio tih radova nije bio u formi priče, odnosno, bilo je tu eseja, kratkih povijesnih osvrtâ, crtica, pjesama i slično. Ove je godine zaprimljeno 80 radova i uz par iznimki, velika većina srednjoškolaca nam je poslala upravo kratke priče o Domovinskom ratu.

Iz kojih sve gradova se prijavilo učenika?

Naši ovogodišnji natjecatelji, autori kratkih priča o Domovinskom ratu dolaze iz 23 grada u Republici Hrvatskoj i to iz: Daruvara, Davora, Donjeg Miholjca, Dubrovnika, Iloka, Karlovca, Krapina, Križevaca, Novske, Ogulina, Oroslavlja, Osijeka, Požege, Pule, Siska, Splita, Varaždina, Vinkovaca, Virovitice, Zaboka, Zadra, Zagreba i Županje.

Kako je izgledala procedura vrednovanja? Pretpostavljam da su radovi bili pod šifrom...

Radovi se zaprimaju pod šifrom, a u Obrascu prijave dostavlja se podatak o šifri i naslovu rada te ostali podaci potrebni za kasniju komunikaciju s autorima. Kratka priča o Domovinskom ratu, sukladno propozicijama Javnog poziva, treba biti književno ostvarenje na standardnom hrvatskom jeziku ili narječju s područja Republike Hrvatske, koje tematizira posredni, prepričani doživljaj Domovinskog rata (uz navođenje izvora), događaj stvarne ili fikcijske naravi, može obrađivati samo jedan segment Domovinskog rata, ali i Domovinski rat u cijelosti.

Postupak raspodjele kratkih priča među članovima Povjerenstva za vrednovanje ovisi o broju pristiglih radova i rokovima za donošenje ocjene. Kako bi Povjerenstvo za vrednovanje imalo dovoljno vremena za kvalitetno čitanje i vrednovanje, a zbog većeg broja zaprimljenih kratkih priča, organizirali smo čitanje i vrednovanje u više krugova.

Napominjem da konačni poredak ne ovisi samo o broju bodova nego i o argumentima članova Povjerenstva za vrednovanje za svaku kratku priču. Povjerenstvo je o njima razgovaralo na podužoj sjednici, čitalo ulomke, osvrtao se na nijanse koje bi mogle prevagnuti u ocjeni.... zapravo, bilo je vrlo tijesno. Sportskim rječnikom, imali smo fotofinish! Upravo zbog toga smo odlučili, osim prve, druge i pet jednakovrijednih trećih nagrada, dodijeliti i pisano priznanje autorima ostalih pet kratkih priča koje su ušle u zadnji krug.

Tko je sve sjedio u komisiji?

Povjerenstvo za vrednovanje kratkih priča o Domovinskom ratu čine osobe različitih struka kojima su pisanje i jezik u svakodnevnom fokusu: Marina Čubrić, prof., predsjednica te članice odnosno članovi prof. dr. sc. Bernardina Petrović, lingvistica, Snježana Dukić, novinarka, Antonio Gabelić, dramaturg i scenarist, Tomica Bajsić, književnik, Ivana Adlešić Pervan, književnica za djecu, Ivana Haberle, novinarka i urednica te Anita Malenica, novinarka, a moja uloga u Povjerenstvu je uglavnom koordinativna.

Koji su uvjeti bili osim da se ne širi mržnja još navedeni kao prioriteti?

Elementi za vrednovanje kratke priče bili su: tematika jasno vezana uz Domovinski rat, estetska vrijednost priče, uspješnost interpretacije teme, autentičnost prijavljenog rada, jezično-stilska vrijednosti, dok su elementi za eliminaciju iz daljnjeg vrednovanja bili: tematika priče koja niti jednim svojim dijelom ne dotiče Domovinski rat, priča koja nadmašuje propisan broj znakova za dvostruko i više, priča napisana na stranom jeziku, priča za koju se utvrdi da je plagijat (dijelom ili u cijelosti) te priča koja je pisana s porukom nesnošljivosti, mržnje ili diskriminacije.

Jesu li s srednjoškolci pokazali dorasli i zreli tom zadatku?

U potpunosti! Pisati o tako teškoj, bremenitoj i slojevitoj temi, to je zaista ozbiljan i predan rad. A kada to radi mladi čovjek, tinejdžer, onda je to još vrjednije. Ovi mladi ljudi pokazali su da imaju mašte, da imaju znanja o Domovinskom ratu, da znaju pisati o temi koja nije lagana niti lepršava, koja traži puno više od mladenačkog razmišljanja o svrsi i biti vlastitog postojanja, odnosnima u razredu ili novom modnom trendu.... Među prošlogodišnjim i ovogodišnjim natjecateljima ima istinskih talenata, puno je tu potencijala i sigurna sam da neka od tih imena ne gledamo zadnji put potpisana ispod nekog rada. Svakako valja istaknuti ulogu njihovih profesorica i profesora čiji poticaj na pisanje, pohvala, pomoć u uklanjanju nehotičnih pravopisnih pogrešaka mogu itekako pomoći ovim mladim talentima.

Tko je sve ove godine dobio priznanja od učenika?

Ad. 10. Sukladno preporuci Povjerenstva za vrednovanje, ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved odlukom je dodijelio slijedeće nagrade i pisane pohvale:

I. NAGRADA u neto iznosu od 3.000,00 kuna

Rad potpisan zaporkom: „LAJKA34932“

Naslov: „Zbogom, Ljubo“

Autorica: Vilhelmina Lana Krajcer, učenica 1. razreda

Naziv i adresa škole: IV. gimnazija, Žarka Dolinara 9, 10000 Zagreb

Profesorica: Ana Samardžija Lujanac

II. NAGRADA u neto iznosu od 2.000,00 kuna

Rad potpisan zaporkom: „dubrovnik12345“

Naslov: „Krvave vode“

Autorica: Tea Oštrić, učenica 2. b razreda

Naziv i adresa škole: Gimnazija Petra Preradovića, Trg bana Josipa Jelačića 16, 33000 Virovitica

Profesorica: Vera Žužić

III. NAGRADA u neto iznosu od 1.000,00 kuna (pet ravnopravnih nagrada)

Rad potpisan zaporkom: „Rimljanka 23“

Naslov: „Srebrni prsten s bijelim kamenom“

Autorica: Domenika Potnik, učenica 3. razreda

Naziv i adresa škole: Nadbiskupska klasična gimnazija s pravom javnosti, Voćarska 106, 10000 Zagreb

Profesorica: Katarina Škrabo

Rad potpisan zaporkom: „LUCIJA12345“

Naslov: „Rat je ono poslije rata“

Autorica: Lucija Vilić, učenica 2. d razreda

Naziv i adresa škole: II. gimnazija Split, Teslina 10, 21000 Split

Profesorica: Ema Bodrožić – Selak

Rad potpisan zaporkom: „medimlijeko“

Naslov: „Prigušeni koraci prema budućnosti“

Autorica: Katarina Colnago, učenica 2. razreda

Naziv i adresa škole: Nadbiskupska klasična gimnazija s pravom javnosti, Voćarska 106, 10000 Zagreb

Profesorica: Andja Jakovljević

Rad potpisan zaporkom: „1111 PANDA“

Naslov: „Prozor u prošlost“

Autorica: Maja Čalić, učenica 2. razreda

Naziv i adresa škole: Ekonomska i turistička škola, Ivana Gundulića 14, 43500 Daruvar

Profesorica: Lovorka Levak

Rad potpisan zaporkom: „Račinovci“

Naslov: „Uspomena na jednog dječaka“

Autorica: Lorena Filipović, učenica 3. razreda

Naziv i adresa škole: Opća gimnazija Županja, Veliki kraj 42, 32270 Županja

Profesorica: Dubravka Bilić

Svaka pristigla priča otkinula je jedan djelić sudbine i jednu sliku svijeta ratne prošlosti i oblikovala ih za nov književni život. Broj nagrada ove je godine bio premali da bi se odalo priznanje svim učenicama i učenicima koji su napisali zapažene priče. Stoga je još pet priča pisano pohvaljeno:

Rad potpisan zaporkom: „12345 Slovo“

Naslov: „Slovo na papiru“

Autorica: Rea Matoković, učenica 3. k razreda

Naziv i adresa škole: Ekonomska škola Požega, Osječka 33, 34000 Požega

Profesorica: Marija Šag Sadilek

Rad potpisan zaporkom: „ALJZIJJE28“

Naslov: „Glas šutnje“

Autor: Toni Krolo, učenik 4. razreda

Naziv i adresa škole: Nadbiskupska klasična gimnazija „Don Frane Bulić“, Zrinsko-frankopanska 19, 21000 Split

Profesor: Vedran Torić

Rad potpisan zaporkom: „MAMA4444“

Naslov: „Misa“

Autorica: Amalija Danjek, učenica 3. f razreda

Naziv i adresa škole: III. gimnazija Zagreb, Kušlanova 52, 10000 Zagreb

Profesorica: Maja Ilić

Rad potpisan zaporkom: „0503002“

Naslov: „Rastanak“

Autorica: Kristina Vlašić, učenica 4. razreda

Naziv i adresa škole: Biskupijska klasična gimnazija Ruđera Boškovića Dubrovnik, Poljana R. Boškovića, 20000 Dubrovnik

Profesor/ica: nije navedeno

Rad potpisan zaporkom: „Charles Baudelaire“

Naslov: „Dolor, doloris, m.“

Autorica: Marijana Bošnjak, učenica 3. razreda

Naziv i adresa škole: Srednja škola Ilok, Matije Gupca 168, 32236 Ilok

Profesorica: Ines Kraljević

Kako će se dalje razvijati ovaj projekt?

Javni poziv za dodjelu nagrade za kratku priču o Domovinskom ratu ima sve uvjete da se nastavi provoditi i u slijedećim godinama. Njegova provedba nije zahtjevna niti skupa, a njegovi učinci su vrlo opipljivi i pozitivni. Prvonagrađenu priču „Zbogom Ljubo“ poslala nam je učenica I. razreda gimnazije; prema neformalnim informacijama, napisana je nakon prošlogodišnjeg dvodnevne izvanučioničke nastave učenika osmih razreda osnovnih škola u Javnoj ustanovi Memorijalni centar Domovinskog rat u Vukovaru.

Jeste li zadovoljni sa poznavanjem javnosti o ovom hvale vrijednom projektu? Da li dovoljan broj naših ljudi zna o tome, naime?

Ne mogu objektivno suditi o tome. Dvogodišnje razdoblje je možda prekratko za veću prisutnost u javnosti, ali, reakcije su uglavnom pozitivne. Ali mogu istaknuti da smo zadovoljni odazivom učenika. Zahvaljujemo portalu skole.hr i svima drugim portalima koji su prenijeli informaciju o raspisanom Javnom pozivu. Sigurna sam da će najbolji radovi naći svoj put do čitatelja, pogotovo kada budu, vjerujem slijedeće godine, objavljeni u Zbirci kratkih priča o Domovinskom ratu koju pripremamo u suradnji s Ministarstvom obrane.

Možete li priču koja je osvojila prvo mjesto u cijelosti objaviti uz svoje odgovore tako da bude na našem portalu?

Kratke priče o Domovinskom ratu, nagrađene i pohvaljene, objavljene na mrežnoj stranici Ministarstva hrvatskih branitelja i moguće ih je pročitati na [linku](#).

O čemu su đaci najviše pisali? O prijateljstvu u ratu, o razaranju, ili nešto treće ...

Teško je precizno izdvojiti, ali, česta tema je podrum. Podrum kao mjesto utočišta ili podrum kao mjesto stradavanja. Nezaobilazna tema je prijateljstvo u svim svojim, ponekad iznenađujućim oblicima. Smrt glavnih junaka također je čest motiv u pričama, najčešće ispričane u trećem licu ali, imamo i autore koji su napisali zapažene priče u prvom licu. I naravno, uz hrvatske branitelje kao nezaobilazne junake, stradanje djece i mladih u ratu je vrlo čest motiv priča. U nekim su pričama zabilježeni, odnosno prepričani stvarni doživljaji poznanika, roditelja, susjeda... Uglavnom, pisali su o raznim temama, a svojim su radovima nadmašili očekivanja.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S OPERNOM PJEVAČICOM BARBAROM SUHODOLČAN, POVODOM IZLASKA PRVOG POP SINGLA

Ne bih voljela žaliti za stvarima koje nisam napravila

Popularna kćerka još popularnijeg oca Barbara Suhodolčan ili “mali Rajko” kako joj govore poznanici i prijatelji diplomirala je pjevanje na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, u klasi prof. Lidije Horvat-Dunjko. Po zanimanju je operna pjevačica i pjevanje je manje više to čime se bavi. Od 2019. godine ima status samostalne umjetnice pri HZSU kao koncertna pjevačica klasične glazbe. Za Male ženske razgovore srdačno je odškrinula vrata svojega svijeta i progovorila o svojim privatnim stvarima jednako kao i o svojoj profesiji. Na vama je samo da uzmete šalicu vrućeg čaja u ruke i zavirite u njezin svijet.

Kako je to biti kćerka popularnog oca?

Ja svog tatu naprosto obožavam. On mi je prijatelj, mentor, savjetnik, potpora i baš pravi tata. Puno mi je pomogao na mom glazbenom putu. Ljudi često prepoznaju oca u mom prezimenu i na to sam baš ponosna, jer znam koliko je toga u životu postigao svojim radom i talentom. Često me prijatelji i obitelj znaju iz milja zvati “mali Rajko”. Ne znam tko više cvate od ponosa u tom trenutku, tata ili ja!

Idemo na profesiju: U kojoj ste uložili debitirali?

Prvu pravu veliku opernu ulogu imala sam 2017. godine u Verdijevoj operi "I masnadieri" kao Amalia, u Suzhou Culture Centre-u u Kini. Iste godine debitirala sam i u rock – operi "Gubec – beg" kao Jana u Lisinskom.

Pjevali ste u Kninu na Dan oluje...

U Kninu sam pjevala himnu ujutro u protokolarnom dijelu, na podizanju zastave. Isti dan navečer smo imali koncert domoljubnih pjesama s Orkestrom Hrvatske ratne mornarice na Kninskoj tvrđavi. Nisam imala tremu, ali sam doista bila uzbuđena i presretna što sam dio takvog velikog događaja.

Koju glazbu kod kuće, privatno slušate?

Jako volim tridesete i četrdesete, pogotovo francuske šansone. Ali, slušam svašta, baš svašta. Od onog što je na Billboardu, preko filmske glazbe, klasične glazbe od renesanse do danas, sve do narodne i folklorne glazbe. Smatram da bi svaki glazbenik, kako bi poznao glazbu i o njoj mogao raspravljati, trebao imati širok opseg glazbenog znanja u svim žanrovskim smjerovima.

Što Vama znači glazba?

Meni je glazba, a posebice pjevanje najveća ljubav i strast u životu. Obožavam pozornicu i sve što ona nosi. Znam da je klišej, ali doista ne bih mogla živjeti bez glazbe. S njom sam rasla i s njom sam odrasla, glazba mi je sve.

Koji su Vam profesionalni planovi za bližu budućnost?

Većina koncerata i turneja koji su bili zakazani za 2020., odgođeni su mi za 2021. godinu. Zasad to još sve ide, odnosno trebalo bi ići u proljeće 2021., počelo bi malom koncertnom turnejom u Americi – u Washingtonu i New Yorku, nakon čega bih pri povratku trebala održati koncert u Stuttgartu. Planirala sam koncerte i u Lijepoj našoj, svakako u Zagorju i Zagrebu. Spremam jedan veliki projekt koji bi trebao ići u Jazz i Cabaret Klubu Kontesa, čemu se iznimno radujem. Uskoro ću objaviti i svoj prvi pop singl, tako da je i to još jedan moj novi put.

Kako provodite dane u koroni?

Spremam programe, odrađujem probe, vježbam pjevanje. Sve ono za što baš i nisam imala vremena kroz godinu zbog obaveza, sad konačno mogu nadoknaditi, a ujedno se i ozbiljno pripremiti za nadolazeće projekte.

Kako inače usklađujete privatne i poslovne obaveze?

Pa zapravo vrlo dobro. Volim svoj posao i volim to što radim, tako da kad kažem da posao nosim doma, nosim ga s radošću. Puno puta sam propustila neke događaje zbog obaveza, ali nije mi žao. U slučaju da moram propustiti obiteljsko druženje, uglavnom nađem način da se već nekako pojavim. Nakon koncerta, umorna, pospana, ja ću doći. Obitelj mi je vrlo važna stavka u životu.

Volite li čitati knjige i koje?

Volim čitati duhovne i pustolovne knjige, pogotovo klasike poput Alkemičara ili Lovca u žitu. Volim i ljubavne romane i novele, mislim da sam preko deset puta pročitala Mostove okruga Madison.

Vaš moto u životu?

Vodim se mišlju da u životu uvijek moraš napraviti ono što želiš i osjećaš. Možda to u tom trenutku nije najpametnija odluka, ali je tvoja i uvijek ćeš znati da je to nešto što si u datom trenutku želio. Ne bih voljela žaliti za stvarima koje nisam napravila.

Do kojih vrijednosti najviše držite?

Do svoje obitelji. Oni su moj najveći oslonac, najveća podrška, ali i moje utočište i ljubavno gnijezdo kad mi je teško.

Gdje biste žarko željeli nastupati?

Uh, nema gdje ne bih! Tu su naravno Scala i Met, ali i Bečka državna opera i pariška opera Garnier. Izuzetno mi se sviđaju open air koncerti. Jednom sam već pjevala na Zagreb Classic-u, nadam se da ću opet. Nikad do sad nisam još pjevala na Dubrovačkim ljetnim igrama, pa eto, to bi bilo lijepo.

Koja Vam je najdraža pjesma?

Jako teško pitanje! Kad sam u inozemstvu uvijek plačem na "Suzu za zagorske brege". Kad sam doma, sanjam

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA PJESNIKINJOM KRISTINOM KOREN KUDELIĆ

Svaka emocija nađe način da bude izgovorena kroz poeziju

Kao da ju je rođenje u malom pitoresknom selu Jalševcu u blizini Čučerja odredilo za cijeli život. Najprije je zavoљjela bilje i cvijeće i dugi niz nakon studiranja na Agronomskom fakultetu bavila se cvjećarstvom. Danas vodi izdavačku kuću, na Filozofskom fakultetu pohađa tečajeve hrvatskog i španjolskog jezika i... piše. I ne prestaje. Za Male ženske razgovore spisateljica Kristina Koren Kudelić govorila je bez zadržke o svojem pjesničkom stvaralaštvu i o književnosti i umjetnosti općenito. Pa, zavirimo zajedno u ovaj rijedak književni herbarij.

Gdje radite?

Moj san je oduvijek bio raditi s knjigama i biti ponosna vlasnica nekoliko tisuća knjiga. Danas u svojoj osobnoj biblioteci imam oko 1500 knjiga.

Kada su me 2018. pozvali da radim kao knjižničarka u HKD Braće Radića, bez oklijevanja sam pristala. Tu sam stekla znanje knjižničarke. Danas sam zaposlena u Izdavačkoj kući Diligo liber, čija sam vlasnica zajedno sa svojim mužem. Lektoriram i uređujem knjige. Moj muž samo slijedi moj san i ne

dozvoljava mi da prestanem sanjati. Na tom području imam iskustva, jer sam taj posao počela raditi prije 8 godina.

Kada ste počeli pisati?

Ja bih rekla, oduvijek. Zaljubila sam se u poeziju i u lijepu pisanu riječ još u ranoj dobi. Od tada se izražavam literarno, kroz poeziju i stihove, i rekla bih, svakim danom se trudim usavršavati svoje talente i učiti svaki dan od tada. U osnovnoj školi bih umjesto zadanog sastavka napisala pjesmu. A hrvatski sam uvijek imala odlične ocjene. Nastavila sam pisati i u srednjoj, što se tadašnjoj profesorici svidjelo, pa me pozvala da budem urednica školskog časopisa kojem smo tada svi zajedno dali ime „Izidor“. Još uvijek postoji i živi taj časopis. Drago mi je da sam bila osnivač tog časopisa. Mogu slobodno reći, da sam imala izvrsne profesorice koje su me poticale na pisanje i radu na poeziji, nikad me nisu kritizirale, jer sigurno moj put ne bi išao ovim smjerom.

Koliko knjiga imate izdatih do sada i koje sve?

Uskoro objavljujem petnaestu zbirku poezije, „Žena od soli“ koju planiram promovirati na ovogodišnjem Interliberu. U tisku je i roman „Savršena laž“ koji sam napisala u roku četrnaest dana za vrijeme ove pandemije. Taj se roman prevodi na engleski jezik. Do sada je dobio pozitivne kritike, a vidjet ćemo što će reći i ostali čitatelji.

Objavljujem od 2013. godine, do sada sam objavila:

2013.g. – U sjeni izgubljenog vremena / poezija

2014.g. – Kada tuga zavlada tišinom / poezija

2014.g. – Pogled zaljubljene žene / poezija

2014.g. – Zalutala u magli / poezija

2015.g. – Evo me, moj Gospodine / duhovna poezija

2015.g. – Pokidane niti / poezija

2016.g. – Gabriellina tajna / roman

2017.g. – Zagrljaj umirućeg leptira / poezija

2017.g. – U mislima s Isusom / duhovna poezija

2017.g. – Zauvijek, ti i ja / zajednička zbirka poezije sa suprugom Ivicom Kudelić

2018.g. – Srela sam te / roman

2018.g. – Izgubljeni snjegović / dječja oslikana poezija

2019.g. – Dopustite mi da se predstavim / poezija

Naravno, planiram još puno toga dati od sebe i iz sebe.

Kakvu poeziju pišete? Ljubavnu, pejzažnu, duhovnu ili...?

Najčešće pišem ljubavnu i duhovnu (kršćansku). I jako nas je malo koji pišemo tu vrstu poezije. Još davne 1995. moje duhovne pjesme objavljene su u našem župnom listu na zahtjev tadašnjeg župnika Dragutina Šarca. Kad je on otišao iz župe, na žalost prestao se uređivati župni list. Pišem i dječju

poeziju, za naše najmlađe. Vjerujem da ću i slikovnicu „Izgubljeni snjegović“ uskoro uspjeti promovirati.

Što je za Vas poezija?

Jednostavno, moje emocije. Svaka emocija nađe način da bude izgovorena kroz poeziju. Poezija je za mene kraljica. Pišem i prozu, ali opet ću se vratiti poeziji. Kroz poeziju izrazim sve ono što me boli, svu tugu,... Izrazim svoje osjećaje ma kakvi god oni bili. Sretni, veseli,... većinom su tužni.

Pišete i prozu. Izdali ste nekoliko romana, zar ne? Što Vam znači proza?

Pišem prozu. Završila sam i tečaj za kreativno pisanje 2015. kod Milane Vuković Runjić, i tada sam objavila svoj prvi roman koji sam pisala sa svojih 14 godina, „Gabriellina tajna“. Taj sam roman predstavila i na sajmu u Beogradu, bio je najčitaniji u 2016. i prošle godine predstavljen na IL.

Nakon njega „Srela sam te“ koji još nisam promovirala, ali nadam se da ću i to uskoro, njega sam također predstavila na IL prošle godine. Sad ovaj treći roman „Savršena laž“ koji je potpuno druge tematike od prethodnih, nadam se da će biti promoviran na ovogodišnjem IL, i čitaniji od „Gabrielle“. (ne znam zašto vjerujem u to, valjda zbog tematike)

Teže je pisati roman nego poeziju. Tu se mora paziti na svaki detalj, na uloge, na događaje,... puno je teže pisati prozu nego poeziju. Ali kako ja stvarno jako puno volim čitati, i pamtim detalje, pa ne trebam posebno zapisivati što sam opisala u romanu a što nisam. I naravno, opet malo „predahnem“ uz poeziju.

Da li pišete za djecu?

Da, pišem. Moja slikovnica „Izgubljeni snjegović“ je za djecu predškolskog uzrasta. A i surađivala sam sa školskim časopisom „Čarobna frula“ na Savici, gdje trenutno živim. To mi je bilo jedno lijepo iskustvo.

Koje ste godište? Kada ste rođeni?

Rođena sam 28. srpnja (uskoro punim 42 godine) jednog toplog dana davne 1978. godine. I divim se svojim godinama i iskustvu koje imam iza sebe. Također, u kratko vrijeme postigla sam puno, kako na poslovnom i privatnom planu, tako i na duhovnom.

Imate li potporu obitelji? Što Vam to znači?

Hvala Bogu, imam. Moram priznati da sam jako dugo šutjela i nisam nikome govorila „da ja pišem pjesme“. Uvijek sam imala neki strah od ismijavanja. Sve svoje pjesme čuvala sam u bilježnici, dok nije došlo vrijeme da budu i otkrivene. Znam da su moji roditelji tada bili posebno ponosni na mene. I jako puno mi to znači. Nikad mi nisu prigovorili niti me pokušavali odmaknuti od toga. Sjećam se kad sam se kako klinka zatvorila u sobu i pisala. Jedva sam dočekala kraj školske godine i ljeto, kako bih mogla samo pisati i pisati... i pisati... Mama bi mi znala reći „da živim u nekom svom ružičastom svijetu“ ali nije mi branila. Ne znam što bih da je to sve išlo drugačijm slijedom.

Izdali ste jednu zbirku sa svojim suprugom. O čemu je riječ?

Zbirka „Zauvijek ti i ja“ je zbirka koja je nastala sasvim slučajno, a ustvari i nije slučajno. Ništa nije slučajno. To su pjesme koje smo pisali jedno drugom, on meni a ja njemu. Ja sam uredila zbirku i to je ustvari bilo iznenađenje njemu za Božić, nije imao pojma da sam tiskala zbirku s našim pjesmama.

Odakle crpите inspiraciju?

Inspiraciju crpim iz svog života. Moj život i iskustvo je nepresušan izvor.

Danas bez straha mogu reći da sam više od 20 godina svog života bila zlostavljana, i svako iskustvo koje sam doživjela samo me ojačalo. Zaista sam prošla jako puno u životu, ali nisam jedna od onih koje će glasno tražiti „neka svoja prava“ i vikati da svi čuju. Nametati se drugima, tražiti sažaljenje. Ne. Ja sam jedna od onih koja u svom miru i tišini pronalazi i crpi snagu upravo iz svega proživljenoga i nastavlja dalje, jača i pametnija. Ona koja ostavlja sve to iza sebe i ...oprašta.

Koje životne vrijednosti njegujete?

Vjerujem da svatko od nas ima svoje iskustvo i svi smo tu da bi nešto naučili. Svaka osoba ima svoje unutarnje vrijednosti prema kojima živi. Ponekad one znaju olakšati život, a ponekad i otežati. Ima i onih koji unatoč iskustvu, otežavaju život drugima, ne znam iz kojih razloga. Izbjegavam takve ljude.

Međusobno razumijevanje, odgovornost prema svemu (sebi, drugima), poštovanje i iskrenost (što ljudi jako teško prihvaćaju), zahvalnost, nesebičnost, empatija, pravednost, skromnost, velikodušnost i najvažnije od svega – oprost.

Uvijek osobno pazim; ako sam na tlu, otresem se i podignem, a ako sam previsoko spustim se na koljena. Tu leži i poniznost. A malo tko ju ima.

Imate li nagrade za svoj književni rad?

Uvijek sam se rado odazvala na međunarodna razna natjecanja, pa sam bila jako iznenađena kada sam 2014. godine osvojila prvo mjesto i žirija i publike u velikom balkanskom natjecanju Mili Dueli. Kasnije sam dobila još neka priznanja, ali sva su priznanja iz Srbije, Bosne i Hercegovine, na žalost, ni jedno iz Hrvatske.

Što nam novoga pripremate za blisku budućnost od poezije ili proze?

Pripremam roman, još mu ne znam ime ali tematika slična mom trećem romanu, pripremam zbirku poezije „Adamova kći“, pa zbirku duhovne poezije „Znam da me poznaješ“ i „Puer Dei“, nastale za vrijeme mojih duhovnih vježbi Svetog Ignacija, i još jedan roman „Nikome ni riječ“ u kojem sam opisala svoja vlastita životna iskustva. Taj roman pišem već jako dugo i čekam pravi trenutak za objavu.

Do kada ćete pisati?

Vjerojatno dok dišem. Ako ne pišem, imam osjećaj da umirem.

Koje pjesnike volite čitati?

Volim domaće autore, svaki od njih piše i izražava se na svoj način. Ima i onih instant pjesnika, ali za sto godina znat ćemo tko je kvalitetan a tko kvantitetan. Posjedujem jako puno knjiga naših autora i neću izdvajati nikog posebno.

A koji su Vam pjesnici uzor?

Odrasla sam uz Cesarića, Vesnu Parun (koju sam čak i poznavala jer smo jedno vrijeme živjele u istom kvartu), Ivanu Brlić Mažuranić, Silvije Strahimir Kranjčević. Naravno neizostavna Zagorka. I rado ću napomenuti meni najdražu autoricu romana Danielle Steel koja me tako dodirne, ne zbog tematike koju piše (iako piše i opisuje životna iskustva) već me fascinira njena predanost poslu. Ta žena napiše po pet romana mjesečno!? Ona mi je itekako veliki uzor.

Da li se po Vašem mišljenju dovoljno kod nas čita poezija ili proza?

Kako pratim dosta „našu scenu“, rekla bih da se jako prodaje erotika, erotski romani. To primijećujem i osobno znam da će netko radije posegnuti za time nego za nekom dobrom dramom. Na žalost, rijetko tko čita poeziju. To su moja vlastita iskustva, možda netko ima drugačija. Mene samo smeta što poezija nema tu zasluženu titulu koju bi trebala imati, a to je Kraljica književnosti. Jer nitko ju kao takvu ne tretira.

IZGUBLJENI TROFEJ

Hoće li biti dovoljno
ovo što je ostalo od naše ljubavi?
Ove mrve bez strasti i nježnosti?
Dva sitna zrna tuge?

Možda
Jednom...
Kada se sve loše zaboravi
i kada spakiramo ponos
u kofere svojih predrasuda...
Možda tada...

Možda ćeš poželjeti vratiti
jednom davno izgubljeni trofej
ali ja neću imati snage
kao nekada

Možda jednom
opet poželiš okus mojih usana
i jutra s mirisima tropskog voća

Možda
jednom...

Kada otjeramo ovu tugu u srcima
što tako grčevito čuva naša nevina samoća.

Hoće li biti dovoljno sve ovo
što smo odbacili zbog slabosti?

Hoće li biti dovoljno za opstanak?

PREDRAČUN ZA SREĆU

Mogao si ujutru
prije nego zora svane
prstima proći kroz moju kosu
dodirnuti misli uzbrukane

Ali nisi...

Mogao si u očima
pročitati svaku neispunjenu želju
pozdraviti usnule usne
prepustiti se htijenju

Ali nisi...

A ja sam
samo zatvorila oči
u nadi da se sutra ista želja rodi
očekujem od tebe previše
i uvijek se isto dogodi

I opet ću tako svakoga dana
tražiti predračun za sreću
voljeti
čekati...

Moliti za mrvu?
Od sutra
ne, vjeruj mi
neću

SAHRANILA SAM TE

Večeras sam te
jedini

sahranila u svojim suzama
i posljednji puta ispratila s tobom noći

Večeras sam shvatila
kako ljubav nema vijeka
i da sve što je prošlo
više nikad neće doći...

Ispratila sam te uz harfe,
uz zvukove truba
i nemili plač srca svoga

Večeras sam, jedini
posljednji puta čula zvukove bola
i pokupila ostatke razbijenoga

Sahranila sam te
duboko u sebi oplakivala tugu
i osluškivala pjev ptice što 'm're

Posljednji puta odala ti počast
nasmiješila se,
jer hrabri prežive, zar ne?

MALI ŽENSKI RAZGOVORI POVODOM PREMIJERE "GRUNTOVČANA" S DRAMSKOM UMJETNICOM MIRELOM VIDEK HRANJEC

Regicu je prekrasno živjeti na sceni

Nakon više od 50 godina od kako je na malim ekranima emitirana humoristična serija „Gruntovčani“ i briljantno odigranih uloga Regice i Dudeka koji su osvojili publiku diljem ondašnje države u Kerempuhu u Zagrebu je 8. ožujka premijerno izvedena predstava „Gruntovčani“. Kako je ulogu Regice dramska umjetnice Smiljka Bencet iznjela na svojim leđima uvjerljivo i vjerodostojno sa puno energije, nakon što je bila proglašena za glumicu prošlog stoljeća stigle su nove generacije koje su na daskama koje život znače uprizarili ovu nendmašnu seriju. Novu Regicu je odigrala u predstavi dramska umjetnica Mirela Videk Hranjec koja je završila glumu u klasi Ivica Boban u Zagrebu, a debitirala je u predstavi „O prijateljstvu“ redatelja Saše Božića i na Dubrovačkim ljetnim igrama u predstavi „Glasi iz planine“. O tome kako se snašla u ulozi legendarne Regice razgovarali smo sa mladom glumicom za portal Akademija Art kao i o njezinim ostalim profesionalnim planovima.

Kako ste Vi doživjeli lik Regice u Gruntovčanima?

Doživjela sam ju kao glasnu, poštenu i jaku ženu koja čvrsto stoji na zemlji, koja je motor njihove male obitelji. Kao ženu ratnicu ako to tako mogu ukratko objasniti.

Koliko ste se dugo spremali za tu ulogu?

Spremala sam se dva mjeseca.

Kako ste se spremali za tu ulogu?

Spremala sam se iščitavanjem teksta, promišljanjem o akcijama i reakcijama lika, radila na odnosima spram Dudeka i babice te ponajviše spram Cinobera i Presvetlog.

Kako ste doživjeli prvu Regicu odnosno glumicu Smiljku Bencet u toj ulozi?

Gospođa Bencet stvarno je napravila prekrasnu ulogu za koju svaki puta kada ju gledam imam samo riječi divljenja i hvale.

Tko Vam je partner u predstavi odnosno Dudek?

U predstavi Dudeka igra kolega Matija Šakoronja.

Imate li kakav zanimljiv štiklec sa proba sa kojim glumcem ili glumicom ili ostalim sudionicima u stvaranju predstave?

Hjoooooj, kada bih počela pisati ne bih se mogla zaustaviti, ali eto, samo da znate bilo je prezabavno, prešašavo, ali toplo i iskreno, točno tako kakva i je predstava danas.

Kako je premijera Gruntovčana u Kerempuhu prošla?

Premijera "Gruntovčana" bila je 08. 03., i prošla je fantastično.

Kojim kajkavskim dijalektom govorite u predstavi? Zagorskim ili podravskim?

U predstavi govorimo podravskim narječjem, točnije govorimo kerstnerovskim jezikom koji se govori u selu Gruntovec, kako je i sam Kerstner rekao kada su ga pitali kojim jezikom glumci govore u seriji. Naš je jezik prilagođen za scenu, ali se u pravilu ne razlikuje od originala.

Je li doista kajkavski podesan za šmajhlanje?

Hehehe, naravno. kajkavski je prekrasan jezik, tako topao, dubok i bajkovit, pruža i nosi sa sobom puno mogućnosti. A glumiti na kajkavskom je nešto prekrasno.

Što očekujete od ove predstave? Veću gledanost od serije, ili?

Iskreno, ništa ne očekujem, ali se itekako nadam. Svi smo predano radili i dali najbolje od sebe kako bismo ispunili razinu zadatka. Publika nas je dobro prihvatila, tako da mislim da ćemo u tome i uspjeti...

Koji su Vam profesionalni planovi za ubuduće?

Imam svakakvih planova, ali trenutno o njima ne mogu govoriti, još je prerano.

Kako ste se osjećali pripremajući se za lik Regice?

Osjećala sam se prekrasno, i dok sam ju pripremala i dok ju igram. Regica je uistinu prekrasno napisan lik, pun emocija koje čekaju da eruptiraju, britak jezik na van, a toplo srce koje kroz ušice pokazuje svoju toplinu. Doista ju je prekrasno živjeti na sceni.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA SVEUČILIŠNOM PROFESORICOM I PREVODITELJICOM MARIJANOM BIJELIĆ

Odurni su mi sveprisutni cinizam i korupcija u najširem smislu, koji su međusobno povezani

Rođena Dubrovčanka koja radi kao docentica za južnoslavenske jezike i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu prof.dr.sc. Marijanu Bijelić imamo priliku gledati u emisiji Peti dan na HRT-u. Za Male ženske razgovore prof. Marijana Bijelić je progovorila o svojem TV angažmanu, svojem pozivu i svojim vrijednostima do kojih drži u životu. Pa, malo zavirite dok vani kiša nemilice lije. Ovo je baš prikladno štivo za sve one koje vole čitati “kritiku” na račun našeg i šireg društva u kojem živimo od pozvanih i priznatih autoriteta.

Kako ste se našli u emisiji 5. dan?

Angažman u emisiji Peti dan mi je ponudila urednica Gabrijele Perišić, a ona ima svoje metode odabira sudionika. Mislim da su me preporučili neki poznati ljudi i da je odgledala neke moje ranije javne nastupe te mi je odlučila dati priliku da sudjelujem u Petom danu na čemu sam zahvalna jer je sudjelovanje u takvoj emisiji višestruko zanimljivo i korisno iskustvo.

Kako se pripremate za tu emisiju?

Nekoliko dana prije emisije se dogovaramo o temama i nakon toga krećem sa prikupljanjem informacija i promišljanjem. Mislim da je važno informirati se iz različitih (i ideološki suprotstavljenih) izvora i promisliti kako bih stvorila vlastiti stav koji mogu javno braniti. Naravno, većina tema je sudionicima donekle poznata i prije samog odabira i tu unaprijed imam neki stav, ali dodatno informiranje i promišljanje i preispitivanje vlastitog stava je potrebno prije javnog nastupa.

Prevodite i s bugarskog?

Da, kad imam prilike, prevodim različite stvari – od poslovnih ugovora, televizijskih emisija do poezije.

Kakav je posao prevoditelja?

To jako ovisi o vrsti prijevoda i o tome kako radite – kao samostalni prevoditelj ili u nekoj instituciji. Meni prevođenje nije glavno zanimanje i ekonomski ne ovisim o njemu. Mislim da je ljudima koji ovise o poslu prevođenja dosta teško jer je vrlo često teško naručitelje natjerati da vam plate, posao je nesiguran, nestabilan, a i cijena prijevoda je obično niska s obzirom na nužan stupanj obrazovanja i uloženo vrijeme i trud. Drugi problem je taj što naručitelji nerijetko imaju svoje nestručne ideje o jeziku i nameću ih prevoditeljima koji su puno bolje upoznati s problemom.

Što Vas najviše smeta u našem društvu?

To je vrlo općenito pitanje. Muči me osjećaj besmisla koji je vezan za nefunkcionalnost društva u aspektima koje smatram bitnima. Čovjek je jako društveno uvjetovano biće i mnoge bitne stvari ne može ostvariti sam kako dominantna, ekstremno individualistička ideologija, propovijeda i kao što oni uvjereni u to da su sami zaslužni za svoj uspjeh i u svoju neranjivost misle. Odurni su mi sveprisutni cinizam i korupcija u najširem smislu, koji su međusobno povezani, kao i nasilje i neopravdane hijerarhije u smislu sustavne diskriminacije, podčinjavanja i eksploatacije ljudi.

A u svijetu?

Hrvatska je dio svijeta i problemi prisutni kod nas su prisutni i u svijetu samo na još većoj skali u smislu da relativno pristojan standard dobrog dijela stanovnika bogatih zemalja ovisi o ekstremnoj eksploataciji onih koji su u startu isključeni iz tog društva kao i o sistemskom nasilju koje tu eksploataciju osigurava.

Kakvu Hrvatsku biste željeli za svoju djecu?

Nemam svoju djecu, ali svoj bih djeci željela da žive u svijetu boljem od ovog danas i da se mogu nadati još boljem za vlastitu djecu. Uglavnom, željela bih da se obnovi i realizira mogućnost progresa.

Do kojih vrijednosti držite u svojem životu?

To je opet vrlo općenito pitanje. Nisam preplaćena na jedan ideološki ili religijski nauk, mislim da se i pozitivne i vrlo problematične vrijednosti mogu naći na različitim mjestima. Jedina ideološka etiketa koju prihvaćam je radikalni feminizam pri čemu pod radikalnim ne mislim da ekstremizam i nasilje, nego na zahvaćanje problema u korijenu. Mislim da su neopravdani hijerarhijski odnosi među ljudima u smislu podrazumijevane ideje da su nečija dobrobit, patnja i interesi važniji od interesa drugih te da jači imaju pravo svoj interes nametnuti drugima u korijenu većine društvenih problema. Znam da mnogi na prvu to ne bi povezali s feminizmom, nego možda s nekim općenitim humanizmom, međutim, smatram da je hijerarhijski odnos između muškaraca i žena temelj svim ostalim neopravdanim društvenim hijerarhijama i da je eksploatacija reproduktivnih sposobnosti i neplaćenog rada žena temelj ekonomskog sistema kakav imamo. Smatram da društvo treba biti organizirano upravo oko osiguravanja potpune reproduktivne, seksualne i tjelesne autonomije žena pri čemu je nužno priznati i nagraditi sav rad koji žene obavljaju.

Vaš moto u životu?

Teško mi se sjetiti nekog mota koji ne bi bio previše sarkastičan.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Budući da radim posao koji volim i koji zahtijeva puno čitanja, granica između posla i slobodnog vremena mi je vrlo porozna jer, kad sam kući, najčešće čitam nešto što ima veze s poslom kojim se bavim ili se na drugi način informiram o temama vezanim za sudjelovanje u Petom danu, aktivizam i drugim stvarima koje me zanimaju. Naravno, volim se i družiti, izaći, prošetati ili se naprosto opustiti i gledati kroz prozor.

Volite li čitati i što sve?

Volim čitati književnost i humanističku znanstvenu literaturu raznih područja kojima se na neki način bavim. Najveći dio vremena zapravo čitam.

Kako usklađujete poslovne i privatne obaveze?

Ovo je tipično pitanje koje se postavlja ženama čime se jasno ukazuje na ideološku podjelu privatnog i javnog pri čemu se „privatne obaveze“ neopravdano ne smatraju poslom nego nekim privatnim problemom i osobnom odlukom žena, a ne ogromnom količinom rada o kojem čitava ekonomija zapravo ovisi. Čitav postojeći ekonomski sistem parazitira na neplaćenom radu žena. I „privatne obaveze“, odnosno neplaćeni i nepriznati kućanski i skrbni rad, jest rad. Ja sam toliko privilegirana da sam mogla donijeti i realizirati odluku o načinu života u kojem nemam puno „privatnih obaveza“, a usklađivanje izgleda tako da kad imam previše poslovnih obaveza, ne radim skoro ništa drugo.

Što Vas posebno „zagolica“ u emisiji Peti dan? Je li cilj te emisije raspravljanje ili pronalaženje zajedničkog jezika i rješenje dilema i problematike o kojoj se diskutira?

Sam format diskusije je nešto što privlači ljude. Prije bilo kakvih javnih nastupa često sam se u svojoj dnevnoj sobi „svađala“ s ljudima na ekranu, a sada imam priliku to raditi direktno u televizijskim

emisijama. Drago mi je da mogu javno iznijeti vlastiti stav i zastupati stvari u koje vjerujem i da se mogu pri tome na kvalitetan način suočiti s drugačijim stavovima. Najbolje se osjećam kada u emisiji izađemo iz zadanih i očekivanih ideoloških obrazaca i stvorimo neku novu perspektivu.

Da se još jednom rodite što biste voljeli biti?

Zadovoljna sam onim što jesam, premda ima puno zanimljivih stvari kojima se čovjek ne stigne baviti u jednom životu. Kako god, mislim da ne bih mogla biti netko drugi.

Jeste li izdali koju knjigu? I koliko?

Izdala sam knjigu Pregled bugarske poezije 19. i 20. stoljeća.

Što nam novoga pripremate u bližoj budućnosti?

Usljed zaoštrenih rasprava o rodu, koji kao termin i koncept postaje sve problematičniji, pišem knjigu o rodu i modernizmu u južnoslavenskim književnostima.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA PJESNIKINJOM, KNJIŽEVNICOM, PROF. BRANKOM GRAKALIĆ

Obitelj i kućna atmosfera su začini sigurnosti za cijeli život

Pred nama je jedan vrlo bogat i raznovrstan život koji se preljevao preko granica „lijepe naše“. Redci koje ćete čitati sa zanimanjem redci su profesorice klavira Branke Grakalić i pjesnikinje koja je napisala 3 tisuće pjesama, koja i u mirovini ne miruje iako je bacila svoje sidro i skrasila se u pitomoj Istri u Medulinu. Prof. Branka Grakalić piše na čakavskom i kajkavskom dijalektu uz standardni hrvatski književni jezik, piše za djecu, uz to blage je naravi i pitome čudi koja sve može tolerirati. Prava Istrijanka iako je rođena u Beogradu. No, prepustimo neka o svojem stvaralaštvu, o svojem životu progovori sama prof. Branka Grakalić, kud plovi ovaj brod, zavirimo i otkrit ćemo da plovi u toplu i sigurnu luku.

Gdje ste rođeni?

Rođena sam pod imenom Branka Grakalić u teškim vremenima poslije rata 4.7.1948 u Beogradu u doba Informbiroa kada je većina intelektualaca moralo živjeti i raditi u tom gradu. Tako je i moj otac, poznati arhitekt i klasični gitarist po njihovoj odredbi postao generalni direktor arhitektonskog odjela za cijelu bivšu Jugoslaviju. Moji roditelji su se nakon svega godinu dana uspjeli vratili u Zagreb i od

4.10.1948 se naša adresa nikada više nije promijenila. Mog malog brata su morali ostaviti u Zagrebu kod bake s nadom da će se brzo vratiti. Sjećam se, roditelji su mi pričali kako su stigli u porušeni Beograd i kako su dobili stan bez vrata i prozora, bez namještaja i parketa, no bili su sretni da imaju krov nad glavom i to je bila sva njihova imovina. Mnogi su očajavali, no moji roditelji su uvijek bili puni entuzijazma a nadasve je njihova snaga bila u njihovoj dubokoj ljubavi i međusobnom poštivanju. Tata je u stanu našao neku odbačenu ciglu, stavio ju pod nogu, iz etuia izvadio svoju dragocijenu gitaru i zasvirao. Cijelom kućom je odjekivala prekrasna glazba koja je tada bila jedina utjeha i najvrijedniji dar života u nedaćama kojima su obilovali i u kojima su se neželjeno našli. Tako je moj život započeo u velikoj neimaštini ali velikom bogtstvu ljubavi i duhovne snage mojih roditelja.

Svijet ste ugledali u uglednoj obitelji. Kakve Vas uspomene iz djetinjstva vežu za Vašeg oca i majku i ostale ukućane?

Moji predivni roditelji su bili uzor mnogim ljudima koji su se okupljali oko mog oca u našem stanu koji je postao stjecište mnogih intelektualaca, umjetnika, glumaca, kipara, slikara, raznih znanstvenika, univerzitetskih profesora ali i studentarije. Mi smo djeca polazili dvije škole, normalnu i glazbenu, no kad bismo došli kući, već su od ranih popodnevnih sati ljudi dolazili, u tišini čekali da se tata nakon rada u arhitektonskom biruo odmori, a onda bi na red došla tatina gitara. Gosti su znali sjediti do dva sata iza ponoći. Majka je o svima nama vodila brigu i u potpunosti žrtvovala sve svoje talente i sve podredila ocu. Bez obzira na ljude koji su posjećivali naš dom, marljivo sam vježbala klavir i učila, a kad bih završila, pretvarala sam se u malu krijesnicu i tihog slušaća velikih umova, diskusija, razgovora koji su na mene ostavljali dubok dojam. Divila sam se svom ocu koji je bio profinjen, skroman ali velik čovjek i koji je po mom mišljenju bio i ostao najveći gitarista svijeta kojem se i Andres Segovia divio. Uz roditelje me veže njihova ljubav koja je označila cijeli moj život kao i intelektualni rad i postupci roditelja kakve se samo može poželjeti.

Koliko je stabilnost kućne atmosfere važna za daljni život jednog čovjeka?

Obitelj i kućna atmosfera su začim sigurnosti za cijeli život, vodilja stabilnosti vjere u sebe, razvijenu svijest i savjest, nesalomivost duha te vlastitog postojanja kao čovjeka. Obilje saznavanja i znanja u kojima sam odrastala ostavili su doživotan duboki trag i sjaj na moj karakter u razvoju, te vjeru u vlastito iskustvo i znanje, poštivajući i učeći od drugih.

Kada ste počeli pisati poeziju?

U mom životu se sve događalo prirodnim putem, bez nekih namjera ili namještanih primisli. Čim sam naučila čitati i pisati počela sam zapisivati svoje misli koje sam uvijek sve redom čitala roditeljima koji su pažljivo slušali. Pjesme su se kao forma same nametnule, a onda su došle na red i pripovijetke. Mašta je zauzimala u mom razvoju sve veći dio mog života i često mi je bila utjeha u teškim danima i godinama koje su slijedile. Kad bih svirala, zamišljala sam da se krećem među mladim djevojkama u krinolinama u nekim plesnim salonima ili romantičnim vrtovima o kojima sam potihom sanjara. Tata je uvijek imao „čarobne“ riječi kojima bi mi objašnjavao nepoznato, pa je tako

rekao kako je „did“ – njegov otac govorio sve u stihovima a mnoge njegove pjesme su se pjevale u cijelo Istri. Baka pak s mamine strane je prevodila pjesme sa četiri jezika.

A kada ste se upisali u Glazbenu školu?

Klavir sam počela učiti s četiri i pol godine, no u muzičku školu Pavao Markovac su me upisali sa sedam godina. Moja učiteljica klavira je bila „teta Štefanov“ koja me je iskreno voljela i veselila se svakom našem satu, a ja sam vježbala za njenu ljubav i da osmijeh na njenom licu. Bila je iz vrlo fine i kulturne obitelji što se je poklapalo s mojim okruženjem u kojem sam odrastala. Voljela sam odlaziti k njoj na satove klavira, stanovala je na vrhu Voćarske u prekrasnoj kući koja je nekada bila njihova, no ostavili su joj svega jedan stan s prekrasnim pogledom na Zagreb, posebno iz sobne izbočine tzv. „erker“ i prozorom od kuda je pogled bio još ljepši. Tada sam zavoljela takve izbočine na kućama ili čoškovima kuća s kojih je bilo sve daleko bolje vidljivo a i bio je ugodan kutak za stolić sa foteljom. Bila sam negdje u drugom razredu muzičke škole, kad me mama poslala teti Štefanov da joj izrazim saučešće, no nisam znala zašto moram k njoj kad nemam sat. Ovaj put mi je teta Štefanov otvorila vrata, a ne kao uvijek njena majka koja mi je govorila o lijepom ponašanju. Zapitala sam: zašto ste u crnini? No ona je sa suzama u očima odgovorila: moje majke više nema. Sjetila sam se kako me je mama poučila što trebam reći, ali do Voćarske sam zaboravila, pokušavala sam se prisjetiti i nešto mi je zvonilo u sjećanju, no nekako sam jedva izustila: „Čestitam vam saučešće!“ Samo se nasmiješila i zagrlila me. Bila je visoka a ja tako mala u njenim rukama. Kasnije su na školi o njoj zbog aristokratskog porijekla pogrdno govorili i izrugivali se njenom „učiteljskom“ položaju, no meni je ostala kao prava dama velikog znanja i predivna profinjena osoba koja je ostavila doživotno dubok dojam i ljubav za glazbu ali i okus gorčine nepravdnosti. Njen lik i danas pamtim, njen blagi osmijeh i nježan glas kojim mi se obraćala, jer glazba je bila sva njena ljubav.

Koja Vam je ljubav veća? Muziciranje i glazba ili poezija?

Na ovo pitanje je vrlo teško odgovoriti, nema veće ljubavi, ima samo drugačije. Nikada nisam razmišljala o tim ljubavima koje su tako prirodno tekle iz mojih misli i ruku, no glavnu ulogu u ljubavi imaju osjećaji koje se sasvim prirodno pretače iz jednog u drugo. Interpretacije iz glazbe se prenosi u riječi ili boje u slikarstvu u zvukove i opet riječi koje zvuče. Sve je toliko povezano da se doista ne može izdvojiti, odvojiti, ali se može pretočiti, preoblikovati, prenamijeniti, jer u biti, sve je glazba viđena drugačijim očima, doživljavana drugim osjetilima koju se oćuti riječima kojima se ne može sve izreći. Tako bivamo u tajnama umjetnosti koju otkrivamo dio po dio, uspoređujemo, tražimo sličnosti i prepoznatljivosti. A ljubav? Ona je vječno nikad do kraja odgovoreno pitanje na koje doista nitko ne zna odgovor. Postoje milioni formula, formacija, fraza, objašnjenja i objašnjavanja. Ljubav je najveća tajna u nama, tako nedodirljiva, nevidljiva, neopipljiva tu uz nas, tako blizu, ne možemo ju uhvatiti, a bez nje nema života.

Živjeli ste i van granica „lijepe naše“. Kako je živjeti u „tuđini“? Kakva iskustva Vi nosite sa sobom iz tog perioda Vašeg života?

Život u tuđini se dogodio, nikada nisam željela otići iz svog rodnog doma i roditeljske pažnje koja je bila moja glavna duševna hrana, iz doma koji je bio moja sigurna luka, moje utočište, moje bogatstvo življenja. No život je krenuo svojim tokom bez da me je pitao što želim. Ljubav je sve ponijela a moje odrastanje se pretvorilo u zrelo doba s kojim su rasla i nakupljala se iskustva. Iz vrhunskog kulturnog života našla sam se preko noći na dnu radničkog kotla u Leverkusenu u Njemačkoj. Trebalo je svladati jezik, snaći se u zemlji s kojom nisam imala nikakve poveznice, učiti živjeti tuđi život, drugačiji, a onda se rodilo dijete koje je iz temelja promijenilo moj život. Gubitak drugog djeteta nikada nisam prebrodila, a susret sa smrću mi je ukazao na druge dimenzije života. Počela sam intenzivno slikati. Boje su bile još jedan svijet čarolija koje su označile moj život. Uslijedile su teške godine borbe i neimaštine. Shvatila sam da su moje dvije ruke i moje znanje jedino sredstvo koje mi može osigurati budućnost i život. Rad i samo rad, uporan rad do nesvijesti, ali upornost me vodila dalje u svijet, glad me učila strpljenju, reskirala sam sve, preživjeti ili umrijeti, ali vratiti se kao pokajnik, nikada. Promijenila sam državu i preselila se u Švicarsku u kojoj sam često osjetila što znači biti stranac, no s vremenom su me prihvatili i pokazali poštovanje. Godine su se nizale, a iz njih su izrastala moja djela, slike, kompozicije, poezija i proza. Živjela sam od predavanja i satova klavira – moje velike ljubavi koju sam prenašala na sve đake i studente razvijajući ih istovremeno u slikarstvu i pisanju. Bilo je divno otkrivati talente u đacima koje nitko nije prepoznavao. Često sam koristila svoje znanje iz dobrovoljnog troipol godišnjeg studentskog rada kao muzikoterapeut na psihijatriji i neurologiji Sestara Milosrdnica u Zagrebu. To znanje mi je kasnije pomoglo da savladam drugi nepoznati mentalitet ljudi i njihov stil života te pomognem mnogim učenicima u obje zemlje. No došao je moment da se oprostim od zemlje koja mi je omogućila napredak i razvoj, doduše zahvaljujući mojim sposobnostima i talentima, ali i mogućnostima koje se mogu ostvariti za daljnje stvaralaštvo. Postalo mi je svega previše, po pedeset koncerata godišnje, do dvadeset izložbi uz puno radno vrijeme i veliku obitelj. Iscrpila sam sve snage psihičke i fizičke, bez dana odmora, a radno vrijeme je bilo od oko pol devet ujutro do deset – jedanaest navečer, često bez ručka vozeći od jedne škole do druge, a navečer na probe zborova koje sam dirigirala. Subote i nedjelje su bile rezervirane za koncerte, nastupe ili pak izložbe. Odluku da se vratim sam donijela u trenutku kad su moji poslodavci pokazali svoja prava lica u kojima sam se duboko razočarala i shvatila koliko je taj svijet nehuman, misleći kako imaju pravo sve iskoristiti do kosti a da uložili u mene nisu ništa. Nakon nekoliko godina posjetio me prekrasan gospodin iz moje zadnje škole u kojoj sam radila i molio da se vratim i da će mi platiti koliko želim, no moj je odgovor bio: NE! Nema tih novaca koji bi mi mogli nadomijestiti moju domovinu i malu kamenu kućicu s pogledom na more.

Da li još danas muzicirate?

Muziciranje se svelo na minimum, jer u ovoj sredini više nije bilo moguće bilo što ostvariti iz života tokom dvadeset i četverogodišnjeg rada u inozemstvu. Nažalost, posvuda su vrata bila zatvorena, s objašnjenjem da im ne treba ovakva stručnost. Sviram za sebe i ponekad ponegdje, ne mogu prežaliti da nisam imala mogućnosti prenijeti svo svoje znanje i iskustvo na mlađe i pomoći im u njihovom životnom putu, povezati ih s poznatim umjetnicima svijeta, školama i profesorima. Svo moje nastojanje za osnivanja internacionalne akademije umjetnosti svih smjerova su nažalost naišli

na zavist i nebulozna opterećenje, nerazumijevanje i prikrivanje nesposobnih. Također ne mogu prežaliti da sam svjetski poznatim umjetnicima morala sve otkazati, naši studenti su izgubili zlato, a ja sam duboko razočarana ostala s tugom i žaljenjem.

Koje kompozitore najradije izvodite?

Kao pianistica i zaljubljenica u klavir, volim mnoge kompozitore, no F.Chopin mi je beskonačno drag, ali tu su i J.S.Bach, Beethoven, Skrjabin, Rachmaninov, Papandopulo i mnogi drugi, no volim i svoje kompozicije koje su sve izvedene.

Gdje pak pronalazite inspiraciju za pjesme (poeziju)?

Nikada nisam imala nikakvih poteškoća oko stvaralaštva. Prepuštam se momentalnoj inspiraciji koja me vodi svaka u svoje svijetove koje lakoćom povezujem. Na svakom djelu radim toliko dugo dok ga ne završim. Dovoljna je jedna riječ da izazove bujicu misli koje slijedim i moj je zadatak da to samo zabilježim, nema grešaka ni ispravaka, traženja riječi, prekrajanja. Iz mene izlaze potpuno gotova i završena djela, dal kao pjesma, pripovijetka, kompozicija ili slika. U svemu sam brza jer nikada nisam imala dovoljno vremena da bih se opustila i crticu po crticu povlačila. Sve bi to bio gubitak vremena kojeg nisam imala, preciznost pokreta rukom koje sam imala od sviranja klavira mi je uvelike pomagala kod slikanja, kao i preciznost izražavanja riječima. Odmah napisati točno je daleko lakše nego ispravljati pogreške, jer je to gubitak vremena.

Što je za Vas poezija?

Poezija je dio života u koji možemo uroniti, maštati, ispisivati sve svoje nade, očekivanja, misli, neostvarene ljubavi, patiti, voljeti i nadati se, uvijek nadati.

A što je – glazba?

Glazba je najsavršenija i najteža umjetnost, nikada se isto djelo ne može izvesti na isti način jer naša osjetila, stanje živaca, reagiranja tijela nikada nisu isti. Kod izvođenja iste kompozicije nismo u istom raspoloženju da bi zvučalo identično, no sva umjetnost, doživljavanje, shvaćanje kompozicije, sve to ima vrlo duboke korijene, misaonost koju treba dokučiti i osmisliti, a sva interpretacija završava u jagodicama prstiju. Svu koncentriranu masu svih mogućih saznanja i vladanja instrumentom u konačnici završava u jagodici, i ako je ona meka i podatna, iz ruku izlazi anđeoska glazba. Zato glazbenici nikada nisu gotovi i završili ijednu kompoziciju, uvijek se može drugačije ili bolje.

Koje pjesnike volite čitati?

Naše hrvatske pjesnike, izvorne i originalne u narječjima, također i riječi domaćih ljudi amatera koji doista pišu srcem. Veliki pjesnici svijeta su toliko čitani, prečitavani i načitavani, ali ona mala draga domaća riječ i naš najljepši Kaj zvoni u cijelom svijetu, Kaj koji je jedan cijeli svijet za sebe, u njoj je sva povijest i kajkavska životna filozofija. Sve je sadržano u toj jednoj jedinoj riječi KAJ! Takve nema nigdje na svijetu, unikatna je i jedinstvena i meni najdraža.

NEDAM KAJ NI ZA KAJ

3.2.2017. Zagreb

Nek me streliju
nek me sfundaju
nek mi se krvi napiju
nek mi vele kaj hočeju
če me hočeju mučiti
i na galge vleči
nek delaju kaj hočeju
viču škrguču krekeču
nek si strune zdrapleju
nek pripovedaju laju urlaju
al nišče mi nemre
ščupati moj najsladi
najdraži i svemočni

KAJ

nedam ga nikome nazaj
nedam ga i kvit
nek ide lepo vse vrit
nebu mi ga nišče gazil
nit po dreku vlekel
bum si ga navek mazil
pa da divlja kak stekel
nebu meni nišče mogel reči
da ne velim i pitam KAJ
a kaj je ljudi
ljudi dajte se zbudite
najte spati kaj nebi male
pričuvali to detešce domaće
KAJ ste ime mu dali
pogleč kak mu čist male treba
kaj bi si ga pošmajhlal
pozibal i v rukici držal
naj zabiti da ti je ta reč
celi život dala
su je vsi šteli potrti
sa zemlice zbrisati
baš oni kaj dušice nemaju
kaj neznaju kaj je taj KAJ
i znate kaj

nedam ja moj KAJ za NIKAJ
nek se svet vrti i ratuje
al kad si pogledam Zagorske brege
srčece mi skoči od sreče
suzica zablešči kak dragulj
i ko mi kaj more zeti
je KAJ mi je i v peti
pak me se nemre rasčetveriti
kaj KAJ sam tri slova ima
a pogleč si oči vu špigel
kaj bi mogel reč da nečeš svoj KAJ
al kaj kad je KAJ navek bil naš
če znaš il neznaš pisati
al si ga v dušicu mogel zapisati
i neznaš kak ti je drag
dok te vu stranjsku zemlicu
ne otpela sami črni vrag
naj nigdar zabiti svoj kraj
i naš prelepi jaki kak golijat
debeli i zvučni KAJ
ti velim nedam ga
NI ZA KAJ

Koliko ima Istre u Vašim pjesmama?

Čakavština je svijet za sebe, bilo je zanimljivo otkrivati riječi koje milo zvuče, no u njima je sadržana sva drama, tragedija i težina života koncentrirana u svega nekoliko škrtih dubokih i višeznačajnih riječi, čini se kao igra, no pitoresknost izražaja je u detaljima uzetim iz realnog, škrtog i nadasve teškog života. Čakavština mi kao i kajkavština leži u srcu duboko pohranjena i genima vezana.

PENSIERI

Ko se domislin
ku lipu besidu
ča si mi reka na zidu
na Placi pod ladonjon
ko se domislin
kako si me bukiti stija
ma nis smija
pići bukin san ti dala
i vreda zajno bižala

Odakle pak Vaša ljubav prema kajkavskoj riječi?

Praktički sam od rođenja u mom Zagrebu, najljepšem gradu na svijetu. U njemu su skrite sve moje misli, moja uvijek nezasićena čežnja, čežnja za Gornjim gradom, onim Gričem koji me odvodi u snove prošlosti kad promatram plinske lanterne, kad slušam zvuk svijetla malenih svjetlećih kuglica, kad me gledaju i svojim zelenkastim svjetlom osvjetljavaju mračnu ulicu kojom koračam u ponoć, kad čujem škripu svježeg napadalog snijega. Volim tržnicu Dolac i Kvatrić jer na njima se još nađe po koja kumica s kojom počaskam na Kajkavskom i gledam kako im se lica ozare od sreće i pitam se, koliko malo je potrebno tim dobrim i marljivim ženama za izraz sreće. Volim i zagrebačno narječje, jer Zagreb ima svoj specifičan riječnik s dosta germanizama, no sva naša narječja su obojena stranim riječima. Na Kajkavskom se može izraziti šaljivo ali lukavo, mudre duboke filozofske misli.

Do kada ćete pisati poeziju i muzicirati?

Pisanje, glazba i slikanje su nerazdvojni dio mene, dio mog bića čije srce kuca za istinsko stvaralaštvo, svaki udisaj je dio ljepote koje nas okružuju, stvarati nešto lijepo je vrhunsko zadovoljstvo. Kod svih ovih umjetnosti nikada nisam razmišljala o broju djela koja će se stvoriti, moj prirodni izvor je nepresušan, uvijek drugačijeg izričaja, no nije dovoljan samo talent već i redovit i uporan rad, kroz njega se čovjek razvija. Kroz vrijeme je sve sazrijevalo, višestruka umjetnost se širila u meni i izašla kao gotov rezultat dogodi iz tijela, uma i duše. Nisam bila gospodar svog vremena stvaranja, sve izvire bez muka, jednostavno je tu, a moj zadatak je da to zapišem ili naslikam. Osjećam se kao medij kroz koji prolazi sva umjetnost stvorena božjom snagom i voljom, moj um to shvaća a ruke ostvaruju. Svi naslijeđeni obiteljski talenti su se skoncentrirali u meni, a takav život ni malo nije lak jer zahtijeva i obavezuje osjećaj dužnosti i poštovanja prema svima, svemu i sebi samoj.

Imate li kakve nagrade za svoj umjetnički angažman?

Tokom cijelog života redale su se nagrade, pohvale, istakla bih možda najvažnije: Cavaliere accademicu di citta di Boreto – Italija, počasni sam član grada i zbora Savonlinna – Finska, član sam Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti Basel – Švicarska, član sam Wiler poeten – CH, član Hrvatskog sabora kulture. Tu su mnogobroja priznanja za slikarstvo, pjesništvo, prozu i kompoziciju, sudjelujem na mnogim natjecanjima u svim smjerovima.

Što se stvaralaštva tiče, naslikala sam preko 500 slika – ulje, akril, akvarel na svili, pastel, nebrojeno puno crteža, koristim razne tehnike. Napisala sam preko 3000 pjesama i preko 100 zbirki pjesama sa fotografijama i crtežima, te oko 300 pripovijedaka. Izdata je knjiga crteža i pjesama „Sanjani osmijeh“ na četiri jezika, te knjiga pripovijedaka „Čičak u kosi“, a u pripremi je „Zlatna knjiga djetinjstva“ za djecu u kojoj je sve slike naslikala moja unuka Lara. Nekoliko knjiga pjesama čeka također da ugledaju svijetlo dana. Tu je i preko 30 kompozicija za klavir, glas ili zbor.

Zadnje vrijeme radim isključivo ovakve crteže. Do kada? Ne znam.

Kako provodite svoje umirovljeničke dane u malom Medulinu?

Svoje umirovljeničke dane? Pa nema ih, neznam što je to mirovina, imam velikih planova i znam da se mnogi neće ostvariti, maštam i stvaram u mislima i dalje mnoga djela. Imam puno želja, željela bih putovati i obići sve prijatelje kojima sam to obećala, željela bih jednog „tovara“ – magarca, jednog istarskog vola – Boškarina, željela bih.. željela..

Sada se bavim turizmom jer me je i opet život natjerao, no uživam u tom poslu, volim jezike, volim obnavljati i stvarati novu ljepotu oko sebe. Apartmani su puni mojih slika kao i moja kućica i sretna sam kad vidim zadovoljna i iznenađena lica gostiju.

Što Vam je bilo i ostalo najvažnije u životu? Koje vrijednosti?

Najveća vrijednost je sam naš život koji smo dobili na dar, a o nama ovisi što ćemo iz tog blagodatnog dara napraviti i stvoriti. Ono što trebamo prepoznati jest, zašto smo na svijetu i koji zadatak nam je Bog dao, no najveće i najvrijednije je ljubav bez koje ništa ne bi moglo postojati. Ljubav je sve i sve je ljubav.

Vi ste i baka. Pišete li za djecu?

Moja unučica Lara i unučić Dorian su sada sav moj svijet, kad su kod mene svo vrijeme posvećujem njima. Navečer kad legnu u krevete traže: baka pričaj nam, i tada potražim u svojoj mašti ideju, prisjetim se nečega i započnem pričati, uglavnom su to ekološke, povijesne priče ili smiješni događaji kojima se od srca smiju, a i samima nam se uvijek nešto dogodi. Kad utihnu, sjednem za kompjuter i brzo zapišem cijelu priču, a moja će Lara opet naslikati sliku za svaku priču. Rekla mi je jednom: „baka, ja sam ilustrator, a ti piši kaj hoćeš“. Eto tako je to s njima.

Što nam novoga pripremate za blisku budućnost?

Ove zime sam a i zahvaljujući Koroni sredila sve napisano do sada, veći dio fotografija mojih slika, kompozicije, uglavnom. Zatvorila sam cijeli životni opus stvaralaštva do sada kao i svih sedam karijera koje sam stvorila u inozemstvu. Sve je sadržano u 16 velikih debelih fascikala, ali još ima puno materijala koji treba selektirati i pospremiti kao i onaj koji će tek nastati. Nedostaju svi crteži kojih je na tisuće, kao i karikatura. Žaljela bih prvo izdati knjigu dječjih ekološko – povijesnih pripovijedaka koje su vrlo bitne za mladi naraštaj. Sakupiti cijeli jedan životni opus ovog obima zahtijeva puno vremena i rada, ali nada nikada nije nestala. Veselim se životu i svom budućem stvaralaštvu koje će izaći i ugledati svjetlost i možda biti putokaz. Sreća je u nama, sreću treba otkriti u sebi jer je nigdje drugdje nećemo naći. Mi smo ti koji smo svijet i koji trebamo poštivati prirodu, ljude i životinje. Mi smo ti, a ljubav... ona je zakon opstanka svijeta.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA PJESNIKINJOM I ORGANIZATORICOM PJESNIČKIH OKUPLJANJA, LIDIJOM PUĐAK

Moraš držati konce u rukama bez obzira što si i sam toliko često “marioneta”

Kada je te davne '92. godine u vlaku pitala: „Striček, a gdje su Sesvete“ nije niti slutila da će od tada, pa nadalje njezina sudbina biti upravo u Sesvetama i da će pitome Rešetare gdje je odrastala pored Nove Gradiške zamijeniti za uvijek za – Sesvete. Ona piše moćno i ekspresivno, posebice kada piše o svojoj Slavoniji, kao da duboko zaore masnu zemlju i napravi brazdu kao trag veliki koji ostavlja iza sebe, a opet piše lepršavo i nježno. Dok je pjesnikinja i dizajnerica Lidija Puđak završila srednju dizajnersku školu uputila se u Zagreb. U Sesvetama je svila svoje obiteljsko gnijezdo i danas je u pjesničkim krugovima poznata kao organizatorica i voditeljica brojnih pjesničkih večeri. Pjesama ima za objaviti nekoliko zbirka, ali do sada nije iskoračila u svijet izdavaštva. Kao da ljubomorno čuva svoje stihove, a poznata je kao osoba koja voli dijeliti. O pjesnikinji Lidiji Puđak možete više doznati u Malim ženskim razgovorima. Uzmite šalicu kave i izdržite do kraja. Nećete se, vjerujte na riječ, razočarati.

Koliko dugo ste u braku

U Sesvetama sam upoznala i supruga, odmah 1992. godine. Ono što je neobično i posebno jest da smo bili sjajni prijatelji koji su se jedno drugom povjeravali. Rijetka je bila prijateljica kojoj sam plakala na ramenu, ali njemu jesam. Sjećam se da je tada bio u vezi i često me znao s djevojkom pokupiti na stanici i povesti. Kada su se razišli počeli smo se zaista intenzivno družiti. Nikada nisam ni pomislila da ćemo završiti zajedno. Ali na početku '95. jednostavno se desio nekakav klik koji nas i dan danas drži. Od '97. smo u braku. Svi imamo uspone i padove. Ni jedan brak nije bajka. Ali i danas nas veže to uzajamno poštovanje osobnosti, sloboda kretanja, izbor, kreativnost, humor i dakako ta povezanost koja se zove ljubav. (Dambo ako budete ovo čitao, ipak si nemoj umisliti).

Imate dvoje djece. Kakva ste majka?

Da, imam dvoje djece na koje sam strahovito ponosna. Sin Eduard (22) dijeli ga jedan ispit do diplomiranog ekonomiste tj. završene treće godine ekonomskog fakulteta i kćer Paula (20) studentica koja je evo baš ove dane položila i zadnje ispite i očistila čitavu godinu na prvoj godini prava. Znao, puno bih jednostavnije odgovorila da ste me pitali kakva su djeca. Zapravo definirati sebe kao majku mogu ovako – Možeš me povrijediti na tisuću načina, ali djecu mi ne diraj. Uхватim se, kada sa suprugom riješavam neki problem oko djece, ako mi izgovori išta negativno oko njih, zaboravljam na problem i pokreće se ona tigrica u zaštiti. To sam istaknula jer ako i sa suprugom na taj način oko njih komuniciram kako tek sa ostalim svijetom i oni to jako dobro znaju. Realna sam kroz njihov odgoj, stroga, ali u pravednosti, isto tako i prijatelj. Nikada nisam dozvoljavala da se okrivljuje teta u vrtiću, učiteljica, profesor u školi ili bilo tko drugi za njihov neki neuspjeh. Pronalazili smo rješenja na drugačije načine s tim da su naučili da bez truda i rada nema ploda. I mislim da sam im uspjela kroz život usaditi tu slobodu razmišljanja, kreativnost, kulturu ophođenja, podržavanje drugoga i vjeru u dobro. Ono posebno što bih istaknula je rečenica moje Paule: Mama, kada ja rodim dijete često ću ti ga dati na čuvanje tako da bude odgojeno i dobro ovako kao ja!

Kada ste napisali prvu pjesmu?

Sve je krenulo u osnovnoj školi kada me "drugarica" Paula uvijek odabirala za interpretiranje poezije na školskim predstavama. Većina napisanoga od sastava do pjesama je bilo izvješeno na školskim panoima, objavljivano u Smibu, Modroj Lasti...

Uvijek sam u toku skolovanja bila član literarne i dramske sekcije, ali sve sam to smatrala nekom svojom dodatnom rekreacijom i te iste zapise nisam sačuvala.

Imala sam jedan dnevnik u koji sam zapisivala prve ljubavne stihove, ali kada ga je brat pronašao i čitajući naglas se smijao, demonstrativno sam ga bacila u peć. Uf i sada mi je žao. Prvi sačuvani primjerak pjesme imam iz 1988. godine. Uvijek sam pišući dijelila sa papirom svoje boli i radosti. Zapravo mi je poezija najsnažniji psiholog i psihijatar s kojim pričam. A u nekakvu javnost sam izašla tek 2011. godine.

Imate li objavljenu zbirku pjesama? I ako ne – zašto nemate?

E da, to je pitanje čiji odgovor me i samu kopka. Zapravo imam materijala za nekoliko zbirki. Dosta sam stroga prema samoj sebi ili mogu to preinačiti i drugačije. Poeziju strahovito poštujem. Kada bih radila odabir svojih pjesama ne znam bih li pronašla 55 za koje smatram da su vrijedne ukoričenja. Isto tako mislim da se ne stavlja u zbirku sve što se napiše. Na žalost danas se sve štanca bez obzira na kvalitet. Ono što je mene osobno na samom početku razočaralo jesu izdavačke kuće koje ne prežu ni pred čim ako je prisutna financijska potpora. Dakle, ako želiš tiskati zbirku i pronađeš financije tko god da jesi i kakvu god da imaš poeziju možeš to uraditi i dobiti CIP. Stoga naknadno nisam ni pokušavala. Imala sam ponude van Hrvatske da mi se tiska s prijevodom, ali sam ipak željela da mi je prvjenac izdan tu kod nas.

Planirate li izdati koju zbirku?

Kako mi kolege kažu, moraš! Naravno da moram i hoću. Radujem se vlastitoj zbirci kao djetetu. Kad-tad!

Što Vama znači poezija?

Nešto sam o tome već u prethodnim pitanjima napisala. Zapravo pezija je dio mene. Nosim je poput najljepše halje i nekada je ne znam ispisati onako snažno kako bih to željela. Imati potrebu opisati osjećaj, događaj, viđenje na svoj način je poput teretnog vlaka koji polagano klizi niz tračnice ka cilju. I kad stigne osjećate oslobođenje nutrine, radost. Volim osjećaj ushita, adrenalina kada napišete pjesmu i divite joj se kao da nikada nitko, pa ni vi, ništa bolje nije napisao. A onda drugi dan postanete realni. S poezijom mogu letjeti i padati, plakati i smijati se. Volim je osjećati i živjeti.

Gdje pronalazite inspiraciju?

Ooo prije bih samu sebe pitala, a gdje ne. Život je toliko (ne)savršen da u svakom trenutku imamo nešto u sebi, oko sebe o čemu bi se dalo pisati. Potrebno je samo primjetiti i iz životnih događaja, iskušenja izvlačiti poruke. Svaki taj trenutak je jedinstven i neponovljiv. Ljubav je sjedinjenje muškarca i žene, prirode i čovjeka, majke i djeteta, osmijeha i suze. Zar nismo rođeni da širimo svjetlost oko sebe, a u tami odmaramo? Pa svijetlimo onda jer posebno se sunce rađa kroz poetski izričaj. A da bi se rađalo mora i umirati. Sve smo to mi, posebno kada na taj način prihvatimo onu kaplju koja iz krvi rađa život.

Kada sve pišete?

Prije nekoliko godina prioritet je bilo ustati se, skuhati kavu i napisati nekakvu minijaturu. Sada nemam tu "obavezu". Najviše pišem kada me dodirnu neke životne igre, situacije, trenutci, bez obzira gdje se nalazila. Uspostavila sam kontakt s tehnologijom, pa i dok vozim znam uključiti mobitel i izgovoriti nalet misli koje me opsjednu. Naknadno je neponovljivo jer ishlapi srž i snaga, a ostane samo tematska površnost. Ponekada je to cjelokupan doživljaj i gotova pjesma, ali u većini slučajeva su to natuknice, snažne misli koje ostanu zapisane i naknadno upotrebljene. Dakle, nemam određeno vrijeme za pisanje. Definirala bih ovako: Pišem kada me ponese emotivno stanje duha u neku višu dimenziju.

Kako uspijevate uskladiti poslovne i privatne obaveze?

Jednostavno. Dobrom organizacijom. A ona je kroz razne poslove koji imaju rokove i rukovoditeljski način preraspodjele u meni usađena. Nema bespotrebnog “bauljanja” kroz prostor i vrijeme. Na taj način stignem biti i majka i supruga i kućanica i poslovna žena i pjesnik. Nemam velikih očekivanja. Svatko od nas se treba uzdati u sebe i tada nema ni razočarenja. To sam shvatila kroz poslovnu suradnju. Moraš držati konce u rukama bez obzira što si i sam toliko često “marioneta”.

Poznati ste po pjesničkim večerima koje temetski i prigodno organizirate? Nabrojite sva pjesnička okupljanja koja ste organizirali?

Dakle ovom prilikom se zahvaljujem Narodnom sveučilištu Dubrava i ravnatelju gospodinu Željku Šturliću što nam na osnovu programa već sedam godina ustupa sjajan prostor u kojemu organiziramo poetsko glazbene večeri. Često u sve to isprepletem i etno bazirajući se na lokalitet određenog kraja.

Špelancije spod Slemena

Pjesničkom riječju Stop nasilju nad ženama

Ususret Božiću

Sve je ljubav

Proljetni sentiment

Slavonija u krilu Zagreba

Sevdah u poeziji, poezija u sevdahu

Imate za svoj angažman pjesnički i društveni i međunarodni status. Koji?

Nikada se nisam definirala u nekom pjesničkom statusu. Mada moram reći da sam jako ponosna na neka priznanja. Članica sam mnogi hrvatskih i međunarodnih književnih društava. Pjesme su mi prevedene na romski, mađarski, rumunjski, engleski, francuski, slovenski, albanski, arapski i njemački jezik. Posebno sam ponosna na svoje matično društvo te što sam njihov istaknuti član, Književno likovno društvo Rešetari s kojim sam dugi niz godina u suradnji.

Zbog programa Pjesničkom riječju stop nasilju nad ženama te istoimenog bloga u povezivanju pedeset gradova i desetak država, dobila sam povelju i postala sam jedan od internacionalnih direktora W.U.P. – Svjetskoga saveza pjesnika i to kao “Ikona za obranu žena”, “Icon of the defense of women”. Ući u svijet pjesnika i književnika, ljudi koji su bili predlagani za Nobelovu nagradu za mir u svijetu je čast i ponos. Ponosna sam i na priznanje za suradnju od Instituta za europske studije Roma i istraživanja protiv zločina čovječnosti i međunarodnog prava, kojega vodi predsjednik, academician prof. dr. Bajram Haliti. Isto tako su mi dali mogućnost tiskanja i prevođenja na romski, zbirke poezije, ali kao što sam rekla želim da mi prvjenac izađe u Hrvatskoj.

Dobila sam mnoge povelje, zahvalnice i certifikate za suradnju i promicanju kulture te povezivanju poezije, glazbe.

Što je sa ovom godinom korone, spremate li nam koju pjesničku večer ili manifestaciju?

Dakle u ovoj godini smo uspjeli održati program Sve je ljubav. Sve ostalo smo zaustavili. Čak nam je i u organizaciji KLD Rešetari tiskana zajednička zbirka Slavonija u krilu Zagreba. Nadajmo se dobrome pa da bar prigodno napravimo program.

Vidjet ćemo do jeseni kakvo će biti stanje sto se tiče Korone jer sam ulazak svakoga posjetioca programa morao bi se znati unaprijed s imenom i prezimenom te brojem telefona što je jako teško organizirati. Ono čemu se nadam, ako se sve ne zatvori, bila bi realizacija projekta Pjesničkom riječju Stop nasilju nad ženama o čemu sam već razgovarala sa ravnateljem g. Šturlićem.

Koliko se obično pripremate za primjerice Stop nasilju nad ženama ili Slavonija u krilu Zagreba?

Pripremam se kroz čitavu godinu. Posebno mi puno vremena treba za vrijeme pripreme Pjesničkom riječju Stop nasilju nad ženama. Tada za istoimenu blog svake godine stiže na stotine pjesama koje tamo stavljam kao apel i vrisak, podrška žrtvi nasilja. Uz to kontaktiram organizatore svih gradova i potvrđujem njihovo sudjelovanje. Uz suradnike pronalazimo i nove destinacije te se širimo. Naravno tu je i sam detaljni scenarij nasega programa u kome svake godine imamo sjajne goste.

A za Slavoniju u krilu Zagreba prikupljam tematski vezane pjesme inih pjesnika. Uređujem naslovnice zbirke. I naravno osmišljam scenski nastup za sve nas.

Mnogo je vremena potrebno ali ga nikada nisam preračunavala sto znači da još uvijek sve to radim samo i jedino srcem.

Koliko mediji znadu za Vas? Bila ste gošća u emisiji Normalan život i DJH, zar ne? Promovirate svoj angažman... Malo nam pojasnite sve oko toga medijskog istupanja.

S godinama se sve širi. Od samoga početka imamo publiku koja voli dolaziti na naše programe. Uvijek iznova tražim prihvatljiv način povezivanja poezije s glazbom, plesom, a onda i sa publikom. Oni su dio nas i postoje oni koji su s nama već sedam godina. Kada imate određene projekte onda imate i što ponuditi. Prvenstveno se moram zahvaliti dragoj Ani Tomašković voditeljici emisije Normalan život koja ima strahovito istančano čulo za procijeniti što je istina i što je iskreno, a što ne. Ta nasa društvena mreža kao medij nas je posebno povezala pa tako i sa dragom Anom koja se prije nekoliko godina javila i od tada traje suradnja sa HTV om i uvijek drugacija emisija pod njenom voditeljskom palicom. Na Htv-u smo nekoliko puta bili gosti i na Dobro jutro. Isto se desilo i sa ostalim televizijama kao što su Z1, Jabuka Tv, Laudato. Već godinama nas medijski pokriva i najavljuje Zabavni radio, Radio Sljeme, Hrvatski radio, Radio Kaj, Unitas WebRadio Nova Gradiška koji su nekoliko puta bili na nasim programima i live stream nas prenosili. Također su tu i mnogi portali kao što su Ng Buntovnici, Zagreb info, ZgKultu, Culutrnet.hr i mnogi mnogi drugi. Nakon istih emisija stizale su poruke i mailovi podrške u svakom segmentu tako da sama medijska populacija je itekako bitna u širenju projekata i pristupačnosti ljudima koji žele u njima sudjelovati.

Kako se osjećate nakon što „zavjesa padne“ i svi pjesnici i sudionici odu kućama? Jeste li ispunjeni? Pjesnici vole biti u Vašem društvu?

Zapravo nakon svakog našeg programa tj. službenoga dijela ostnemo na druženju. Ne samo sudionici nego i publika. Na taj način nam se dodatno povežu energije. Kada vodite program i u toku programa osjetite isprepletenu energiju s ljudima koji vas prate, kada se po nekoliko puta naježite ili pustite suzu radosnicu, onda znate da je tematska srž pogođena i dodatno povezana kroz ogromnu količinu emocije. Uvijek iznova je prvenstveni ushit na samom kraju s rečenicom:

– Bravo, sve je prošlo kako treba. Razigraju se misli, širi se osmijeh i ruke su spremne grliti sve prisutne.

A kada dođem doma i nastupi tišina osjetim kako se nadimlju grudi od zajedništva, širokog kruga prijatelja s kojima iskreno dijelite sreću.

Naravno da postoje zamke i da nije uvijek sve kako treba. Strpljiva sam i nikada javno ne iznosim ranjivost koja je toliko puta zabola nož u leđa.

Znate, kada nešto radite samo i jedino iz potrebe doprinosa kulturi na jedan drugačiji način, kada tu nisu upetljane nikakve financije, kada znate da vam je svaki korak u tim projektima iskren i čist onda nećete niz stepenice. Ostat ćete na istoj i strpljivo čekati slijedeću jer znate da će doći. Dobro ipak postoji i na kraju krajeva je i nagrađeno onim što je najvrijednije, osobnim zadovoljstvom.

Što je sa Vašim prijateljstvom sa pjesnikom Enesom Kiševićem i glumcem koji sjajno interpretira poeziju – Zvonkom Novoselom?

Čim sam pročitala pitanje na licu mi se pojavio osmijeh “od tri tisuće zuba”. Enes je čovjek koji se rađa jednom u tisuću godina, hodajuća, živa, najživlja poezija. Način njegovog povezivanja, čovjeka, života i prirode je čisti planinski izvor u kome se umiva prvo jutarnje sunce i mjesec da bi jače sjao. Kada mi zazvoni fiksni telefon odmah pomislim na njega jer on je jedan od rijetkih koji ne želi koristiti mobitel. I začuje se zvonki glas: – Obožavana! Pa gdje si, ne javljaš se! Jesi li dobro ti, tvoja porodica, kako ti je majka? Puno ih pozdravi. Rijetko gdje pričam o ovom prijateljstvu koje čuvam. Jednom prilikom kroz naše razmjenjivanje misljenja u odnosu naspram ljudi je rekao: Lidija, okornjači na svako zlo i manipulaciju. Smij se i plači, srčano! Živi sada i budi iznad!

Upoznali smo se prije mnogo godina. Zapravo u organizaciji Kulture snova se održavao festival “More na dlanu” u Biogradu i od tada se stvorila jedna prijateljska karika. Nekoliko puta je organizirao naše zajedničke nastupe.

Kako li se samo tada osjetim ponizno i malo! Njegova dobrota i istančan osjet u povezivanju s ljudima ima moć. Jednom prilikom mi je poklonio svoju olovku, čuvam je.

HB olovka šiljena nožićem. Tako je i moj otac šiljio olovke. Naši odlasci u Ogulin, Slunj na Interliber imaju svoje posebne priče. Ma mogla bih o Enesu i našim zajedničkim dogodovštinama dugo, široko i radosno. Ono što trebam naglasiti je njegova podrška svim našim programima, a posebno Slavoniji u

krilu Zagreba i Pjesničkom riječju Stop nasilju nad ženama, na kojima nastupi. Moram ga nazvati, a to ću napraviti još danas. Možda za ručak da se dobro nahranim pozitivne i radosti.

Zvonko Novosel draga dobra velika poetska duša s kojim također surađujemo od samoga početka. Sjećam se kada je sa zakašnjenjem došao sa glumačkog seta u kavanu Lisinski na program protiv nasilja nad ženama i sjajno interpretirao Edgarovu Annabel Lee. Od onih je koje istinski cijenim i poštujem, učim. Čak smo jednom prilikom organizirali i zajednički nastup na otvaranju staračkog doma u Zaprešiću. Njegova pojava unosi smirenost pa i kada nam što u programu zaškripi on to olako popravi. Imali smo mnogo zajedničkih ideja, ali nekako nas vrijeme i obaveze odnesu s vjetrom. Uz sve interpretacije kojima nas časti na programima, moram istaći i poeziju na kajkavštini koju sjajno izvodi, a posebno sam zapamtila tu snagu u izvođenju Krležine pjesme Ni med cvetjem ni pravice.

Dakle uz dragoga Enesa i Zvonka poseban naglasak bih dala i na glumca Zdenka Jelčića koji je uz njih također od samog početka svojim nastupom uveličavao programe.

Sami ne vodite pjesnička događanja već ste ih vodili sa pjesnikom Damirom Pilkom, a od nedavno i sa pjesnikinjom Ljiljanom Lipovac. Kako ste se nadopunjavali sa kolegom, a kako sa kolegicom?

Ne, nisam čovjek koji voli samoću. Dovoljna mi je dok pišem. Isto tako u samoj primisli rada na projektima vezanim uz poeziju nikada nisam ni pomislila da to sama radim. Sasvim slučajno je krenulo veliko prijateljstvo sa kolegom pjesnikom Damirom Pilkom. Na samom početku on je radio pjesnička okupljanja u jednom prostoru Deželićevog prolaza, naknadno u Udruzi Narcis. Prijedlog da napravimo zajednički projekat za naše Slavonce u suradnji za KLD Resetari je objeručke prihvatio. I tu se sve pokrenulo. Dogovarali smo, pregovarali, lutali i tražili prostor gdje bi taj prvi program održali, a onda je on dao prijedlog prostora Narodnog sveučilišta Dubrava. Dobili smo zeleno svjetlo koje i danas svijetli. Strahovito sam poštovala njegovo znanje i stručnost. Učila. Nije nam bilo lako. Pokrenuti nešto za što ne znate može li opstati je knedla u grlu. Ali mi smo uspjeli. Imali smo mnogo problema, podmetanja, ponižavanja i priča koje nisu imale smisla. Znale su do suza zaboljeti. No nismo si dali pokleknuti. Danas ti isti ljudi se s nama ljube, grle, a mi se samo nasmijemo, odmahnemo rukom, oprostimo. Dobiti publiku na poetske večeri svi znaju da nije ni malo lako. Izmišljali smo, promišljali, povezivali mnogo toga da bi uspjeli. I sve programe koje radimo smo na samom početku osmislili od naziva, nadalje. Sada se oni samo šire i postaju jači. Na žalost Damir se umorio. Prvo ga je bolest snašla, a onda i obiteljske babysiter obaveze. Odustao je od organizacijskog i stručnog dijela te samog vođenja. Ono što moram reći je veliko veliko hvala na svemu što je potakao u meni počevši od entuzijazma i velike volje za samom organizacijom, a onda i onim ljudskim smislom međusobnog poštovanja. Eto nadam se uskoro nekoj našoj kavici i nazdravljanju za sve prošlo i buduće.

Ljiljana Lipovac! Kada spomenem njeno ime, s radošću se nasmijem. Ona je u trenutcima Damirovog odlaska već naveliko bila s nama i radila na samim programima tako da smo već tada bili ekipa. Ljiljana je za razliku od Damira koji je miran i staložen, vrckava, vesela, leptirasta osoba koja u prostor u koji dolazi sve to i donosi. Kako godine idu tako i programi postaju snažniji i traže više

posvećenosti u samoj organizaciji. Ljiljani sam dala mogućnost da surađuje s medijima, glazbenicima, sponzorima. Za svaki program pišem opširan tekst od samog početka rada, a ona kao marljiva pčelica kopa dok ne iskopa. Ustrajna je i kada ne ide sve kako treba. Tamo gdje ja nisam dovoljno snažna ona ide bez kucanja i srama. Zapravo ona u toliko slučajeva ono moje plašljivo Ja pretvara u snažno. Nadopunjavamo se maksimalno. U satima i napetosti koje provodimo u organizaciji nekih projekata znamo pustiti i suzu, podići ton, ali samo da bi sve bilo kako treba. Kada stanemo na pozornicu i sve krene mi smo jedno. Mislim da to osjećaju i prisutni. A onda si dopustimo, nagradimo se poetskim putovanjima, gostovanjima u druge države...Eeeee o tome se daju ispisivati romani, ispjevavati pjesme. Radujem se s mojom Ljiljanom svemu budućem.

Putujete po cijeloj bivšoj državi. Družite se sa boemima, pjesnicima. Kakva su to druženja? Ispunjavaju li Vas?

Da! Ima jedna pjesma posvećena mojoj majci koja sadrži stih:

– Majko, rekla si poštuj i voli ljude oko sebe bez obzira iz koje gnijezda su nikli!

To Vam dovoljno govori o mom odgoju. Volim ljude, koji su ljudi, a kroz pjesništvo sam se povezala s mnogim istomišljenicima koji ne djele čovjeka po naciji, religiji, rasi.

Mi smo posebna država koja nema granice. Mi volimo život i zalažemo se za ovo sada. Pa kada odem do Slovenije k našem Tičaru ili odem do Beograda, Subotice, Petrovaradina, Obrenovca, Novoga Sada, Niša i susretnem Neđu, Maju, Radinku, Dijanu, moju Ljilju, dragog Miću, Gorana, Julijanu, Zlatomira, Radovana, Bajrama, ehha ljepote. Ili se zaputimo do naše raje u Zenicu pa se smijemo do suza sa Emirom, Zoranom, Dinom, Ajšom, Mirjanom ili produžimo do Sarajeva do naše Tamare, Enesa, Suzane...Bila je i puna košara Banja Luke s našim Bocom, Eneom, Vickom, Darkom. Mrvu navratimo u Bijelo Polje kod naseg Slobodana ili u Skopje kod naše Ljerke. Pa se osjećati sjajno u Resiti kod Ljubice u Temišvar i Lupak kod Petra u Beču kod Maje Epp.

Ma mogla bih nabrajati. Toliko divnih ljudi, toliko pozitive i čistih stavova, toliko razdraganosti u susretima.

Eeee to je nepatvoreno čisto vrelo povezivanja čovjeka i čovjeka što znači, daa maksimalno me ispunjavaju ti susreti, ljudi i programi.

Pripremate li možda štogod novoga u novom prostoru, a ne samo u KC Dubrava? Možda – Lisinski?

Na žalost ova pošast od Covida 19 nas sprečava u naumima koje imamo. Ne izostavljam ideju Lisinskoga jer sam s Ljiljanom već o tome nešto dogovarala. No sve u svoje vrijeme. Što se tiče nekog drugog prostora, ne, nismo imali do sada na umu iako su nam se kroz godine nudili na odličnim lokacijama razni caffeii. Počevši od HNK, nadalje. Jednostavno želim da ostanemo dosljedni sebi jer svi organizatori poetskih susreta u sam događaj unose sebe i svoj duh. Svi naoko isti, a toliko različiti što i jeste bit.

Imate li potporu obitelji? I koliko Vam je to važno?

Bez obitelji i njihove potpore nikada ovo ne bih mogla raditi zato mi je jako bitno da ih imam uz sebe u pozitivnom smislu. Većina zna da moja kćer Paula Puđak pleše step i show jazz dance tako da se na mnogim programima uključuje kao plesni gost tematski povezujući kroz koreografiju plesni nastup sa samim događajem pa i u etno stilu.

Suprug i sin također se uključuju u naše programe kada nam je potrebna pomoć na usluživanju domjenaka što meni kao supruzi i majci strašno puno znači. No to i jeste naš stil života unutar same obitelji. Potpora jedni drugima bez lanaca i ograničenja kako u dobri tako i u zlu. Rijetko naša privatna druženja prikazujemo kao savršenstvo. Ne volimo glumatati.

Klinci su sad već jako veliki, skoro svoji odrasli ljudi, ali zadržali smo sebe na okupu bez ustezanja sretni što barem ponekad pronađemo vrijeme za zajednička druženja.

Imate li uzore u pjesničkom svijetu?

E sada mogla bih ja nabrajati sjajna svjetska poznata imena, ali neću. Prvenstveno ću se vratiti na Enesa Kiševića i njegovu pitku i čistu, životnu poeziju. Mogla bih tu dodati i stvaralaštvo i najizvođenijeg dramskog pisca mog zavičajnog slavonsca Mire Gavrana. Također i sjajnoga Miljenka Jergovića koji je preveden na sve svjetske jezike. Zapravo opus koji čitam i doživljavam kao uzor je totalno različit kao što se i sama upuštam u pronalaženju sebe kroz različitost.

I koje pjesnike volite čitati?

Volim kada imam vremena na društvenoj mreži prošetati po zidu pjesnikinja koje intenzivno pišu kao na primjer Božice Jelušić, Darije Žilić, Ivanke Blažević Kiš, Barbare, Baždarić, Dijane Burazer, Anđelke Korčulanić, kao i moje Laure, drage velike Pietre, Lili, Ljiljane, Ljubice Ribić, a jutros sam pročitala sjajnu poetsku priču Ljiljane Zovko i mnogih mnogih drugih. Tu su naravno i dragi kolege pjesnici Tomislav Domović, Goran Matić, Orlić, Tičar, Kulović, Stojanović, Žagar... Dakle nekako sam se bazirala na sadašnjost i čitanje poezije dragih mi prijatelja.

SEBIČNA ILI PRIZEMNA ŽELJA

Jeste ikada bili sunce
i okretali se oko zemlje
gledali zvijezde zavezanih očiju
gradili bijele kućice
na užarenoj svijetlocrvenoj zemlji
ili letjeli bez ljudske posade
na neki novi planet
ja jesam, a nisam ni zaigrana, ni „luda“
Jeste li ikada pričali s noćnim morama
koje jedva čekaju da Vas mrcvare
prelazili s ovoga svijeta u svijet koji nas čeka
bili vidljiv i svijetli komet
poželjna zvijezda padalica
kidali ograničene komade neba
i kreirali moćnu veličanstvenu cjelinu
ja jesam, a nisam ni zaigrana ni „luda“
evo i danas sam čula kako se smije rijeka
osjetila kako me guta dubokim očima
i skida s uma sve lažne sjenke
bio je i potres
spontano smo svi skupa isprepleli prste
tako da nisam znala umiremo li ili sanjamo
Bože, osjećam ogromnu snagu naspram svijeta
oko kojeg se vrtim i slušam njegov udah
i poželim se roditi u nekoj višljoj dimenziji
Jesam li zato slobodna, zaigrana
ili sam jednostavno „luda“?
u njedrima ZAVIČAJ

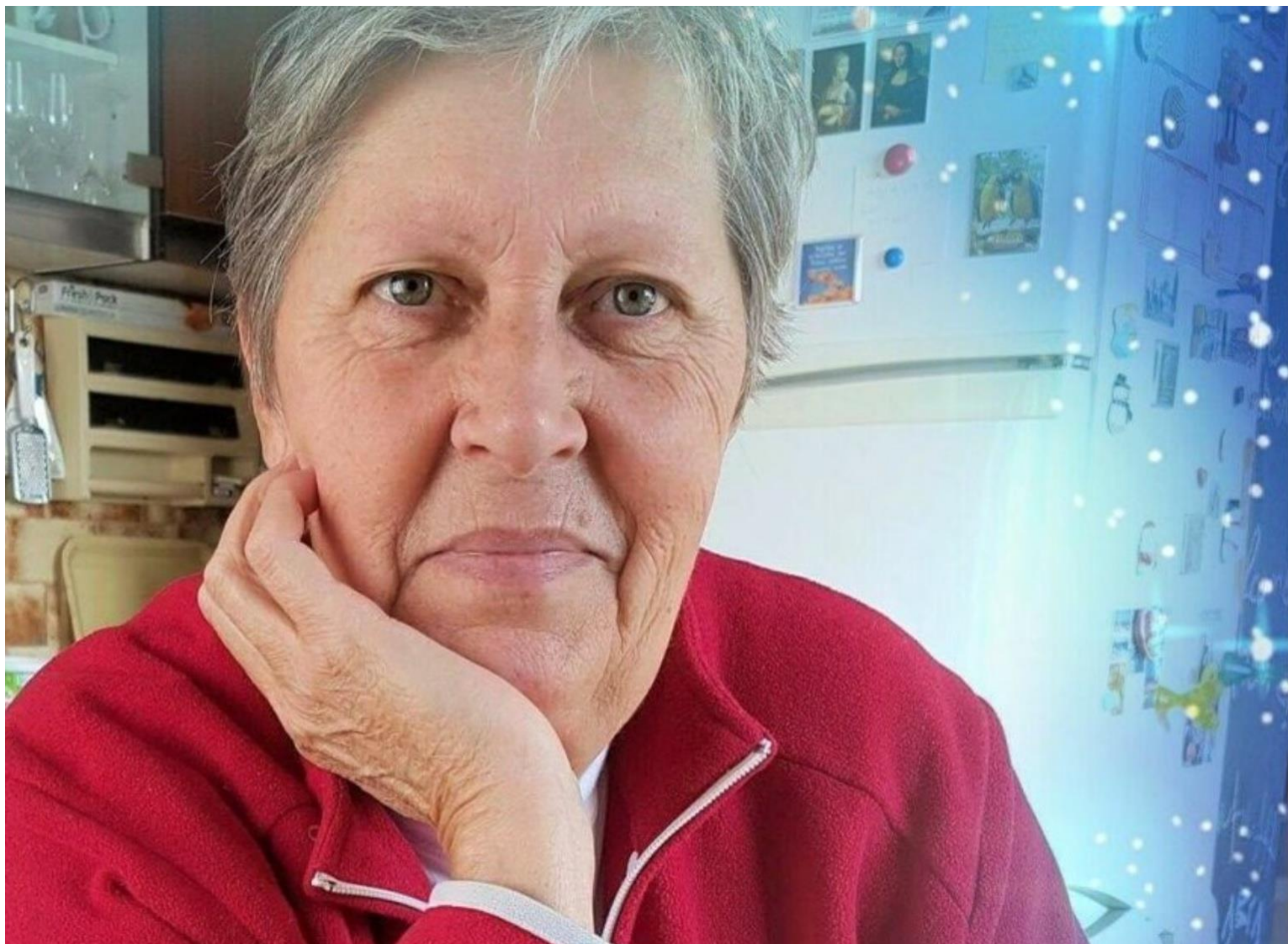
Razgali se zemljo i raširi ruke
poslije duga puta ja bih opet k Tebi
ti dojljo moja, ti matero sveta
povij me ko dite, uzmi natrag k sebi.

Okvasit ću suzom svaku Tvoju brazdu
da pogača bude izdašna i meka
da mi otac ozgor od radosti šapne
-Tako dite moje, ev ravnici lijeka.

Ispod stare trešnje koja vječno plače
ispisat ću tuge, obećavam djela
ona i ti zemljo zacijelite rane
oživite klicu pitomog mi sela.

Razgali se zemljo i raširi ruke
uzmi svoje čedo i zibaj ko bebu
pepeljasti pramen ovoga života
ostavljam u zalog slavonskome nebu.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S PRIZNATOM PJESNIKINJOM, OSEBUJNOG ŽIVOTNOG ISKUSTVA, ŽELJKOM ANTONIJOM KAHLIK

Pomozi drugome ako možeš, ako ne možeš nastoj ne otežati mu

Željka Antonija Kahlik koja je prepoznata u pjesničkim krugovima u Zagrebu, ali i izvan naše domovine kako nam je odmah srdačno kazala: „Rođena je u slavonskom mjestu Suhopolju sredinom prošlog stoljeća. U mojem djetinjstvu to je bila općina i sa razvijenom poljoprivredom, obrtništvom, vjerskom zajednicom i osnovnom školom. Danas je poznato po prekrasno obnovljenom dvorcu grofa Jankovića“. Kako to obično biva na drugoj godini studija ekonomije zaljubila se, udala i rodila, te je studij i prekinula. Radila je kao informatičar dok su informacijske djelatnosti bile još u povojima, a u mirovini je već 17 godina. Za ovih blagdanskih dana zavirite u svijet samozatajne, ali jednostavno dobre osobe kao što je Željka Antonija Kahlik. Ostat ćete zapanjeni njezinim životnim iskustvom. Jer je Željka Antonija Kahlik medicinski fenomen koji je počeo pjesme pisati nakon moždanog insulta. Pjesme su samo tekle i tekle i još i danas teku. Mi joj možemo za Božić staviti želju pod jelku: da teku i teku još i dalje, do kraja života.

Kakve Vas uspomene vežu uz djetinjstvo?

Djetinjstvo nas rođenih daleko od gradova, a tako i moje bilo je sloboda. Kako nije bilo dovoljno novca ni za osnovno što se moralo kupiti, igračke su bile posljednje na popisu potrebe. Sve se odvijalo vani, po šorovima, u voćnjacima, na ulicama koje u ranoj dječjoj dobi bile bez rasvjete. Tako da čim bi pala noć vraćali smo se kućama. Bilo bi predugo da govorim o tim večerima kada smo uglavnom kibicirali oko kartanja starijih. Bilo je dječjih igara, mlin, čovječe ne ljuti se. Roditelji bi nacrtali na papir polja, a igralo se grahom, kukuruzom. Zanimljivo je da smo imali kocku za bacanje u toj igri. Imali smo zato što je tišlar (stolar) uvijek od nekih ostataka radio te kocke i dijelio djeci. Za lijepa vremena igrali smo, kao što djeca još negdje igraju, školice iscrtane na zemlji, a pecalo je bila prazna kutija od paste za cipele ispunjena zemljom. Skakali smo preko užeta koje su dvoje vrtjeli. Bilo je i krpica i beba, a onda smo odrasli pa nas te igre nisu više zanimale.

Vi ste majka četiriju kćeri, zar ne?

Ponosna sam majka četiri kćeri, a i baka četiri unuka. Naš je odnos točno takav kako sam nekada zamišljala. Velika obitelj na okupu kada treba riješiti neki problem, a i dovoljno slobode da si ne visimo, kako se kaže, stalno za vratom kada je sve u redu.

Vi ste svojevrsan medicinski fenomen. Počeli ste poeziju pisati „samo tako“ nakon moždanog udara...

Godine su prolazile, udaja, djeca, posao, čak je i za čitanje bilo manje vremena iako nikada nisam prestala posuđivati knjige i čitati. Život često iznenadi pa je i mene. Došao je prvi moždani udar, a tri mjeseca iza i drugi. Nešto se presložilo u mojoj glavi i 2004. godine u ranim jutarnjim satima napale su me riječi. Kada kažem napale, stvarno i mislim. Imala sam osjećaj da mi je cijelo tijelo ispunjeno riječima i da ću se rasprsnuti od prisile. Kao što skribomani pišu neprestance taj sam dan pod prisilom riječi napisala 28 pjesama. Nastavljalo se mjesecima, a na kraju godine broj pjesama je stvarno velik. Kako nikada nisam pisala poeziju, niti išta osim zadaćnica davno u školi, nisam imala nikakvog znanja o vrstama ili stilovima. Samo sam pisala onako kako su se riječi posložile. Priznajem da sam bila prestrašena misleći da sam prolupala. Tražila sam pomoć na više mjesta, ali svi su mi govorili neka pišem jer u pjesmama nije bilo suicidalnih poriva. Prve sam godine skrivajući se od obitelji pisala pjesme nekim čudnim stilom, rekla bih nekim rimovano plivajućim. Zatim se nastavila slobodna forma. Pisala sam ne razmišljajući o kvaliteti ili stilu, jer bilo je više kao da sam ja medij, a netko drugi diktira, recimo bila sam dobra pisaća mašina.

Sada i blog pišete...

Godinama pišem blog koji mi je kao osobni dnevnik iako ga čita dosta ljudi registriranih na blogu. Ne registrirani nemaju pristup jer se znalo desiti da u komentar neki čudni ljudi pišu ružne stvari. Sadržaj mog bloga je raznolik; poezija, kratke priče, razmišljanja o životu, o nekim stanjima u društvu koja po mom mišljenju nisu dobra. Blog je mjesto gdje se može maknuti sve što nas tišti, dati to na čitanje drugima koji možda imaju nešto slično u mišljenju pa dolazi do razmjene mišljenja putem komentara.

Koliko ste zbirka do sada izdali?

Do sada sam izdala pet zbirki; Sve je ljubav, Život sanjara, Pocjek –poezija- i zbirku kratkih priča Tonkine priče.

Kakva je to Vaša „tajna veza“ s poezijom?

Od prvih recitiranja pjesama u osnovnoj školi zavoljela sam poeziju, zapravo zavoljela sam pisanu riječ. Kako sam odrastala bez televizora, knjiga je bila moj pogled u svijet. Puno sam čitala, ali nisam nikada ništa, osim obaveznih zadaćica, niti pokušala pisati. Inzult je promijenio moj život. Ne bih mogla dati neku definiciju što meni znači poezija jer ona se jednostavno desila. Otvorila se kao kada voda prokulja iz neke pukotine i samo se povećavalo učenje o formama. Danas slušam onaj nutarnji poriv kada se pjesma formira i ako mi se sviđa zapisat ću, ali ako mislim da i nije baš nešto propustim zapisati. Po prirodi sam dosta znatiželjna tako da upoznajem poeziju koju nisam imala prilike učiti u školi.

Hoće li poezija preživjeti?

Kakvo je to pitanje? Naravno da će preživjeti jer kako je preživjela do danas bude i dalje. Poezija je svijet kojeg ne moraš voljeti, ali svi će znati makar jednu uglazbljenu pjesmu. Poezija uvijek nađe svoje mjesto u književnosti što god tko mislio.

Što Vam je draže: poezija ili proza?

Nisam nikada vrednovala što mi je draže jer ako mi se dogodi priča koja je po mom mišljenju čitljiva zapisat ću je, jednako tako i pjesmu. Nemam granicu između niti dajem prednost jednoj formi.

Vi ste prepoznati u pjesničkim krugovima...

Ne bih rekla da sam poznata jer ne objavljujem svoju poeziju općenito, pa tako niti haiku u velikom broju ili na poznatim književnim platformama interneta. Kako mi se pisanje kao takvo desilo bez nekog velikog mog truda, tako već nekoliko godina učim o formama poezije drugih zemalja. U to učenje spadaju; haiku, haibun, haiga, tanka, gazele, limerick, činkvine. Haiku mi je i u antologiji Nepokošeno nebo 2. Zadnja je eto gogiosy. Moja je gogiosy pjesma ušla u četvrtu internacionalnu antologiju. To sigurno veseli i daje poticaj učiti dalje. Haiku i haibun, haige objavim ponekad na blogu i na FB grupi Haiku.Hr Kao i u nekoliko časopisa za haiku poeziju Iris.

Kada i kako sada dok ste ozdravili pišete pjesme ili priče?

Kao što sam već spomenula, ja nisam književnik, a ni pjesnik koji piše svakodnevno. Uglavnom pišem onda kada je poticaj dovoljno snažan, gotovo bih rekla da inzistira ispis bilo pjesme, bilo priče. Kod mene se sve dešava iznenada, vrlo često je noću, ali nisam baš voljna se buditi, jer temu ili cijelu pjesmu znam, kako bih je zapisala pa u jutro kada se probudim nema ništa od toga što sam u snu znala, čak recitirala. Danas je posebno skupo izdavanje knjiga ako niste od izdavača sponzorirani. Znano je da se sve manje čita i umjesto papira sve je više e-knjiga. Hoću li još u životu išta tiskati ne znam. Trenutno nemam u planu jer ni za zadnju knjigu nisam još imala promociju zbog situacije koja nas u svemu sputava.

Kada se vratite unatrag, žalite li za nečime?

Unatrag se uglavnom vratim u moje selo slavonsko, djetinjstvo, mladenaštvo, prve ljubavi i način života u to kako znam reći „moje vrijeme“. Ni za čim ne žalim jer i da sve treba ponoviti vrlo malo bih što promijenila.

Do kojih vrijednosti u životu držite?

Na prvo mjesto bih stavila voljeti drugog kao samog sebe, onda mir i prijateljstvo.

A Vaš životni moto?

Tu bih mogla reći:“ Pomozi drugome ako možeš, ako ne možeš nastoj ne otežati mu“.

Gdje ćete proslaviti Božić?

Božić uvijek slavimo u mom domu. Tada se okupimo, svi moji i bude nas puna kuća.

SVETA NOĆ

Zapalit će se svijeća
u sredinu kruha zataknuta
kruha posnog, okruglog, badnjeg
tišina i ruke spremne na molitvu
slama šušti pod stopama, malim, dječjim
i sveto čekanje sobu ispunja
miluju pogledi lica radosnom nadom
sve je znano, stoljetno
a opet, svake godine kao prvi put
Badnjak svete noći
titraj svijeće na umornom licu
ispod rupca svečanog
omame moje
pogled plav u sjećanje otišao
traži istu noć u kojoj su
varnice oka plavog ostale

umor ga u snove tjera
a badnja je noć, bijela
Božić Mali u jaslje dolazi
Bog naš, nada i ufanje naše
danas i sutra
ruka joj klone na krilo
a onda glas pred vratima
pjesmom naviješta veselje
veselje puku kršćanskom
veselje svete noći
narodi nam se Kralj
Božić, Bog Maleni
Antonija Željka Kahlik
Zagreb, 20.12.2021.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S ATRAKTIVNOM NOVINARKOM I TV VODITELJICOM S HRT-a, URŠULOM TOLJ

Foto: Boris Šćitar

Stalo mi je do ljudi i do ljubavi

Nismo mogli bolje uploviti u novu godinu nego u društvu duhovite, lucidne, spontane i vrckave novinarkе i TV voditeljice, Uršule Tolj s Hrvatske radio televizije. K tome svemu je i plavuša što joj daje posebnu dražesnost i varljivost oku, pa joj je sve dopušteno i šarm i dosjetka i neposrednost, jer kamera je voli, a vole je i gledatelji ispred malih ekrana. Kada suđerica opere sve pjate kako govore Fjumanci (Riječani), a Uršula je rodom iz Rijeka, a i Dalmatinci, kada i posljednji gost ode, tada se isključite iz ekstaze slavlja, uzmite čašu kuhanog vina ili čaja, udobno se smjestite i spremite za Male ženske razgovore, prve takve ove godine i to s Uršulom Tolj. Doznat ćete štošta novoga, a mogli biste ponoviti i staro gradivo. Ajde, ajde, ne budite lijene. Žene nisu lijene. Uključite u čitanje i svoje partnere. Osjećate ćete se kao Kod nas doma. Pa i doma ste, zar ne? Samo polako krenite...

Dakle, od kada ste na HRT-u?

Od 1994., ako se ne varam. Kada sam prošla audiciju za Radio Rijeku. Nakon godinu dana, prešla sam u TV centar Rijeku. Tada sam još studirala na Filozofskom fakultetu, smjer Hrvatski jezik i književnost.

A Vaše prve emisije?

Kad sam prešla u Zagreb vodila sam emisije 3plus i Vidikon, prije toga iz Rijeke sam radila priloge za Hit depo, Pravo vrijeme, Transfer i druge te vodila rubrike u sklopu emisije Ri program 3.

Vrlo ste neposredni, spontani i ujedno profesionalni. Kamera i ljudi vas vole. Kako Vi doživljavate svoj posao na HRT-u?

Hvala na komplimentima. Jako volim svoj posao, raznolik je, dinamičan... Radno vrijeme je, blago rečeno, klizno. Ponekad radiš više projekata odjednom i nemaš niti jedan slobodan dan nekoliko mjeseci, a ponekad je ritam laganiji. Volim kada se ta razdoblja izmjenjuju jer inače bih ili pregorila ili poludjela od premalo dinamike. Poklopilo mi je da je zadnjih 5 godina baš tako, te da sam uz svoju emisiju uređivala odnosno vodila doista velike projekte poput Dore, Eurosonga i showa Zvijezde pjevaju.

Gdje Vas trenutno možemo gledati?

Svakog petka uređujem i vodim glazbeno izdanje emisije Kod nas doma.

Spremate li neki novi TV projekat?

Pripremamo novu sezonu showa Zvijezde pjevaju.

Što je potrebno za dobrog TV voditelja imati? Koje osobine?

Pa ovisi što vodiš. Ako je to talk-show dovitljivost, duhovitost, informiranost, neposrednost, vedrinu... ako je to ozbiljniji sadržaj prije svega pripremljenost i artikuliranost... Ili je možda bolje reći da su najvažnija prirodnost i dobra priprema.

Volite li čitati? Što najviše?

Volim čitati lijepu književnost, u zadnje vrijeme suvremene romane.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Treniram, volim šetnje prirodom, druženja s prijateljima, putovanja... koncerte, kino...

Do kojih Vam je vrijednosti u životu najviše stalo?

Iskrenosti i odgovornosti. Ovako na prvu. Iako zapravo ne volim takva pitanja. Stalo mi je do ljudi i do ljubavi.

Kako usklađujete privatne i poslovne obaveze?

Dosta sam dobra u tome, volim planirati i sve planiram – i posao i slobodno vrijeme. Uvijek nekako iskombiniram da sve stane, odnosno ako nešto treba patiti zbog važnosti onog drugog, malo će patiti ali ću i nadoknaditi propušteno. Štreberica sam haha...

Volite li kuhati?

Iskreno, ne baš. Kuham zbog djece i trudim se obaviti i taj posao dobro, znam nekoliko jela vrhunski spremite ali nije to to. Ne volim nered u kuhinji i ne volim izgubiti sate na pripremu hrane jer uvijek imam nešto što bih radije radila, od posla do gušta. Malo mi je i žao što je tako jer imam prijateljice koje u tome uživaju i zavidim im ali ja jednostavno nemam tu strast prema štednjaku i kuhači.

Da se još jednom rodite biste li bila TV voditeljica?

Ne znam. Možda bih pokušala biti glumica ili pjevačica, ako bih se drugi put rodila sa sluhom haha... ali vrlo vjerojatno bih bila opet ispred kamera.

Je su li se standardi u medijima, pa i na Televiziji srozali?

Ne bih rekla. Rekla bih da sada imamo puno više različitog sadržaja, s različitom publikom i različitim ciljevima. Prije je sadržaj bio namijenjen isključivo obrazovanoj publici jer programa i emisija nije bilo puno. Sada ih ima bezbroj i samim time postoji sadržaj najrazličitije kvalitete. Standardi za vrhunske emisije su ostali isti. Samo sad imamo i emisije koje ni ne teže biti vrhunske.

Koju emisiju ste najviše voljeli raditi?

Trenutačno najviše volim raditi svoju emisiju petkom, a jako se radujem i novoj sezoni Zvijezda koju uređujem. Skoro svaku emisiju koju sam radila – baš sam voljela raditi ju u tom trenutku.

Vi ste napisali i knjigu? O čemu govori ta knjiga?

Napisala sam tri i pol knjige hehe... Moja prva knjiga, u kojem opisujem svoje iskustvo trudnoće, poroda i prvih godina sa sinom, Prvi put mama, dobilo je drugo prošireno izdanje, s iskustvom nakon rođenja kćeri – Prvi i drugi put mama. Uz te knjige, objavila sam i dvije zbirke kolumni o muško-ženskim odnosima Šaptalica i Uz kavu i čokoladu.

Gdje ste pronašli inspiraciju za knjigu?

U životu, u svemu što nam se odgađa.

Pišete li još uvijek? I što?

Pišem uglavnom pjesme, tekstova za uglazbljivanje i neke kraće priče. Voljela bih napisati roman, ali to zahtijeva ipak posvećenost i odlučnost, pa ćemo vidjeti hoće li se dogoditi...

Imate li hobi?

Pa sve ono čime se bavim u slobodno vrijeme mogla bih nazvati hobijem: treniranje, priroda, putovanja, film, knjiga... ali onaj pravi hobi poput ribolova, na primjer, nemam.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S POZNATOM KNJIŽEVNICOM, MARINOM ŠUR PUHLOVSKI

Foto: Vecernji list

Danas je hrpa lažne književne robe toliko narasla da ne znam postoji li metla koja će tu više ikad unijeti reda

Kada se osvrne iza sebe vidi trag od izdanih 19 knjiga, što romana, što priča, nešto eseja i putopisa i jedna zbirka pjesama. Riječ je o rođenoj Zagrepčanki, književnici Marini Šur Puhlovski, koja iako je u mirovini ne miruje i stvara, piše i čuva dvogodišnju unučicu. Malo smo iz svijeta poezije uskočili u svijet proze i s Marinom Šur Puhlovski koja je studirala komparativnu književnost i filozofiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu prije više od 50 godina, povelj priču o prozi i o poeziji, njezinim danima odmora i slobodnog vremena i još o koje čemu drugom. Zavirite u ovaj osebujan svijet, djetinjstva na Brijuni, dočekivanja političara iz nesvrstanih zemalja, druženja s Titovim unucima, književnice Marine Šur Puhlovski. Nećete požaliti, vjerujte mi na riječ.

Oko Vašeg rođenja postoji nesretna priča...

Rođena sam u Zagrebu 1948. dakle u onoj teškoj poslijeratnoj godini Rezolucije Informbiroa, kad se Tito posvađao sa Staljinom, pa je prekinuta robna razmjena Jugoslavije sa socijalističkim zemljama. Siromaštvo i politički progoni Staljinovih pristalica, to je bila atmosfera zemlje. Uz to mi je otac bio u

zatvoru, ne kao staljinist, nego zbog primanja mita kao državni službenik, tj. kao član komisije za žito. Mito se svodilo na tanjur sira s vrhnjem, krišku kruha i dva štampala rakije. Time je komisiju počastio bivši očev susjed sa Savice, kojem su zaplijenili žito. I onda tužio komisiju zbog primanja mita. U to vrijeme, kad ste bili u zatvoru, natovarili bi vam još optužbi, pa su tako optužnicu za mito proširili na ekonomsku diverziju grada Zagreba, odnosno za malverzaciju s potrošačkim kartama u Ministarstvu privrede. Za mito bi dobio zatvorsku kaznu, a za ovo drugo vješala. Situacija je bila kritična. Obrane se prihvatila moja trudna mama, po zanimanju knjigovođa (završila je Trgovačku školu u Zagrebu) jer su je svi advokati odbili. Uspjela je dokazati da je otac nedužan, pa su ga, nakon devet mjeseci, pustili iz zatvora. Ja sam se u međuvremenu rodila, a majci su skoro svi okrenuli leđa, čak i najbliža rodbina, majka i sestra. Sama, tramvajem, došla je sa mnom kući iz rodilišta u Petrovoj bolnici. Otac je u zatvor ušao crnokos, a izašao sijed, i do kraja života prestrašen. Nakon toga se propio. Što bi rekli – nije mi se posrećilo.

Inače, otac je rođen u Velikog Gorici, a majka u Zagrebu, kao i njeni roditelji, kao i djelomice njihovi roditelji, pa sam po toj liniji Zagrepčanka od 1863. kad su mi se prabaka i pradjed oženili u crkvi sv. Marka, na Gornjem gradu. A otac je porijeklom iz Varaždina. Dakle, sve Zagorci, osim prabake po majčinoj liniji, i bake po očevoj, koje su obje došle iz Slovenije, sa sela, s namjerom da se u Zagrebu udaju. Sve te događaje, kao i mnoštvo drugih, opisala sam u romanu Nesanica, objavljenim u Profilu 2007. godine, neke i u romanu Zbogom djevojčice, objavljenom prošle godine u V.B.Z.-u.

Gdje živite?

Živim tamo gdje sam rođena, dakle, u Zagrebu. Prvih trideset godina stanovala sam u Kordunskoj ulici, odmah pokraj Kinoteke, pa je utoliko taj kvart sa svojim stanovnicima, odnosno susjedima, pa osnovnom školom u Krajiškoj ulici i gimnazijom na Roosveltovom trgu (danas Muzej Mimara), koju sam pohađala, poprište zbivanja mnogih mojih romana i priča. Pogotovo jer mi je majka rođena u istom kvartu, u Medulićevoj ulici, a njen otac u susjednoj, Kačićevoj. S trideset godina preselila sam se na Petretićev trg, gdje sam s prozora mogla vidjeti crkvu sv. Petra, u kojoj sam potajno krštena, jer otac za to krštenje nije smio znati. Šest godina kasnije odselila sam se par minuta dalje, u Bauerovu ulicu, gdje sam i danas. Zanimljivo je da je moja prabaka po majčinoj liniji, koja je, usput rečeno, kao mlada prodavala paprenjake na Dolcu, kad je došla iz Slovenije, stanovala kod tete u Vlaškoj ulici, u blizini mog sadašnjeg stana. Dakle, život mi se vrti oko dva zagrebačka kvarta – Črnomerec i Medveščak.

Međutim, djetinjstvo nisam provela samo u Zagrebu. Mama se, dok me je nosila, u tvorničkoj menzi u Ministarstvu industrije, gdje je radila, hranila grahom sa žiškama, kao jedinim „mesom“, a vjerojatno zbog navedenih događaja s mužem, ostala je bez svog mlijeka. Svako jutro, u četiri sata, krenula bi po kravlje mlijeko u Dubravu. Osnovne namirnice kupovale su se na „potrošačke karte“, a za ostalo se trebalo snaći trampom. Rezultat: s dvije godine bila sam tako rahitična da nisam mogla hodati. Već sam dobro govorila – ali iz kolica. Tada je majka otišla raditi kao knjigovođa u hotel na more, prvo na Omišalj, potom na Rab. Dvije godine živjela sam na moru i rahitis je sasvim iščezao. To nije isto dijete koje sam vidio, rekao je majci liječnik koji mi je dijagnosticirao rahitis. A onda, u

drugom razredu osnovne, majka je otišla raditi na Brijune, jasno, sa mnom, gdje sam živjela tri godine. I to preseljenje je cijela priča vezana uz oca – koji je trebao ići raditi na Brijune, kao direktor hotela, a umjesto sebe, poslao je majku, kao knjigovođu – koja se također može naći u mojim romanima, najiscrpnije u Nesanici. Živjela sam u hotelu „Neptun“, u prostranom apartmanu s terasom. Tita i razne javne osobe, ne samo iz politike, nego i iz kulture, poput Krleže, susretala sam po otoku, družila se s Titovom unukom i djecom generala i ambasadora, dočekivala cvijećem strane državnike, Nehrua, Nasera... Od trećeg razreda u školu sam svakodnevno išla u Fažanu, brodom “Zdenka“. Pomalo neobično djetinjstvo za prosječnu zagrebačku djevojčicu, kako je primijetila jedna prijateljica.

Što ste po zanimanju?

Po zanimanju sam profesor komparativne književnosti i filozofije. Diplomirala sam na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Međutim, nakon završetka gimnazije nisam se odmah upisala na Filozofski fakultet, nego na Prirodoslovno matematički. Na biologiju. Iako sam od djetinjstva pisala i opsesivno čitala, nije dolazilo u obzir studirati književnost. Za purgersku obitelj, slabog materijalnog stanja, kakva je bila moja, jer je otac, zbog bolesti (ciroza jetara), mlad otišao u penziju, pa je radila samo majka, nije dolazilo u obzir profesionalno se baviti bilo kakvom umjetnošću. Neka ti pisanje bude hobi, govorila mi je majka. Ali moraš imati zanimanje. U protivnom ću „završiti pod mostom“, jasno savskom, gdje završavaju umjetnici. tj. niškori. Dakle, mogu biti doktor, advokat, inženjer, znanstvenik, učitelj... Još u višim razredima osnovne odlučila sam se za biologiju, nadajući se da ću, kao Darwin, barem putovati po egzotičnim zemljama. Maštala sam kako ću ići u Amazonu. I tako sam upisala biologiju. Ali tamo mi je odmah postalo jasno da taj studij neću nikad završiti, jer svijet ne promatram kao biolog. Gledam pod mikroskop, i vidim samo boje i oblike, misli mi lutaju... Na predavanjima drijemam. Otpočela je teška borba s majkom da me pusti na književnost. Barem upiši hrvatsku književnost da možeš raditi u školi, gnjavila me je. Ne mogu studirati nešto čega nema, rekla sam. Komparativna i filozofija! Ili ništa. Najzad je morala popustiti... To je jedan od važnijih motiva u romanu Zbogom djevojčice...

Gdje radite?

Hvala bogu, nigdje. Niti sam ikad radila. Odnosno, radila sam kao honorarni novinar na Radio Zagrebu i u Vjesniku, ali kao stalni zaposlenik – nikad. Osim što sam odlučila studirati što želim, odlučila sam i da nikada neću raditi. Samo ću pisati. To je značilo da ću biti siromašna, kao i većina hrvatskih pisaca, čije sam biografije proučila, ali nije me bilo briga. Očito sam imala ogromno povjerenje u svoj talent i u život, jer drugih oslonaca nije bilo. A i hrabra sam, shvatila sam poslije. Dok si mlad ne znaš da si hrabar, to shvatiš poslije pred životnim iskušenjima, kad uvidiš da ti nitko ne može ništa, da nema toga što te može smesti. Sa svime se možeš izboriti. Čak i kad nemaš sreće, kao ja. Do tridesete sam se dosta mučila, pogotovo zbog katastrofalnog prvog, studentskog braka, u kojem sam uzdržavala bolesnog muža, kolegu za studija. To vrijeme sam opisala u nagrađenom romanu Divljakuša (V.B.Z. 2018). Onda sam se rastala i ponovo udala i suprug mi je omogućio da ne radim. Sjedi doma i piši, rekao mi je. Odlučila sam živjeti kao uzdržavana žena – na užas svoje mame.

Nije bilo bajno, kako sam mislila da će biti, sustizale su me nevolja za nevoljom i onemogućavale mi pisanje, zbog kojeg se nisam zaposlila, ali nikad nisam požalila. Uspjela sam napisati svoje knjige, proživjeti život pišući, za radnim stolom – kako sam i željela. Danas sam u umjetničkoj penziji, mrvicu većoj od socijalne pomoći, ali i dalje mi je dobro. Nisam bila gladna, gola, bosa, nisam „završila pod mostom“, kako mi je prognozirala mama. Ti imaš veliku zaštitu, rekla mi je prijateljica astrolog, prije par godina. Valjda sam oduvijek znala da je imam, kad se nikad nisam uplašila života. Čiju zaštitu – tko bi znao? Najvažnija pitanja, tko smo, što smo, kuda idemo, bila su i ostala tajna.

Izdali ste 19 proznih djela, što romana, što priča, eseja, putopisa i jednu zbirku poezije. Koje teme ste varirali u svojim proznim djelima?

Nisam pisac tematskih knjiga. Život koji sam živjela, zajedno sa svojom okolinom, jedina je tema mojih knjiga, i ako jedna tema, recimo, ljubav, kao u istoimenom romanu (Ljubav, Ljevak, 2010.) naizgled prevladava – u njoj su uvijek i sve druge teme, kako je to i u životu. Ne živimo temu po temu, živimo sve teme istodobno. Sve su teme nerazdvojno povezane, odvajaju se samo u književnosti kiča, dakle, u književnosti laži, koja nije umjetnička književnost. Samo je zanat, kao što je to recimo, izrada cipela. Danas je književnost puna „šustera“, jer je postmodernizam učinio sve da pobrka pojmove. Širom je otvorio vrata „žanru“ da mogu ući svi koji su iole pismeni i u osnovi skribomani, pa se više ni ne zna što je umjetnost, a što nije. Povijest je tu obično napravila veliku čistku, ali danas je hrpa lažne književne robe toliko narasla da ne znam postoji li metla koja će tu više ikad unijeti reda...

Što je zahtjevnije pisati: prozu ili poeziju?

Sigurno je fizički zahtjevnije pisati prozu, nego poeziju. Pjesme možete pisati usput, kad vam padne napamet, dosta vam je olovka i notes, danas može i mobitel, ako se, primjerice, nađete na ulici, zapišete je i stavite u džep, što je s pripovijetkom, a pogotovo s romanom, nemoguće. A i naknadni rad na pjesmi je manje zahtjevan nego rad na prozi. Pjesnik cvrkuće kao ptica na grani, a prozaist kopa u rudniku, može i dijamanata, ali je to ipak rudnik. Cjeloživotno sjedenje za stolom, raubanje koštanog sustava. Osobito leđa. Naročito je bilo naporno dok se nisu pojavili kompjuteri, nego se pisalo na šrajbmašini. Ja sam se znala grbiti i po dvanaest sati dnevno. Da nisu „došli“ kompjuteri mislim da ne bih uspjela napisati toliko knjiga, jer ne bih imala snage toliko ih ispravljati. Recimo, roman Trojanska kobilica (Mladost, 1991.), ja i moj muž smo prepisali osam puta. On je uskočio jer ja više nisam mogla, a perfekcionista sam. Kao i sve Djevice. Dok ne istrijem svaku grešku koju vidim – nemam mira. I uvijek hoću imati čistu stranicu, a ne svu iškrabanu. Što se tiče umjetničke zahtjevnosti ne bih uspoređivala u korist ovog ili onog. Umjetnosti dajete sve ili ništa, dakle, oboje je jednako zahtjevno.

Imate li kakve nagrade za svoj književni rad?

Koliko sam toga napisala – jako malo, zapravo. Uvijek sam živjela izvan klanova, nikad se nisam družila iz koristoljublja, a i zbog raznih okolnosti kasno sam počela objavljivati – tek u srednjim godinama. Imala sam devet napisanih knjiga prije nego sam objavila prvu. A pisci djeluju

generacijski. Ja sam se od svoje generacije odvojila odmah, jer nisam pristala uz postmodernistički kaos, i ostala sasvim usamljena. Osim toga, kao netko tko je samo pisac, a uz to i žena, dakle, niti radi na fakultetu, niti u novinama, niti na televiziji, niti bilo gdje, da bi mogao biti uzvratno koristan, a niti je više mlad, tj. mlada, da bi privlačila na drugi način – nikog nisam zanimala. Tek 2015, dobila sam nagradu Zvane Črnja, za eseje Književnost me iznevjerila, od kojih sam prvi napisala četrdeset godina ranije, i jedva za njih našla izdavača (Alfa). A 2018. dakle, sa sedamdeset godina, dobila sam nagradu V.B.Z.-a za roman Divljakuša, kao anonimni autor. Tada sam uopće postala i šire poznata. Čim vide moje ime – ništa od nagrade. Ulazila sam u neke uže i šire izbore za nagrade, dobila sam ih nekoliko za kratke priče. To je za pola stoljeća rada – sve.

Što je za Vas poezija, a što proza? I zašto ste prestali pisati poeziju i kada ste prestali?

Poezija i proza su za mene dva književna roda, s različitim književnim zahtjevima, iako oboje „rade“ na istome: tragaju za istinom života. U pjesnicima žive prozaici, u prozaicima pjesnici, granice nisu oštre iznutra, a sve češće ni izvana. Moderna je poezija, primjerice, postala u velikoj mjeri prozna, motivski i tematski. Također je puno i poetske proze. Poezija i proza nisu dvije vrste osjećajnosti i spoznaje, nego dvije vrste izražavanja osjećajnosti i spoznaje.

Poeziju sam počela pisati s osam godina, a prestala s osamnaest, po malo prema onoj Goetheovoj: „Tko nema što za reći, neka piše poeziju“. Nisam sigurna da se nije šalio. Geniji su uvijek pomalo vražji.

Negdje s pedesetak godina primijetila sam da su mi pojedini prozni zapisi zapravo pjesme, pa sam sastavila zbirku Zatočeno znanje. Poslala sam je pokojnom Slavku Mihaliću, kojeg je toliko oduševila da ju je cijelu objavio u Forumu, gdje je tada bio glavni urednik. U Forumu mi je i objavio i prvi roman Ništarija, 1992. (Stajergraf, 1999.) 2019. u jednom neočekivanom poetskom trenutku, iliti inspiraciji napisala sam cijelu zbirku pjesama, Neponovljiva, koju još nisam ponudila izdavačima.

Imate li uzor u svojem stvaralaštvu?

Kao studentica govorila sam da „nikada neću ništa objaviti dok ne budem pisala kao Thomas Mann“. Jako nadobudno i nemoguće, ali smisao je bio drugi. Tragala sam za pitanjem što je to veliko kod velikih pisaca, po čemu su oni ostali u književnosti, a bezbrojni drugi nisu. I onda sam shvatila: oni su istinu tražili u sebi, a ne u drugima, iz njih je govorila njihova, a ne posuđena osobnost. U modernoj književnosti, dakle onoj prije post-moderne, pisci su morali stvarati vlastiti jezik da bi se spasili od masovne zaglušenosti, ali i najkompliciranije prosedee držala je samo ta njihova unutarnja istina, njihova sposobnost da do nje dođu. Slijeđenje uzora, a imala sam ih mnoge u mladosti, nije vodilo nikuda. Samo je zarobljavalo. A s pronalaskom vlastitog glasa došla je nevjerojatna sloboda, dakle, i sloboda od svih uzora, osim u tehničkim sitnicama, jer je istina sloboda.

Odakle crpate inspiraciju?

Na ovo pitanje mogu dati kratki odgovor: iz vlastitog života. Bio je dovoljno zahtjevan da se pokazao književno neiscrpan.

Koje pisce najviše volite čitati i koja djela?

Sve pisce kod kojih osjetim osobnost, vlastiti glas, sposobnost za istinu.... Na žalost, danas ih je teško naći kao iglu u plastu sijena...

Ima li tiskana knjiga budućnost?

To će pokazati budućnost. Ja i dalje volim imati knjigu u rukama. Ne volim čitati s ekrana.

Što nam novoga spremate za bližu budućnost?

Od 2019., s prekidima, radim na novom romanu Virus. potres, brak, za koji sam dobila stipendiju KIC-a, koja je također bila anonimna. Ispao je duži nego što sam mislila da će biti, pa nemam pojma kad ću ga završiti. Ali imam za objaviti spomenutu zbirku pjesama, novu zbirku priča i veliki dnevnik Govoriti u pustinji, koji sam pisala od 30 do 43. godine, dok još nisam objavila ni jednu knjigu. U SAD mi izlazi prijevod mog prvog (objavljenog, ne i napisanog) romana Trojanska kobila, nadam se do kraja ove godine. Izdavačica (Perlina press, iz Bostona) dobila je za nju potporu Ministarstva kulture. Tako će to biti moja druga prevedena knjiga. Prva, Divljakuša, objavljena je u Londonu.

Koje knjige biste sa sobom ponijeli na pusti otok?

Neke od knjiga – a ima ih oko 600 – indijskog mudraca i mistika Oshe. Kad ostaneš sam samcat, na pustom otoku, najbolje što možeš učiniti za sebe (osim održanja života) jest prosvijetliti se (a što možeš samo dok si živ), dakle, riješiti se svih vezanosti, svih želja i nada, koje prenosiš u idući život. A što su žudnje zbog kojih ponovo i dolaziš na ovaj svijet, dakle, reinkarniraš se, kako priča Osho, zajedno s Budom, a meni se čini uvjerljivo. Ionako ništa ne znamo, pa biramo ono što intuitivno osjećamo kao istinu. Rođena sam u partizanskoj obitelji, pa nisam religiozno odgojena, međutim, još od mladosti krenula sam u smjeru specifične religioznosti bez relije, kako pokazuje i moj prvi roman Ništarija, gdje u jednom odlomku opisujem slučaj slučajnog prosvjetljenja doslovno istim riječima kao i Osho u jednoj svojoj knjizi. A za njega u tom času nisam ni čula. Zanimljivo je da mi je Oshu u kuću donijela kćer, koja nikad nije bila zainteresirana za književnost, ali jest za samorazvoj, za druge putove spoznaje. Mene je književni talent usmjerio prema književnosti i filozofiji (od koje sam očekivala konačne odgovore), da bih kasnije shvatila da mi je ovaj zapravo bio prepreka za ono što sam stvarno htjela. Nisam pisala, niti pišem, da bih zabavljala ljude, iako je element zabave ugrađen u književnost, nego zbog traženja odgovora, da bih onda prekasno shvatila kako je put koji sam izabrala bio pogrešan. O tome sam pisala u eseju Književnost me iznevjerila, u istoimenoj knjizi.

Jedna od velikih zabluda s kojima živimo (i kojih bi se mogla riješiti na pustom otoku) jest teza da čovjek sveden na subjektivnost nije ništa (kako piše Simone de Bovuar u Drugom spolu), da nikakva superiornost čovjeku nije dana, dakle, da je nešto samo djelo koje stvori. A nije, dapače, obrnuto je. S tom temom se bori i moj roman Ništarija, u osnovi filozofski roman. Naslov je izveden iz te tobožnje ništetnosti subjektivnosti. Njegov glavni junak nije ništarija u smislu kriminalca ili zlotvora, nego u smislu da ne smatra da je išta dužan dati svijetu. Jako nezgodna teza za naše prilike, koja je odmah izazvala otpor među ambicioznim ljudima, pa nikad nije ni shvaćeno da se radi o filozofskom

romanu, s kojim se može polemizirati. Očito sam s tom tezom ugrožavala ambiciozne, koji misle da s onim što za sobom ostavljaju stječu besmrtnost. Dakle, nisu oni besmrtni – još uvijek se ne mogu načuditi kako su se lako odrekli besmrtnosti zbog nečeg evidentno potrošnog i prolaznog, budući da sve stvoreno nestaje.... Samo se mi vraćamo. Ali gle, Slavko Mihalić odlično ga je shvatio!

I moj drugi roman (a koji je objavljen kao moja prva knjiga), Trojanska kobila, povijesni roman, kojeg sam, zbog specifičnog prosedea, odnosno metaforičnosti i kao cjeline, i u segmentima, uspjela svesti na samo sto kartica, ostao je neshvaćen, dapače, s meritornog mjesta, čula sam da sam „loše startala“. A zamislite, završava rečenicom koja kao da priziva naš sadašnji trenutak, kad smo pod opsadom virusa... Ovaj se, dapače, direktno spominje. A roman je napisan prije više od trideset godina. Tako je to kad se ne uklapate u priznate književne tokove, kad mislite svojom, a ne tuđom glavom.

S trećim romanom Nesanica, otvorila sam ciklus romana s junakinjom Sofijom Kralj, kojih sam dosad objavila pet (Nesanica, Ljubav, Igrač, Divljakuša, Zbogom djevojčice), a upravo pišem i šesti. S tim romanima izgradila sam cijeli jedan svijet vezan za grad Zagreb i njegove stanovnike, što je također ostalo previđeno, a nije baš svakodnevna književna pojava.

Nesanica, najbolji roman koji sam napisala, jasno, po mom mišljenju, pročula se u užem književnom krugu, ali kritika ga je pretežno ignorirala i ostao je šire nepročitan. Tako je to išlo s mojim knjigama sve do prije par godina kad sam susrela pisca i urednika Dragu Glamuzinu, koji je konačno shvatio što radim, pa više nisam morala razbijati glavu gdje ću uopće objaviti iduću knjigu. A knjige našle su čitatelje. Već sam pomišljala da će se to eventualno dogoditi tek poslije moje smrt.

Vaša životna maksima?

Ona ista kao na hramu u Delfima: Upoznaj samoga sebe.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Do covida, s prijateljicama, književnicama, čitam, gledam filmove, drame, dokumentarce i turske dramske serije. Uskoro će mi unučica biti malo veća (tek su joj dvije godine), pa se nadam to vrijeme više provoditi s njom...

BIBLIOGRAFIJA MARINE ŠUR PUHLOVSKI:

Trojanska kobila, roman, „Mladost“, Zagreb, 1991. Drugo izdanje, „Stajergraf“, 2006.

Zec na tavanu, zbirka priča, Meandar, Zagreb, 1996.

Tajni život, kratke priče/proze, Area, Zagreb, 1998.

Zatočeno znanje, pjesme u prozi, Stajergraf, Zagreb, 1999.

Ništarija, roman, Stajergraf, Zagreb, 1999.

Pripovijest o bivšoj pjevačici, bivšem sucu banskog stola, bivšem upravitelju kaznenog logora i bivšoj logorašici, pripovijesti, Area, Zagreb, 2000.

Ispod stola, kratke priče, AGM, Zagreb, 2001.

Zapisi s koljena, putopisna proza, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002.

Orada, kratke priče, POP&POP, Zagreb, 2002.

Izvandnevni zapisi, proza, DHK, Zagreb, 2003.

Antipojmovnik, mini-eseji, Stajergraf, Zagreb, 2005.

Nesanica, roman, Profil, Zagreb, 2007.

Novi zapisi s koljena, putopisna proza, SysPrint, Zagreb, 2008.

Dnevnik izdržljivosti, dnevnička proza, Stajergraf, Zagreb, 2009.

Ljubav, roman, Ljevak, Zagreb, 2010.

Smisao tradicije, esej, Centar za kulturu i obrazovanje, Tešanj, BiH, 2012.

Književnost me iznevjerila, eseji, „Alfa“, 2015.

Igrač, roman, V.B.Z. 2017

Divjakuša, roman, V.B.Z., 2018.

Treći život druge violine, zbirka priča, V.B.Z., 2019.

Zdivena, makedonski prijevod Divljakuše, Makedonika litera, Skoplje, 2019.

Wild woman, engleski prijevod Divljakuše, Istrosbooks, London

Zbogom, djevojčice, roman, V.B.Z. 2020.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S OSEBUJNOM PJESNIKINJOM IZ STUBIČKIH TOPLICA, MIRJANOM KRIŽANOVIĆ

U početku bijaše Riječ

U vremenima kad su svi hrlili u grad, moji roditelji su se, zaželjevši se seoske idile, životinja, vrta i mira odlučili vratiti na selo, u srce Zagorja, u Belec – tako je svoju priču o sebi započela pjesnikinja Mirjana Križanović. “Na selo koje je baš tada počelo umirati. Ta samoća... prirodno okruženje... manjak djece za igru... disfunkcionalni brak mojih roditelja... i sve ono čime je selo oskudijevalo... u velikoj je mjeri... okrenuvši me prema unutra, a ne prema van odredilo moj život“, nastavila je pjesnikinja Križanović čiji su stihovi i nagrade razasuti po zbornicima, a prva zbirka je u pripremi kao i sve ostalo. Po završetku srednje škole jedan kraći period života živjela je u Mariji Bistrici, a onda se 1992. seli u Stubičke Toplice u kojima živi i sada. “Kad danas razmišljam o tome... čini mi se... sudbinskim... da sam došla živjeti u mjesto gdje će svoje posljednje godine života provesti neponovljiva Vesna Parun, gdje ću svakoga jutra na gotovo istom mjestu susretati Hrvoja Kovačevića..., gdje je Nikola Kristić prije par godina osmislio prekrasan Festival na kojem ću i ja uz bok velikih imena našega pjesništva imati čast nastupati... Čini se posve čudesnim da sam živjela u ulici S. S. KRANJČEVIĆA..., a sada u ulici VLADIMIRA NAZORA... Kao da se sve urotilo... e da bih se i ja dala u stihovanje...“, tako na glas razmišlja pjesnikinja Križanović inače po zanimanju

prirodoslovno-matematički tehničar. Kazala je još i ovo: “Dijete sam Šuvarove reforme... dijete sam doba kada se od nas seoske djece tražilo samo jedno, da se čim prije skinemo s roditeljske grbače i počnemo zarađivati kruh naš svagdašnji. Dakle to bi bio ekvivalent sadašnjoj matematičkoj gimnaziji. Fakultet je ostao trajni san... ali urotilla se protiv njega bolest roditelja, teška financijska situacija, nedostatak potpore mojih bližnjih, a ona budimo posve iskreni i nedostatak rekli bi moji prijatelji s Juga, dišpeta... da se za svoje snove izborim. No želja za znanjem nije umrla, dapače u mojoj su torbi uvijek knjige, učit ću dok sam živa, a tko zna možda čisto iz dišpeta i da pokažem da mogu... upišem nešto. Već punih trideset godina družim se s kamiondžijama... malo šale... Nimalo poetski... znam... ali gotovo su svi moji stihovi nastali među vijcima, ležajevima i kojekakvim vjerujte mi na riječ nimalo inspirativnim stvarima... Traktorski i kamionski dijelovi moja su svakodnevnica. A na stolu među katalozima, i kalkulacijama... knjige! Trenutačno Povijest Japana, roman Marka Gregora i knjiga poezije Miljenka Markovića... Nespojivo?!... Svašta je u životu nespojivo... tako je to.” Slobodno se „naluknete“ vu svet ove osebujne pjesnikinje iz Hrvatskog Zagorja. Bute se iznenadili kuliko mudrosti ima tu med njezinim rečima. No, sada vas pozivamo na standardnom štokavskom da zavirite u osebujan svijet pjesnikinje Mirjane Križanović koja vješto balansira između surove stvarnosti i poezije...

Koliko ste zbirka do sada izdali?

Moja prva zbirka je u pripremi. Zašto tek sada? Prvi razlog je taj što sam ja koliko toliko željela biti zadovoljna svojim pisanjem. Godinama sam slala pjesme na brojne natječaje... ima ih u zbornicima diljem Lijepe naše... rekla bih šezdesetak. Ima tu i pohvala... nagrada... duhovne... kajkavske i ljubavne poezije. Drugi razlog je mala sredina gdje se do potpore za takve stvari teško dolazi. Bilo one materijalne, bilo one druge koja je rekla bih, puno puno bitnija.

Naime ja još uvijek svako malo čujem rečenicu: “Kaj nemaš niš pametnešega za delati?”

Od kada pišete poeziju?

Pjesme pišem još od osnovne škole. Poeziju pokušavam pisati tek sad. Da pojasnim. Znam da ljudi ta dva pojma poimaju isto. Ali ja ne. Usudila bih se reći da bi gotovo svatko solidno obdaren raskoši vokabulara znao sjesti i napisati pjesmu. Dobru pjesmu. A Poezija. E to je nešto drugo. To je nešto što po meni sadrži nešto vilinsko... izvanzemaljsko... čuvstveno na onom tankom nivou gdje se spoje nebo i zemlja, a mi se baš u tom trenutku imamo li sreće... tu zateknemo.

Što je za Vas poezija?

Poezija je za mene bijeg. Iz surovog svijeta u još suroviji... još jasniji... još napaćeniji... još nježniji... ranjiviji... Poezija je za mene hrana koje se nikada neću nasititi, piće od kojeg sam uvijek još mrvicu žednija. Poezija je moje dijete kojeg nisam rodila... moja majka koje više nema... ljubav koja me nikada nije pohodila... a ja znam da je tu negdje... ili možda nije... Poezija je dodir božanskog... ona punina kojoj svi težimo... Poezija je meni... sve.

Koje pisce i djela volite najviše čitati?

Postoje knjige i autori kojima se uvijek i uvijek... iznova vraćam. Dostojevski i njegovi Braća Karamazovi, Tolstoj i Ana Karenjina, Ivo Andrić i Prokleta avlija, Meša Selimović i Derviš i smrt, Miroslav Krleža i Na rubu pameti... Cervantes i Don Quijote... mogla bih nabrajati do sutra. Pa onda prekrasni domaći autori... Pavličić, Tribuson, Jergović, Šojat, Matanović, Gregur, Novak, Karakaš, Prtenajča... ne bih dalje nabrajala da ne bih ne daj Bože koga izostavila... Orhan Pamuk... Amos Oz... toliko predivnih autora je okolo nas. O poeziji da ne govorimo... od klasika do modernih autora... problem je samo vrijeme kojeg nikad nema dovoljno. Nedavno sam ušla u knjižnicu i kroz glavu mi je protekla misao... Bože... gledaj ovu ljepotu... umrijet ću, a ni djelić toga neću pročitati.

Imate li uzora u poeziji?

Na jednom recitalu prije dosta godina poštovana je Julijana Matanović kao predsjednica žirija izrekla jednu rečenicu: "Kod nekih se autora vide mama i tata". To me toliko potreslo da sam cijelu večer vrebala priliku da je upitam je li tako i kod mene. I kad je rekla "Ne", srce mi je bilo na mjestu. Pišem slijedeći taj svoj unutarnji ritam. Sve počinje s jednom rečenicom oko koje prvo gradim, a onda nemilosrdno kljaštrim. Po nekom svom unutrašnjem nahođenju, posve bezobzirno spram "zanata"... spram uzusa... pravila pjesništva. Jer to u stvari uopće nisu slova ... to su čestice mene razasute po papiru.

Odakle crpите inspiraciju?

Unutar sebe. U svarenom trenutku proživljenoga. U prirodi koja je do najmanjeg svoga dijela dio mene. Rastavljam je i sastavljam u slike samo meni znane preobličavajući ih u emociju. Emociju koja mora biti čista... rubna... to je možda i najveća mana mog pisanja... ta moja potpuna otvorenost... ranjivost... slobodan prolaz do moje biti. To je strašno bolno... ali i prelijepo... opasno, ali i uzbudljivo. Ali takva sam u svemu... pa onda i u poeziji.

Što nam novoga pripremate u bliskoj budućnosti?

U novijoj budućnosti pripremam svoju prvu zbirku. Pripremam i jedan mali roman Janje moje malo... spremne su i kratke priče... planova je puno..., ali volje i želje još više... pa što Bog da. Uglazbljena mi je i jedna pjesma, pa se i na tom planu kanim malo okušati. Ali jedno po jedno, u cijeloj je priči najbitnije to da kvantiteta ne naruši kvallitetu, bolje jedan mali slatki zalogaj, nego bezukusni švedski stol.

Koji Vam je životni moto?

Moj životni moto je pomalo čudan. Moto je to koji me je koječega... koštao. Ali koji mi je i koješta dao. Nek nitko ne plače zbog mene! S tim se motom rekli bi u nekim prošlim vremenima "ne ide u Europu!!". Međutim, s idealizmom sam se rodila i bez obzira na ironiju i sarkazam kojim moje biće obiluje... s njim ću i umrijeti. Bez obzira što me život gotovo svakodnevno uvjerava u sasvim suprotne stvari... ja još poput nekave blesave male princeze vjerujem u ljubav... poštenje... dragost... poštovanje... žrtvovanje. I to me košta. Jer čovjek se i suviše često žrtvuje... pogrešnim ljudima i stvarima. Uskraćujući sebi sreću.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Slobodno vrijeme provodim čitajući. Slušajući glazbu. Volim samoću... Oduvijek sam je voljela. Puno više od kakofonije bezličnih lica kojima ja, a ni oni meni nemaju što dati. Da. Samoća je moje slobodno vrijeme. U koje pripuštam samo one rijetke... one s kojima se u toj nekoj čudesnoj točki, a da se možda nikada nećemo ni vidjeti ni sresti, prepoznajem. Ponekad sam to sama ja... ja koju svakodnevno upoznajem.

Kako usklađujete privatne i poslovne obaveze?

Moj se život već toliki niz godina odvija po nekakvoj ustaljenoj ruti da je to usklađivanje zapravo čisti mehanizam. Ja zapravo živim dva paralelna života. Jedan ovdje... ruke... noge, tijelo obavljaju svoje..., a jedan u mojoj glavi... tamo je jedan sasvim drugačiji svijet... svijet u kojem vrijede neka druga pravila, žive neka druga bića, odvijaju se neki drugi životi. Tijek vremena je sasvim drugačiji... događaji dobivaju drugačije značenje. Netko će reći... idi... posjeti jedan odjel u bolnici... ja ću reći da nema tog svijeta pitanje je bih li u ovome preživjela.

Da li je za poeziju Facebook dobar medij?

Dugo... dugo sam se protivila bilo kakvom sudjelovanju na društvenim mrežama. Naime samo gledajući novinske portale i komentare na članke ispod njih... bivalo bi mi zlo. Pod raznim lažnim profilima ljudi iz tko zna kojih pobuda siju neznanje, predrasude, mrak... Niti to, a ni potreba da netko u svakom momentu mog života mora znati što ja radim, gdje sam bila, što sam obukla, rekla, jela nisu mi bili jasni. No onda sam se zbog jednog Recitala na kojemu je zbog Covida glasovanje za nagradu publike bilo ONLINE... predomislila. I nisam požalila. Ako izuzmemo optužbu za plagijat... kojom me jedna uvažena pjesnikinja čije pjesme inače jako volim čitati optužila, doživjela sam samo lijepe stvari. Ono zbog čega sam najsretnija je to što sam svakodnevno u prilici čitati divnu poeziju mojih dragih prijatelja. Iskreno voljela bih da je u komentarima malo više iskrenosti i kritike... a ne samo brdo srca i superlativa. Lijepo je da jedni druge podupiremo... ali bilo bi još ljepše da svi skupa učinimo sve pa da to što objavljujemo bude što kvalitetnije.

Ima li poezija po Vašoj procjeni budućnost?

U početku bijaše Riječ. Riječ je rušila i gradila civilizacije. A poezija je onaj najljepši cvijet... još bolje nektar sakriven duboko u čaški cvijeta. Jasno... nove tehnologije sve, pa i samu poeziju prenose na jedan drugačiji... novi nivo. Nekad davno poeziju su pisali i čitali rijetki ljudi... eto sad sam se sjetila, pa Shakespeara sam zaboravila spomenuti tamo gore... jaooo!! sad je pišu mnogi..., a rijetki je i dalje čitaju... hoće li se u toj šumi pogubiti neka mala dragocjena stabla... stabla koja zbog manjka svjetla nikada neće postati deblima... to ćemo tek vidjeti..

Što preferirate: poeziju ili prozu?

Ja bih rekla da volim poeziju... i prozu koja sadrži poetske elemente... Volim kad proza teče... kad ne zapinje... kad nije ćoškasta... već fluidna... kad sadrži poetske opise karaktera... ljudi... okruženja... volim kad sadrži elemente eseja... volim kad zastanem i kažem – To je to!, baš ovako i nikako

drugačije bih ja to rekla, da znam. U poeziji volim male sitne bravure, kad čitam, više se lovim za njih... nego za samu cjelinu. Volim te male sitne stihove u koje stanu sve istine.. sav svijet. Da... baš... to... volim.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA DIZAJNERICOM INTERIJERA, MIRJANOM MIKULEC

Foto: Mario Poje

POVODOM LANSIRANJA NOVE TV EMISIJE O NEKRETNINAMA

U ovo doba korone u kojem živimo, svi smo nekako osjetili potrebu za malim komadićem zemlje tako da je porasla potražnja za kućama u okolici Zagreba

Idejna rješenja za uređenje naših domova i prostora u kojem živimo dizajnerice interijera Mirjane Mikulec imali smo priliku gledati na RTL televiziji ali i savjete čitati u nekim dnevnim tiskovinama. Mirjana Mikulec rođena je Zagrepčanka i od malena je kako nam je otkrila u razgovoru „estetična“ i voli – lijepo. Stoga ne čudi što je svu svoju energiju usmjerila prema edukaciji mladih za uređenje interijera i što mnogi životni prostori imaju upravo njezin prepoznatljiv dizajnerski potpis. O svojem pozivu, slobodnom vremenu i još koječem drugom Mirjana Mikulec govori u Malim ženskim razgovorima portala Akademija Art. Možete virnuti u ovaj razgovor i kroz ključanicu. Kako god okrenete bit će vam zanimljivo pročitati razgovore ugodne.

Gdje ste rođeni?

Zagreb je moj rodni grad, tako da smo u sretnom odnosu od 1976. Godine. Volim putovati, no dom će uvijek biti Zagreb.

Što ste po zanimanju?

Dizajnerica interijera Posebno sam ponosna na diplomu Master of Arts s National Arts Academy sveučilišta u Londonu. Mislim da u znanje uvijek vrijedi ulagati, zato mi je bilo važno pokrenuti i školu za dizajn interijera u Zagrebu kako bi nove generacije stilista i dizajnera interijera dobila sva potrebna znanja.

Gdje trenutno sve radite?

A ako me pitate gdje moja firma sve radi, trenutno su nam aktivni projekti u Švicarskoj, Francuskoj, Sloveniji, Austriji, Bosni i Hercegovini, te naravno Hrvatskoj gdje još uvijek radimo najveći broj projekata.

Studio radi već 14 godina i na to sam iznimno ponosna. Svakako nije bilo lako, ali ja volim izazove. Mislim da je važno probati jer često sami sebe kočimo i preispitujemo svoje odluke... žene to često rade, a nisam ni ja izuzetak. No, moramo se boriti! Sviđa mi se ona izreka – sreća prati hrabre – tako da treba krenuti, iako nije sve savršeno, snaći ćemo i napraviti maksimalno u datim okolnostima.

Trenutno nam je najveći fokus na uređenju našeg novog poslovnog prostora u urbanom poslovnom središtu u Zagrebu, u Radničkoj, gdje ćemo spojiti sva poslovanja: arhitektonski ured, produkciju, školu za dizajn interijera, kao i agenciju za nekretnine.

Kako ste odabrali za životni poziv uređenje interijera?

Od malena sam voljela estetiku bez obzira radi li se o modi ili interijerima tako da mislim da je to nešto bilo uvijek u meni. Bilo je bitno da ima veze s dizajnom... Ja sam bila ta koja od malena iz kuće nisam izlazila bez da se barem malo uredim, ta koja je uvijek nešto premještala po kući da nam bude ugodnije živjeti i da svako toliko unesem svježinu... Ništa dugačije nije ni danas.

Inspiraciju pronalazim svuda oko sebe, ali najviše dolazi od ljudi s kojima se družim, od klijenata, kao i svakodnevnog života. Inspiraciju sve češće pronalazim i u galerijama, muzejima, kao i drugim umjetnicima... svatko od nas ima svoju viziju dizajna, kao i interijera u kojem želimo boraviti. Svi smo mi različiti, no u konačnici želimo postići isti osjećaj – ugodnu atmosferu i sigurnost u vlastitom domu.

Volim izazove i u svakom interijeru vidim nešto što možemo popraviti, bolje iskoristiti, prenamijeniti ili samo udahnuti novi život u prostor tako da interijer bude koristan onima koji u njemu borave. Funkcionalni i lijepi interijeri moja su strast.

Koliko ste traženi sada u doba korone i potresa u Zagrebu?

Posla za sada ima dovoljno, no i mi se prilagođavamo potrebama klijenata. Biti dizajner interijera puno je više od usklađivanja jastučića i detalja u prostoru. Kod nas je uvijek kreativni kaos, tako da

radimo nekoliko projekata paralelno. Uvijek naglašavam da bez svojeg tima ništa ne bi bilo moguće. Tu je tajna uspjeha.

U našem studiju radi 10 arhitekata, imamo marketinške stručnjake, novinare, iskusne predavače u školi, svoju produkcijsku ekipu za emisiju InDizajn, a krenuli smo i sa snimanjima za novu emisiju „Tražimo dom“ gdje ćemo pomoći ljudima da lakše iznajme ili prodaju postojeću nekretninu, povećaju njezinu vrijednost i nađu svoj dom iz snova. Ta ideja se rodila upravo nakon razornog potresa u Zagrebu, gdje su ljudi postali svjesniji kako u svoju nekretninu ipak treba ulagati i održavati je.

U konačnici moj tim broji 30-tak stručnjaka uz koje je sve moguće. I na primjeru koronavirusa koji se proširio na cijeli svijet, možemo vidjeti kako se sve mijenja, a uspijevaju oni koje se najbrže prilagođavaju. Sretna sam i ponosna što imam tim s kojim mogu izrealizirati nove ideje i što se uvijek trudimo biti bolji. To me najviše motivira! Kao i osmijeh na licima zadovoljnih klijenata ☺

Što se tiče potresa... tu su sad na redu statičari, građevinari i struka koja mora dati smjernice oko obnove, mi se ne bavimo tim dijelom, naše područje su interijeri.

Koliko ste interijera uredili? Dakle, koliko interijera nosi Vaš pečat, Vaš potpis?

S preko tisuću idejnih i izvedbenih projekata u Hrvatskoj i inozemstvu, naš studio je jedan od vodećih dizajnerskih studija za interijere u Hrvatskoj i regiji. Uz dizajn interijera stambenih prostora, među projektima su se našle i mnoge kuće i hoteli. Naš zaštitni znak je spajanje suvremenog i tradicionalnog stila, pa uvijek rado ističem da je ključ u detaljima – upravo su oni presudni u svakom prostora koji uređujemo. U konačnici, uređujemo prostor za ljude kako bi svakodnevni život bio ljepši, funkcionalniji i ugodniji.

Kakva je prema Vašem mišljenju kvaliteta stanovanja u Hrvatskoj?

Ljudi su sve svjesniji da se u nekretninu mora uložiti, tako da ima visokokvalitetne gradnje kao i one upitne kvalitete. Toga će uvijek biti, zato je na nama da se informiramo i istražimo tko stoji iza radova, tko ih izvodi i koji se materijali koriste. Nakon potresa u Zagrebu, sve to nam je postalo još važnije jer želimo živjeti u sigurnim i kvalitetnim zgradama. A što se tiče samog interijera i tu je iz godine u godinu sve bolja situacija.

U čemu pred nama prednjače razvijenije zemlje EU-a ili SAD-a kada je uređenje interijera posrijedi?

Mislim da je to samo pitanje stila. Kada malo pogledate hotele, restorane, kao i ostale javne i privatne prostore, sve se više ulaže u interijere i prostori koji se uređuju na našim prostorima, nimalo ne zaostaju. Mnoge luksuzne stanove koje je uredio netko od hrvatskih studija vrlo lako se mogu prebaciti u svjetske metropole poput Pariza, Londona i New Yorka.

Što je trenutno hit? Koja boja i koji materijali i kakvi oblici?

Sve je pitanje stila i osobnog odabira. Kao i u modi, tako i u interijerima – više nema strogih pravila i može se kombinirati nekoliko stilova u isto vrijeme. Uvijek imate period kada je popularniji svijetli

parket, pa dođe tamniji kao što se sad vraća ponovno na velika vrata. Jedno vrijeme je bilo iznimno popularno ravno slaganje parketa, dok je trenutno puno popularnije slaganje na riblju kost ili chevron način slaganja. Dugo vremena je vladao minimalizam i skandinavski stil uređenja kojeg su izgurali tamne nijanse, bogatiji materijali poput baršuna i puno raskošnije uređeni zidovi elementima kao što su tapete i štukature...

U konačnici klijent je taj koji bira, a interijer treba biti odraz vlastitog stila i načina života. Svi se mijenjamo i imam osjećam da ipak nekako napredujemo na svim poljima – ili barem volim tako misliti.

Jesu li u trendu mali ili veliki stanovi ili kuće van Zagreba u prirodi?

U ovo doba korone u kojem živimo, svi smo nekako osjetili potrebu za malim komadićem zemlje tako da je porasla potražnja za kućama u okolici Zagreba. Veliki građanski stanovi, posebno oni koji su u dobro održanim zgradama u centru grada, i dalje su traženi dok su stanovi s balkonom trenutno jako popularni. Zanimljivo je promatrati trendove u svijetu nekretnina, zato smo od ove godine i krenuli u tom smjeru. Uz novu emisiju „Tražimo dom“ tako smo pokrenuli i agenciju za nekretnine. Svi oni koji žele biti dio naše nove emisije mogu se javiti na mail nekretnine@mmi.hr jer ćemo vam osigurati stručnjake poput građevinara, statičara, bankara i mnogih drugih kako i dobiti sve informacije oko nekretnine i lakše donijeli finalnu odluku.

Što se tiče velikih i malih stanova to je stvar potreba određene obitelji/osoba, a ne trenda. S druge strane naravno i financijskih mogućnosti.

Kako biste preporučili urediti manji stan od kojih 40 kvadrata u središtu Zagreba? U koje boje zidove, boja kuhinje i soba za dnevni boravak koja je ujedno i spavaća soba...?

Vrlo je teško i prilično nezahvalno ovako na pamet govoriti i predlagati ideje, no kada su mali stanovi u pitanju, bitno je da namještaj bude multifunkcionalan i lako pomičan. Najveći izazov u malom prostoru je stvoriti nekoliko zona, posebno kada više ljudi živi u malo kvadrata. Svijetle boje će svakako povećati prostor, tako da će vizualno interijer biti prozračniji, no to ne mora značiti da mali stan ne može imati tamne nijanse, zaista se uvijek mora pogledati prostor jer je svaki priča za sebe. Svakako preporučujem da se prije uređivanja savjetujete s arhitektima i dizajnerima interijera, jer ćete tako uštedjeti na vremenu i dobiti prostor koji će zadovoljiti sve vaše potrebe.

Kako biste uredili neku kuću van Zagreba u prirodi?

Kao što sam već rekla, na pamet govoriti bez da se vidi prostor jako je nezahvalno. Ako me pitate kako bi izgledala moja idealna kuća na selu voljela bih da nalikuje na ladanjske kuće iz davnih vremena, ali kako to nije baš realno voljela bih da to bude mala ugodna kućica s iznimno velikim vrtom. Svoje slobodno vrijeme sve više provodim u prirodi. Osim toga, sviđa mi se ideja vanjske kuhinje i velikog stola koji može ugostiti puno ljudi tako da ima mjesta za sve prijatelje i obitelj. Naglasak bi svakako bio na vanjskom dijelu i na korištenju prirodnih materijala.

Jeste li zadovoljni svojim pozivom? Ili, da se još jednom rodite biste li ga ponovno odabrali?

Ono što savjetujem svima koji ulaze u vlastiti posao, bitna je strast. Volim svoj posao, volim i cijenim ljude s kojima radim, zaista imam odličan tim. Tajna u poslovanju je timski rad i vizija koja nas tjera naprijed. Nije bilo lako kada smo počinjali, ali konstantnim ulaganjem u sebe, svoj tim, okupljanje vrhunskih arhitekata i savjetnika, narasli smo u jednu ozbiljnu i uspješnu tvrtku koja posluje već četrnaest godina. Jako nam je važan i pristup prema svakom klijentu. Svaki klijent je drugačiji, svaki prostor je drugačiji i zato svima bez iznimke pristupam individualno.

Mislim da je bitno u životu postaviti si cilj i gurati naprijed, treba samo krenuti. Ako još ne znate čime se želite baviti, nema veze. Neke od najzanimljivijih osoba koje znam svakih par godina mijenjaju svoje zanimanje i uče ispočetka. Uostalom, tko zna gdje vas to može odvesti.

Kako usklađujete privatne i poslovne obaveze?

To su svakodnevne borbe, no ključ je u dobroj organizaciji. Osim toga moje kćeri su već velike – starija je upravo upisala fakultet, a mlađa uz školu ima i mnoge dodatne aktivnosti poput pjevanja i glume. Suprug i ja imamo uhodane poslove i dobar tim suradnika, pa se svakodnevno prilagođavamo i žongliramo svim obavezama. Zaista sam zahvalna na svemu i uvijek spremna za nove izazove.

Imate li vremena za pročitati koju knjigu za slušati glazbu ili štogod treće-opuštajuće?

Mislim da sam tek ove godine zaista osjetila što znači opustiti se na godišnjem odmoru... to je bilo nužno za punjenje baterija. Za opuštanje vim gledati stare holivudske filmove, obožavam i Woody Allena, a trenutno mi je najdraža razbibriga učenje francuskog. Obožavam Pariz, a sada dok ne možemo putovati pronašla sam način kako da barem malo 'otputujem u neki drugi svijet...

Koju knjigu nam preporučujete?

Nemam baš puno vremena za čitanje, no volim se opustiti prije spavanja pa mi je noćnom ormariću nekoliko knjiga koje sam dobila od prijateljica... trenutno na polici već neko vrijeme čekaju „Kako biti žena“ Caitlin Moran i „Dijagnoza“ mlade hrvatske autorice Nade Kaurin Knežević.

Pišete li Vi možda koju knjigu o uređenju interijera?

Pisanje nove knjige o uređenju interijera je u planu, ali za sada tek skupljam sve bilješke i nove ideje. Vjerujem da će sljedeće godine izaći nešto novo, no vidjet ćemo kako će se razvijati cijela situacija.

Jesu li Vas moguće zvali u neki projekt u inozemstvo do sada?

Budući da smo sve više počeli raditi u inozemstvu, prije par godina smo otvorili još jednu tvrtku koja će moći zadovoljiti uvjete klijenata koji nisu vezani uz Hrvatsku. Osim standardnog projektiranja interijera, trenutno imamo i suradnika u Londonu koji radi na promociji Mirjana Mikulec Interiors u Londonu. S obzirom na izlazak Velike Britanije iz EU, vidjet ćemo hoćemo li i dalje ulagati u taj projekt.

U svakom slučaju već radimo i otvoreni smo za sve upite iz inozemstva.

Hoće li u Hrvatskoj mladi naraštaji u buduću dati nešto više do interijera nego njihovi prethodnici?

U to sam sigurna jer se to već sada događa. Kako imamo više iskustva, naša uloga je pomoći mlađim naraštajima i uputiti ih da estetika mora pratiti i funkcionalnost. Kako u životu, tako i u interijeru.

Mnogi pišu, ali prava poezija je čudesna i rijetka

Iza profesorice komparativne književnosti i filozofije je 14 objavljenih zbirki poezije od prve „Tajna“ do posljednje „Džepni izazov“ ili „Kristalne ruže“ na bugarskom jeziku. Pjesnikinja Maja Gjerek iz Koprivnice gradiću u Podravini koji nije poznat samo po Podravkinim proizvodima nego po slikarima naivcima i dobrim književnicima poput Marka Grgura, ima status slobodne umjetnice i profesionalne književnice i to kao članica HZSU-a i Društva hrvatskih književnika. Za portal Akademija Art književnica Maja Gjerek govorila je o svojem književnom stvaralaštvu i umjetnosti općenito.

Od kada pišete poeziju?

Poeziju pišem od djetinjstva, prvu knjigu sam objavila prije osamnaestog rođendana.

Što je vas poezija?

Poezija je moj poziv i moj život.

A što – proza?

Volim pisati i prozu, napisala sam više romana te nekoliko romana i knjiga priča za djecu s mojom majkom, Anicom Gjerek, također kniževnicom, naš roman Bijeli dimnjačar nagrađen je u Italiji Zlatnom medaljom, međunarodnom nagradom zemalja Alpe-Adria.

Gdje pronalazite inspiraciju?

Inspiraciju pronalazim u svemu oko mene, ljudima, događajima i u meni, posebno emocijama, spoznajama i duhovnim iskustvima.

Kakvu poeziju pišete?

Pišem najviše refleksivnu i duhovnu poeziju, ali i ljubavnu.

Koje ste sve nagrade za svoje književno stvaralaštvo dobili?

Dobila sam međunarodnu nagradu za poeziju Krilato nalivpero Slavske akademije u Bugarskoj te mi je objavljena zbirka pjesama na bugarskom Kristalna ruža i domaću nagradu Zvonimir Golob za najljepšu ljubavnu pjesmu.

Koje pjesnike volite čitati?

Volim mnoge pjesnike i puno njihovih pjesama, svaka sjajna, već napisana pjesma za pjesnika koji je čita je novo nadahnuće.

Kakav bi svijet bio da nema poezije?

Da nema poezije svijet bi bio puno tužnije i očajnije mjesto, ovako čovjek u poeziji bar na kratko dobiva krila za let u Nebo.

Kako ste se vi odredili prema „hiperprodukciji poezije“ u Hrvatskoj?

Nemamo u Hrvatskoj previše poezije, mnogi pišu, ali prava poezija je čudesna i rijetka no dobro je što puno ljudi piše, jer poezija oplemenjuje i liječi dušu

Čime se još bavite osim pjesništvom?

Osim poezije i proze pišem recenzije, proslave, pogovore, eseje, tekstove za glazbu, scenarije...

Kako je živjeti u gradu „tete Vegete“ – Koprivnici?

Koprivnica je prekrasno mjesto za život, a pjesnici ugodno društvo i dragi kolege.. Ponekad se lijepo družimo, iako ne prečesto, volim ih i podržavam i drago mi je da književnost cvate u mom rodnom gradu kojeg obožavam.

Što nam novoga pripremate u bliskoj budućnosti?

Nedavno mi je, uz stipendiju Ministarstva kulture i potporu Grada Koprivnice, objavljena nova zbirka pjesama Džepni vremeplov, pjesme pišem stalno pa će vjerojatno slijedeća knjiga opet biti poezija, a

možda i knjiga izabranih eseja koje sam pisala u proteklih 20 godina, ponajviše kao urednica u Maloj knjižnici DHK u Zagrebu.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA RAVNATELJICOM DOMA ZA STARIJE I NEMOĆNE U VARAŽDINU, VESNOM VIDOVIĆ-OREŠKI

Život ne daje dva puta šansu

Omiljenu ravnateljicu Doma za starije i nemoćne u Zavojoj 6 u Varaždinu Vesnu Vidović-Oreški zatekli smo na radnom mjestu i porazgovarali u ovo vrijeme korona virusa koji je napravio i socijalnu distancu između starijih i mlađih te starije osobe uputio na karantenu. Uvijek susretljiva i svima sa osmijehom na licu na raspolaganju ravnateljica Vidović-Oreški govorila je o svojim danima koje provodi uz generaciju zlatne dobi, ali i o svojim danima odmora kako ih provodi. Za Akademiju Art i Male ženske razgovore i ovaj puta smo naišli na zahvalanu sugovornicu. O ostalome, procijenite sami.

Koliko štićenika imate u Domu umirovljenika?

Inače je kapacitet 360 korisnika, a trenutno zbog energetske obnove na Domu i bolesti Covida -19, imamo 348 korisnika.

Kako Vam počinje radni dan?

Najčešće me suradnici čim dođem pričekaju sa novostima i problemima ako ih ima, a ima ih uvijek. Ponekad i korisnici. Nakon što to riješimo i iskomuniciramo, popijem kavu i pročitam nove mailove.

Zašto ste baš odabrali ovaj posao?

Zvanje socijalnog radnika jer sam u gimnazijskim danima bila puna ideala i željela se školovati za zvanje gdje ću moći komunicirati s ljudima i pomagati im. A posao ravnatelja jer sam radeći u Domu sedam godina prije toga, smatrajući se dovoljno hrabrom i sposobnom, shvatila da samo sa pozicije ravnatelja, preuzevši odgovornost mogu promijeniti neke stvari na bolje.

Kakav je odnos društva kao cjeline prema starijim osobama? Poznato je da se cijeni mladost, ljepota, brzina, a da se starosti i mudrosti posvećuje malo pažnje...

Društvo u cjelini, a naročito političari (čast iznimkama), uglavnom su veoma licemjerni kada se radi o osobama starije životne dobi. Starije osobe su u društvu uvijek više folklor i dekoracija po potrebi, nego stvarna i sustavna briga za populaciju čiji ćemo dio i mi jednog dana postati. Starost i mudrost, nažalost su osobine i tema za rijetke idealiste.

Kako se odnose prema starijima u Domu umirovljenika kod Vas?

Upravo odnos prema starijim osobama, odnosno našim korisnicima usluga je nešto što sam uspjela promijeniti prije mnogo godina (jer ovo mi je četvrti mandat), barem kada su u pitanju naši zaposlenici Doma. Nama su naši korisnici najvažniji i mi smo tu zbog njih.

Kako provodite slobodno vrijeme?

U pogonu sam 24 sata i onda u rijetkim trenucima ako uopće imam slobodnog vremena, volim dan provesti u pidžami, piti kavicu u krevetu, čitati, gledati televiziju, surfati internetom, lješkariti i ne raditi ništa.

Volite li čitati? I koju literaturu?

Da, samo ne stignem koliko bih htjela. Zato često čitam poeziju što me vremenski ne obavezuje. Najviše volim indijskog pjesnika Rabindranath Tagora. Od pisaca Paula Coelhoa, Hermana Hessea... Davnih dana, još u osmom razredu osnovne škole potajno sam čitala Dostojevskog kojeg sam slučajno otkrila, a teta u knjižnici mi je rekla da to nije literatura za mene. Sada za Dostojevskog nemam vremena. Veselim se što ću gradivo moći ponoviti u mirovini.

Kako je osmišljen jedan dan umirovljenika koji je zdrav i pokretan?

Dizanje, oblačenje, osobna higijena, doručak, kavica sa susjedom u sobi ili u kafiću Doma, organizirana jutarnja grupna tjelovježba, a nakon iste ostale grupe i aktivnosti po rasporedu i odabiru svakog korisnika ponaosob, ručak, popodnevni odmor, šetnja, kavica i druženje sa ostalima, večera i gledanje televizora. Nažalost sada u vrijeme korone, ne održavamo mnoge aktivnosti kako bismo ispoštovali mjere o okupljanju.

Što umirovljenicima od kulturnih sadržaja nudite?

Bolje bi bilo pitanje, što im ne nudimo. Organizirano slobodno vrijeme putem mnogobrojnih sekcija, grupa (jutarnja tjelovježba, čitalačka, dosjećanje, literarna, kreativna, plesna...), obilježavanje prigodnih datuma i blagdana uz njihovo aktivno sudjelovanje (Dana žena, Valentinova, Fašnika, Dana obitelji, Majčinog dana, Uskrsa, Martinja, Božića, Stare godine...), mjesečne proslave rođendana, odlasci na izlete, programe sa gostovanjima drugih umjetnika, folklornih sekcija, književnika... Naravno sada u vrijeme bolesti Covid-19, mnogo toga je na čekanju i ne održava se zbog poštivanja svih epidemioloških mjera i zaštite zdravlja naših korisnika.

Imate li pjesnikinju među štićenicima?

Da, pjesnikinje i pjesnike. Moramo govoriti u množini, a mnogi su izdali i knjige čiju smo im promociju organizirali u Domu. Nažalost, neki nisu više među nama.

Što ste naučili od starijih ljudi?

Mnogo toga. Da treba u životu iskoristiti sve prilike i ništa ne ostavljati za sutra, jer život ne daje dva puta šansu, da je bolje žaliti za onim što je bilo, nego za onim što nikada nije bilo, da treba ljubav pokazati onima koje volimo kada su živi, a ne kada ih više nema. I puno još toga..., a najvažnije da život koliko god bio težak, ipak vrijedi.

Je li Dom umirovljenika posljednja stepenica pred odlazak s ovog svijeta ili mjesto u kojem život može biti ispunjen i imati smisao?

Svakako i jedno i drugo zajedno. Posljednje mjesto, ali i mjesto novih susreta gdje možemo biti ispunjeni i obogaćeni za nova iskustva, mjesto gdje možemo ponovno osjetiti da smo itekako živi. Naravno, sve to ovisi i od nas samih. Postoje ljudi čiji negativan stav i razočarenje u život, kao i doživljene tragedije, ne možete ničim promijeniti.

Što radite po tom pitanju?

Činim sve što mogu, kao osoba odgovorna za cjelokupno poslovanje i stručni rad u Domu. Imperativ mi je da boravak u Domu našim korisnicima bude što ispunjeniji, ugodniji i sretniji.

Bojite li se Vi osobno starosti? Ili to gledate kao neminovnost?

Iako je to neminovnost u koju već polako ulazim, naravno da se bojim starosti. Bojim se zapravo nemoći i ovisnosti o drugima jer radeći u Domu veoma sam svjesna svega. No, radujem se i mirovini i svom vremenu ovoga svijeta koje ću tada imati i u kojem ću moći raditi sve što sada ne mogu i ne stignem. Pa i beskrajnoj dokolici, koja mi je sada rijetka privilegija.

Divno je znati da pripadate jednom listu koji treperi na povjetarcu, hraneći se vašim imenom

Zagrepanka koja je do svojih zrelih godina napravila sve što nalažu građanski običaji: završila školu za frizera za žene i muškarce i ugostiteljski školu, zaposlila se, udala i dobila djecu, a danas je već i baka, pjesnikinja Ljiljana Lipovac okušala se u poeziji u svojim srednjim godinama nakon razvoda od supruga. Ova senzualna gospođa, predivnog glasa i stasa, pjesnikinja Ljiljana Lipovac za kratko je vrijeme osvojila čitateljsku publiku. Iza nje ostao je trag u pjesništvu i mnogim angažmanima. Ipak, najdublji trag ostavila je iza sebe poezijom čija je cijela zbirka prevedena na romski jezik. Ljiljana Lipovac piše iskreno i iz srca povezujući svoje bogato životno iskustvo u pjesmi. Iza nje je niz priznanja i nagrada, a najveća nagrada joj je svakako činjenica da je 8. lipnja otvorena u Zagrebu u ulici Pavla Hatza prva romska knjižnica ne samo u nas nego i jedina takva u Europi. Tako je narod nomada, bezbrižnosti i pjesme dobio 4.000 primjeraka knjiga i časopisa za korištenje i ušao u civilizacijski krug zahvaljujući saborskom zastupniku Veljku Kajtaziju i ostalim angažiranim Romima. A Zagrepčanku Ljiljanu Lipovac vežu za Rome neke „tajne niti“, pa će stoga uskoro i svoju zbirku prevedenu na romski odnijeti na poklon romskom čitaonici. Sve ostalo o „plavom anđelu“ poput Marlene Ditrich možete saznati zavirite li u naš razgovor za Akademiju Art

o njezinom pjesništvu, književnosti i angažmanu oko promicanja poezije i bogatom te raznolikom životnom iskustvu.

Imali ste atipičan slučaj razvoda i udaje za istog partnera...

Bila sam 36 godina u zajednici sa bivšim suprugom, specifičnost našeg braka je što smo se 2 puta vjenčali i rastajali. Nakon prvih 12 godina rastava, slijedećih 12 zajednica (bio je i Domovinski rat gdje ga kao Dragovoljca dom. rata 5.5 god izuzetno cijenim), a trećih 12 godina ponovno vjenčani do 2010. godine kada smo se definitivno, sporazumno razveli. Upravo o toj temi i kako nastaviti život nakon rastave, bila sam i gošća kod Brune Šimleše u njegovoj Tv emisiji na HRT 1 "Svaki dan, dobar dan".

A Vi ste već i baka.

Imamo dvije kćeri. Ponosna sam baka šestero unučadi, obje kćeri imaju po troje djece. Unuci su u dobi od 5, 9, 10 i 18 godina, a unuke od 15 i 16 godina.

Kada ste počeli pisati poeziju?

Poeziju sam počela pisati nakon rastave braka, 2012. godine.

Što Vama znači poezija?

Znači mi puno, u njoj sam se pronašla jer na mnogim susretima otvorenih tribina i manifestacija – osjećam se kao kod kuće.

Koliko zbirka pjesama ste do sada izdali?

Do sada izdala sam jednu samostalnu zbirku (60 pjesama koje su prevedene i na romski jezik) 130 str. Pjesme su mi zastupljene u mnogim zajedničkim zbirkama (30-tak), antologijskim zbirkama i zbornicima (dvije su prevedene na romski jezik).

Dobitnica ste nagrade za najbolju pjesmu...

2017. godine dobila sam na Međunarodnom sajmu knjiga u Beogradu, "Zlatnu plaketu" za najbolje napisanu pjesmu posvećenu Ženi romkinji. prva nagrada donijela mi je 2018. godine promociju moje prve samostalne zbirke i promociju u Književnom društvu Srbije, u Beogradu. Za sudjelovanje na mnogim tribinama ili manifestacijama, dobila sam mnoštvo diploma ili zahvalnica.

Gdje su Vam sve pjesme objavljene?

Pjesme su mi objavljene u mnogim zajedničkim zbirkama i zbornicima, u izdanjima;

KLD "Rešetari" – čija sam članica od 2015. godine, KS (Kultura Snova), Zagreb, Diligo – Liber, Zagreb, Milli Dueli – Međunarodni festival, Sarajevo, Almanah IV – Udruženje književnika Srbije, Beograd, Almanah VI – Planet Poezija, Sarajevo, Reč u vremenu 2019. – Srpsko Umetničko Društvo, Beograd, Millenium stih – poetski maraton, Zadar te na osobnoj fb stranici pisca i drugim književnim fb grupama.

Ipak, Vas se može naći i kao voditeljicu brojnih pjesničkih manifestacija. Pa, recite nam koju riječ i o tome...

Suorganizatorica i voditeljica sam velikih pjesničkih manifestacija, u KC Dubrava, Zagreb čiji je glavni organizator, moderator i suvoditelj Lidija Puđak. Uz otvorene tribine, najznačajnije su manifestacije koje su i medijski popraćene;

“Stop nasilju nad Ženama” u 11. mjesecu na obilježavanju svjetskog dana, gdje se svake godine pridruže diljem regije u isto vrijeme i ostali gradovi. Zatim “Slavonija u krilu Zagreba” u 4. mjesecu. “Sevdah u poeziji – poezija u sevdahu” u 5. mjesecu.

Vi ste baka, pišete li nešto i za djecu?

Nisam se još okušala u pisanju za djecu, mislim da mi još nije vrijeme.

Vi ste jedina pjesnikinja kod nas čija je jedna cijela zbirka pjesama prevedena romski jezik...

Da, cijela moja samostalna zbirka prevedena je na romski jezik, naravno da sam počašćena. Svoju pjesmu u 2018. godini, koja je obilježavala 1.000 god seobe Roma iz Indije na Balkan, predstavila sam na mnogim manifestacijama romske nacionalnosti.

Namjeravate li zbirku na romskom jeziku pokloniti prvoj romskoj knjižnici kod nas koja je u Zagrebu?

Rado bih poklonila knjigu prvoj otvorenoj romskoj knjižnici u Zagrebu. Inače, taj prvijenac sam sve knjige poklonila. Ostala sam na svom primjerku.

Ali Vi imate prevedenih pjesama još na neke jezike. Koje to sve?

Neke pjesme prevedene su na rumunjski, makedonski, albanski, engleski i ruski jezik.

Odakle takav senzibilitet upravo za Rome?

Sada ću Vam otkriti od kuda potiče ta povezanost. Prije nego sam se onako mlada udala, imala sam među mušterijama dosta romske populacije, radila sam većinom u muškom frizerskom salonu i tako sam kasnije išla na takmičenja sa muškim modelima jer nisu iziskivali veliki trošak. Varteks nam je posuđivao odijela, Cahun... šešire, morali smo samo košulje kupiti modelima, dok kod ženskih modela morali ste za svaki zadani rad po mjeri dati im šivati haljine. I tako sam se zaljubila u predivnog mladića, imali smo vezu tri mjeseca koju u ono vrijeme nismo konzumirali osim poljupca i kada je pokušavao ubjediti me na nešto više prije braka, ja sam prekinula. Ostali smo divni prijatelji, sve do ratnog doba kada sam izgubila svaku povezanost. Kasnije sam čula da se iz Dubrave preselio negdje kod Bjelovara. Odgojena sam da ne mrzim, da poštujem sve nacionalnosti, vjere, kroz našu kuću prošlo je dosta ljudi različitih nacionalnosti, deda i baka imali su podstanare iz Bosne i Albanije (zidari) svih nacionalnosti, sve blagdane zajedno smo slavili.

Vratimo se mi Vašim pjesmama „Vašim snovima“. Imate melodiozan, ugodan i topao glas. Rabite li ga puno za čitanje poezije i od drugih kolegica i kolega?

Što se tiče mojih pjesama, dosta sam promjene unijela upravo učeći, slušajući i čitajući tuđe pjesme. U zadnje vrijeme, rado me pjesnici zamole da pročitam njihove pjesme jer unosim emociju i glasom, a po potrebi i performansom.

Vaše neke pjesme su i uglazbljene, zar ne?

Do sada nisam imala uglazbljenih pjesama trenutno radi se na moje dvije pjesme u Sarajevu. Ne bih još objavljivala ime dok ne dođe vrijeme.

Imate li uzora u književnosti i u Vašem stvaralaštvu?

Moji uzori bili su Sergej Aleksandrović Jesenjin, čiji citat volim i koristim kroz život, a glasi... "ima u životu trenutaka kad se uzdižemo i padamo, al' kad' padnemo ponosite glave se uzdižemo"... tu je i Ivo Andrić, Vesna Parun, Ivana B. Mažuranić, neizostavni prije svega i dragi prijatelj Enes Kišević čije savjete volim kroz svoj rad primijeniti...

Preko pjesničkih manifestacija koje organizirate po cijeloj bivšoj državi Vi promičete pjesničku riječ koja ne poznaje granice...

Da, putujem na razne otvorene tribine i manifestacije u HR, te diljem regije, Slovenija, BIH, Srbija. Bilo je poziva iz Makedonije i Albanije, ali radi unaprijed ugovorenih termina odgodili smo putovanja za druga, bolja vremena.

Koja Vam je ipak pjesnička večer ostala posebno urezana u pamćenje?

Ne mogu posebno izdvojiti neku pjesničku noć, svaka mi je urezana.

Svakako na 1. predstavljanju moje pjesme "Žena" na Gornjogradskom festivalu u Zg, u organizaciji Marijan Grakalića u čijem zborniku je pronašla mjesto i postala prepoznatljiva..., zatim, prisjećanje na "Admiralsku poetsku gerilu" u Sarajevu u organizaciji Dine Pora (nažalost preminuli) i Tamare Čapelj, zatim u istoj organizaciji "Poetski doček Nove godine" u Beogradu, Jedinствeno gostovanje u "Plavoj paleti" kod Emira Sokolovića u Zenici, BIH... te sudjelovanje za "okruglim stolom" u knjižnici Kakanj.

Gostovanje u Kostanjevici ob Krki, u organizaciji dragog prijatelja Mire Tičara. Posebnost je bila istaknute pjesme prisutnih pjesnika, na drvenim mostovima koje su prolaznici mogli pročitati. Ili, u Samoboru osim otvorenih tribina kod Z. Jurčevića i sudjelovanje na "Vrazovoj Ljubici" koja Vas osim lijepih versa, vrati kostimiranjem u vrijeme Ljubičinog života.

Ili, gostovanje u Zadru, u crkvi Svetog Donata, gdje sa strahopoštovanjem hodite po 400 godina starom popločenom podu. Ili, gostovanje u Varaždinu kod Lj. Ribić i M. Novaka, gdje smo prije dvije godine na "Svjetski dan pjesnika" posadili drvo. Divno je znati da pripadate jednom listu koji treperi na povjetarcu, hraneći se vašim imenom.

Što nam novoga pripremate?

U pripremi je moja 1. zbirka kajkavske poezije, koju sam započela pisati na nagovor dragog prijatelja, pjesnika Iveka Milčeca.

Koja tematika prevladava u Vašoj poeziji?

Tematiku pjesama pronalazim svugdje, ovisno o zadanim, tematskim natjecajima. Prevladavaju mi ljubavne pjesme, zatim braniteljske, pejzažne, socijalne, a upustila sam se nedavno i u erotsku tematiku. Čitateljima pripremam 2. samostalnu zbirku na standardnom jeziku i 1. na kajkavskom jeziku... nadam se jeseni – zimi 2020. moguća promocija.

Vi ste poznati u pjesničkim krugovima kao rijedak pjesnik/pjesnikinja koja vrlo rado svojim stihovima popratite otvranje izložbe...

Otvarala sam svojim pjesmama mnoge izložbe raznim akademskim umjetnicima; slikarima, kiparima, fotografima... u Galeriji specijalne policije, Zagreb, kod moderatorice programa Nada Far.

Izdvojila bih akademsku slikaricu Ninu Brkić (opetovano u " Wine house-Kaptol" akad. slikara Željka Martića, akad. slikaricu Mirjanu M. Ryznar (opetovano u galeriji na otoku Rabu)

U vrijeme pandemije, trebala sam sa L. Puđak i jednom pjesmom akad. slikaru Dušku Šiblu, u Muzeju Mimara.

Braniteljima, amaterskim slikarima iz Novske u prisustvu raznih Ministarstva 145. brigadi u KC DUBRAVA

U galeriji "Branitelja Dom. rata" u Illicitografu, Stipe Reniću, fotografu Anti Bukovcu u KC DUBRAVA, DEA, obilježavanje 500. godišnjice kod spomenika E. Kumičića. Tu je i suradnja sa predsjednicom Europske Unije Roma, sa gospođom Anom Dalipovskom, koja nam se uvijek odaziva kao predstavnica ispred EU Roma, na manifestaciji "Stop nasilju nad Ženama" i imamo velike planove u budućnosti uz mlade romkinje. Upravo me ona pozvala na konferenciju Roma iz regije u Zg. Akademskoj slikarici Davorki Gudelj Kleflin u galeriji Specijalne policije otvarala sam izložbu. Ova slikarica je imala 17 izložbi u Švicarskoj preko Veleposlanstva HR, dok se vratila... ništa nije mogla ostvariti dok ju nisam spojila sa strukovnim ljudima i odmah je u slobodnom terminu imala izložbu, a kasnije i likovnu koloniju u Bibinju kod sebe, humanitarnog karaktera

Gdje pronalazite inspiraciju za svoju poeziju?

Inspiraciju pronalazim svugdje, bilo u zatvorenom ili otvorenom prostoru, ovisno o trenutku, detalju, danju ili noću.

A dokle namjeravate pisati poeziju i voditi pjesničke večeri?

Nadam se pisanju sve dok me um posluži, a angažiranost oko vođenja tribina i manifestacija do onog trenutka dok me ispunjava i ne postaje mi teret, ili dok mi zdravstveno stanje dozvoli.

Okušali ste se i u showu Big brather. Kako to?

Da, bila sam najstarija stanarka BB kuće. Cilj mi je bio prvenstveno novac, zatim da upoznam sebe, jeli mogu i dalje psihički ostati jaka u totalnoj izolaciji, među različitim karakterima.

Prije ulaska, imala sam veliku podršku obitelji, bliskih suradnika, prijatelja. O nekim događajima još ne smijem pričati do konca 2020. godine, ugovorom sam vezana.

Nakon izlaska iz BB kuće (1.5 mjesec) psiholozi su mi rekli, da se nisu susreli sa tako jakim osobnošću u mojim godinama, da sam ostala dosljedna svojim obećanjima datim prije ulaska, bez obzira na zadane svakodnevne nove zadatke. Svi koji me poznaju poznat im je moj zaštitni znak, osmijeh i zagrljaj, a u kući sam bila... gundalo.

Osim u Big bratheru mogli smo Vas još gledati u nekim emisija na TV-u...

Što se glumačkog iskustva tiče, javljala sam sena razne castinge i tako dobivala uloge; 2 glavne uloge u "Krv nije voda", 1 glavnu ulogu u "Hitnoj službi", 1 uloga statiranja sa tekstom (10 epizoda) u "Vatre Ivanjske", bila sam glavna čuvarica ženskog zatvora. Pjesnički band Aid "Ljubila bih te" u Lisinskom uz 36 pjesnikinja, govorile smo uz svoju poeziju i Ane Horvat stihove. Godine 2013. ili 2014. frontman grupe "Brkovi" dao mi je priliku da uz njih nastupam na FER-u sa njihovom pjesmom Tolerancija uz frontmana (5.000 karata bilo je prodano) mogu istaknuti da u životu nisam imala takvu tremu, predivno iskustvo koje mi je dobro došlo u sadašnjem životu. Kroz sva ta druženja ostvarila sam mnoga poznanstva i prijateljstva.

Kako ste osmislili vrijeme za vrijeme karantene od koronavirusa. Jeste li pisali pjesme?

U vrijeme pandemije, imala sam ružne događaje iza sebe, neke nakon majčinog pada i skrbi oko nje do njezine smrti u 2. mjesecu, smrti njezine sestre dan prije, a moje tete... organiziranju svega itd. Nakon 1.5 mjesec dogodio se razoran potres prilikom kojeg mi je stradao i dom, crvena i žuta oznaka. Lagala bih kad ne bih rekla, da se nisam emotivno vratila 10 godina unazad. Posvetila sam se sebi, trebala mi je osama u kojoj su nastale i neke pjesme koje su u zbirkama zastupljene, susretima sa obitelji, prijateljima.

Osim ovog obimnog angažmana Vi recitirate i po domovima umirovljenika...

Da, recitiram poeziju i u staračkim domovima, također, jedan od projekata Lidije Puđak "Kad zlatnoj dobi pokloniš dušu" u adventsko i korizmeno vrijeme. Divno iskustvo, kada primijetite suzu u oku, osjetite stisak izborne ruke, čujete toplu riječ uz zahvalu što nisu zaboravljeni. To vam daje vjetar u leđa za nastavak rada, uz neopisiv osjećaj sreće.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA DRAMSKOM UMJETNICOM BARBAROM ROCCO

Bez obzira što sam dijete asfalta, oduvijek me privlačio život u prirodi

Od kada se prije 20 godina iz Zagreba preselila u Varaždin točnije na Varaždin breg Varaždinci je od milja ne zovu Barbara nego Bara. Barbaru Rocco vrsnu dramsku umjetnicu koju smo imali priliku gledati u brojnim TV novelama i filmovima kao i u predstavama, nije potrebno posebno predstavljati. Za Male ženske razgovore predstavila nam se sama. Pa, ćiribimbnite malo u svijet Barbare Rocco. Kod glumaca je uvijek sve neobično i jedna velika igra i čarolija. Tako je i kod Barbare Rocco.

Je li majka, glumica Nada Rocco glavni „krivac“ što ste Vi završili na daskama koje život znače? Ili...?

Ne, nije. Ona se stvarno trudila da do toga ne dođe hahahaha. Tata se trudio još i više hahaha. Vrlo rano sam pokazala interes za kazalište i već kroz srednju školu gledala sam sve što sam mogla ; predstave, ispite na Akademiji, probe, onda mi je tata rekao : „ Ljudi na probama svi nešto rade, a ti sjediš i gledaš. Budi korisna, radi i ti nešto za projekt, a usput promatraj. „ I tako sam bila garderobjer, binski radnik, sve i svašta. Moji su mislili da će mi se kroz te, vrlo često, naporne

poslove kazalište smućit, ali kad su vidjeli da ne odustajem usprkos svemu, pomirili su se s mojim odabirom.

U kojoj klasi ste diplomirali glumu?

Bila je to klasa snova. Nas je na godini bilo samo devet i htjeli smo diplomirati zajedno u istoj klasi i htjeli smo raditi Prosjačku operu u integralnoj verziji. Budući da smo znali da profesori neće biti oduševljeni s time (integralna verzija traje četiri sata ima tridesetak songova i brdo uloga) mi smo molili profesora Damira Munitića da nas uzme pod svoje i napravi Prosjačku s nama. Znali smo da nas on neće odbiti. To je bio ispit za pamćenje ! Bilo nas je premalo, pa smo za ostale uloge tražili pomoć kolega koji su već otišli sa akademije i kolega s nižih godina. Trajali smo četiri sata uz orkestar muzičke škole, izveli sve songove i u ispitu nas je igralo četrdeset i dvoje mladih glumaca. Mislim da veći ispit nikada prije niti poslije nije izveden, a sve zahvaljujući našem najdražem profesoru Munitiću.

U kojoj ste ulozili debitirali?

Zapravo u Jadnicima gdje sam igrala malu Cosette, a moja mama je igrala veliku Cosette. To je bio mjuzikl u produkciji kazališta Komedija, a igrali smo u koncertnoj dvorani Vatroslav Lisinski.

Od kada ste u varaždinskom HNK-a?

Pa ima već više od dvadeset godina.

Kako ste se snašli živjeti u Varaždinu?

Dobro. Ja zapravo ne živim u Varaždinu nego na Varaždin bregu, a to je velika razlika. Bez obzira što sam dijete asfalta, oduvijek me privlačio život u prirodi i mislim da sam dobro napravila. Zaista uživam na ovim čarobnim bregima.

Što je za Vas gluma? Posao ili poziv?

Kako kada. Mi na žalost mnogo puta nismo u poziciji da radimo ono što bismo željeli i u što vjerujemo, tako da odgovor na Vaše pitanje varira od projekta do projekta.

U kojim predstavama trenutno igrate?

Igram u svom matičnom kazalištu u mnogim predstavama prema repertoaru mog kazališta, igram u Ludoj kući predstavu „Potpuni stranci“ s kojom smo izašli u veljači i igram našu duodramu, sa Sunčanom Zelenikom-Konjević predstavu „Žena godine“, igramo po kućama, igralištima, proslavama i bilo gdje treba jer ju nas dvije obožavamo igrati.

Imamo Vas priliku gledati u TV noveli na Novoj TV. Niste od onih koji bi se libili zaigrati u sapunici, zar ne? Zašto?

Nisam, jer kao prvo i to je moj posao, a kao drugo i glumci vole nekada zaraditi, a sa kazalištem to je sve teže i teže.

Koju ulogu sanjate da odigrate?

Više ne sanjam. Nekada sam imala ladicu s tekstovima koje bih voljela jednog dana raditi, ali sada.... Znae, glumcu ide vrijeme, ono što mogu sada igrati neću moći za nekoliko godina jer ću tada biti već prestara za tu ulogu. Kada sam postala prestara za tekstove koje sam spremala u ladicu, prestala sam sanjati.

U kojim smo Vas sve filmovima mogli gledati?

Pa ima ih puno, nije da ih nema, samo morate paziti da ne kihnete ili ne odete piškiti jer bi vam se moglo desiti da propustite moju scenu hahahaha.

Koje ste nagrade dobili za svoj glumački rad?

Dobila sam nagradu na Danima satire za Petrunjelu, na Festivalu glumca za možda meni najdražu predstavu „ Tužna je nedjelja „, dva puta Nagradu Hrvatskog Glumišta jednom u kategoriji mladi glumac do 28. godina, drugi puta za najbolju glavnu žensku ulogu, dobila sam Zlatnog histriona za Gričku i ne znam, mislim da je to to.

Sa kojim glumcem najviše volite raditi?

Sa predanim, vrijednim i inteligentnim glumcem. U zadnje vrijeme sve više volim raditi sa mladim glumcima, jer njih ima više s tim odlikama. Na žalost većina kolega s godinama počinje odustajati i počinju odrađivati. Svaka čast iznimkama. Na primjer Peru Kvirgića godine nikada nisu pokvarile. Znači može se.

A glumicom?

Sve isto vrijedi kao i za muške.

Volite li više komedije ili drame igrati?

Volim sve. Najdraže mi je kad se tipovi zadataka izmjenjuju. To je, osim toga, dobro i za glumačku kondiciju.

Imate li uzora u kojem glumcu ili glumici?

Ne, nemam uzore. Ima glumaca koje volim gledati, ima glumaca koji me fasciniraju, ali svatko je priča za sebe i u glumi se ne može napredovati po uzoru, nego treba upoznati sebe i raditi na sebi.

Kako održavate kondiciju? I kako privatno i poslovno usklađujete?

Jedino kako se i može, vježbom.

Kako kada, postoje periodi kada nije moguće ništa uskladiti, ali onda znam da će doći neki novi period s nekim drugačijim ritmom i tako, stalne izmjene, s vremenom se čovjek navikne.

Koliko ste godišnje na snimanju?

Prošlu sezonu sam bila jako puno, skoro svakodnevno, ali zato deset godina prije toga nisam bila uopće, tako da ne mogu govoriti na godišnjoj bazi, jer tko zna kada ću i da li ću opet snimati.

Što nam novoga spremate za ovu ili iduću godinu?

Na samom kraju sezone smo počeli s probama po tekstu mojeg kolege Vida Baloga u režiji Kreše Dolenčića. Premijera je planirana za jesen, ali s obzirom na situaciju, tko zna. Nitko ništa ne zna, pa je o planovima za iduću sezonu jako teško govoriti.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA KNJIŽEVNICOM PROF. BARICOM PAHIĆ GROBENSKI IZ VARAŽDINA

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S NEUMORNOM IAKO UMIROVLJENOM PROFESORICOM KNJIŽEVNOSTI,
VRSNOM POZNAVATELJICOM KAJKAVSKOG DIJALEKTA IZ VARAŽDINA, KNJIŽEVNICOM BARICOM
PAHIĆ GROBENSKI

Ljudska hvala voda je povrh pijeska

Rođena u Šaši između Bednje i Trakošćana pjesnikinja Barica Pahić Grobensi, prof. hrvatskog jezika i književnosti cijeli je život poput puža nosila svoj pitoreskni zavičaj sa sobom. Knjiga pripovjedaka Jedno drugo sjećanje bavi se tematikom rodnog kraja. Ova profesorica i članica Varaždinskog književnog društva živi samozatajno u širem centru Varaždina, ali niti u mirovini je “muze ne napuštaju”. Nedjelja je i lijep je sunčan dan posljednji u veljači kao stvoren za šetnju i planinarenje koje možete završiti uz šalicu čaja i razgovore ugodne sa ovom iznimnom pjesnikinjom na portalu Akademija Art

Dobitnica ste nagrade Katarina Patačić za najbolje kajkavsko djelo. Što Vama znači ta nagrada?

Nagradu Katarina Patačić dobila sam 2015. godine. Tu nagradu podjeljuje Matica hrvatska i Varaždinsko književno društvo za najbolju knjigu tiskanu prethodne godine, a napisanu isključivo na kajkavštini. To je inače zbirka kolumni koje sam prethodne tri godine objavljivala u Varaždinskim

vijestima pod naslovom Kaj je naše pitanje i naš odgovor, naša dua i naša popieška. Smisao kolumni bio je podsjetiti na to da je kajkavština prije ilirizma kao književni jezik razvijana preko 300 godina, a onda zanemarena pa s njome zaboravljena i vrijedna kajkavska kulturna baština. Treba napomenuti da se kajkavski kao književni jezik pojavio upravo u Varaždinu gdje je djelovao i Juraj Habelić, najveći predstavnik kajkavske književnosti predilirskog doba. Stoga nije čudo da su Varaždinci kao kajkavci zainteresirani za kajkavštinu i kajkavsku književnost i da potiču njezin razvoj. Kajkavština u velikom dijelu Hrvatske još uvijek živi izvorni govor i silno je utjecala na razvoj hrvatskog književnog standarda. Kolumne, koje su bile vrlo rado čitane, pisala sam kolokvijalnom kajkavštinom. Naravno da mi nagrada mnogo znači, kao što znači i svima drugima, koji tu nagradu dobiju, pa se svake godine javlja sve više pretendenta na nju. Pored odlikovanja Danicom hrvatskom s likom Antuna Radića za doprinos unapređenju nastave i Priznanja za životno djelo od Općine Bednja za rad na proučavanju i čuvanju mjesnoga govora, tj. priznanja u tri različita područja djelovanja, i ova me nagrada veseli, ali zbog toga nisam pretjerano euforična. Držim se misli koju je August Šenoa izrekao u pjesmi Budi svoj, da je ljudska hvala voda povrh pijeska.

Pišem i na standardnom književnom jeziku i na kajkavštini kojom se i stručno bavim u jezikoslovnom smislu. Kad pišem kajkavštinom, i onom tzv. urbanom i zavičajnom, nastojim upotrebljavati što više izvornih, mjestimice i zaboravljenih riječi i time upozoravati na zanemareno kajkavsko leksičko blago. Nastojim u tome izbjegavati štokavizme koji izvorne riječi sve više potiskuju. Kajkavština još ima brojnu publiku koju ne čine samo izvorni govornici. To je jezik koji ih raznježuje i podsjeća na rodni kraj, djetinjstvo, obitelj i s kojim se ulazi u svekoliki život. Ona govori iz srca, osvaja srce i prodire u dubinu duše. Sposobna je potaknuti i izraziti najsnažnije i najfinije ljudske osjećaje. Kajkavski govor ima drukčiji ritam i drukčiji zvuk od štokavskoga. Jasno je da kajkavsku riječ najjače doživljavaju kajkavci, ali prema njoj nisu ravnodušni ni mnogi drugi. Na jednom predstavljanju knjige kajkavskih pjesama nedavno preminuli književnik i povjesničar umjetnosti Tonko Maroević rekao je da nije sve razumio, ali da je osjetio duboko vibriranje osjećajnosti koju kajkavština donosi i čuo neponovljivu glazbu kajkavske riječi. Naravno da kajkavci svoj jezik doživljavaju još emotivnije.

Što je teže, pisati na standardnom, štokavskom jeziku ili na kajkavskom?

Pisanje kajkavštinom ne negira potrebu za postojanjem standardnog književnog jezika. Kao profesorica hrvatskog jezika mnogo pišem i na standardnom književnom jeziku i zalažem se za njegovu ispravnu uporabu. Bude mi žao kad na TV-u ili u novinama naiđem na primjere nepoznavanja jezičnih pravila i nemara prema književnom jeziku. Ali ni stručnjaci za književni standard, koje TV angažira, ne mogu novinare snažnije potaknuti na brižljiviji stav prema jeziku. Standardni jezik se mora učiti pod paskom jezikoslovnih stručnjaka da bismo se u cjelini naroda mogli razumjeti i kulturno uzdizati. On mora biti standardiziran, tj. imati definirana pravila kojih se u javnoj komunikaciji svi moramo pridržavati. Krivo je misliti da štokavci prirodno znaju standardni jezik. I oni ga moraju učiti jer u standardu ima mnogo i čakavskih i kajkavskih elemenata koji hrvatski književni standard čine posebnim. Obrazovan čovjek nije samo onaj tko govori strane jezike, što je potrebno i vrlo korisno jer olakšava poznavanje drugih kultura i uključuje dohvaćanje kulturnih

dometa koje su ostvarili drugi narodi. Obrazovan nije ni onaj koji zna mnogo stranih riječi, nego ponajviše onaj tko dobro poznaje i jezik svoga naroda i svoje kulture.

Vi spadate i u kvantitativno bogate autore...

Dosad sam objavila 14 knjiga. Moje pisanje je dugo bilo samo dio moje intime. U bivšoj državi nisam imala mogućnosti za objavljivanje. Tada sam se posve predavala radu u školi, s učenicima, iako me potreba za pisanjem stalno opsjedala. U to doba su nastali mnogi zapisi koji su mi kasnije poslužili za temeljitije bavljenje književnim poslom. Najviše djela napisala sam u mirovini. Mogućnost tiskanja knjiga otvorila mi se u samostalnoj Hrvatskoj, posebno nakon što je osnovano Varaždinsko književno društvo koje me potaklo da svojim djelima izađem u javnost. Objavljivanje sam počela s biografskom dramom o Ivanu Kukuljeviću Sakcinskom 1997. godine. Drama je nastala iz edukativnih pobuda. Bila je svojevrsno iznenađenje. Veću pozornost izazvala je knjiga pripovjedaka Jedno drugo sjećanje, u kojoj su bila i zavičajna sjećanja i nekoliko pjesama na mom mjesnom, bednjanskom govoru. Knjiga je naročito dobro bila prihvaćena u bednjanskom kraju. To me ohrabrilo pa su zaredale još tri zbirke pripovjedaka (Aleja žutih ruža, Ulovljene priče i kajkavske povede, Darovi snova, odzvuci zbilje), romaneskna trilogija Bijela pjena zanosa s tematikom života u području, koje je dosad bilo u prozi gotovo zanemareno, pa i to kako su obični ljudi doživljavali Domovinski rat i sudjelovanje u njemu. Slijedila je pjesnička zbirka Snovi i nesanice, šest dramskih tekstova pod naslovom Na nekoga se moraš osloniti, a zatim i mali roman na temu istinitog života jedne obične žene. Nakon toga sam u jednoj knjizi objedinila eseje i putopise, ranije objavljene u časopisima Kaj, Hrvatski sjever i Varaždinski književni zbornik. Upravo knjigu eseja i putopisa je prof. dr. Dragutin Rosandić, znameniti metodolog, jako pohvalio u jednom članku u Školskim novinama 2015. god. kao i moj rad na području školske lektire.

U mirovini ste od 2000. godine, ali ne mirujete...

U mirovini sam vrlo aktivna i na književnom i na stručnom području. Iako sam u visokim godinama, još sam uvijek zbrojena u glavi i imam snažnu potrebu za književnim djelovanjem. Još djelujem u Varaždinskom književnom društvu na raznim manifestacijama, kao suradnica i suurednica, a često i lektorica njegovoga književnog glasila Varaždinski književni zbornik čiji je 20. svezak upravo izašao iz tiska. Predstavljen je samo nakratko na Varaždinskoj televiziji. Predstavljanje varaždinskoj književnoj publici organizirat će se kad prestanu zabrane okupljanja zbog korone i kad ponovno proradi Gradska knjižnica koja sada knjižni fond seli u nove prostore.

A dalje? Možda ću se odlučiti za još jednu knjigu pjesama koja bi obuhvatila još neobjavljene ranije nastale pjesme i koje sam spremala pa i na njih zaboravila. Ima i dvadesetak novonastalih, a dodala bih i najuspjelije pjesme iz ranije zbirke. No to je još pod velikim upitnikom.

Ne mirujem ni u odnosu na stručno područje. Dosad sam se mnogo bavila književnim djelima za školsku lektiru. Za Nakladničku kuću Katarina Zrinski pripremila metodičke upute za čitanje lektire za 26 djela iz svjetske književnosti (od Plautovog Škrtca, preko djela Shakespeara, francuskih klasicista do Čehova, Kafke, Becketa i Ionesca) i iz hrvatske književnosti (od Šenoe i Krleže do Šoljana). To je

bio produžetak moga nastavničkog rada. Tražio je ponovno pretresanje stručne literature i mnogo pažljivog i temeljitog čitanja djela koja je trebalo predstaviti, ali me to izrazito veselio. Na taj sam način korisno trošila svoje umirovljeničke dane.

Bavite se i bednjanskim dijalektom...

Bavim se i jezikoslovnim područjem, ponajviše bednjanskim mjesnim govorom, iako ne želim da se moje djelovanje vezuje samo uz to područje. O njemu sam obradila i na Znanstvenom skupu o kajkavštini u Krapini izlagala pet radova. Većina ih je već tiskana u zbornicima radova sa Skupa, a neki će izaći u novom zborniku koji će vjerojatno biti tiskan ove godine. Izvorna sam govornica bednjanskoga govora, a njime sam napisala i dvadesetak pjesama. Bez imalo pretjerivanja smatram se dosad najboljom stručnom poznavateljicom toga govora koji je zaštićen kao nematerijalno kulturno dobro. Iz takvoga su se govora razvile sve inačice kajkavštine, a u području Bednje je zbog nekadašnje prometne izolacije sačuvan u najarhaičnijem obliku. Osim pjesama na bednjanskom napisala sam i jedan dramolet (čak i didaskalije), i dvije pripovjetke u cjelini. Kao stilističku posebnost bednjanski govor sam unijela i u druga djela (npr. u romanima iz trilogije Bijela pjena zanosa). Željela bih da se bednjanski mjesni govor očuva ili bar zapiše i pohrani u nacionalnu memoriju kao dokument o jednoj od do danas očuvanih najstarijih faza u razvoju hrvatskog jezika. On sadrži mnoga, pogotovo gramatička obilježja, koja su temeljna obilježja suvremenog hrvatskog jezika. To sam dokazala na primjeru glagolskih oblika.

Prikupila sam materijal i oblikovala zbornik Nošo bedljuinsko rieč i organizirala snimanje zvukovnog zapisa izvornog mjesnoga govora. Uz to sam na Radiju Ivanec imala pedesetak emisija u kojima sam obrazlagala način bilježenja toga govora koji obiluje mnoštvom samoglasnika, dvoglasnika i poluglasnika. U emisiju sam pozivala izvorne govornike i s njima vodila razgovore da se pokaže da je on još živi oblik domaćeg sporazumijevanja. Godine 2018. imala sam i 17 emisija na Radiju Sjever gdje sam se bavila rječničkim blagom i objašnjavala značenja riječi, posebno onih koje su preuzete iz drugih jezika i prilagođene bednjanskom glasovnom sustavu i izgovoru. Nevolja je u tome što latinično pismo nema neke garafeme (slova) za bednjanske glasove pa to otežava njegovo bilježenje.

Uvijek me ljutilo krivo, ponekad i smiješno shvaćanje bednjanskog mjesnoga govora. Nedavno je jedan novinar, pišući o čišćenju trakošćanskog jezera, upotrijebio domaću krilaticu (iz pjesme prvog pjesnika na bednjanskom S. Šprema) Bednjo, nujljiepsi kemoček svieto (Bednja, najljepši komadić svijeta) i napisao da je to jezik pretkajkavštine kojom je pisao Juraj Habdelić. To bi značilo da je bednjanski već u 17. stoljeću bio književni jezik što bi bilo sjajno, ali je, nažalost, neistinito. Sve do prve polovice 20. st. ta je jezikoslovna činjenica bila i u znanosti posve nepoznata. Osim toga, J. Habdelić je najveći pisac predilirske kajkavske književnosti i njegova je kajkavština vrlo izgrađen književni jezik.

Što je za Vas poezija?

Samo manji dio mog književnog djelovanja pripada pjesništvu, iako sam s pjesmama, kao i većina književnika počela. Pjesme pišem i na tzv. urbanoj kajkavštini i na književnom standardu. Mnoge

pjesme sam, pogotovo one ranije, bacila jer ih nisam smatrala dobrima. Naročito one ljubavnih motiva. Nekako mi se neprimjerenim činilo da ih u tako poznim godinama objavljujem, tim više što su bile posvećene mladenačkoj ljubavi prema suprugu koji više nije među živima. Pjesma zahtijeva zgusnut, ritmičan iskaz. Može to biti slobodan stih, ali se po ritmu poezija razlikuje od proznog kazivanja. Ako ne postignem ono što me zadovoljava, odustajem. Nekad doživim pohvale za ono što sama nisam smatrala dobrim, a nekad mislim da sam nešto dobro napisala, a ne doživim adekvatnu reakciju. Autor je često pretjerano subjektivan u odnosu na svoje djelo.

Inače mi poezija mnogo znači i čitam mnoge domaće i svjetske pjesnike. Prošle sam godine npr. iznova čitala pjesme Česlava Miloša koje su me oduševile odmah čim su bile prevedene. Osim toga sam često u poziciji da čitam i procjenjujem poeziju mladih pjesnika koji se javljaju na natječaj koji raspisuje Varaždinsko književno društvo. Moram istaknuti da je to vrlo odgovoran i stresan posao prožet strahom da se ne pogriješi i nekoga ošteti, iako odgovornost nije samo na jednoj osobi. Procjenu obavljaju tri člana povjerenstva.

Ipak, proza Vas u stopu prati...

Najveći dio mojih djela napisan je u prozi. Nije pretjerano kad kažem da od svih članova VKD-a imam najviše proznih ostvarenja, s oko 2.500 stranica. Volim prozno kazivanje. Često me zaokupi neka ideja koju dugo prežvakavam prije nego ju pretvorim u tekst. Ako me ona ne napušta, a u zamisli postane cjelovita, javi mi se neodoljiva unutrašnja potreba da ju zapišem. Ako takva potreba izostane, nema ni teksta.

Odakle crpate inspiraciju?

Inspiraciju crpim iz neposrednog života i samo se ponekad zaletim na područje fikcije. No ne upuštam se u one teme iz životnih područja koja ne poznajem. Životno iskustvo mi je u stvaranju vrlo važno. Ono mi pomaže da moji likovi budu životno uvjerljivi.

Imate li štogod pjesama prevedenih na strane jezike?

Prevedene pjesme na strane jezike ima malo članova našega Društva. Osim pjesama Jagode Zamode koja već dugo nije članica Društva, jer više ne živi u Varaždinu, ne bih mogla reći čije su pjesme još prevedene, osim nekoliko njih, pa i mojih, na makedonski i nekoliko njih na jezik gradišćanskih Hrvata. Naše je Društvo dugo surađivalo s Makedoncima. Te su veze nažalost prekinute jer susrete više ne možemo financirati. Podrška Grada Varaždina je sve tanja. Financira samo dvije manifestacije VKD-a: Recital Srebrna cesta i Natječaj Senje i meteori koje organiziramo, ali nisu strogo ograničene na članstvo. Od Županije potpora sve češće izostaje. Varaždinski književni zbornik, koji je ispočetka prezentirao jednogodišnje stvaralaštvo Društva, sad izlazi svake druge ili treće godine. Mi iz tzv. provincije teško se probijamo u medije i na šire književno tržište, a Ministarstvo kulture rijetko kome otkupi knjige, ili daje stimulaciju za tisak koje knjige (samo za dvoje/troje) pa smo u nacionalnim razmjerima slabo poznati. Važnu ulogu u tome ima poznanstvo s javno istaknutim ljudima. Sve je koncentrirano u Zagrebu pa i prevoditelji koji rade ono što traže izdavači.

Kako gledate na mlade pjesnike ili pisce?

U ovom našem dobu, beletristika se sve manje čita. Kao što se zna, to je opća pojava. Mladi pjesnici se rijetko javljaju. Ali ih ima. Ako i imaju pravi stvaralački poriv često odustaju jer su srednjoškolci ili studenti, ponekad i mladi zaposlenici. Oni si financiranje vlastitih knjiga ne mogu priuštiti ako nemaju nekog poznatog i moćnog zaštitnika koji određuje društvena sredstava. Tu je često mnogo važnij društveni položaj, nego književna kvaliteta. Zato i mi u Društvu imamo samo nekoliko mladih. Osim pojave na lokalnim natjecajima, Varaždinski književni zbornik je glasilo u kojem mogu predstaviti svoja djela (najčešće pjesme). VKD ih u tome potiče. Oni donose novi senzibilitet, ali su ponekad previše pod utjecajem estradne poezije. No oni koji imaju pravi dar i ustraju, razvijaju se.

Kakva je budućnost poezije ili proze?

Budućnost poezije je jednaka budućnosti proze pa i književnosti općenito. Ne ću reći da me ne zabrinjava sudbina književnosti u kojoj je moja sudbina nevažna. Sva se manje čita. Pogotovo je pogubno, ne samo za književnost nego i budućnost ljudi, pretjerano oslanjanje na uporabu računalne tehnike u školskom učenju književnosti. Umjesto na čitanje cjelovitih djela, oslanjaju se na digitalne prikaze književnih djela koji su površni, a često i netočni. Profesori su u tome nemoćni. Razvija se digitalna kultura koja razara čitateljski senzibilitet i izaziva nove strukture sklopovlja u mozgu. Kod novih naraštaja ne razvija empatiju i sposobnost kritičkog promišljanja životnih situacija. O tome već postoji obilna literatura u što se detaljnije ne bih upuštala. No, dok bude onih koji ne mogu obuzdati poriv za pisanjem, bit će i književnosti. A koliko će književne publike biti? Svaka je prognoza neizvjesna. Ovo je naše doba i svoju duhovnost, pa i vizionarnost, iskazujemo i na način primjeren sebi. Naravno, i u poeziji.

Do kojih vrijednosti najviše držite u životu?

Odgajena sam na etici rada pa stoga cijenim svakoga tko svoj posao obavlja savjesno i pošteno. Cijenim iskrenost, prijateljstvo, istinoljubivost i poštivanje svake ljudske osobnosti koja djeluje časno i nesebično, tj. slijedim klasične ljudske vrijednosti. S godinama čovjek steče iskustvo ophođenja s ljudima. Od laskavaca i prijetvornih ljudi, koji su ljubazni u lice, a iza leđa pakoste, nastojim se udaljiti.

A životna maksima?

Djeluj pošteno i na dobrobit ljudi pa ćeš imati čistu savjest i zaslužiti poštovanje ljudi.

Što Vam može izmamiti smješak na lice?

Smješak? Susret s prijateljima i članovima obitelji, dobra šala, mala djeca. Ponekad mi ona izmame i suze radosnice. Iz toga možete zaključiti kako doživljavam rođenje svoje prve praunuke.

Je li Vam obitelj podrška?

Obitelj mi je velika potpora. Pokojni suprug u početku nije volio moje piskaranje. No razumio je moju potrebu za pisanjem pa je često izmišljao imena za moje književne likove. Čitao je samo već otisnute

moje knjige i bio mi je najoštrij i najiskreniji kritičar. To mi je pomagalo da ostanem prizemljena i previše ne hodam po oblacima. Moja djeca me jako podupiru, pogotovo stariji sin s čitavom svojom obitelji. Pomaže mi u organizaciji predstavljanja mojih knjiga i potiče me na njihovo tiskanje. Veliku potporu imam i od svoje tri sestre i dva brata. Oni mi često i u materijalnom pogledu pomognu kod tiskanja knjiga kad društvena potpora izostane. Izdavači ne preuzimaju prodaju knjiga, a i knjige se danas slabo prodaju.

Do kada ćete pisati?

Dok god sam pri zdravoj i budem imala onaj nezatomljivi unutrašnji stvaralački poticaj, djelovat će na području na kojem sam stekla poštovanje, ili bar uvažavanje, i nekadašnjih učenika (od kojih su mnogi danas doktori znanosti) i ljudi uz koje živim.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA SONJOM KUŠEC BEĆIREVIĆ, PROFESORICOM I PJESNIKINJOM

Brojke i slova, prava su igra za Sonju Kušec Bećirević srednjoškolsku profesoricu matematike koja besprijeckorno kao svaka dobro odgojena zagrebačko-varaždinska djevojčica svira flautu i koja piše izuzetnu poeziju u svojoj generacije, ali ne samo u njoj. Već leti visoko iznad mnogih koji su se latili poetskog pera. Kako ova pjesnikinja živi urbanim životom i ritmom Zagreba na relaciji stan-škola-pjesničke večeri bilo bi dobro sa njom malo pročaskati i čuti što Sonja Kušec Bećirević, dobitnica priznanja za svoju poetsku riječ ima za reći o poeziji i o svojoj profesiji

Za početak: gdje ste rođeni?

Rođena sam u Zagrebu, kao i moji roditelji, i to u bolnici Merkur, popularnoj Zajčevoj. Prvih 6 godina svog života provela sam u Sermageovoj ulici, blizu Kvaternikova trga i pohađala vrtić u Rusanovoj. Još uvijek taj dio grada posebno volim, njegove lijepe starinske vile i elegantne vrtove. Kasnije me život nosio kroz Trnje, preko Rudeša i srca Trešnjevke sve do Utrine, zelenog dijela Novog Zagreba.

Kakve veze Vas vežu za Varaždin?

Sestra moje bake, draga i već dugo pokojna, teta Mica (tako smo je zvali) živjela je sa svojim suprugom, dedom Pohulekom, u Varaždinu, u skromnoj kućici u blizini „Kokinog“ stadiona. Ondje

sam kao djevojčica, kroz nekoliko godina svog odrastanja, provodila dio ljetnih praznika, najviše se družeći sa svojom nešto starijom sestričnom. Bio je to Varaždin u kojem su se cure i dečki „zagledali“ šećući po popularnom Corsu. Bio je to Varaždin u kojem su uz Dravu još rasla stabla dudova na mjestima na kojima su danas zgrade. Kasnije, kao srednjoškolka, više sam puta nastupala u varaždinskom kazalištu na natjecanjima dječjih zborova ili puhačkih orkestara kao članica zbora i orkestra svoje muzičke škole. Prije nekoliko godina nagrađena sam za svoju kratku priču na natječaju Muzeja Anđela, pa je i to jedna lijepa uspomena. Danas se u Varaždin, zajedno sa svojim suprugom, uvijek rado vraćam na pjesničke susrete u organizaciji dragih prijatelja Ljubice Ribić i Milana Novaka. Moje su veze s Varaždinom duboke i neraskidive, kao što su uvijek niti koje nas vežu za djetinjstvo, ali se još uvijek pletu i nove niti, nova prijateljstva.

Kada ste napisali prvu pjesmu?

Ne bih znala reći kad sam napisala baš onu prvu. No, najstarije koje imam sačuvane, a djelomično su tiskane i u mojoj knjizi „Pjevam i pričam“ (2019.) su iz 1973. godine, dakle napisane s 13 godina.

Tko Vas je pjesnički oblikovao? Ili barem potaknuo da pišete?

Teško bi mi bilo imenovati baš jednu osobu i reći da me je oblikovala. No, utjecaji su zacijelo bili brojni. Kako osoba koje su me okruživale, posebno u školi, tako i do drugih pisaca i pjesnika koji su na mene utjecali kroz literaturu. Zahvalna sam svojoj prvoj učiteljici Štefici Vugrinec, svojoj učiteljici hrvatskog u osnovnoj školi, Helgi Parizek i posebno svojoj profesorici hrvatskog u Klasičnoj zagrebačkoj gimnaziji, Tanji Panjkoti, što su prepoznale i poticale moje pisanje. Što se oblikovanja tiče, nije li najtočnije reći da nas oblikuje sam život, sve osobe koje u njemu srećemo, sve što nam se događa, sva naša znanja i vještine koje smo putem stekli...

A odluka da postanete profesorica matematike...

Odluku da želim biti učiteljica donijela sam vrlo rano. Nju zahvaljujem svojoj majci, profesorici kemije. Majka je usadila u mene (možda i prije rođenja) ljubav prema školi, tj. ljubav prema onom što se u školi događa – učenje, zajedništvo, stvaranje nečeg novog. Moju su majku njezini učenici toliko voljeli, da bi joj se javljali godinama nakon mature, pozivali je na svoja vjenčanja, pisali joj, pozivali je na godišnjice matura. Vrlo rano sam poželjela i ja raditi posao u kojem ima toliko ljubavi.

Sklonost prema matematici i odluku da upišem studij matematike najviše zahvaljujem opet jednom od svojih sjajanih nastavnika, gospodinu (pokojnom) Vladimiru Pokazu, koji je bio vrstan učitelj i pedagog, a posebno duhovit, ali strog i pravedan čovjek.

Što je sa glazbom između „algoritama i jednadžba“?

Što se glazbe tiče, u mom djetinjstvu bilo je dosta često da se djeca, s upisom u prvi razred osnovne škole, upišu i u glazbenu školu. Tako je bilo i sa mnom, pa sam najprije završila nižu glazbenu školu klavira, a zatim sam, na nagovor profesora Lazarina koji mi je predavao teoretske predmete, upisala flautu i, nakon šest godina, maturirala u klasi profesora (na žalost također pokojnog) Vladimira Kondresa. Tih ukupno dvanaest godina glazbene izobrazbe donijelo mi je, osim nadopune opće

kulture, mnoga lijepa druženja, trenutke muziciranja, zajedničkog pjevanja, putovanja, prvih simpatija...Sretna sam što sam se, zahvaljujući dragom prijatelju Milku Kišu prije nekog vremena opet vratila flauti, te uz svog supruga koji lijepo pjeva sevdah, rado sviram i nastupam na raznim pjesničkim druženjima.

A što je svemu tome nit poveznica? Možda želja za učenjem, ali i sreća što sam imala roditelje i učitelje koji su moje interese i sposobnosti prepoznavali i poticali ih da se razviju. Vjerujem da su me time učinili, ako ne boljom, a onda potpunijom osobom.

A pjesništvo? Što je za Vas pjesništvo?

Pjesništvo je za mene, ako govorimo o njemu općenito, najplemenitija forma književnog izražavanja. Izraziti duboku, snažnu emociju tek s nekoliko riječi, to je doista umjetnost. Učiniti to još k tome na način blizak ljudima, blizak čitateljima, što jednostavnije i što razumljivije, to je za mene osobno velik izazov i žuđeni cilj. Nešto čemu, pišući, težim.

Pa ipak, glazba Vas je u bitnome odredila, zar ne?

Bilo je u mom životu perioda u kojima sam se udaljila od glazbe, od muziciranja. Sad, kad mi je glazba ponovno prisutna u životu ne samo kroz slušanje, već i kroz muziciranje, ponovno sam shvatila kako je bogat čovjek koji se može obaviti glazbom i dopustiti joj da ga odnese u neke druge sfere, koliko glazba može biti i utjeha i oda naših radosti.

Kako se isprepliču glazba, poezija i matematika?

Što se matematike tiče, ne bih se usudila nikad sebe prozvati matematičarkom. Ja se nisam dovoljno bavila znanošću matematike, da bih se tako nazvala. Ali, matematika također može biti poput glazbe, poput poezije, može vas zaokupiti i može vas, ukoliko uložite dovoljno truda, nagraditi sjajnim osjećajem da ste razumjeli nešto što nije svima dostupno, što je ispod površine i što vas vodi k razumijevanju smisla. Da, matematika je i filozofija i nije slučajno što su najveći filozofi bili vrsni matematičari i obratno.

Volite svoj poziv profesora. Ali kakav ste nastavnik?

Na pitanje kakav sam profesor, trebali bi odgovarati moji učenici. Nadam se – dobar. Nastojim biti najprije čovjek, prenijeti učenicima poruku ljudskosti i poštovanja, činila bih to da predajem i bilo koji drugi predmet. Predavati matematiku istovremeno je i lijepo i teško, jer je to predmet od kojeg većina djece (bezrazložno) bježi, za što je djelomično kriv i naš školski sustav u kojem se rijetko u kojem učeniku razvije ljubav prema učenju. Posebno kad živimo u društvu u kojem je znanje, pa i svaki pošten rad bez neke neposredne materijalne koristi, obezvrijeđen.

Moram reći da su današnje generacije učenika s jedne strane neusporedivo tehnološki osposobljenije nego što smo mi bili, no po općoj kulturi, te pismenosti i govornim vještinama sve više zaostaju, što tumačim nečitanjem i nedovoljnom međusobnom komunikacijom. Što se matematike tiče, to su generacije koje u pravilu imaju problema s koncentracijom, sa strpljivošću i

upornošću da riješe neki problem, te nemaju naviku kontinuiranog rada. Sve se te osobine također mogu povezati s korištenjem tehnologije, dok za korištenje mobitela možemo već reći da je preraslo u pravu ovisnost.

Vole li današnja djeca učiti?

Rekla bih da u pravilu današnje generacije ne vole učiti, barem ne u onom klasičnom smislu, sjedeći nad udžbenicima. No, oni uče drugačije i zanimaju ih vještine i znanja, pa i zanimanja koja u vrijeme moje mladosti nisu ni postojali. Stoga, moram reći, da mi se sve češće čini da ja od svojih učenika učim više nego oni od mene.

Koliko ste zbirka do sada izdali?

Iza mene su tek dvije zbirke. Prva, naziva „Osni presjek“ skromna je zbirka sa samo 16 pjesama izdana u vlastitoj nakladi 2008. godine. Sve odštampane primjerke sam podijelila, sačuvala sam još samo jedan primjerak, za uspomenu.

Krajem siječnja 2019. izašla mi je mnogo obimnija knjiga u izdanju „Biakova“ d.o.o. pod nazivom „Pjevam i pričam“. Ta je knjiga svojevrsan presjek mog života, obuhvaća pjesme od djetinjstva i mladosti, pa do recentnih pjesama i kratkih priča. Željala sam i, usprkos mnogobrojnim skeptičnim mišljenjima, uspjela u tome da u knjizi bude i poezija i proza. Jako sam sretna zbog te knjige, a u njezinoj realizaciji su, uz mog supruga, sudjelovali i dragi prijatelji koji su je učinili i grafički lijepom i modernom. Moje su pjesme i priče objavljivane i na internetu i u većem broju skupnih zbirki.

Kako su tekle promocije zbirka?

Prva, pa samim time i nekako najsvečanija, promocija moje knjige bila je u ožujku 2012. godine u velikoj dvorani Europskog doma u Zagrebu, u sklopu tribine Collegium Hergešić, na čemu zahvaljujem od srca voditelju tribine gospodinu Zoranu Juriću. Na promociji je stihove čitala glumica Urša Raukar, prijateljica iz školskih dana, od petog razreda osnovne do velike mature. Urša je izvrstan interpret poezije, ali prije svega prijateljica koja se sa srcem odazvala i na dvije promocije knjige mog supruga, a uvijek nam oboma daje podršku. Osim u Europskom domu, imala sam priliku svoju knjigu predstaviti i na nekoliko drugih tribina u Novom Zagrebu, Ozlju, Bihaću, a nadam se i predstavljanju u meni dragom Varaždinu ove jeseni.

Pripremate li nam nešto novoga?

U ovom trenutku ne pripremam novu zbirku, čak i relativno malo pišem. Posebno posljednjih mjeseci, kada su sve moje snage bile usmjerene na što kvalitetno odrađivanje online nastave. No, moj suprug priprema roman, pa sudjelujem u njegovoj pripremi i uređivanju. To nas oboje zaokuplja i željeli bismo izdavanje romana realizirati još ove kalendarske godine.

Vi ste već i baka. Pišete li štogod za djecu?

Kad se moj unuk Lovro rodio, napisala sam za njega jednu pjesmu i to, što je zanimljivo, sasvim spontano, na kajkavkom. Vjerojatno zato jer kajkavski može bolje od standarda, svojim nježnim,

slatkim, treperavim riječima izraziti duboke emocije koje čovjek osjeti u tim, najdragocjenijim životnim trenucima. Izuzetno cijenim književnike za djecu i mislim da je vrlo teško pisati tako da djeci bude blisko i razumljivo, a izbjeći banalnost. Možda ću i ja, kako Lovro bude rastao, a nadajmo se i moji još nerođeni unuci, učeći od djece, otkriti u sebi i stihove za djecu. Voljela bih to!

Kakve su tematski Vaše pjesme?

Gotovo isključivo ljubavne. No, kad kažemo ljubavno, nije li to onda i refleksivno i duhovno i erotsko...

Vaši najdraži pjesnici?

Moj najdraži pjesnik je Miroslav Antić, pjesnikinja Vesna Parun. Antić zato što sam njegovu poeziju upoznala u vrijeme prve ljubavi, intenzivnih emocija i njegovi su stihovi savršeno lijegali na moje misli i osjećaje. Vesni Parun se divim kao pjesnikinji, cijenim je zbog njezinih životnih izbora i odbijanja da se, zbog ugodnosti, povinuje ikomju i ičemu. Ima naravno još pjesnikinja i pjesnika koje volim, za nekolicinu imam sreću da su mi i prijatelji.

Dobro, do kada Vi namjeravate pisati poeziju?

Pisat ću dok god će me stihovi i priče maziti svojom prisutnošću...jer ja samo zapisujem, riječi k meni dolaze. Želja za pisanjem vjerojatno će živjeti koliko i ja sama.

DVIJE PJESME PO IZBORU SONJE KUŠEC BEĆIREVIĆ:

PUŠLEK ĐURĐICA

Bijela zvonca

ovješena o tanku

zelenu nit.

To na stolu, u vazii,

moje djetinjstvo

treperi.

I miriše

na sunce,

dvorište

i vanili kiflice

bake Mice.

Na Varaždin.

MOJA NAJLJUBAVNIJA PJESMA

Najteže držim obećanja sebi data.

I evo – opet sam bez ostatka.

Brinem o stvarima

na koje nemam

nikakvog utjecaja.

Uznemirava me ljepota drugih žena

i nadiranje tuđih mladosti

u ljetnim večerima,

dok se moja još otima....

i žudi.

Plaše me upozorenja

o visokoj vjerojatnosti potresa

izvješena po

tramvajskim stanicama,

ljudi bahati i oni drugi,

izgubljenih pogleda.

Neka se djeca,

djeca novog tisućljeća,

od škole opraštaju

ustaškim pozdravima.

To me užasava.

Bojim se vremena,

njegova žrvnja koji

svakim danom brže,

svakim dahom jače pritišće....

i melje.

A onda, sunčano popodne,
park Stara Trešnjevka, dva dječaka.

Bicikli u travi, sladoled se lijepi

po prljavim rukama.

Još ima djetinjstava.

A onda, jedna nedjelja.

Tvoje ruke oko mene,

poput obruča.

I tanjur juhe

umjesto doručka.

A onda, samo život,

i nema se više što mudrovati.

Želim samo biti

i još te dugo ovako starinski,

bez ostatka, voljeti.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S DIPL. EKONOMISTICOM U MIROVINI I PJESNIKINJOM IZ SISKA, MIROM JUNGIĆ

Promijeni svoj život danas

Nema tako davno, prije četiri godine diplomirana ekonomistica, pjesnikinja Mira Jungić iz Siska otišla je u mirovinu s mjesta direktora interne revizije, vlasnika talijanske banke u Zagrebu. Kako je spajala reviziju sa stihovima te kako krati umirovljeničke dane u potresu pogođenom Sisku, doznali smo u razgovoru s Mirom Jungić. Zavirite u svijet samozatajne ekonomistice i pjesnikinje Mire Jungić. Doznat ćete štošta toga zanimljivoga.

Od kada pišete pjesme?

Prvu pjesmu sam napisala u 5. razredu osnovne škole, o brezi... Na zadanu temu, umjesto proznog sastava napisala sam pjesmu, jedina u razredu. Nastavnica me pohvalila i rekla da nastavim, ali sve do 2. razreda gimnazije, nisam napisala više niti jednu pjesmu. U preostala tri razreda često sam pisala pjesme, bile su to pjesme u prozi, jer tada su bile moderne. Pjesme sam slala u tjednik "Moslavački list" iz Kutine, gdje su bile objavljivane u dijelu "Za male i mlade" (mjesečno oko 8 pjesama).

U 4. razredu gimnazije, sudjelovala sam na Susretu mladih u Velikoj Gorici s pjesmom "Školjka" koja je štampana u Zborniku Susreta.

Jeste li izdali koju zbirku?

Nemam izdanu niti jednu autorsku zbirku, iako sam imala pripremljenu, već prije 15. godina Zbirku pjesama iz gimnazijskih dana (razlog, okolnosti)

– U pjesničkoj grupi "Kultura snova" imam nekoliko zajedničkih zbirki s po 10 autora,

– u grupi "Pisci i književnost" izdana je jedna zajednička zbirka pjesama s 10 autora, a druga je trenutno u izradi.

– Balkanska Pjesnička unija iz Sarajeva, također je štampala nekoliko mojih pjesama u zajedničkoj zbirci.

Što Vama znači poezija?

Poezija je moja velika ljubav, još od gimnazije. Ona mi je kao treće dijete, koje je stalno sa mnom.

Odakle crpate inspiraciju?

S inspiracijom stvarno nemam problema jer mnoge stvari oko mene me mogu inspirirati: od divne prirode koju vidim svako jutro ili popodne, kroz prozor s 4. kata, pa do jedne riječi koju netko kaže ili fotografija Kupe, Šetnice, čamca, brda okolnih itd...

Kako pišete svoje pjesme, po papirićima, ceduljicama ili u kompjutor ili mobitel?

U blokić, pa kad pročitam, eventualno korigiram nešto i odatle pišem na Fcb profil, pa i u e-mail (spremam u novije vrijeme za knjigu poezije, odgođena je do proljeća).

Koje pjesnike i književnike volite čitati?

Naše pjesnike: Cesarića, Ujevića, Krkleca, Tadijanovića, pa Jesenjina (moj najdraži).

Pjesnikinje: Parun, Maksimović, Alečković.

Naše pjesnike suvremenike: Sven Adama Ewin-a, Tomislava Domovića i Gorana Matića, pok. Josipa Prudeusa, Andru Fistića (Simu Lacija) i pok. Višnju Goljački.

Moram spomenuti i nekoliko odličnih pjesnikinja: Anu Horvat s njezinim biserčićima te sjajnu Irenu Stanić Rašin i Gloriju Jagodu Magdalenu, Dariju Žilić, dragu Gordanu Šarić, svjetski poznatu pjesnikinju i još najmanje desetak odličnih pjesnikinja, s kojima sam i dobra prijateljica (neću imenovati da koju ne zaboravim).

Od književnika: Orhan Pamuk, Markus Zusak, Stephen King, Thierry Maugenest te Colleen McCullough, Françoise Sagan i moja draga spisateljica Jasna Šemiga Pintarić...

Koje knjige biste sa sobom ponijeli na pusti otok?

Na pusti otok nikad ne bih otišla jer sam društveno biće. A kad bi me netko prisililo da tamo budem trebao bi mi dati neku vrlo zanimljivu knjigu koju nisam još pročitala, nešto poput naučne fantastike.

Jeste li stradali u potresu u Sisku?

Imala sam sreću kad je bio najjači potres da sam bila u Intersparu Sisak, taman platila na blagajni i 10 m od izlaza te sam odmah izašla. Stan na 4. katu u kojem živim, nije stradao samo su se razbile i popadale slike i ogledalo te sve iz frižidera izletjelo na pod. Imala sam sreću.

Petnaest dana sam bila sa sestrom i šogorom u kući 5 km od Siska (Galdovo) dok se nije potres smirio. Jednom tjedno još se tresemo, ali ispod 3 stupnja, na što više niti ne reagiramo.

Samo da se ne ponovi.

Kako provodite umirovljeničke dane?

Super mi je u mirovini, nikada mi nije dosadno, uvijek se bavim nečim što volim, pišem, čitam, šetam, družim se prijateljicama i sestrom.

Imate sina koji svira u grupi Pavel. Kakav je Vaš odnos sa sinom?

Vrlo dobar, iako bi voljela da se češće viđamo, ali on ima dosta obaveza, puno posvećuje sinu Filipu (10 g.) koji trenutno uči i klavir, a i on ga uči svirati i gitaru, tako da su počeli zajedno vježbati, pjevati i svirati. Ali to me veseli. Rekla sam im da će morati svirati na mojoj promociji knjige kad bude gotova i obećali su to... (od jeseni sam negdje na proljeće to pomaknula).

Ali, kćerka Blanka mi obavezno jedan dan u tjednu, kad ne radi, dođe iz Velike Gorice.

Jeste li i ponosna baka?

Da to se vidi iz prethodnog, Filip je divan, osjećajan, a jednom mi je rekao: "Baka, ja mislim da ću i ja biti književnik". Naime, imam i nekoliko dječjih pjesama koje sam mu posvetila i koje je on pročitao i svidjele su mu se.

Do kojih vrijednosti držite u životu?

Vrijednosti koje cijenim su: iskrenost, povjerenje, istina i poštenje i dobrota.

Vaš životni moto?

Imam ih par:

1. Change your life today (Simone de Beauvoir)
2. In the middle of difficulty lies opportunity (Einstein)

I poslovice:

-Learn by doing

-From small beginnings come great things

Ne čini drugome ono što ne bi želio da tebi drugi čine.

Što je važnije biti odličan pjesnik ili jednostavno – dobar čovjek?

Naravno da je važnije biti dobar čovjek, a ako si uz to i dobar pjesnik, mislim da možeš biti sretan.

Kako gledate na žensko pismo? Ima li ga? Je li potrebno?

Mislim da je žensko pismo poželjno u zaostalijim društvenim sistemima i zemljama, gdje na žene gledaju kao na bića koja nisu ravnopravna s muškarcima. U modernijim društvima taj odnos je promijenjen. Čovjek se, po meni, samo od životinje razlikuje.

Danas žene obavljaju mnoge poslove, koje su nekada radili isključivo muškarci. I mislim da u naprednim društvima, nema spolne diskriminacije, niti bi je trebalo biti. Naravno da je to još uvijek u manjini, ali nikada sve države nisu bile na istom nivou razvoja. Drago mi je što nikada nisam osjetila tu diskriminaciju, ali smatram da tamo gdje ta razlika još uvijek postoji, svakako je potrebna borba za ženska prava i to Žensko pismo moglo bi imati svoju svrhu.

Što nam novoga spremate za blisku budućnost?

Pripremam nekoliko zbirki:

1. novije pjesme

tromjesečje 2022., 2 Knjige

Pjesme s FB profila Mira Jungić

i Poezija Mire J.

2. Retrospektivna poezija

2. tromjesečje

A) iz studentskih dana 1- 2 knjige,

B) Iz gimnazijskih dana (slobodan stih)

cca 2 knjige

Osim toga imam neobjavljen autobiografski roman "GODINA PROMJENA" (period s početka ovog rata pa još 5-6 g.)

Pišem i kratke priče, a nekoliko ih je objavljeno u časopisu "KVAKA", gdje mi je objavljen i dio pjesama.

Do kada ćete pisati?

Dok budem mogla pisati, tj. tipkati i vidjeti, odnosno disati.

Objavljujete na FB. Je li FB dobar medij za poeziju?

Smatram da je FB odličan medij za poeziju zbog toga jer svima omogućuje da pišu i prezentiraju svoju poeziju, ako to žele. To ne znači da su svi odlični pjesnici, ali s vremenom oni nešto bolji, sigurno će se profilirati i isplivati na površinu.

Ima li poezija budućnost?

Poezija će uvijek imati budućnost jer osim što pjesnicima služi da iskažu svoje osjećaje, nade, snove i realnosti, nakon čega se i oslobađaju određenih frustracija, ona donosi i radost onima koji vole i čitaju poeziju, jer im je stalno dostupna i na FB.

Pozdravljam sve ljubitelje poezije i dobre knjige i želim im puno zdravlja i sreće u ostvarenju svojih snova u Godini koja dolazi!

Dvije pjesme

SVOJA

Dok tako mi leti dan za danom
a vrijeme srebro daruje kosi
dišem lakše uz Kupu kad šetam
jer ona sa mnom prolaznost nosi
Sve tuge moje svežem za vjetar
dok niz rijeku tiho lahoru
pa lakšim korakom idem dalje
kroz pjesmu koja u duši gori
Ljubav nisam potrošiti stigla
i zato ću je svu pjesmi dati
jer suzu kad mi iz oka krene
samo će ona obrisat' znati
Tako ću sretna uz mnoštvo boja
u pjesmi biti potpuno svoja

IMA LI SMISLA?

Uznemiruješ me dušo.
Kradeš mi mir.
Otvorenih očiju u san svoj me uvlačiš.
Stani... ne želim da mi dodir tvoj
ostavi ožiljke na koži duše.
U mojim očima je jesen zaspala.
Ne budi je.
Zašto misliš da je to proljeće
puno ptica i cvijeća.

Varaš se... to je rijeka.
To je golema rijeka
koja u jednom smjeru teče,
raspršuje se u milijun kapljica
i stvara izmaglicu... poput
poput Viktorijinih slapova,
s neizostavnom Dugom.
Gdje si vidio da rijeka od ušća
prema izvoru se vraća?
Kaži... da li mogu,
da li smijem,
poput djevojčice u nebo zagledane,
trčati za sunčevom zrakom
dok kiša nezaustavljivo lije,
a toplu zraku
tek... sanjati mogu?
Kaži... ima li smisla
boriti se protiv olujnog vjetra
i te kiše koja lije...
lije...
i... lije...

**MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA PJESNIKINJOM, KNJIŽEVNICOM,
LEKTORICOM I PROF. HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI I FONETIKE RUŽICOM
MARUŠIĆ VASILIC**

***Nezahvalno je imati uzor jer nam se on kao uljez može uvući u poeziju i
utjecati na našu originalnost***

Kako je moguće da vam netko falsificira mjesto rođenja i da to ne mijenjate do kraja života? Takvo što se, naime, dogodilo prof. hrvatskog jezika i književnosti i fonetike Ružici Marušić Vasilić koja je rođena u Bartolovcu, selu koje je devet kilometara udaljeno od Varaždina, a u rodnom listu joj je zapisano selo Žabnik. I tako je ostalo i do umirovljenja Ružice Marušić Vasilić. Iza ove pjesnikinje, lektorice i književnice su tri izdane zbirke pjesama. Do sada je, naime, napisala 3 pjesničke zbirke (Na tragu svijetlog traga, Preiskavaje sebe, Tiho skrovište) te jednu zbirku priča (Leptir, anđeo, grlice). Zbirka Preiskavaje sebe je u cijelosti pisana kajkavskim, Na tragu svijetlog traga na kajkavskom i hrvatskom standardu, a Tiho skrovište na standardu. Zbirka priča također sadrži nekoliko priča pisanih na kajkavskom jeziku. Mora se k tome napomenuti da je svoje zbirke upotpunila vlastitim crtežima. Osim svojih knjiga ilustrirala je i knjige drugih autora. Imala je i

nekoliko izložba s glazbeno pjesničkim programom s obzirom da je profesor Ivan Mežnarić uglazbio tridesetak njezinih pjesama.

Gdje ste sve radili kao profesorica za svojega radnog vijeka?

Prvo radno mjesto bio mi je Metalsko-elektro centar Varaždin gdje sam predavala hrvatski jezik, a u nedostatku predavača, silom prilika, i njemački jezik kao moj tzv. treći predmet. Nakon godinu dana, kada se kolegica vratila s porodiljnog, zaposlila sam se u Vrtlarskoj školi „Arboretum Opeka“ u Vinici gdje sam ostala do 1980. godine. Nakon toga vraćam se u svoju bivšu školu koja je promijenila naziv u Elektrostrojarska škola Varaždin. Tu sam nakon 41 godine prosvjetarskog rada dočekala 2014. svoje umirovljenje.

Kada ste, međutim, počeli pisati poeziju?

Poeziju sam počela pisati još u studentskim danima. Prve pjesme sam objavila u zborniku Mladi hrvatski pjesnici 1973. godine. To mi je na neki način bio dokaz da ipak vrijedi to što pišem, ali i podstrek da nastavim s pisanjem. A motiv da sam uopće počela pisati, bio je jedan moj rad na fonetici vezan za istraživanje kajkavskog govora. Tom prilikom sam spoznala koliko je kajkavski melodiozan i željela to prenijeti u pjesmu. U pjesmi sam polazila od zvučnog doživljaja i žao mi je što nisam ostala na tom tragu, nego sam kasnije prihvatila klasični način pisanja. Eto jedne pjesme iz tog razdoblja:

KAJ BUŠ

Kaj buš, kaj buš
Cielu te leto pije vuš
I stričjak suhi bi te
fpičil kaj gladuš
Kaj očeš još
I zlatni broš isto pika
Kaj hrđavi nož

Što je za Vas poezija?

Poezija je za mene jedan viši doživljaj svijeta koji u sebi treba nositi određenu ljepotu ili „ono nešto“ čime će dirnuti čitatelja, prenijeti mu emociju.

No, imate li uzore u poeziji?

Puno sam čitala poeziju raznih autora, ali neki posebni uzor nemam. Od svih dobrih, pa i onih manje dobrih pjesnika, uvijek se nešto može naučiti ili dobiti poticaj za pisanje. Možda je i nezahvalno imati uzor jer nam se on kao uljez može uvući u poeziju i utjecati na našu originalnost. Ja nastojim biti vjerna sebi.

Što je pak sa prozom?

Uz poeziju sam uvijek pisala i prozu, uglavnom priče koje sam najčešće objavljivala u Varaždinskom književnom zborniku. Kasnije sam ih sve sakupila u već spomenutu zbirku Leptir, anđeo, grlice. Ovome trebam dodati da sam se okušala i u nekim stručnim radovima koji su tematski bili vezani za kajkavski jezik u nastavi.

Jeste li moguće članica nekog književnog društva?

Članica sam Varaždinskog književnog društva od samog njegovog utemeljenja (1994.).

Bila sam sudionica mnogih povjerenstava, suurednica i lektorica petnaestak Varaždinskih književnih zbornika, u jednom mandatu i njegova predsjednica, a više puta i dopredsjednica. Stalno sam nazočna u radu njegovih organizacijskih tijela kao i u mnogim pjesničkim programima.

Što nam novoga spremate za ubuduće?

Trenutačno ništa konkretno. Inače mi je želja da u budućnosti priprelim zbirku haikua sa svojim ilustracijama. Neprestano sudjelujem na mnogim natjecanjima pa se nakupilo dosta pjesama koje ću možda jednog dana objaviti kao zbirku.

Bavite se lektoriranjem. Koliko ste zbirka lektorirali?

Mi u našem Društvu pomažemo jedni drugima u objavljivanju knjige. I nije rijetko da sam nekim kolegama lektorirala tekst, a nekima i izvan našeg Društva. Nisam brojila koliko sam zbirka lektorirala. Najčešće sam ispravljala već spomenuti naš književni zbornik.

Do kada ćete pisati?

Do kada ću pisati, i ja se pitam. Uvijek kad pomislim da je gotovo, javlja se ponovno neka ideja kao poticaj da nastavim s pisanjem.

Idemo dalje: Kako je pisati na kajkavskom, a kako na standardnom književnom jeziku?

Mogla bih reći da mi je kajkavski materinski jezik jer je to prvi jezik koji sam čula, na njemu govorila. Nažalost i ja sam već zaboravila mnoge riječi. Kad pišem na kajkavskom, u meni se javljaju drugačiji svjetovi nego kada pišem na hrvatskom standardu. To su dva različita jezična sustava koji zahtijevaju različiti pristup. Mogu reći da mi je na hrvatskom standardu lakše pisati jer sam njegov vokabular obogatila svojim obrazovanjem. Iako u ležernoj situaciji volim komunicirati na neformalnom kajkavskom, ipak kod stvaranja pjesme mnoge riječi prizivam iz sjećanja ili tražim nove riječi.

Gdje, dakle, pronalazite inspiraciju za svoje pjesme i priče?

Inspiraciju pronalazim svugdje. U dodiru s ljudima, prirodom, događajima...

Neke pohranjene slike nosim u sebi koje u određenom trenutku isplivaju na površinu i zrele su da se preobrazu u riječi. Često razmišljam o nekim egzistencijalnim pitanjima ili aktualnim događajima koje nastojim izreći pjesmom. Razlika je između poezije i proze u tome što pjesma traži dubinu i sažetost, a proza ipak u pisanju dopušta određenu širinu.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S UREDNICOM NA TREĆEM PROGRAMU HRVATSKOG RADIJA, PJESNIKINJOM PROF. IRENOM MATIJAŠEVIĆ RADOVIĆ

Kratke forme, a to je poezija, pogoduju ovom dobu

Rođena Zagrepčanka, po zanimanju prof. engleskog jezika i književnosti i komparativne književnosti, pjesnikinja Irena Matijašević Radović radi na Trećem programu Hrvatskog radija kao urednica književnih emisija. Poeziju piše od 18. godine i objavila je četiri zbirke poezije. O njoj ovisi hoće li Vam se poezija čitati na Trećem programu Hrvatskog radija, a u odabiru je vrlo profesionalna. Pa, zavirimo malo u svijet ove osebujne pjesnikinje s Trećeg programa...

Za početak: koje pjesnike najviše volite čitati?

U zadnje vrijeme najviše čitam suvremenu švedsku i brazilsku poeziju. Od domaće poezije Danijela Dragojevića, Dortu Jagić. Marka Pogačara, Marka Tomaša, Moniku Herceg, Andrianu Škuncu, Andrijanu Kos Lajtman, ali i mnoge druge pjesnike poput Luka Paljetka, Petra Gudelja, i ne bih više nabrajala jer je to vrlo nezahvalno, mnoge sam izostavila.

Imate li uzor u poeziji?

Nemam nekog uzora, u smislu da nekoga oponašam. Ali divim se mnogim književnicama i književnicima, kao i drugim umjetnicama i umjetnicima, glazbenim, vizualnim, filmskim, kazališnim itd.

Ima li poezija budućnost?

Poezija ima budućnost. Kao i sve druge umjetnosti. Bez obzira čitala se u papirnatom obliku ili na ekranu kompjutera, slušala se na youtubeu ili se gledala i slušala u kazalištu. Kratke forme, a to je poezija, pogoduju ovom dobu.

Kako usklađujete privatne i poslovne obaveze?

Teško usklađujem privatne i poslovne obaveze, kao i svi odgovorni ljudi.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Slobodno vrijeme, kojeg imam malo, provodim najradije u prirodi, na izletu, u šumi ili uz obalu mora, ako uspijem.

Koji Vam je moto u životu?

Moj motto je „Festina lente“. Mislim da se puno toga stigne u životu, ako nas nitko ne prisiljava izvana, odnosno ako slušamo svoj unutarnji glas. A on se u brzini i strci ne može čuti.

Čita li se poezija manje od proze?

Mislim da se poezija čita manje od proze, ali zato se poeziju češće sluša u raznim izvedbama, od književnih tribina i događanja, do kazališnih izvedbi poezije, i različitih video zapisa, s interpretacijama poezije, koji su sve popularniji. Zaista ne znam zašto je nekima lakše čitati prozu, možda je to stvar čitateljskih navika, a one se mijenjaju sa svakom generacijom.

Volite li svoj posao?

Moj posao me ispunjava.

Vaši profesionalni planovi za bližu budućnost?

Profesionalnih planova imam puno, između ostalog, i prijevod jedne knjige iz psihoanalize s engleskog, nedavno sam dovršila zbirku pjesama u prozi, a tek započela i novu knjigu proze, u suautorstvu, za koju još ne znam kako će se razvijati.

Koje knjige biste ponijeli sa sobom na pusti otok?

Na pusti otok bih ponijela „Radost pisanja“ Wislawe Szymborske i „Tumačenje snova“, a ponijela bih i Viktora Frankla, Heinza Kohuta, Christophera Lascha i sva izdanja iz biblioteke „Psiha“, koja je nekoć objavljivala izdavačka kuća „Naprijed“ te sabrana djela W. Shakespearea i J.L. Borgesa.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S NOVINARKOM KULTURE S HRT-A, ZRINKOM TURALIJOM KURTAK

Kultura je oaza u kojoj možete pronaći sadržaje za dušu

Kada je pitaju: „Gdje je rođena“ odgovara: „Znate li za Grad na Bosutu“, tako se predstavlja urednica Vijesti iz kulture na HRT-u, prof. kroatistike, koja je studirala politologiju i novinarstvo te menadžerstvo u novinarstvu, a imamo je priliku gledati na vijestima iz kulture na HRT-u, Zrinka Turalija Kurtak. Ona je postala dio naših dnevnih boravaka svojim energičnim, jednostavnim i jasnim prenošenjem vijesti. Kako je kultura ovih dana izašla iz „korona karantene“ i kazališta, kina i ostali kulturni događaji su se počeli održavati, novinarka Zrinka Turalija Kurtak dala je intervju za portal Akademiju Art gdje je progovorila o kulturi i umjetnosti na malim ekranima, ali i općenito.

Znači, vi ste iz Grada na Bosutu. Gdje je to točno?

Kad me pitaju gdje sam rođena, uvijek odgovorim protupitanjem – znate li za Grad na Bosutu? Pa nerijetko, odgovor i ne bude točan, ali kad spomenem Vinkovačke jeseni, odmah sve postane jasnije. Volim svoju Slavoniju, ali već više od 30 godina živim u Zagrebu pa ga već smatram svojim, životnim, gradom. Rado otputujem i u Vinkovce, vežu me za njega ljudi koje volim pa mu se, kad god mogu, rado vraćam.

Kako su izgledali vaši počeci rada na HRT-u?

Početak 1993. prvi sam put zakoračila na HRT. U redakciji Teletexta trebali su novinare i s velikom sam znatiželjom prihvatila poziv kolegice koja je tamo radila. Bili su to sami počeci i solidan honorar bez velikih ambicija jer me je čekao diplomski na Filozofskom. Ubrzo je stigla i diploma, a na televiziji se otvorio put prema Zagrebačkoj panorami gdje su, zapravo, bili moji novinarski počeci. Otvorio se put prema Informativnom programu gdje me je zapazila urednica Redakcije kulture Mira Marenčić Toljan koja me je 1995. pozvala u redakciju, prepoznajući, kako je rekla, moj senzibilitet za kulturu. I nije pogriješila!

Odakle vaša ljubav prema kulturi?

Ljubav prema kulturi proizlazi, zapravo iz moje ljubavi prema životu. Oduvijek me je privlačila misao kako bi bilo predivno svoj profesionalni posao pretvoriti u hobi. Divno je raditi nešto što te dokraja ispunjava, a za mene je to bila kultura. Zamislite, povlastice svakim danom biti na promociji knjige, filmskoj projekciji, kazališnoj premijeri, koncertu, izložbi...upoznavati vrhunske umjetnike i još k tome biti u poziciji da to novinarski približite tv gledateljima. Svaka granica između posla i obaveze tu je nestajala, a ostalo je samo zadovoljstvo jer radiš ono što te ispunjava!

Što je za vas – kultura?

Kultura je oaza u kojoj možete pronaći sadržaje za dušu! Zvuči, možda, patetično, ali u kontaktu s ljudima, puno sam se puta uvjerila da im je kultura nerijetko bijeg od svakodnevice, posla, stresa, kutak za opuštanje...bilo da je riječ o glazbi, likovnoj umjetnosti, kazalištu...ovisno o afinitetu, ljudi kupnjom ulaznice, zapravo, kupuju prigodu da se opuste! To se najbolje vidjelo u ovo doba korone, kada su se zatvorila kina, kazališta, muzeji, knjižnice i publika ostala uskraćena za svoj dio „kulturnog kolača“, koliko su odjednom do izražaja došli online kulturni sadržaji, a sve zbog potrebe da se barem nakratko odmaknemo od stvarnosti koja nas zagušuje.

Ima li za kulturu na HRT-u dovoljno prostora?

Apsolutno, ima! Cijeli treći program HRT-a posvećen je, uglavnom, kulturnim sadržajima. Filmski program je bogat. I sigurna sam da svatko može pronaći nešto za sebe.

Kako to da niste za Vijesti iz kulture dobili udarni termin u okviru prvog Dnevnika ili ranije?

To nas često ljudi pitaju, ali za odgovor su zaduženi oni koji planiraju program. Možda je taj kasni termin posljedica uvriježenog mišljenja da je kultura kao ukras, šećer na kraju, sadržaj koji ne zanima široku publiku pa nakraju dana ostane baš za one ljubitelje kulture koji su ga spremni dočekati na kraju dana, ali upravo povratna informacija gledatelja nam potvrđuje da su im Vijesti iz kulture omiljena emisija. Bez obzira na termin!

Koju vrstu umjetnosti najviše preferirate?

Najviše volim kazališnu umjetnost. Ona mi je spoj i dobre literature, glumačkog umijeća, posebnih redateljskih promišljanja i, nakraju, životnih preokupacija. Zanimljivo, koliko su neki romani pisani

prije 100 godina, aktualni i danas. Fascinantno mi je kako se gotovo ništa ne mijenja u društvenim i ljudskim odnosima, posebice u ljubavi i moralu!

Zrinka Turalija Kurtak

A koje pjesnike najviše volite čitati?

Dugačak je popis. Volim Antuna Šoljana, Danijela Dragojevića, Mešu Selimovića, Thomasa Manna, Knausgarda... pisci različitih podneblja i razdoblja, ali s posebnim senzibilitetom čija proza ili poezija ne zastarjeva, pače, proširuje vidike čitali je prvi ili stoti put!

Omiljeni glazbenici?

Volim Mozarta, obožavam Vivaldija, ali jednako tako poslušam i Vangelisa. Oduševlja me i glazba našeg pijanista i genijalnog skladatelja Mateja Meštrovića. Na koncert nikad ne idem zbog pojedinih autora nego umjetnika koji će mi ih, možda, približiti u nekom novom svjetlu, pomaknuti granice...

Kojim se kriterijima povodite kada uređujete Vijesti iz kulture?

Kad planiram emisiju, uvijek u središtu imam gledatelja – što bih, da sam ispred malih ekrana, voljela vidjeti u Vijestima iz kulture? Jer, ne zaboravimo, mnogi ljudi ne mogu otići u kazalište, kina, ne mogu, čak, ni doći do knjige koju bi željeli pročitati jer žive u malim mjestima, na otocima, selima u kojima je kultura kilometrima udaljena, a vole je. Njima je posebno drago vidjeti ponešto od svega toga pa makar i putem malih ekrana. Televizija im je, nerijetko, prozor u svijet pa nastojimo da im taj svijet uljepšamo kroz umjetnost i kulturu. Naravno, ne zanemarujem, kao urednica Redakcije kulture, i sve ono od nacionalnog interesa. Primjerice, svi volimo vidjeti priloge o Dubrovačkim ljetnim igrama ili Splitskom ljetu, ali važno je i da znamo tko su nam i zašto dobitnici najvažnijeg državne nagrade za kulturu Vladimir Nator koja se dodjeljuje svake godine.

Je li točno da je „kultura zadnja rupa na svirali“? Da za kulturu kod nas ide najmanje novaca?

Više od četvrt stoljeća pratim hrvatsku kulturnu scenu. Više od 10 ministara prošlo je tom kulturnom scenom od osamostaljenja Hrvatske do danas. Pratila sam različite kulturne politike, ali jedno je uvijek isto – novca nikad dovoljno! Umjetnici su uvijek na nekoj vjetrometini, posebno oni samostalni i samo o njihovom umijeću preživljavanja ovisi koliko će se na toj sceni i zadržati. Naravno da je najveći broj umjetnika u Zagrebu i to je jedan od razloga što je zagrebačka kulturna scena i najagilnija. No, prošlogodišnje me iskustvo, kao članice žirija za dodjelu Nagrade hrvatskog glumišta, kada sam sa svojih nekoliko kolega proputovala Hrvatsku i otišla u neke manje sredine, uvjerila sam se da je i tamo kultura „živa“ i da ima svoju publiku. No, uvijek su u pitanju financijska sredstva koja vas koče ili guraju, ovisno o lokalnom ili državnom budžetu o kojem ovisite.

Kako onda ocjenjuete prisutnost kulture u drugim medijima?

Nažalost, premalo je kulture u medijima. Komercijalne televizije kultura zanima samo onda, ako u sebi nosi glamura ili žutilla pa ćete nerijetko vidjeti kamere svih televizija na filmskim premijerama ili koncertima velikih zvijezda, gdje su velika svjetla pozornice i šušur, ali ćete ih rijetko vidjeti na svim

ostalim događajima koji u sebi ne nose atrakciju tog tipa. Donekle mi je i razumljivo, ali na taj način šaljemo pogrešnu poruku naraštajima kojima je kultura ionako samo usput, svedena na lektiru ili izložbu o kojoj moraju napisati seminarski rad.

Uz Vijesti iz kulture što još možemo pogledati na malim ekranima, a da je vezano za kulturu?

Uz treći program koji ima najviše kulturnih sadržaja (izuzev u ovo vrijeme kada je rezerviran za Školu na 3.), tu je još jedna emisija mog kolege Dražena Ilinčića „Kultura s nogu“ koja je u međuvremenu promijenila termin pa je sad gledatelji mogu pratiti subotom oko 16h na HTV1.

Vijesti iz kulture su dinamične. Koristite li s kreativnošću u osmišljavanju sheme za prezentaciju informacija u svojoj maloj redakciji?

Nastojimo uvijek osvježavati Vijesti iz kulture. Unositi neke nove rubrike, poput „Biram knjigu“ u kojoj smo nakladnicima i piscima dali prigodu da preporuča svoje nove naslove i omiljene knjige, a od jeseni planiramo još neke zanimljivosti... neka zasad ostanu naša mala tajna, bit će, nadam se, veće iznenađenje!

Maja Njirja, Zrinka Turalija Kurtak, Ljiljana Saucha

Hoćete li dočekati mirovinu u Vijestima iz kulture? Kakvi su vam planovi?

Volim svoj posao. I pomisao da bi u Redakciji kulture mogla dočekati mirovinu, ne čini me nemirnom, pače, bio bi to zaokružen plodan radni vijek s više od 40 godina na HRT-u. Ali prerano je o tome razmišljati. 15-ak je godina još, poslužili zdravlje, do pune mirovine. U međuvremenu sam, dodatno, završila specijalistički studij kulturnog menadžmenta i vrlo bih rado voljela svoje znanje, novinarsko i uredničko iskustvo podijeliti s mladim ljudima. Eto, u tome vidim poseban izazov pa tko zna...

Koliko ste priloga do sada napravili od 1993.godine?

Nemoguće mi je izgovoriti broj priloga koje sam napravila u proteklih 25 godina svog novinarskog posla. Stotine priča, stotine, usuđujem se reći tisuće umjetnika prošlo je pred mojim mikrofonom i svaki prilog radim s jednakim žarom kao da mi je prvi. Nit vodilja mi je uvijek da gledatelje uspijem zainteresirati za ono o čemu govorim. A, ako ih još uspijem potaknuti da odu pogledati predstavu o kojoj izvještavam, pročitati knjigu o kojoj govorim ili pogledaju film čiju im premijeru donosimo, onda ne postoji veće zadovoljstvo od toga!

Koliko pažnje posvećujete mladim piscima ili umjetnicima u svojim Vijestima iz kulture?

Danas je mladim umjetnicima teško doći do medija. Prostora za kulturne sadržaje je premalo, a kad ste još na kulturnoj sceni mlado i nepoznato ime, nemate velike šanse prodrjeti do tv publike. Ali umjetnost nema dobnih granica, ona se mjeri drugim kriterijima, kvalitetom izvedbe, iskrenim pristupom, upornim radom i onda to publika prepoznata. Ne možete podilaziti jeftinim sadržajima, instant proizvodima i očekivati da vas publika pozove na bis, kupi ulaznicu za još jednu vašu predstavu jer samo ono što u sebi akumulira red, rad i disciplinu, ima, dugoročno, izgleda za uspjeh.

Kad to prepoznamo kod mladih umjetnika, nastojimo ih i medijski pratiti i na taj način dati im vjetar u leđa! Kultura je njihov put, često sa sedam kora, ali užitek izlaska na scenu, svjedočim tomu iz novinarskog kuta, ne može se usporediti ni sa čim!

U poeziji, bez obzira bila ona pisana vezanim ili slobodnim stihom, mora postojati priča, mora postojati emocija, energija

Rođena u Puli, spisateljica Sonja Smolec za svoj rodni grad kaže: “U gradu kojeg posebno volim i kojem se uvijek rado vraćam. Uživam u ostavštini Rimskog carstva čija arena još i danas privlači ljude iz cijelog svijeta i austrougarska arhitektura kojom obiluju pojedini dijelovi grada, koja je desetljećima bila zapostavljena i koja je napokon prepoznata te se sve više ljudi odlučuje na obnovu tih vrijednih objekata“. Sonja Smolec je ekonomski tehničar po zanimanju, ali svi koji je znaju poznaju je kao jednu od urednika časopisa za književnost „Kvaka“ i kao članicu Uredničkog odbora „Mali Pero“ Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade. Iza nje je 16 knjiga za djecu i mlade, no ako se ubroje da je jedna prevedena na engleski, a jedna na njemački jezik, onda osamnaest. Dvije knjige poezije na hrvatskom i deset na engleskom jeziku. Dakle, sve zajedno tridesetak knjiga. Iza ovog respektabilnog opusa krije se bogat duševni život Sonje Smolec, pa za ovog kišnog dana neće biti ništa ljepše nego uz šalicu čaja ili kave zavaljeni u udobnoj fotelji, pomno se posvetiti tom svijetu. Nećete požaliti.

Što je za Vas poezija?

Poezija je za mene jedan od najtežih ali i najljepših načina pismenog izražavanja. Mnogi bi mogli pitati, zašto najtežih? Najtežih jer se u malo riječi mora reći mnogo toga. Ne smatram da je sve što je posloženo u nekih desetak redaka koji podsjećaju na stihove – poezija. Ili, dobra poezija. U poeziji, bez obzira bila ona pisana vezanim ili slobodnim stihom, mora postojati priča, mora postojati emocija, energija, ono nešto što će me dirnuti, nešto s čime se mogu povezati ili će me navesti na razmišljanje, a ne da me zbunjuje na taj način da ne znam bi li bilo bolje čitati je od prvog ili posljednjeg reda, jer je rezultat razumljivosti jednak. Jednako tako ne volim forsiranu rimu. Mnogi misle da je dovoljno da im zadnja dva sloga budu jednaka, a ne pokušavaju ono što su napisali pročitati naglas. I poezija pisana slobodnim stihom mora imati svoj ritam. Možda griješim, ali nisam pobornik poezije gdje se u svaki red upiše jedna riječ, možda dvije, poezije gdje su riječi rasipane po cijelom papiru pa ne znam kojim redom ju treba čitati, ili one koju zovu modernom gdje autori koriste riječi koje podsjećaju na vrijeme Dadaizma.

Je li Vam draža poezija ili proza?

Jednako su mi drage obje forme. Sve ovisi o kvaliteti i trenutku kada se čita ili piše.

Vi ste i lektorica i urednica zbiraka svojih kolega. Kako ocjenjujete suvremeno hrvatsko pjesništvo?

Suvremeno hrvatsko pjesništvo ima nekoliko izuzetno dobrih i već prepoznatih pjesnika i pjesnikinja. Kao što sam već ranije spomenula, i ovdje ima onih koji smatraju da je sve dozvoljeno i da mogu pisati kako god žele. No, dobro... jedna stvar je moći tako pisati, to im nitko neće zabraniti. Druga stvar je kolike će čitatelja poezije moći prihvatiti njihov izričaj. Biti „borac“, naročito u današnje vrijeme, za nešto drugačije, sklizak je teren za neiskusne ili manjeiskusne pjesnike, naročito one koji potvrdu svoje kvalitete vide samo u broju lajkova na društvenim mrežama.

Ima li poezija budućnost?

Po tome koliko ljudi piše poeziju, da, mislim da ima budućnosti. Na žalost, malo je onih koji su u svom pisanju okrenuti svemu oko sebe, koji ne pišu samo ljubavnu poeziju. Većina takve poezije slična jedna drugoj kao jaje jajetu. Srećom, ima onih koji kvalitetom odskaču od tog „standarda“, koji su sam vrh hrvatske poezije, kao što su Božica Jelušić, Sven Adam Ewin, Tomislav Domović, Darija Žilić, Slavko Jendričko, Tomisav Marijan Bilosnić, i od mlađe generacije Monika Herceg. Mogla bih ovdje dodati još nekoliko imena, neka se ne ljute oni koje nisam spomenula.

Koja Vam je Vaša knjiga najdraža?

Nikad nisam niti jednu svoju knjigu svrstavala u više ili manje drage. Postoje one za koje sam trebala više vremena da bi ih napisala jer je za njih trebalo više vremena kako bih došla do važnih znanstvenih podataka koji su mi bili potrebni za radnju i one za koje mi je trebalo manje vremena. Sve su moje i svaka ima ono nešto posebno, ali niti jedna mi nije manje draga.

Gdje pronalazite inspiraciju?

Inspiracija pronalazi mene. Sve je pitanje trenutka. To može biti bilo što. Meni je najvažnije da samu sebe nikad ne silim na pisanje. Kad krene – krene.

Koje književnike volite čitati?

Moja najdraža književnica je ona koja je u životu napisala samo dvije knjige, Ubiti pticu rugalicu i Idi, postavi stražara, Harper Lee. Posebno volim čitati romane Joanne Harris. Od domaćih to su Božica Jelušić, Ludvig Bauer, Julijana Matanović, Kristijan Novak, Ivica Prtenjača, Stjepo Martinović, Tomislav Beronić, Davorka Čeč... Puno čitam i sigurna sam da sam dosta imena izostavila. Na taj popis moram dodati i dvije književnice za koje vjerujem, ako tako nastave, da će se još čuti, a to su Ankica Kale Morinjka i Marica Žanetić Malenica.

Imate li uzore u književnosti? I koje?

Uglavnom ne razmišljam o tuđim djelima dok pišem, no kad bih birala uzore to bi mi sigurno bile Harper Lee, Joanne Harris i Božica Jelušić.

Što nam novoga spremate za ubuduće?

Trenutno ništa.

Jedna ste od urednica u časopisu Kvaka. Po kojem kriteriju odabirete neafirmirane pjesnike za tiskanje njihovih pjesama?

Jako je teško odabrati što objaviti kad nam stiže veoma mnogo sličnih pjesama. Uvijek pokušavamo odabrati one koje barem po nečem odskaču. Posebnu radost nam pričinjaju novi autori koji do sada nisu nigdje objavljivali, a pošalju nam poeziju izuzetno visoke, a poneki čak i antologijske kvalitete pa se pitamo „A gdje ste do sada bili?“ Ponekad ostavimo čitanje po dan ili dva ne bi li i u poeziji osrednjih pjesnika pronašli onu iskru koju su pokušali ugraditi u svoje stihove i dati im šansu. Vjerujte, nimalo lagan posao.

Koji je Vaš moto u životu?

Moj moto? Nisam nikada o tome razmišljala. Možda: „Sutra je novi dan?“

Kako provodite slobodno vrijeme?

Ono što bih mogla nazvati slobodnim vremenom koristim za pripremu obroka, za čitanje. Ponekad prošetam, razgovaram sa sinom... Volim pogledati i neku dobru seriju na TV-u. Volim dobre krimiče, a ponekad mi, kad se psihički želim odmoriti odgovaraju i filmovi tipa Hallmark uz koje ne moram trošiti živce jer su svi na jedan kalup i većina ima sretan završetak. Takve filmove mogu početi gledati i na polovici i znati da nisam ništa propustila. Volim pogledati i emisije o znanosti i kulturi. Ove zadnje su, na žalost, najčešće veoma kasno.

Kako usklađujete privatne i poslovne obaveze?

Iskreno? Teško. U zadnje vrijeme, zbog problema s vidom, sve teže.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA SABORSKOM ZASTUPNICOM PROF. MARIJOM SELAK RASPUDIĆ

Foto: Boris Scitar / VL

Konkretni ljudi uvijek dolaze ispred uvjerenja, politike ili bilo kakvih apstraktnih stavova

“S 18 godina mislila sam da je pitanje o smislu života najvažnije pitanje na svijetu. Doduše, tada sam se još nadala da na njega postoji i odgovor. Također, kako sam podjednako voljela i brojke i slova, činilo mi se da je filozofija jedina dovoljno široka i duboka da obuhvati svo ljudsko znanje.”, kazala je to sveučilišna profesorica Marija Selak Raspudić za koju je šira javnost najprije doznala kao temperamentnu gošću “bez dlake na jeziku” u emisiji Peti dan koja ide u večernjem terminu svakog petka na HRT-u, a od nedavno je prof.dr.sc. Marija Selak Raspudić saborska zastupnica. Argumentirano s puno filozofskog erosa prof. Selak Raspudić objašnjava sve društvene fenomene, a za Male ženske razgovore portala Akademija Art govorila je o ljubavi, svojoj obitelji u kojoj je rođena i odrastala, o svojem domu, o filozofiji i politici. Zavirite u svijet ove ljupke filozofkinje koja uvijek spremno odgovara na mnoga pitanja od životne važnosti i to smislenim i produhovljenim stavom.

Svojevremeno ste citirali Vladu Gotovca i rekli: “Moja mala Hrvatska, tako rijetko radosna”, što ste Vi pod time mislili?

Čini mi se da je tom rečenicom Gotovac poetski pogodio bit naše situacije, a to je da smo dobili domovinu u formalnom smislu, dok ona sadržajno nikako ne uspijeva zaživjeti. Na tom tragu, naš je paradoks što zbog veličine i potencijala Hrvatske stalno imamo osjećaj da smo nadomak rješenja, dok nas stvarnost ne podsjeti da je situacija obrnuta, odnosno da tonemo sve dublje.

Gdje ste rođeni?

Rođena sam u Zagrebu u Petrovoj bolnici kao drugo od četvero djece.

Iz kakve obitelji potječete?

Potječem iz prosvjetarske obitelji. Ne mogu reći da nam je u životu nečega manjkalo, ali kako je bila riječ o velikoj obitelji, o dodatnim, nenužnim troškovima nije bilo ni govora tako da sam se vrlo rano financijski osamostalila. Tako sam radila različite poslove tokom cijelog studija, a u prvi radni odnos u realnom sektoru ušla sam čim sam odslušala četvrtu godinu studija.

Kako to da ste odabrali studij filozofije?

S 18 godina mislila sam da je pitanje o smislu života najvažnije pitanje na svijetu. Doduše, tada sam se još nadala da na njega postoji i odgovor. Također, kako sam podjednako voljela i brojke i slova, činilo mi se da je filozofija jedina dovoljno široka i duboka da obuhvati svo ljudsko znanje.

Što ste diplomirali, a što doktorirali?

Diplomirala sam filozofiju i hrvatski jezik i književnost, a doktorirala filozofiju.

Što je filozofija, za Vas?

Podsjetnik na vlastitu ograničenost, a onda i ograničenost ljudskih spoznajnih mogućnosti, jednako kao i nevjerojatnu kreativnost u pokušaju da se ona nadiđe.

Može li netko poput filozofa/kinje doprinjeti kvalitetnijoj političkoj sceni u našoj maloj Hrvatskoj?

Bilo koja osoba, neovisno o struci, koja će u prvom redu neovisno, a zatim ozbiljno, predano i analitički, dakle nebleferski, pristupiti političkim pitanjima može napraviti iskorak. Prednost ali, istodobno, i nedostatak, filozofa je što oni uvijek pokušavaju obuhvatiti širu sliku od pojedinog zakona na koji se rasprava odnosi. Zasad još nisam sigurna doprinosi li to razrješenju društvenih dilema ili nepotrebno komplicira stvari. Vjerojatno ću odgovor dobiti na kraju mandata, kada stavim svoj mandat na raspolaganje biračkoj volji građana.

Vaš angažman za žensko pitanje? Dokle ide i na čijem je tragu? Treba li emnicipacija i muškarcima?

Što se tiče mog angažmana za žensko pitanje, najviše me brine da ne bih u kritici stranputica domaćeg deklarativnog feminizma, što je tema koja se, nažalost, dosad pokazala medijski potentnija, previdjela stvarno stanje stvari, odnosno zaboravila što je istina. A ona je, čini mi se, da mnoge

emancipacijske privilegije koje su meni samorazumljive, mnoge žene i dalje tek čekaju dostići. Nadam se da će im u tom smislu i moj rad pomoći, s ciljem izgradnje jednog pravednijeg društva. Na tom tragu za mene je autentični feminizam onaj koji približava žene i muškarce u jednoj zajedničkoj borbi za kvalitetniji život, stoga je odgovor na pitanje treba li emancipacija i muškarcima, da je prava emancipacija žena ujedno i emancipacija muškaraca, i obrnuto.

Što za Vas znači majčinska uloga? Još je Pavao Vuk Pavličić pisao o odgoju djeteta i utjecaju majke na djetetov svijet i svjetonazor...

Teško je govoriti o majčinstvu, a izbjeći patetiku. Ono što je meni bilo neobično je da postoji jedno živo biće koje je u potpunosti ovisno o meni, što je neusporedivo s bilo kojim drugim tipom odgovornosti. S druge strane, dijete mi je dalo mir koji prije nisam osjećala. Kada nju pogledam, imam osjećaj da je sve na svome mjestu. Možda je na tom tragu Levin u Ani Karenjinoj dao najbliži odgovor na pitanje o smislu života koji je pronašao u rođenju djeteta.

Koliko ste knjiga izdali? I o čemu govore?

Izdala sam dvije knjige. Prva je Ljudska priroda i nova epoha, a ona govori o načinu na koji se ljudska priroda razotkriva u susretu s modernom tehnikom, s naglaskom na kritici pokušaja „poboljšanja“ čovjeka različitim biomedicinskim intervencijama. Druga se zove Zlo i naopako, a bavi se promišljanjem zla u našoj suvremenosti gdje se ponovo vraćam odnosu čovjeka i tehnike, odnosno našim moralnim zastranjenima u virtualnoj stvarnosti.

Kako je biti u braku isto sa filozofom?

Nimalo filozofično. Naime i u našem, kao i u svakom drugom braku, u prvom su planu svakodnevne, pragmatične brige oko djeteta i organizacije dana. S druge strane, prednost je braka s filozofom što bih, da nisam udana za filozofa, cijelo vrijeme razmišljala o tome kako bi bilo biti u braku s filozofom.

Do kojih vrijednosti najviše držite u životu?

Čini mi se da bi odgovor bio previše banalan ako izdvojim neku pojedinačnu vrlinu. Možda eto tek da kažem da mislim da konkretni ljudi uvijek dolaze ispred uvjerenja, politike ili bilo kakvih apstraktnih stavova.

Gdje sebe vidite za 10 godina?

Nije mi toliko važno gdje ću biti u smislu nekih formalnih funkcija, bitno je da društvo u kojem se nalazim ostane isto, živo i zdravo, a, ako se i proširi, neću se buniti.

Što je za Vas ljubav?

Sve ono što sam mislila da nije jer preživljava unatoč potpunom neskladu s mojim očekivanjima.

Kakvu Hrvatsku biste željeli svojem djetetu?

Često radosnu, da parafraziram Gotovca.

Kako provodite slobodno vrijeme? Imate li vremena za čitanje beletristike? I volite li možda čitati poeziju i koje pjesnike ili prozu i koje pisce?

Trenutno nemam slobodnog vremena, odnosno vremena kojim ja upravljam, prvenstveno zbog malog djeteta. Dok sam ga imala, kao i svima, nije mi ništa značilo i najčešće sam čekala da prođe. Načelno, voljela sam vrijeme provoditi s prijateljima u dugim i besmislenim razgovorima o svemu i svačemu. Što se literature tiče, poezija ima prvenstvo, Petar Gudelj, Dorta Jagić, duga je lista. Inače, trenutno je na čekanju drugi dio Mannove Čarobne gore, knjige koja me, nakon dugo vremena, baš oborila s nogu. I svejedno nikako da je završim. Mislim da to sve govori.

Kako ćete odgajati svoju kćerkicu?

To će ponajprije ovisiti o njezinom karakteru koji mi je još teško procijeniti jer je mala beba. Mogu samo reći da se nadam da ću zadržati dovoljnu količinu „zdravog“ autoriteta. Smatram da je on u odgoju važan jer se tek u produktivnom konfliktu s roditeljskim, a kasnije i školskim i svim ostalim oblicima autoriteta realiziramo i potvrđujemo kao samostalna i punoljetna bića.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA VODITELJICOM EMISIJE KUTIJA SLOVA NA HRVATSKOM RADIJU, NOVINARKOM KAROLINOM LISAK VIDOVIĆ

***Jako je važno trenirati onaj najslabije razvijen mišić u našem tijelu, to je onaj
za empatiju***

Iako je po zanimanju diplomirana povjesničarka umjetnosti i komparativne književnosti, Karolina Lisak Vidović je prije puno godina kao mlada studentica završila na Hrvatskom radiju i ondje i ostala nakon diplome na Filozofskom fakultetu. Za Male ženske razgovore ova “knjigoljubica” koja posebno voli književnost govori o svojem nazoru na svijet, o svojim slobodnim trenutcima, o književnosti i o novinarstvu. Zavirite i vi za ovih kišnih dana u svijet voditeljice emisije Kutija slova na Hrvatskom radiju.

Gdje ste rođeni?

Rođena sam u Zagrebu u Petrovoj bolnici, navodim namjerno ime te bolnice jer je u njoj rođen i moj brat, Dražen Lisak, koji je zaslužan za moje približavanje književnosti. Odrastajući uz njega, gledala sam ga kako naprosto guta knjige, pa sam pomislila, to je sigurno nešto dobro. On je bio moj veliki

autoritet i uzor. U toj bolnici rodila sam i sama svoje dvije kćeri, tako da me za to mjesto vežu najljepše uspomene.

Od kada vodite emisiju Kutija slova?

Radijsku emisiju posvećenu književnosti pod nazivom Kutija slova vodim od rujna 2001. godine, tada sam naime preimenovala dotadašnju emisiju o književnosti Marulovu korablju koju sam naslijedila od bivše urednice Đurđe Mačković. Promjena imena dogodila se u želji da joj dam neki svoj mali pečat i da ju radim u dosluhu s novim vremenom. Tako da iduće godine slavimo dvadeset godina postojanja. Emisija sada već ima veliki kontinuitet, posebno kada znamo da se emitira svaki tjedan, uz pauzu ljetnih mjeseci, jer se tada smanjuje broj predstavljanja knjiga i drugih događaja vezanih uz svijet knjige i izdavaštva.

Bavite li se i vi pisanjem poezije?

Iznenadili ste me ovim pitanjem. Oduvijek pišem poeziju, u određenim životnim razdobljima bila mi je ona glavni način sagledavanja svijeta, uz nju sam lakše probavljala životne izazove, da tako kažem. No, nju pišem samo za sebe, samo ponekad podijelim koju pjesmu s najužim krugom mojih najintimnijih prijatelja i članova moje obitelji. S njima volim podijeliti te poetske trenutke koji su se jednostavno dogodili, bez forsiranja i plana, nadahnuli me i ustvari razveselili, neovisno o tematici koja je ponekad teška, ozbiljna, jer poezija je uvijek radost, čak kada govori i o patnji ili smrti. Jednom mi se samo dogodilo da sam objavila svoju pjesmu javno, točnije na Facebooku. Bilo je to u naletu osjećaja slobode, kada sam s obitelji nakon izolacije tijekom korone, prvi put krenula na put, prema moru. Vozili smo se cestom i zanos je učinio svoje, obuzdao racio, te je pjesma, ni kriva ni dužna, osvanula na društvenoj mreži.

Što ste željeli postati dok ste bila mala djevojčica?

Bilo je tu svakakvih želja. Željela sam postati učiteljicom, maštala sam postati balerinom i glumicom, čak sam jedno vrijeme razmišljala bih li se možda i počela pripremati za prijemni ispit na Akademiji. Srećom po hrvatsku glumu nisam se za to odlučila.

Zašto ste baš odabrali novinarstvo?

U novinarstvu sam završila posve slučajno. Nikada nisam zamišljala postati novinarkom, ama baš nikada mi to nije padalo na pamet. Bila sam pri kraju studija i jednostavno sam otišla na razgovor za posao na Hrvatskome radiju, čisto da steknem iskustvo takvih razgovora za posao, da vidim kako to izgleda, bez ikakve namjere da taj posao i dobijem. Čak nisam ni točno znala za što točno traže vanjske suradnike, tako su oglašavali na radio postaji. Nisam ni sama čula taj oglas, nego mi je to prenijela majčina prijateljica s idejom da bi bilo dobro da se ja javim na to. Otišla sam, prvo na usmeni dio testa, onda i na pismeni, bila primljena u takozvanu novinarsku školicu Hrvatskoga radija (tako smo je mi polaznici nazvali) i odlučila da ću je pohađati jer svako znanje je korisno, mislila sam, zašto ne naučiti osnove novinarstva. Predavao nam je karizmatični legendarni radijski voditelj Franc

Pea. To je bilo to, tada sam se zarazila novinarstvom odnosno idejom da sadržaje koje volim i koje sam studirala mogu prenijeti javnosti. I više nije bilo povratka.

Je li točna ona izjava: Jednom novinar, uvijek novinar...

Apsolutno točna. Kad jednom probudite taj nerv, on ne može nestati. Imam jednu anegdotu o tome koju moj suprug Gordan Vidović često prepričava. On je bio na službenom putu u Londonu baš za vrijeme terorističkoga napada. Ja sam tada bila na poslu, kolege iz Informativnog programa su užurbano pripremali vijesti. Naravno da sam odmah nazvala supruga i pitala ga: Čuj, možeš li nam reći što se tamo događa? Jesi li što vidio? Treba nam izjava očevica za vijesti. Zbog tog novinarskog nerva ja svojeg supruga nisam ni pitala kako je, je li dobro, nego sam samo tražila da ga snimimo da kaže što je vidio i što se to događa. Toliko o tome jednom novinar, uvijek novinar.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Nemam puno slobodnog vremena, no najviše ga provodim s obitelji. Najdraže mi je kad možemo otići u prirodu. Žudim za redovitim bjegovima u prirodu, priroda me naprosto hrani, vraća mi energiju, oplemenjuje. Obožavam šetati šumom, grliti drveće, gledati prekrasne vizure, penjati se na Sljeme, fotografirati, šetati Maksimirom. Volim jogu i vožnju biciklom. Aktivnost mi je nužna jer puno sjedim pred računalom.

Volite li naše pjesnike i književnike i koje?

Volim li ih? Obožavam, ali Vam naprosto ne mogu samo tako reći koje, jer bi taj odgovor bio predug i vjerojatno bih zaboravila neke i poslije se kajala zbog toga. No, možda ipak mogu izdvojiti neke iz povijesti hrvatske književnosti, da suzim izbor, no i tu ću sigurno nekog zaboraviti. Tin Ujević, A. G. Matoš, Dobriša Cesarić, Nikola Šop, Vesna Parun, Slavko Mihalić, ma popis je dug. Jednako dug bio bi i popis suvremenih pjesnika. Da i tu suzim izbor, neću Vam navoditi imena suvremenih hrvatskih etabliranih lirika, imamo stvarno iznimno bogatu i kvalitetnu pjesničku scenu, vrhunsku, nego ću navesti jednog pjesnika koji nije iz Hrvatske, živi u BIH, u Prijedoru, no objavljuje i u našoj zemlji. Njegovo je ime Darko Cvijetić. Osim njega, navest ću i ime pjesnikinje koju otkrivam na Facebooku, koja možda još i ne zna da je prava pjesnikinja, od formata, možda i ne misli o sebi na taj način, no ona to doista jest. To je Sunčica Kunić.

Jeste li zadovoljni slušanošću emisije Kutija slova?

Zadovoljna sam, jer koliko god je radio kao medij dosta samozatajan i nije moćan kao televizija ili internet, on ima svoju vjernu publiku i uvijek čujem povratne informacije. K tome, radijski slušatelji su iznimno zahvalni slušatelji, s nekima od njih komuniciram direktno preko društvenih mreža, dopisujemo se, postali smo i prijateljima. Ove godine je promijenjen termin emitiranja Kutije slova. Ne ide više petkom u 16 sati i 30 minuta, nego u 10 i 05 ujutro, tako da se nadam da će se slušatelji prilagoditi. No, sve emitirane emisije mogu se slušati na Internetu, što slušatelji itekako znaju i mnogi baš tako slušaju emisiju.

S kojim ciljem je ta emisija pokrenuta?

Emisije o književnosti postoje na Hrvatskome radiju još od njegova osnutka, od početaka radijskog emitiranja, tako da imamo zavidan kontinuitet. Hrvatski radio kao sastavni dio HRT-a, dakle javnog servisa, mora po svojoj definiciji imati emisije posvećene kulturi i znanosti, to je naša najvažnija zadaća i uloga u našem društvu. Moj je cilj, kada radim Kutiju slova, da populariziram ljubav prema knjizi, prema čitanju, da predstavljam prave umjetničke vrijednosti, ali posebno i da pomognem mladim još neafirmiranim piscima pronaći put do čitatelja.

Kako usklađujete privatne i poslovne obaveze?

Teško i lako. Kako kad. Puno mi je pomagala moja mama, sada kad su mi kćeri velike, važan je samo dobar plan i raspored dužnosti. No, kad i to izostane, snalazimo se i guramo dalje. Mislim da se trud uvijek isplati, privilegija je raditi ono što voliš.

Vaš moto u životu?

Nemam neki konkretni moto. Mislim da je najvažnije činiti dobro, činiti drugima ono što bi htio da oni tebi čine, pomagati slabijima, biti pošten. Čak i kad možda posumnjamo u to da se poštenje danas isplati, sjetiti se koje zadovoljstvo nam pruža činjenica da smo nekog usrećili i da je možda zbog takve neke baš vaše sitnice svijet postao malo boljim mjestom.

Do kojih vrijednosti držite najviše u životu?

Mislim da se odgovor djelomično krije u onom prije. To su iskrenost, poštenje i dobrotu. Mislim da je i jako važno kako kaže izraelski pisac Etgar Keret trenirati onaj najslabije razvijen mišić u našem tijelu, to je onaj za empatiju. On to čini pišući knjige, a mi to možemo činiti čitajući knjige.

Radite li moguće na nekim novim projektima u novinarstvu i na kojim?

Radim. Počela mi je nedavno peta sezona televizijske emisije Što je klasik? koja se emitira na Trećem programu svakog drugog utorka u 22:30. Tu emisiju radim zajedno s producenticom Tihanom Čuljak. Osmišljavajući i smanjujući priloge za nju uživamo u sjajnoj sinergiji. Često to bude pravi kovitlac ideja, dobro se nadograđujemo i obje smo prave radoholičarke. Redatelj je Mislav Hudoletnjak, asistentica Željka Šešerko. Nedavno sam sudjelovala i u odličnom projektu Sunčana strana Prisavlja, vodila sam i uređivala svečano otvorenje Festivala svjetske književnosti, što mi je bilo sjajno iskustvo i zadovoljstvo. Osim toga, počela sam i raditi za emisiju Dobro jutro Hrvatska u kojoj svaki utorak preporučujem za čitanje nove književne naslove i tako nagovaram naše gledatelje da u ovoj digitalnoj eri uzimaju što češće knjigu u ruke.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA NAGRAĐIVANOM PJESNIKINJOM VESNOM ŠTULIĆ

Vrijeme poezije tek dolazi

“Moji roditelji (majka otočanka šibenskog arhipelaga i otac iz Dalmatinske zagore) tih su se davnih šezdesetih godina prošlog stoljeća trbuhom za kruhom nastanili u Dubrovniku, tako sam 1968. godine rođena u Dubrovniku. Kasnije selimo u Zadar“, tako se prisjeća arhivistica i pjesnikinja Vesna Štulić, koja je danas baka i živi u Ninu, svojeg rođenja i najranijih dana. Vesna Štulić do sada je izdala devet zbirka poezije. Od tih devet neke su i zbirke poezije i proze. Iako, kako nam je kazala, ne radi u svojoj struci arhivista “uvijek je okružena knjigama i stalno uči, piše i istražuje“. Za današnjeg kišnog dana pođimo zajedno na putovanje kroz život ispunjen poezijom Vesne Štulić. Imamo što i čut’. Zavirite u taj čudesan svijet i uvjerit ćete se i sami.

Koje ste sve zbirke do sada izdali?

Do sada sam izdala devet zbirki poezije. Od tih devet neke su zbirke poezije i proze. Upravo je dovršena grafička priprema i za koji dan ide u tisak deseta knjiga, poetska priča Tango jedne ljubavi. Dakle moja prva zbirka poezije Sjećanja s posvetom izašla je davne 1999. godine. Za tu zbirku dobila

sam priznanje Matice hrvatske, no zbirku je ipak tiskala nakladnička kuća Lambert. Zbirka sadrži niz pjesama zavičajne, domoljubne i ljubavne tematike i za tu zbirku mogu reći da je obišla pola svijeta.

Bila su to teška vremena i za autore i za nakladnike, bilo je obavezno tiskati minimalno tisuću primjeraka knjige, pa je to bio jedan od razloga zašto dugo godina, točnije sedamnaest nisam ništa objavila. Tada nisu postojale društvene platforme kao danas i poezija je čamila u kutku, negdje u nekim fasciklama, nadajući se boljem vremenu za nas autore. Svih tih godina neobjavlivanja, kao što sam rekla, pisala sam. Onda je 2017. inspiracija uhvatila zamah, dogode se te neke popratne životne stvari, koje te povuku da sve ono što si skupljala dugo godina u sebi, da naprosto moraju izaći u javnost, da sve potisnuto i kroz pjesmu "ispričano" mora ugledati svjetlo dana u tiskanom obliku. I tako je te godine izašla zbirka pjesama Dioba. Zbirka je dosta emotivna, obzirom da je posvećena mojoj netom preminuloj majci, koja bi zasigurno da je živa bila ponosna. Tom zbirkom lagano dotičem otok, njen otok, za razliku od prve zbirke u kojoj sam u tom zavičajnom dijelu bliža očevim korijenima. Upravo je majka nakon prve zbirke, kada ju je pročitala rekla: "Pa dobro Vesna, pišeš samo o tatinom kamenu, a ništa o mom morskom". Ja sam joj pjesmom, koja će se naći u Diobi u jednom dijelu odgovorila stihom: "...možda ti majko nekad krivo bude, što o tvom moru ne mogu pisati, al ja ti majko zrak Zagore dišem..."

Uskoro, izlaskom mojih ostalih zbirki, vidjet će se, da to zapravo i nije baš istina ili su sve to neke u životu faze, kojima se autor okušava. Treća zbirka izlazi već sljedeće godine, Jerihonske zidine, zbirka misaono-refleksivne tematike, to su one pedesete godine života, prekretnica, kada sami sebe propitujemo što smo dobroga napravili u životu, jesmo li mogli drukčije i gdje smo zapravo "mi" u cijeloj toj životnoj priči.

Stoga Jerihonske zidine posvećujem sebi. A onda onaj mamin otok okružen morem, najednom izrasta u meni, a ono more podvlači se pod kožu ili je zapravo cijelo to vrijeme bio u mojim genima, samo ga je trebalo probuditi. Paralelno pišem tada dvije zbirke poezije Galije iz nesanice, te zbirku Zemaljski versi. Iako su Zemaljski versi bili prije zaokruženi kao cjelina, Galije iz nesanice su se naprosto nametnule svojom ljubavnom tematikom i izašle prve. I meni je to bila novina u mom izričaju, pa su Galije iz nesanice jedno nježno, suptilno, krhko štivo. A zašto štivo, priča?. Pa zato što svaku svoju zbirku kada pišem zaokružim srodnim pjesmama, tako da kada čitate od početka prema kraju, imate dojam da ste pročitali jednu priču. Pomalo sam se bojala kakav će odaziv imati među čitateljima, jer zna se da kada pišete ljubavnu tematiku, čitatelji vas doživljavaju upravo kroz te stihove, autobiografski, no je li je, ipak ćemo ostavit na sud svakom pojedincu. Bitno je da pjesma dođe do srca čitatelja, a galije zaista jesu doplovile do onih koji su ih čitali. Peta zbirka Zemaljski versi, zbirka je maritimne i zavičajne tematike. Zatim slijedi Burtiž. Sukladno naslovu stihovima jedrim oko otoka i opisujem ili opjevavam sve ono što kroz kaleidoskop svojih promišljanja vidim. Pojedine pjesme iz te zbirke su humoristične, a neke su dobile i svoje akorde, na što sam jako ponosna. Sedmom zbirkom Hiperaktivno nadahnuće, nastalom zaista hiperaktivno u svega dva mjeseca, vraćam se ljubavi, ali na malo senzualniji način, nikad ne prelazeći onu finu dozu nazrete erotičnosti. Na žalost zbirka nije promovirana, zbog epidemiološke situacije, ali nadam se da je jednom budem ipak predstavila čitateljima. Kada me pitaju jesam li više autor ljubavne poezije ili

zavičajne, ja se ipak osjećam autorom zavičajne. Tu sam nekako svoja na svome, premda se volim okušavati i u ostalim žanrovima. I naravno osmom zbirkom imaginarno silazim nogom na taj otok i u toj ophodnji ili bolje reći hodočašću po otoku, nižem pjesme koje skupljam u zbirku Kanat Božji. Sad sve ono unutarne u nama oboma, i u meni i u otoku javlja se kao glas kao kanat onog za koji ma kako netko to shvatio, ja vjerujem da mi je On stihove kanalizirao kroz mene.

Da, zaista nije puno potrebno da ono što oko vidi, uho osluhne da pretočimo u poeziju, govori i činjenica da je Koralj mojih dubina, moja deveta zbirka poezije nastala na sasvim jednom kratkom putovanju, između Zlarina i Prvića. Zbirka je to ljubavne tematike, a koralji su ona okamenjena ljepota stihova kao perlica na ogrlici zbirke.

Kao što sam rekla na početku, upravo je dovršena poetska priča Tango jedne ljubavi, interesantna po tome što je podijeljena u dva dijela, prvi su pjesme pisane u muškom, a drugi u ženskom licu, ali dodirna točka im je što na gotovo identične situacije, dvoje ljudi ispisuje poetske retke iz svoga kuta gledanja. Izazov je bio pisati u muškom licu, ali mislim da sam se dobro u tome snašla, što i recenzije govore.

Međutim, nakon toliko broja zbirki, od kada Vi zapravo pišete?

Poeziju pišem još od školskih dana, prvo za prijateljice, za njihove ljubavi. Interesantno kako nisam pisala o tim svojim školskim simpatijama, ali zato sam se vrlo lako mogla "prišaltat" što bi mi rekla u misli mojih kolegica. Na žalost ti prvi uradci nisu sačuvani.

Što Vas je potaknulo da počnete pisati poeziju?

Ma poezija je u meni, ja ju dišem, živim, ne bi rekla da je kasnije bio nekakav poticaj, možda je čak bolje priznati i reći, bio je to okidač. Dogode se ti neki teški događaji u životu, poput smrti roditelja, nakon kojih sve ono skupljenu u duši, mora izaći vani. I upravo ti stihovi, su oni od kojih i dan danas zasuzim.

Što je za Vas poezija?

Poezija je način života. Ne bi mogla niti jedan dan bez poezije, premda u svojoj kućnoj biblioteci imam relativno malo autora poezije. Svaki dan iznova živim za novi stih. Poezija je i terapijska, jer ogolijevajući svoju nutrinu, rasterećujemo sve potisnuto. Pa čak i onda kada je pjesma šaljiva.

Odakle, međutim, crpate inspiraciju?

Već sam rekla da sve što oko vidi, uho osluhne može biti inspiracija. Svakodnevno prolazimo pokraj stvari koje nitko ne primjećuje, a pjesnik ima to posebno čulo kojim percipira, doživljava svijet oko sebe daleko senzibilnije od ostalih, ima moć ući u srž stvari i izvući ono najljepše i pretočiti u stih.

Koje domaće autore volite čitati, a koje strane?

Od domaćih autora volim čitati Brešana, Aralicu, Raka. Volim zapravo povijesne romane, pa makar bila kroz njih utkana i fikcija. Stoga nije čudo da sam i sama napisala roman povijesne fikcije Na

vjetrometini triju svjetova, za kojeg se nadam da će uskoro ugledati svjetlo dana. Na njemu sam radila dosta godina i bila bi šteta da se ne tiska. Od pjesnika volim sve pjesnike koji pišu na tom za mene najljepšem dalmatinskom jeziku. Od stranih ne znam koga bi izdvojila. Za mene je knjiga Knjiga kada je poželim držati kraj uzglavlja i vraćati joj se iznova i iznova.

Na facebooku gotovo svaki dan pročitam jednu knjigu domaćih autora i to je divno.

Imate li uzore u književnosti?

Nemam uzore u književnosti. Ali ima nekoliko pjesnika koji su mi posebni u svom izričaju.

A nagrade za Vaše poetsko-prozno stvaralaštvo?

Obzirom da je facebook jedna društvena platforma koja pogoduje pjesnicima, tako i ja svoje radove ponekad šaljem na poetske natječaje i da imam diploma, zahvalnica kako kod nas tako i van Hrvatske... Rusija, Indija, SAD....

Koji Vam je moto u životu?

Moto? A moto u životu mi je. ono što ne želiš da tebi netko čini, ne čini ni ti drugome.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Slobodno vrijeme je gotovo cijelo posvećeno pisanju, čitanju i naravno mojim dvjema unučicama.

Poezija ili proza? Što preferirate?

Oba žanra i poezija i proza su mi drage. I sama sam se okušala u prozi i volim je radi slobode izričaja, ne robuje nekih formama koje inače ograničavaju poeziju.

Što nam novoga spremate za blisku budućnost?

Upravo ispisujem novu zbirku poezije Maslina nedorečena. Maslina mi se valjda zbog mojih gena uvukla pod kožu i oko nje saplićem kao bršljan stihove, a u istu zbirku nastojat ću uvrstiti i ono na čemu trenutno radim, a to su stihovi kao moj imaginarni razgovor sa jednom poznatom pjesnikinjom, naravno poštujući i ne iskačući iz okvira onoga što je ona bila i jeste i danas u našoj književnosti. Studiozan je to projekt. Ne bi dalje o tome, za sada neka na tome ostane, čitatelji će saznati nešto više o tome, kada zbirka izađe.

Kada pišete?

Pišem kada god imam i jedan trenutak slobodan. Misao je takva, krilata, da ako je ne uhvatite i zapišete isti tren, ona ode. Stih me zna usred noći probuditi i srećom kraj kreveta su uvijek nekakvi papirići i olovka ili mobitel, jer tko zna bi li se ujutro sjećala tog nadahnjujućeg trenutka.

Ima li poezija po Vašem mišljenju – budućnost?

Mislim da vrijeme poezije tek dolazi. Ima jako divnih autora, za koje se na žalost ne zna, samo zbog financijske nemogućnosti da izdaju knjigu, jer izdavaštvo je “skup sport” i ako nemate da vas tko

subvencionira i promovira na žalost neke divne pjesme nikada neće ugledati svjetlo dana u tiskanom obliku.

No, vjerujem u lijepu pisanu riječ, koja dotiče srca i dušu čitatelja.

**MALI ŽENSKI RAZGOVORI POVODOM NAGRADE “MATO LOVRAK” ZA
NAJBOLJI DJEČJI ROMAN, “MOJ TATA PLAVAC” SA SPISATELJICOM
ZA DJECU, “VJEČNOM DJEVOJČICOM”, MELITOM RUNDEK**

***Život je najbolja inspiracija, samo treba otvorenih očiju hodati po svijetu i
da, treba se čuditi***

“Neki puta čovjek u ludom tempu života sve zaboravi o sebi. Pa ja odem onda na wikipediju i tamo su osnovni podatci o meni, uglavnom ažurirani i točni. Ne piše dosta toga što spisateljica sve je, koliko je suđa oprala i jela skuhala, koliko prašine obrisala. Ne piše kako sam bila sve i sva u životu, i daktilograf, i novinar, i glavni urednik tvorničkog lista, sekretarica generalnog direktora, suradnik u raznim časopisima u rubrikama kulture gdje sam pisala o knjigama, predstavama i filmovima. Ne piše kako sam osnovala specijalnu knjižnicu u firmi. Ne piše koliko sam prepreka u životu preskočila, što sve prešutjela, pretrpjela i šutke odradila, ali o tom možda nekom drugom zgodom, u nekoj knjizi. Rođena sam u Zagrebu i drago mi je da me roda spustila baš na tom mjestu. No, s književnim susretima prošla sam cijelu Hrvatsku pa osjećam pripadnost cijeloj zemlji jer me svuda rado ugoste.”, tako nam je odmah na početku naših Malih ženskih razgovora ko iz topa ispalila „vječna djevojčica“, prof. komparativne književnosti i fonetike i diplomirani knjižničar, te dugogodišnji član Društva hrvatskih književnika i Hrvatskog društva književnika za

djecu i mlade, Melita Rundek. Melita Rundek zaposlena je u Knjižnicama grada Zagreba – Knjižnica Dubrava, gdje je radila na dječjem odjelu i mnogoj djeci pokazala put do prve knjige, ugostila mnoge vrtiće i škole i održala mnoga predavanja o povijesti knjige i knjižnica. Radila je i na drugim poslovima u knjižnici pa onda i na odraslom odjelu. Gdje je stekla mnoge prijatelje-korisnike, organizirala milijun tribina, ugostila mnoge pjesnike, pisce, predavače koji su predstavljali svoj put da se bolje i kvalitetnije živi. Organizirala je u knjižnici i radionicu kreativnog pisanja te upoznala sjajne ljude.

A sada na Vaše knjige, njih sveukupno 25 koliko ste ih napisali. Koja Vam je, dakle, prva tiskana knjiga?

Moja prva knjiga za djecu je knjiga Psima ulaz zabranjen. Ta je knjiga u rukopisu dobila Nagradu 'Ivana Brlić-Mažuranić'. Izazvala je u startu veliku pozornost. Odmah je ušla u lektiru, u čitanke, napravljena je predstava prema njoj. To je ujedno i moja najslavnija knjiga od čije slave bježim godinama pa sam morala napisati puno drugih knjiga i dobiti i neke druge nagrade. Jedno vrijeme me Nakladnik nije predstavljao imenom nego – Ovo je 'Psima ulaz zabranjen'. Zapravo mi je na neki način ta knjiga bila i teret i vjetar u leđa.

A posljednja?

U ovoj godini koja je jako neugodna godina za sve nas, djecu i odrasle, vrlo zahtjevna godina s nizom problema i ograničenja ipak se svakom, pretpostavljam, dogodilo i nešto dobro. Meni su se pojavile dvije knjige – Mirko i glavoder i Nevolja jednog cara. Obje su naišle na dobar prijem i dobro im more, kako bi se reklo. Ove godine sam primila i svoju četvrtu veliku nagradu, 'Nagradu Mato Lovrak' za najbolji roman za djecu i mlade u 2019. godini za roman Moj tata Plavac. To je moja druga nagrada 'Mato Lovrak'.

Ipak, koja je Vama najdraža Vaša knjiga?

Pitanje Koja Vam je najdraža knjiga je naravno neodgovorivo pitanje. Napisala sam puno knjiga, dobila sam različita priznanja i nagrade. Mogu pozvati čitatelje da zavire u moj opus i sami procijene koja je to moja najbolja knjiga. Ono što mi je posebno zanimljivo da svatko od mojih znanaca ili suradnika ima jednu od mojih knjiga kao „najbolju“. Pa tako jedni vole knjigu Mirko i 7 prigovora i drže da je najbolja, neki Kupit će ti tata koturaljke, djeca su knjigom godine proglasile moju knjigu Haj, ja sam online, iako je lektira, pa do Hrvača, Letača itd. U popisu izborne lektire nalazi se nekoliko mojih naslova, mislim četiri. Ali, evo, sudeći po reakcijama i mailovima koje primam, ima za svakog ponešto, za svačiji ukus.

No, da li je lakše pisati za djecu ili za odrasle?

Pitanje težine pisanja mi je isto teško odgovorivo pitanje. Pisanje je uvijek i lako i teško. Teško jer se uvijek pitaš jel to to, jesi li najbolje moguće izrazio svoje misli, oblikovao likove, našao prave riječi da se kaže. Pisanje je i velika radost i kad se priča počinje zaplitati ili se stvori pjesma to je izrazito lijep doživljaj. Pisanje za djecu i mlade i pisanje za odrasle je različito jer je različita publika. Iako ja i

pisanje za djecu i mlade nastojim strukturirati tako da ima više slojeva, u čemu je majstor bila Ivana Brlić-Mažuranić, tako da može čitati cijela obitelj. Nije mi se jednom dogodilo da mi se mailom javi cijela obitelj. Jedna mama mi je napisala da je u mojoj knjizi prvo uživao sin, a onda je pročitala ona i da joj je to najbolja knjiga koja je pročitala u zadnje vrijeme, a lektira je njenog sina za 6. razred. Također se sjećam maila koji je napisao jedan tata. Riječ je o slikovnici Priča o Vilmi Špigl. Prvo je on čitao mlađem sinu, pa se priključio stariji, pa mama. I tako su stalno, svaki dan, čitali tu slikovnicu i na kraju zakasnili s vraćanjem slikovnice u knjižnicu, ali, tata kaže, nije mu bilo žao platiti zakasninu jer su doista uživali.

No, kad pišem za odrasle, to su drugačije i teme i drugačije pismo. Podjednako i lako i teško, rekla bih. Neke stvari mogu izraziti kroz književnost za djecu, neke kroz knjige za odrasle. Mislim da u meni postoji niz slojeva – sloj djeteta, mlade žene i odrasle osobe, pa kad pišem, zahvatim nešto od nekog dijela sebe.

Imate li uzora u književnosti?

Što se tiče uzora u književnosti, nastojim ga ne imati iako sve pročitane knjige, a ja sam profesionalni čitatelj, ostave traga u tebi, formiraju te jer su knjige kao ljudi, imaju svoje misli i stavove. No, kao spisateljica nastojim imati svoj rukopis, svoj izričaj i ne nalikovati ni na koga. U toj mjeri da neposredno prije pisanja nove knjige manje čitam, osobito domaće autore, da ne bi izvršili utjecaj na mene. Stilski nastojim svaku knjigu formirati drugačije pa pišem šapatom, bez ijednog uskličnika ili napravim roman-zagonetku od stotinu stranica ili se problem s kojim se glavni lik „hrva“ otkriva tek u drugoj četvrtini romana itd. Nastojim, dakle, pisati svoje knjige i one su stilski uvijek različite. To se vidi kod pažljivog čitanja. Imam iskustvo da se ponekad knjige čitaju vrlo površno i da se ne zamijete detalji i nijanse kojima ja jako pridajem značaj. Nisam populist, ali ne pišem ni za uski krug. Tako sam odlučila od samog početka. Pa nastojim birati nove teme i nove izričaje. Ne podilaziti, ali se niti ne zatvarati u uski, akademski krug. Tako da sam i sa čitanošću zadovoljna. U nekim knjižnicama sam najčitanija. Globalno nisam najčitanija, ali sam uvijek u vrhu. To je pozicija s kojom sam zadovoljna, s obzirom da rijetko pišem laku i površnu literaturu.

Što, naime, volite najviše čitati?

Najviše volim čitati autore koji nam donose nešto novo, nešto osvježavajuće. One za koje pomisliš s radošću – kako se ja toga nisam sjetio? To nije prečesto. Kao dijete sam jako voljela svijet Ivane Brlić-Mažuranić, romane Mate Lovraka i Ivana Kušana te dvije cure Alice i Pipi.

Što djeci poručujete kroz svoju književnost?

Jako volim i poštujem djecu, zato dosta i pišem za njih, jer doista mislim da oni mogu taj svijet mijenjati. Mi stariji smo se navikli na sve njegove mane, nepravilnosti i krivine, što nije dobro. Nastojim odabrati važne teme, bilo da su to ljepote i zamke interneta, problemi komunikacije, čitanja i teško je sve nabrojiti. Moja zadnja nagrađena knjiga Moj tata Plavac primjerice govori o časti i poštenju što je temelj svakog zdravog pojedinca i zdravog društva u cjelini.

Na jednom pitanju sam već odgovorila da nastojim pisati za djecu od 6 do 66 godina. Da knjigu možemo pročitati puno puta, s raznim brojem godina i svaki put u njoj naći nešto novo. To je nakana, a o realizaciji će uvijek suditi drugi.

Što nam novoga pripremate u bližoj budućnosti?

Nikad unaprijed ne najavljujem knjige. One se skrivaju dok se ne ispričaju i ne objave. Ne volim da mi pričaju o filmu koji nisam pogledala pa tako ni sama ne volim otkrivati svoje sadržaje.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Načelno imam vrlo malo slobodnog vremena jer me svaki dan zovu na književne susrete diljem zemlje. No, bavim se raznim oblicima kreativnog rada. Imala sam 4 samostalne izložbe slika i sudjelovala u jednoj grupnoj sa svojim glinenim figurama koje se nalaze, uslikane zajedno sa oslikanim zdjelama i tanjurima, i u mojoj slikovnici Djevojka koja je zaspala u tanjuru. Oslikavam odjeću i u stanu sam oslikala više-manje sve što se oslikati može – plafonjere, vrata, prozore, tom nizu nema kraja. Slikanje me jako opušta. Volim sve oblike umjetnosti – film, kazalište, glazbu i ples, npr. Godina koja je iza nas je sasvim drugačija od svih ostalih i donijela je neke druge teškoće i sasvim nepredvidive okolnosti, i zdravstvene, pa se razlikuje od svih ostalih godina.

A Vaša životna maksima?

Neku univerzalnu rečenicu koja bi potrajala cijeli život nemam. Jer je život stalna mijena pa se treba prilagođavati i mijenjati maksime. Ono što sada, u ovoj dobi i s ovim znanjem znam reći – nepoznato je veliko, a poznato malo.

Do kojih životnih vrijednosti najviše držite?

Na jednom književnom susretu su me pitali što držim svojim najvećim postignućem u životu. I nisam spominjala nagrade i razne medalje nego sam rekla da je najveće postignuće biti dobar čovjek i da mislim da knjige u tome mogu pomoći. Najviše cijenim pametne i dobre ljude. Pamet bez etike je opasna. Ali ni to nije česta pojava.

Do kada ćete pisati, gđo. Melita?

Teško je reći do kada. Naše namjere mogu biti ovakva i onakve, ali nas život može preusmjeriti u svakom trenutku. Jer, kao što sam rekla – nepoznato je veliko, a poznato je malo. O čemu najbolje svjedoči ova godina u kojoj smo se nenadano našli i da nam je prije tek godinu netko rekao prognoze – ne bismo vjerovali.

Odakle crpate inspiraciju?

Inspiraciju za sve oblike pisanja nalazim – u životu. Naravno da je posao pisca i da puno izmišlja, oblikuje likove i situacije od slova, ali život je najbolja inspiracija. Samo treba otvorenih očiju hodati po svijetu. I da, treba se čuditi. Preispitivati. Ništa ne uzeti zdravo za gotovo.

Pišete li poeziju?

Poeziju, kao i prozu pišem od djetinjstva. Svoju prvu pjesmu sam napisala u drugom razredu osnovne škole. Moja prijateljica s kojom sam sjedila je stalno nešto šuškala s „mojom“ učiteljicom, učiteljice su uvijek prekrasne i bolje od svih, pa je mene zanimalo o čemu je riječ i prijateljica mi je odala da piše pjesmice i pokazuje učiteljici. To me zaintrigiralo pa sam za vrijeme velikog odmora i ja napisala pjesmicu i odnijela učiteljici. Pjesmica, iako nastala u kratkom roku i na brzinu, je oduševila učiteljicu i ostale pa je objavljena u školskom listu i tako je zapravo počela moja književna karijera. Kao dijete sam objavljivala i u Modroj lasti nekoliko puta. Pjesme pišem cijeli život, ali nisam to htjela objavljivati. Imam još jako puno neobjavljenih pjesama. (Uz 3 objavljene zbirke). Zato jer mi se činilo da je to lakša forma i da se treba dokazati u zahtjevnijoj prozi. U petom razredu osnovne škole sam napisala svoj prvi roman. Koji je, haha, bio kriminalistički i zvao se Suzy je nestala. Bilo je i detektiva i svega. No, kasnije čovjek shvati, a to je moj savjet svakom tko piše pjesme, da je poezija vrlo zahtjevna forma. Vrlo, vrlo zahtjevna. Na jednoj izložbi sam pročitala jednu konceptualnu rečenicu – Svi pišu pjesme, a malo je pjesnika. No, svakako se treba stvaralački izražavati, istraživati i rasti. Ono što je jedan trend – da se poezija slabo čita. Što je zapravo čudno u ovom brzom vremenu jer je to kratka forma. No, ljudi traže fabulu. Dakle, poezija se malo čita, nažalost, ako nije na fejsu ili na nekom drugom društvenom mediju. Pa onda, posljedično, donosi slab profit nakladniku. Tako da mi nije u planu objava neke zbirke pjesama. Jedno vrijeme me poezija naprosto zavela pa sam svaki dan pisala pjesme. Sad to radim rjeđe.

A djeca? Čitaju li ona danas dovoljno knjige ili su u virtualnom svijetu posve zarobljeni?

Djeca su danas bombardirana raznim vizualnim sadržajima i vjerujem da se i rađaju drugačija od nas, knjiških moljaca. Iz svog posla znam da djeca čitaju, djelomice i zato jer moraju za školu. No, sadržaji koji su bili zanimljivi nama, njima više nisu. Mislim da to treba uzeti u obzir. Rekla sam da nisam populist, ali svakako uzimam u obzir da se njihova percepcija promijenila i da ono što je nekad bilo razumljivo samo po sebi, danas više nije. Nastojim za djecu pisati zanimljivo, brzo, često i duhovito. Nastojim uhvatiti njihovu pažnju. Ovaj intervju, kako ga ja shvaćam, je zapravo dosta „za odrasle“ i ozbiljan kao i ova godina u kojoj se nalazimo. Za djecu pa i za odrasle nastojim pisati sasvim drukčije – osnovna namjera je ne biti dosadan! To je i inače moj najveći strah pa nastojim djecu na književnim susretima „škakljati“ ili otvarati ozbiljne teme, ali na vrlo njima pristupačan način. Mnogi misle da ako je nešto jako dosadno i ako ništa ne razumiju – da to mora da je jako pametno i umjetnost. Ne slažem se s tim. Odlikaš sam od kad znam za sebe, bila sam prva na prijemnom ispitu na fakultetu, diplomirala s odličnim uz posao, imam razne medalje i „odlikovanja“ pa mislim da imam pravo to reći. Pametni sadržaji se mogu ispričati na jedan vrlo zanimljiv način. Mnoštvo znanja se da predočiti na uzbudljiv i napet način. Ne znam. Jesam li bila dosadna? Tko zna, i na mene je jako utjecala godina koju jedva

čekamo da ode – naporna, neizdržljiva, gnjavaža. Znam reći, kao u reklamama. „Prokulica godina“. Ispričavam se svima koji vole jesti prokulicu, ja ne. Ja volim francusku salatu, ali da, to me niste pitali. Želim svim čitateljima obilje zdravlja i sreće u godinama koje slijede! Čitanje može biti dobro i zabavno i sve više je u modi! Provjerite!

P.S. Za kraj, da ne bude tako dosadno i gnjavaža da dodam par anegdota. Bilo je smiješnih situacija i u knjižnici na književnim susretima.

Ljudi i djeca znaju kako izgledaju estradne zvijezde, razni političari, ali ne znaju kako izgledaju pisci. Meni se dogodilo nekoliko puta da su me prepoznali u gradu i tražili autogram i to bilježim kao čudno. Naravno, uvijek te primijete kad si najmanje uređen, raščupan i kad se moraš ispričavati kako si obučen pa se tako i mogla dogoditi ova zgoda. U knjižnicu je ušao ozbiljan čovjek i tražio me knjigu 'Ponekima ulaz zabranjen'. Ja sam oprezno pitala jel to lektira i nakon potvrdnog odgovora rekla da je to knjiga Psima ulaz zabranjen. Čovjek je gledao u svoj papirić koji je ponio i odlučno tvrdio da nije, da se knjiga zove Ponekima ulaz zabranjen. Pitala sam, tko je napisao, a čovjek mi je rekao: Melita Rundek. Pa sam ja rekla da je Melita Rundek napisala knjigu Psima ulaz zabranjen, na što mi je čovjek rekao da ne mogu ja sve znati što je Melita Rundek napisala. Kako ja nisam rekla tko sam, nastao je veseli smijeh mojih kolega koji su čovjeku protumačili da sam ja ta Melita Rundek. Pa je uzeo knjigu malo drukčijeg naslova i bilo mu je neugodno, ali smo se srdačno rukovali (bilo je to još vrijeme rukovanja).

Što se tiče anegdota s književnih susreta ima ih stvarno puno, ali ću navesti jednu. Na kraju susreta u jednoj maloj sredini (u sve sredine odlazim i ne pravim nikakvu razliku) gdje je došla cijela škola na susret, mali dječak u prvom redu me pitao: Jeste Vi sigurni da ste pisac? Nisam znala što me zapravo pita pa sam ga molila da pojasni, a dječak je rekao: – Pa svi pisci su mrtvi, a Vi ste živi!

I svi smo se od srca nasmijali.

To da ima i živih pisaca je neobična pojava, ali je tako. Ne znamo do kad ćemo, ali se još nekako držimo, moje kolegice i kolege i ja. Kako nitko ne zna kako izgledaju pisci, pazite što govorite i kako se ponašate. Jer možda je pored vas neki pisac koji će vas opisati u nekoj svojoj knjizi!

RAZGOVARALI SMO S POZNATOM KNJIŽEVNICOM DARIJOM ŽILIĆ, DOBITNICOM BROJNIH NAGRADA I PRIZNANJA ZA SVOJ KNJIŽEVNI RAD

Gdje si rođena i kada?

Zagreb, 1972.

Što si po zanimanju?

Diplomirala sam povijest i komparativnu književnost na FF u Zagrebu, a trenutno imam priznati status slobodne umjetnice.

Čime se baviš trenutno i gdje si sve radila?

Trenutno pripremam radionice za kreativno pisanje koje ću voditi u Velikoj Gorici, a radila sam dugo i kao novinarka na Hrvatskom radiju, Treći program. Pisala sam za radio književne kritike te objavila brojne intervjuje sa piscima i znanstvenicima. Radim i kao moderatorica i prevoditeljica s engleskog jezika. Prevela sam nekoliko romana i zbirku pjesama. Jedna sam od urednica pri HDP-u za poeziju.

Koliko si zbirki pjesama do sada objavila i navedi im naslove?

Pisala sam puno književnu kritiku, imam čak devet knjiga ogleđa i kritika. Što se tiče poezije, tu su tri knjige: Grudi i jagode iz 2005., Pleši, Modesty, pleši iz 2010., te Svanuće iz 2018..

Od kada se baviš pisanjem poezije?

Razmjerno kasno, od sredine dvadesetih, a prvu knjigu sam objavila 2005. To je bila knjiga „Grudi i jagode“.

Što tebi znači poezija?

Poezija je za mene kreacija, osmišljavanje života, sublimacija životnog iskustva, metafizičko iskustvo.

Kakvu ocjenu bi dala za “pjesničku scenu” posebice onu žensku u Hrvatskoj, a potom i u svijetu?

Vrlo sam zadovoljna hrvatskom pjesničkom scenom, čak 4 ili 5 ocjena, a nemam potpune uvide u svjetsku da bih mogla dati generalnu ocjenu pojedinih književnih sredina. No, američko pjesništvo je svakako vrhunsko. Žensko pjesništvo u Hr je vrh zaista.

Koji su ti uzori u pjesništvu?

Wisława Szymborska, Adam Zagajewski, Vesna Parun, Slavko Mihalić, Delimir Rešicki, Boris Maruna itd, itd...

Koje si nagrade ili priznanja do sada dobila za svoj književni rad?

Dobila sam nagradu Kiklop za najbolju knjigu poezije 2010. Za knjigu Pleši, Modesty, pleši (2010.) Iste godine dobila sam nagradu Julije Benešić za najbolju knjigu eseja „Muza izvan geta“. I naravno, dobila sam niz književnih potpora, stipendija i književnih rezidencija, a to su svakako nagrade za rad.

Na kojem književnom projektu trenutno radiš?

Trenuto uređujem ovu zbirku pjesama za koju sam dobila poticaj Mniistarstva kulture. Trebala bi se zvati „Prsti i prerije“

Kakva je budućnost pjesništva kod nas i u svijetu prema tvom mišljenju?

Premda se često u nas govori katastrofički o poziciji pjesnika i poezije, ali ja sam upravo zahvaljujući poeziji prošla pola svijeta. Brojni su pjesnički festivali, a u Latinskoj Americi su i puni stadioni kad se čita poezija. Poezija čuva jezik, ona opstaje stoljećima. Nisam pesimistična. Jedino mi je žao što u Hrvatskoj ipak nije dovoljno cijenjena. Velika šteta jer upravo je poezija očuvala našu baštinu.

Iz kojih država imaš najljepša iskustva kada je posrijedi tvoja pjesnička prezentacija?

Fascinirali su me Turska i Iran, jer tamo se posebno cijeni pjesništvo. U Iranu izrazito štiju vlastitu pjesničku tradiciju.

Je si li članica DHK ili HDP-a?

HDP-a, Hrvatskog društva pisaca.

Gdje i kako pronalaziš inspiraciju?

Što te sve nadahnjuje i kada i kako pišeš? Na kompjutor ili u bilježnicu? Ne pišem više ništa rukom, sve u ekran, mobitela ili kompjutera, često direktno na facebook napišem pjesmu. Poticaj mi je u nekom doživljaju, zatim razgovori, dojmovi, slike, čitanja drugih knjiga.

Što novoga spremaš za izdati i koje nove projekte književne ali i ostale poslovne imaš za ponuditi?

Spremam knjigu „Sarajevski fragmenti“ koja bi trebala biti objavljena ove godine te roman, zbirku pjesama u prozi itd.

Do kada namjeravaš pisati poeziju? I zašto baš poezija, a ne proza?

Nije posve točno. Imam i dvije prozne knjige: Omara i Klavžar. Čak sam dobila i priznanja za kratku priču. Namjeravam pisati i prozu i poeziju dok god sam živa.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA POPULARNOM DRAMSKOM UMJETNICOM HANOM HEGEDUŠIĆ

Jedva čekam nove izazove, jer je ova koronska pauza bila duga i zaželim sam se posla

U koga li se samo uvrгло ovo dijete? Od majke Ksenije Erker pjevačice i vrsne domaćice koja osvaja svojom kuhinjom i oca čuvenog šansonjera i glazbenika Hrvoja Hegedušića, dramska umjetnica Hana Hegedušić jednostavno je morala završiti na „daskama koje život znače“. Kuhati ne mora kao majka, ali nam kaže da njezina obitelj sve „slisti“ sa tanjura. No, zato Hana pleše i pjeva besprijeekorno i osvaja svojim glumačkim darom i svojim dražima publiku kako onu koja posjećuje kazališne predstave tako i onu koja ju je zavljela sa malih ekrana i „velikih“ filmova u kojima se isto okušala. Za Male ženske razgovore Hana Hegedušić progovorila je o glumi kao o pozivu, o svojoj obitelji i još ponešto. A što to? Doznajte iz našeg razgovora koji teče dalje.

Rođeni na zagrebačkom asfaltu, odabrali ste Knebinec za svoj dom. Kako to?

Već nekoliko godina živim u gradu Varaždinu. Nisam više na bregu. Mislim da moja nomadska priroda ovdje dolazi do punog izražaja. Ipak sam ja gradska cura.

Otac glazbenik, majka pjevačica i glazbenica je li bilo gotovo „logično“ odabrati glumu za poziv? Sestra Vam, naime, nije na estradi...

Gluma je poziv. U mom slučaju poprilično glasan i jasan. I da, nekako se može reci da je logično.

U kojoj ste ulogi debitirali?

Moja prva uloga je uloga Leone, u predstavi Orkestar Jeana Annoia, koju je 1989 režirala nažalost pokojna Zdenka Heršak. Premijeru smo imali u kazalištu Gavella.

Od kada ste angažirani u varaždinskom HNK-u?

Od 2008. godine radim u varaždinskom HNK.

U kojim predstavama trenutno igrate?

Igram u Maskerati, Tramvaju zvanom žudnja, Nebu od gume... za Kerekesh teatar igram u predstavi Ljubaf i za POU Velika Gorica u predstavi Zov divljine, te meni izuzetno drage predstave sa Zagrebačkom filharmonijom Ježeva kućica i Božić kod Zimogroznih.

Koja Vam je Vaša najdraža uloga?

Nemam najdražu ulogu. Volim jako sve svoje uloge u mjuziklima, pa mi je lisica Mica iz Ježeve kućica jedna od najdražih.

Sa kojim glumcem ste najradije igrali?

S Janom Kerekešom, Borkom Perićem, Vladimirom Tintorom, Igorom Barberićem, Marinkom Prgom, Karlom Mrkšom... imala sam sreću da ih puno ima s kojima volim raditi.

U kojim filmovima smo Vas imali priliku sve gledati?

Šuma summarum, Crna kronika ili dan žena, Pjevajte nešto ljubavno, Blagajnica hoće ići na more i još ih ima...

Kako usklađujete privatne i poslovne obaveze?

Što sam starija sve mi je lakše i lakše.

Volite li više komediju ili dramu?

Volim dobar tekst i dobar ansambl, a za žanr mi je svejedno.

Kad igrate dajete li se 100 posto ili se negdje „čuvate“?

Dajem 100 posto od sebe. Mislim da je to najpoštenije.

Što nam novoga pripremate za jesensku sezonu?

Još uvijek ne znamo što će biti i kad ćemo krenuti s radom, ali jedva čekam nove izazove, jer je ova koronska pauza bila duga i zažalila sam se posla.

Majka je poznata kao vrsna kuharica. Imate li i Vi taj „nerv“?

Upravo sam sad u ostanimo kod kuće modu naučila pripremati neka nova jela. Otkrila sam i neke nove začine i moram priznati da moji ukućani pojedu sve do kraja.

Jeste li ostali u dobrim odnosima sa majkom i ocem i sestrom i nakon što ste otišli u Varaždin?

Naravno. S njima ću uvijek biti u dobrim odnosima. Oni su moja obitelj gdje god živjeli.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA UGLEDNOM KNJIŽEVNICOM SANJOM PILIĆ

Djeci poručujem da budu dobri i pošteni, samostalni i da se ne ljute na cijeli svijet

Književnicu za djecu i za odrasle Sanju Pilić nije potrebno široj javnosti posebno predstavljati. Rođena u živopisnoj obitelji do danas kada je u zrelim godinama zadržala je mladenački duh i neposrednost. Kako u svojem pisanju tako i u svojem ponašanju. Za Male ženske razgovore za portal Akademija Art Sanja Pilić govorila je o dječjoj književnosti, o poeziji i umjetnosti općenito. Pa, malo zavirite u ovaj „otkačeni“ svijet Sanje Pilić.

Rođeni ste u živopisnoj obitelji. Koliko su majka i njezini pretci utjecali na Vaše odrastanje i formiranje kao osobe?

U velikoj mjeri. To, na žalost ili na sreću, kasno shvatite. Jer neke bi stvari tada mijenjali, pogotovo one koje vam ne služe za dobro. Dakle odrasla sam u relativno boemskom okruženju u kojem su ideali bili važniji od novca. Pomalo su svi bili sanjalice, pošteni i neprilagođeni. Nismo se bavili politikom, već umjetnošću. Težili smo slobodi i autentičnosti. Od prabake Zofke Kveder koja je bila spisateljica i borila se za prava žena i njihovo školovanje do mog oca koji je bolovao od depresije.

Mama Sunčana Škrinjatrić isto je bila kompleksna ličnost, a i moja baka Mira. Sve je to, naravno, utjecalo na mene. Da sam odgajana u drukčijem okruženju sigurno je da bih bila i drukčija osoba bez obzira na genetiku. Morala sam u životu razviti neku vrst praktičnosti koju nisam stekla u u ranim danima. Što sam starija žao mi je što nisam stajala s nogama čvršće na zemlji, iako mi je glava u oblacima donijela i dosta radosti!

Kada ste počeli pisati za ozbač?

Zapravo, tek nakon nekoliko objavljenih knjiga počela sam se smatrati spisateljicom. Rekla sam sebi: e sad je to tvoje zanimanje! Prije sam se bavila fotografijom i crtanim filmom. A onda su mi ljudi postali prenaporni. Nisam se snalazila u njihovom svijetu, ha, ha. Na neki način pobjegla sam u pisanje i nije to tako loše završilo. Ipak, sad bih izabrala drukčiju sebe.

Koliko zbirke poezije imate izdano, a koliko knjiga za djecu?

Imam četiri zbirke poezije i petu Sabrane pjesme u kojima su objavljene sve pjesme koje sam napisala. Knjiga za djecu imam 24. I još puno slikovnica.

Kako to da ste se odlučili za dječju književnost?

Sve je nekako išlo slučajno. Prvo sam objavila dvije zbirke pripovijedaka za odrasle. Onda je došla na red knjiga „O mamama sve najbolje“ koja je bila napisana za djecu, ali na poseban, otkačen način, pomalo fantastično, pa je donekle bila i za odrasle, posebno za mame. U njoj sam dijelom opisala sebe jer sam pokušavala dječju sanjarsku narav povezati s odgovornim majčinstvom. A to nije lako. Biti odrasla žena, a opet i zanesena djevojčica.

Što djeci poručujete kroz svoja djela?

Obično im poručujem da budu dobri i pošteni, samostalni, da rješavaju svoje probleme i da se ne ljute na cijeli svijet. Ukazujem im na prednost razmišljanja svojom glavom i opreznost u slijedenju modnih trendova u svemu, da ne postanu dio zaluđene mase koja se opija fizičkim izgledom, krpicama, novcem, brandovima. Moji junaci su uglavnom iz prosječnih obitelji, obično dobro odgojeni, vole pomagati drugima. Djevojčice su zaljubljive, ali na kraju uvijek izaberu dečke koji ih cijene.

Koje ste sve nagrade za svoj književni rad dobili?

Dobila sam mnoge nagrade. Tri puta nagradu „Večernjeg lista za kratku priču“, tri puta nagradu „Grigor Vitez“ za knjige za mlade, dva puta „Kiklopa“ nagrade „Ivana Brlić Mažuranić“ i „Mato Lovrak“ također za knjige za mlade. Skupilo se.

Što je za Vas poezija?

Poezija je za mene kratki trenutak istine iskazan pjesničkim jezikom. Uglavnom. Naravno, istine mogu biti razne. Osim riječi poezija se sastoji od ritma i slikovitosti. Volim kad je sažeta, jednostavna,

humorna, kad se poigrava s riječima i stvara nove svjetove u svega nekoliko stihova. Mirisna je, poput deserta je. Ne možeš se je prejesti. Često je mudra.

A što je pisanje općenito?

U mom slučaju istraživanje vlastitog ja. Što god da pišem, u pozadini svega stoji ključno pitanje: Tko sam ja? Tako da se često nalazim u svim likovima koje stvaram ma kakvi oni bili, što god im se događalo, kojeg god spola bili, koliko god godina imali. Ali, naravno, i svjedočenje o drugima, o vremenu i osjećajima, ljudskim sudbinama i razmišljanjima.

Imate li uzore u književnicima?

Ne u onom pravom smislu. Najviše su me formirali književnici koje sam čitala u djetinjstvu ili kao lektiru. Razvili su u meni, možda i preveliku suosjećajnost koja me je znala ometati u životu. Oscar Wilde me je podučavao dobroti i ljudskoj nesavršenosti. Kasnije sam voljela Singera, Kiša, Cvetajevu, Kunderu, Márqueza, Šalamova... Osim fantastičnih svjetova otkrivali su mi i veliku tugu i samoću ljudskog bivstvovanja na ovome svijetu...

Koje pisce volite čitati?

Više nemam omiljene pisce. Previše je dobrih knjiga. Volim čitati Beigbedera i Houellebecqa, ali više zato što pišu o ovom vremenu, o njegovoj mračnoj strani... Sadašnjica mi je poput horora pogotovo od kada je korona u igri. Tako da radije gledam humoristične serije, europske filmove, odlazim rado u kazalište, u prirodu... Nedostaju mi putovanja. Svako putovanje za mene je zgodan roman uživo. S nepoznatim i neočekivanim događajima.

Neka uspomena na majku koja u Vama još uvijek živi...

Najradije se je sjećam kad je bila u dobrim fazama, znači vesela. Na kraju svake godine birale smo najljepšu novogodišnju čestitku, to me je zabavljalo. Poslagale bismo čestitke po podu u sobi i onda glasale. Obično su pobjeđivale Unicefove čestitke. Mama je s godinama postala preozbiljna i prilično neraspoložena. Ali sjećam se njezina smijeha kad je bila dobre volje.

Kako ste odgajali svoju djecu?

Imam sina i kćer. Bila sam blaga i djetinjasta mama. Dugo. Mama prijateljica. Mama nježnost. Ali onda sam promijenila ploču. Postala sam konzervativnija, stroža i odlučnija. Postavila sam granice u smislu da me ne iscrpljuju sa svojim odlukama. Sin je u pubertetu bio naporan. Morali su oboje rano početi raditi jer nisam imala dovoljno novaca za njihovo uzdržavanje, a alimentaciju nisam dobivala. Pomogla sam im u stambenom smislu, ali za život su morali zarađivati odmah poslije završene srednje škole tj. gimnazije. Da sam imala više novaca sigurno bih ih razmazila.

Imadu li djeca dobru školsku lektiru u školama?

Donekle da. Ali istina je da su današnja djeca drukčija, da ih zanimaju drukčije stvari, a ne čitanje klasičnih autora. Moramo se pomiriti s time. Oni zapravo vole čitati o sebi. Knjige u kojima se mogu

pronaći. Sadašnje vrijeme, sadašnje teme. Kratke rečenice bez previše opisa... Fantasy također. Ipak treba ih upoznati s piscima koji su značajni dio naše i svjetske povijesti, pa i onda kad su im malo dosadni.

Do kada ćete pisati?

Ne znam. Mogla bih i sutra prestati, ha, ha. Ali vjerojatno neću. Sad sam u nekoj fazi kada bih radije zarađivala na drugi način. Koji? Nemam pojma. Šteta što pisanje nije isplativa djelatnost, jer i novac stimulira na pisanje, vjerujte. Također i susreti s djecom po knjižnicama i školama kojih sad zbog korone, a prije zbog štrajka, više nema. Zgodno je i kada se neko tvoje djelo uprizori u kazalištu. Sve to daje piscima vjetar u leđa.

Što nam novoga od dječjih romana pripremate u bliskoj budućnosti?

Na kraju prošle godine izašao mi je roman „Mama, nemoj me gnjaviti!“ Tako je sada na redu zbirka priča za mlade čiji naslov još nisam smislila.

Ali i od pjesama?

Pjesme će malo pričekati, ali mi do kraja godine treba izaći zbirka priča za odrasle pod nazivom „Zbogom, romantiko!

UDICE BAČENE

Udice bačene,
mornarske mreže,
mišolovke, zasjede,
stupice, zamke, ljepila,
mamci
postavljeni,
polja minirana,
spisi nestali, virusi pušteni,
vode zagađene, lažni svjedoci,
izmišljeni događaji.
Kako ste sve to preživjeli?
Bila sam zaljubljena.
U koga?
Bila sam zaljubljena
u ljubav.

MAJSTORE, KAKO VOLIM MAJSTORE

Majstore volim razne, vodoinstalatere što
mijenjaju gumice na slavinama i odčepljuju

umivaonike, zatim električare koji žmirkaju
nad razvodnom kutijom i kažu mi da pritisnem
prekidač, dečke s perilicama za rublje na
svojim plećima što penju se na treći kat, zatim pekare
s brašnom u kosi i krznare koji procjenjuju tetinu
bundu, krojače što promijenili su zatvarač na
obožavanoj jakni, stolare koji smišljaju dizajn nove kuhinje
i vole pričati viceve o plavušama, a napraviti će mi

i

bračni krevet po nižoj cijeni.

Volim majstore.

Volim.

One što raskopavaju ceste i stavljaju plinske
cijevi ili obrezuju grmove s ružama, zatim miješaju
beton i grade kuće, pa putuju i skaču po krovovima
mijenjajući oluke, uramljuju fotografije s ljetovanja i
diplome, lijepe pločice u kupaonici i fučkaju kad su sretni.

Volim, volim majstore.

A najviše volim kad kažu: Evo, sve je sređeno! I onda se rukujemo

kao Blair i Putin

jer

WC kotlić opet radi.

Kao da je to malo!

Svaka moja pjesma je djelić moje duše

Doktorica ekonomije koja se bavi hotelijerstvom, ali i radi u Sektoru za turizam u HGK i koja je život u SAD-u zamijenila ovim u domovini, jednako se dobro „snalazi u brojkama i ekonomskim odnosima“ kao i u poeziji i prozi . Sanela Vrkljan koja dijeli prezime sa jednom od ponajboljih književnica u Hrvatskoj, Irenom Vrkljan piše jednostavnim jezikom stihove, ali upečatljivim i punim „emocionalnosti i sjete“. Zato ne čudi što je njezin prvijenac bila zbirka „Krhkija od sjećanja“. Za Akademiju Art razgovarali smo sa ovom pjesnikinjom i književnicom o njezinom stvaralaštvu i o umjetnosti općenito.

Imate i svoje gospodarstvo u blizini Zagreba. Čime se ondje bavite?

Imamo malo obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo u Gospiću i mali obiteljski hotel u Karlobagu. Moj suprug Milan je Ličanin pa smo vezani uz taj kraj. Na OPG-u imamo posađeno oko 250 voćki, vrt s različitim povrćem, kokoši i psa. Primarno, odgajam svoju djecu da žive s prirodom. Svladali su da se netom ubrana rajčica može jesti kao jabuka. Trče bosu. To me raduje. U današnje nesigurno

vrijeme, što je i situacija s COVID-19 potvrdila, dobro je imati svoj komad zemlje i znati svojim rukama ponešto napraviti. Osim za vlastite potrebe, dio uroda plasiramo u konobu u našem hotelu tako da naši gosti jedu hranu pripremljenu od svježih domaćih namirnica. Uz to, zgrada hotela je iz vremena turskih osvajanja, u njoj su stolovali hrvatski banovi, Kurjaković, Berislavić i drugi. Zato smo dali ime hotelu Palace Vrkljan, vežući hotel uz povijesnu baštinu hrvatskoga naroda i uz obitelj.

Koliko zbirka ste do sada izdali i koje sve?

Izdala sam zbirku poezije Krhkija od sjećanja 2017. godine. Ima još rukopisa, ali čekaju da sazriju prije nego ih otisnem na papir i ukoričim.

O čemu u pjesmama najviše govorite?

Zbirka Krhkija od sjećanja je zbirka ljubavne i životne poezije. Uvijek su tu prisutna traganja, često govoreći s prirodom ili kroz prirodu, emotivno do ogoljelosti, rekla bih. Za mene niti jedna pjesma u zbirci nije rezultat trenutne inspiracije. Te pjesme koliko god se možda jednostavnima čine, kriju duboke misaone procese i čistu ljubav, a i jedno i drugo su vječna pitanja. Svaka pjesma, za mene je cijela priča.

Tema mojih pjesama često je i obitelj i Domovina, dakle, svo ono što držim temeljnim ljudskim vrijednostima.

Pišete li i prozu?

Osim poeziju pišem i prozu. Do danas su objavljena moja dva romana „U potrazi“ u izdanju V/B/Z-a 2016. godine i „Zarobljeni“ u izdanju Hrvatskog slova, 2019. godine.

Romanom U potrazi nastojim smjestiti u vremenski prostor mentalitet naroda kroz glavni lik Magdalene tragajući za životnim istinama, dovodeći je kao predstavnika ljudskog bića u kušnje na svim njegovim razinama, fizičkoj, duhovnoj i društvenoj. Romanom Zarobljeni kroz životnu priču tri hrvatska emigranta nastojim čitatelju približiti povijest hrvatskog naroda od 1965. godine do 1991. godine, progovarajući o slobodi kao vječnom i temeljnom pitanju ljudskog bića.

Gdje ste sve do sada izdali svoje pjesme?

Moje pjesme su objavljivane u časopisu Vila Velebita. Pjesma Plamen iz tmine objavljena je i u književnoj hrestomatiji Lika i Velebitsko Primorje u hrvatskoj književnosti, 2017. godine. Povremeno objavim poneku pjesmu na svojoj Facebook stranici, ali načelno to izbjegavam jer sam sklonija poticati čitanje knjiga. Koliko god nas društvene mreže spajaju s drugima, toliko nas i razdvajaju od samih sebe. Držati knjigu u rukama i čitati, neprocjenjivo je u očuvanju društva u današnje vrijeme brzog življenja, tehnološkog napretka i globalizacije.

Što vama znači poezija?

Poezija za mene je je čisti govor duše.

Da li ste osvajali kakve nagrade ili priznanja za svoje pjesničke zbirke ili pjesme?

Nisam nikada prijavljivala svoje pjesme na natječaje za priznanja ili nagrade. Pišem zato što to osjećam kao svoj poziv. To sam ja. Ne ovisi mi životna egzistencija o pisanju i objavljenim djelima. Mogu si dozvoliti da je za mene najveće priznanje kada me čitatelji kontaktiraju i kažu mi da su se našli u mom rukopisu, a da je najveća nagrada sama radost pisanja.

Odakle crpите inspiraciju?

Inspiraciju crpim iz svakodnevnog života, iz života s prirodom i čovjekom, iz svojih najdubljih traganja za slobodom.

Je li književnost „duhovni striptiz“ kako je to rekao Meša Selimović?

Ne bih opisala svoju prozu istim riječima jer ona govori o određenim društvenim ponašanjima i događajima o kojima se kao hrvatska književnica osjećam odgovornom pisati. Ali, poezija je i za mene zaista „duhovni striptiz“ kao je to rekao Meša Selimović. Naime, moja poezija je govor ogoljele duše. Svaka moja pjesma je djelić moje duše.

Koji su vam uzori i omiljeni pjesnici?

U mlađim danima, znala sam čitati knjigu dnevno. Puno sam čitala. I puno je pisaca u svjetskoj i hrvatskoj književnosti uz čija sam djela sazrijevala. Voljela sam čitati Tina Ujevića i Dobrišu Cesarića, njihove pjesme su pjesme moje duše. No, ne bih izdvojila niti jednoga pjesnika posebno kao svoj uzor. Kroz povijest hrvatske književnosti bilo je puno kvalitetnih i krasnih pjesnika. Jedna od njih je i hrvatska književnica Enerika Bijač. Upravo je njezina poezija, isto pisana za moju dušu, odredila da je kontaktiram i zamolim da bude urednica moje zbirke poezije, iako se nikada prije nismo upoznale. Bio joj je to sigurno jedan neobičan telefonski poziv. Velika nesebična duša, baš kao i njezina poezija.

Što novoga pripremate za blisku budućnost iz poezije ili proze?

Moj sin Ivan donio je odluku umjesto mene. Predložio mi je da zapišem priče koje izmišljam i pričam njemu i kćeri Anđeli prije spavanja kako bi i njegovi prijatelji mogli čitati te priče. Zapisala sam nekoliko priča za koje je rekao da mu se sviđaju. Hoće li ta zbirka priča za djecu u tisak prije povijesnog romana na kojem isto radim, vidjet ćemo. Nema tu velikih planova. Kad djelo sazrije i kada budem potpuno mirna sa sadržajem, dijelim ga s čitateljima.

Kada pišete svoje stihove?

Stihove pišem kada sam u osami, onda riječi same teku. Nikada ih nisam pisala u hodu. Romane najčešće pišem uz pjev ptica i šalicu kave u ranu zoru, dok moja djeca i moj suprug još spavaju. Volim jutro.

Držite li da u poeziji vlada kod nas hiperprodukcija?

Mogli bismo govoriti o hiperprodukciji. Ali, držim da je to oduvijek tako, samo nije bilo interneta i društvenih mreža pa ljudi nisu imali gdje objaviti, nisu imali mogućnosti. Vidim tu jedan drugi izazov koji ugrožava društvo. Društvene mreže, a i dio medija kroz reality emisije negativno utječu na

kulturu rada. Nažalost, mlađe generacije danas pod tim negativnim utjecajem vjeruju u instant uspjehe, uspjehe preko noći. Tako je i poezija često svedena na govor ulice i kafića, bez književnih ljepota. No, pitanje je ako ne stave fotografiju uz svoju pjesmu koliko lajkova dobiju. Dakle, ne brine me hiperprodukcija. Kvantiteta omogućuje kvaliteti da dođe do izražaja. Ja sam ekonomist, tržište je uvijek određivalo i odredit će što je prava vrijednost. Istina, u književnosti i umjetnosti, ponekad i posmrtno, ali onome tko pisanje uistinu osjeća kao svoj poziv to nije ni bitno. Bitna je radost i kvaliteta stvaranja.

Do kada namjeravate pisati poeziju?

Poeziju, kao i prozu, namjeravam pisati dok god dišem. Nerazdjeljivo je od moga bića.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI POVODOM IZLASKA NOVOG ROMANA ZA MLADE “BELINI BRODOVI” S UGLEDNOM KNJIŽEVNICOM SONJOM ZUBOVIĆ

Ne mogu ništa napisati ako nemam unutrašnju potrebu da svojim djelom pomognem svijetu

Sa uglednom pjesnikinjom i književnicom koja plijeni pažnju svojim pjesničkim i proznim stvaralaštvom i zanimljivim odrastanjem u živopisnoj obitelji Sonjom Zubović kao i mnogim svojim projektima razgovarali smo za portal Akademija Art. Uz sve to Sonja Zubović dobitnica je brojnih književnih priznanja poput Zlatne plakete 2015. godine za doprinos u kulturi grada Jastrebarskog. Moj rodni grad i ja se volimo javno. 2019. godine postala je član ugledne Slavske akademije za književnost i umjetnost sa sjedištem u Varni. 2020. godine dobila sam pohvalu na natječaju za najljepšu ljubavnu pjesmu Zvonimir Golob. U vrijeme dok je svi nadležni preporučaju ostati kod kuće zbog pandemije korona virusa dobro bi bilo uz šalicu čaja ili kave „čuti“ nam ova osebujna pojava na književnom nebu ima za reći.

Kada ste počeli pisati?

Čini mi se kao da je sve nekako od početka vlastite pismenosti vodilo pisanju kojeg živim. Prve stihove sam počela pisati kao školarka, često sam nešto krišom u hodu bilježila i onda sam u tridesetoj godini primijetila da je to ozbiljan dio moje svakodnevnice. Uvijek sam imala potrebu svoje misli i osjećaje izraziti riječima, a ono što nisam mogla artikulirati riječima pretočila bih u slike. Pisanje je potreba moje duše za izražavanjem baš kao i disanje i tako jednostavno živim sebe.

Koliko ste do sada objavila knjiga poezije i proze?

Prvu zbirka poezije izašla je 1987. godine. Objavila sam tri zbirke za odrasle i jednu za djecu. Uskoro će svjetlo dana ugledati i nova zbirka koja već duže vrijeme stoji u ladici. Objavila sam do sada 24 knjige. Moj rad je raznovrstan, pišem i za djecu, mlade i odrasle, poeziju i prozu. Pisala sam i radio drame, a dosta dugo sam se bavila i pisanjem tekstova za glazbu. Kao autor teksta za CD „Kad bi mene pitali“ nominirana sam i za Porina 1997. Djela su mi prevedena na bugarski, makedonski, esperanto, slovenski i talijanski.

Što je za Vas poezija, a što proza?

Za mene je poezija jedinstven oblik izražavanja ljubavi, strasti i svetište duha. Poezija u svojoj osnovnoj esenciji treba biti iskrena, duboka i jasna kao svjetlost. Proza mi pruža velike mogućnosti izražavanja misli u različitim formama. Uvijek je osnovni motiv pisanja prenijeti čitatelju određene poruke. Pišem i za mlade i djecu upravo stoga jer im želim pomoći u odrastanju. Odrasla čitateljska publika žudi za sadržajima koji donose različite oblike plemenitog ljepodušja i time se kanim u predstojećem periodu više baviti.

Gdje nalazite inspiraciju?

Inspiracija pronalazi mene, rekla bih. Inspirira me svijet u kojem živim i živi život. Poezija mi dolazi po jednom posebnom duhovnom kanalu, samo se odjednom stvore osjećaji i misli u stihovima, a ja ih zabilježim. To čovjek ili ima u sebi ili nema. S tim se rađa i treba doduše neko vrijeme da se nauči živjeti s tim. Puno je toga što se ne zabilježi, ako me pjesma sretne negdje gdje je ne mogu zapisati. Proza uvijek dođe kao plod dubokog promišljanja o nečem što me muči. Tako na primjer roman „Probuđena zvona“ pripremala sam desetak godina. Proučila sam sve o biljkama i o širokom spektru ekologije. To je roman ispred svog vremena, prepoznat je u Bugarskoj i Makedoniji. Pitanje je bilo o inspiraciji, gledajte bila sam inspirirana napisati ga da pomognem u osvješćivanju ljubavi prema planeti i ljubavi prema bližnjima. Ne mogu uopće ništa pisati, ako nemam neku duboku unutrašnju potrebu da svojim djelom pomognem svijetu. Moje je da napišem a, u Božjim rukama je da se s time dogodi ono što se treba dogoditi kroz vrijeme.

Što Vama znače nagrade za Vaš književno stvaralaštvo?

Što se tiče nagrada i priznanja mogu reći da ona dolaze u različitim oblicima. Nagrade i priznanja vesele, ali nisu presudne za stvaralačko postojanje. Smatram nagradama to da su mi djela prevedena na veći broj stranih jezika. Jedna slikovnica za djecu je već dugi niz godina u Digitalnoj dječjoj knjižnici u Washingtonu „Sunčeva stonoga sunčanih vrtova“, „Čudesna kuharica Lize Brljize

„ izabrana je 2010. kao jedna je od deset najboljih knjiga za djecu u Parizu i Helsinkiju. Još davne 1995. godine „Kako se gleda abeceda „pohvaljena je u Bruxellesu na konferenciji za čitanje zbog inovativnog pristupa čitanju.

Ta je knjiga 24 godine bila u lektiri. 2015. godine „Puž Slavek u polju suncokreta „ je u prijevodu na esperanto natjecao se za najbolju dječju esperantsku knjigu na svijetu. Kao autor teksta puno puta su neke moje pjesme osvojile prve nagrade žirija i publike na dječjim festivalima, a 1987. tu je i nominacija za nagradu Porin za album Kad bi mene pitali. Posebno me veseli što je roman za mlade Nemreš bit pametan u okviru nacionalne kampanje „I ja želim čitati „ detektiran kao jedini roman za mlade u Europi koji tematizira problem disleksije u odrastanju teenajdzera. Nagradom smatram i to što je upravo preveden na talijanski.

Što novoga pripremate u poeziji ili prozi?

Ove godine trebao bi mi izaći roman za mlade „Belini brodovi“. Tome se jako veselim jer sam opet obradila jednu posebno važnu temu koja može pomoći u odrastanju mladih. Zbirka pjesama će nadam se doći na red za godinu dana. Pišem neke stvari o kojima ću govoriti kada za to dođe vrijeme. Kronično mi nedostaje slobodnog vremena kako bih se mogla posvetiti pisanju i to je nešto što me ponekad čak i guši, ali mi je zbog nečeg tako dano.

Kako ste došli na ideju da pokrenete projekat Poezija to go?

Kako sam došla na ideju? Puno je toga što me motiviralo na pokretanje projekta Poezija to go. Budući sam kao književnik za djecu i mlade puno gostovala na raznim književnim susretima diljem Hrvatske primjetila sam da nam dječica ne znaju pjesmice, a svako zdravo djetinjstvo treba imati svoje dječje pjesništvo. Zabrinula me i sveprisutna siromašna govorna kultura i puno toga što u suvremenom društvu direktno utječe na opstanak i razvoj hrvatskog jezika. Uz moju ljubav prema pjesništvu i poštovanje prema materinjem jeziku prirodno se dogodila ideja o projektu poticanja čitanja poezije za mlade. Moto projekta je: Poezija je laboratorij jezika, a materinji jezik je nukleus nacionalnog identiteta. „ Pokrenula sam fb profil Poezija to go na Veliku gospu 2015. godine. Budući poezija sublimira misao i emociju u kraćoj umjetničkoj formi vrlo lijepo je zaživjela u digitalnom obliku. Na dnevnoj bazi održavam vidljivost poezije na društvenim mrežama. Uz digitalni dio projekt je zaživio u više različitih oblika. Organiziram i vodim tribine Poezija to go druženja s pjesnicima. Do sada ih je održano dvanaest, sve tribine se video snimaju i sve su trajno razvidne na internetu kao dokument suvremenog književnog trenutka. Na tribinama je do sada sudjelovalo oko pedesetak etabliranih suvremenih hrvatskih autora. Također sam u okviru projekta organizirala oko pedesetak audio snimki suvremene poezije u interpretaciji dramskih autora Mladene Gavran, Ane Vilenice i Roberta Kurbaše uz glazbeni autorski rad Gorana Goršea voditelja ansambla Samoborski udaraljkaši. U okviru projekta napravljen je veliki broj dizjnerskih vizuala za velik broj pjesama. Na internetskom Radiju 808 organizirala sam ciklus od 20 emisija Poezija to go druženje s pjesnicima. Sve emisije su razvidne na platformi mixcloud. U planu je novi ciklus emisija. U jesen 2019. godine organizirala sam projekt Poezija u gradu, poezija na city light plakatima. Projekt su svojim sudjelovanjem podržali i ugledni pjesnici iz Bugarske i Slovačke, članovi Slavenske akademije za književnost i umjetnost sa

sjedištem u Varni. Dizajnerska rješenja za plakate izradili su studenti Studija dizajna smjer vizualnih komunikacija na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu. Projekt Poezija to go je vrlo lijepo prihvaćen od kolega i publike. Uključujem u projekt kvalitetno pjesništvo, kolege iz jednog i drugog društva i mlade i starije, nezamisliv mi je bilo kakav drugi pristup. Sretna sam što je projekt poticajno djelovao i na mnoge druge koji su podržali poeziju u društvenom životu. Projekt Poezija to go mao za cilj socijalizirati poeziju na jedan dostojanstven i suvremen način, poticajan je i sretna sam zbog toga.

Promovirate li žensko pismo?

Autorski se vjerojatno uklapam u neke dimenzije ženskog pisma, ali to je samo jedan manji dio moje autorske osobnosti. Poštujem različitosti i umjetničke i osobne. Mi žene smo čudo svijeta pa je naravno žensko pismo raskošna literarna vrijednost koju treba njegovati i podržavati.

Koji su Vam pjesnici najdraži?

Puno ih je, ali recimo, Halil Gibran, Tin Ujević, Jakues Prever, Vladimir Visocki, Silvija Plath itd.

Imate li uzor u pisanju?

Ne biste vjerovali, ali nemam. Učim od mnogih, poštujem sve, ali uzor nemam.

Do kada ćete pisati poeziju i prozu Koji su Vam pjesnici najdraži?

Dok dišem pisat ću. Pisanje je prirodni dio mog bića. Ne kalkuliram i ne planiram, živim i pišem kako me srce vodi.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA POZNATOM ILUSTRATORICOM SANJOM PRIBIĆ

Sa poznatom ilustratoricom dječjih knjiga diplomiranom slikaricom-grafičarkom Sanjom Pribić razgovarali smo za portal Akademija Art o njezinim radovima koji su i izvan njezinog poziva. Sanja Pribić se, naime, bavi i spisateljstvom, fotografijom i dizajnom, a diplomirala je na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu

Kako ste odabrali zanat ilustratora?

Mislim da je ilustriranje izabralo mene! Još kao dijete, ilustrirala sam pisma koja sam pisala prijateljima, ne samo stranice, nego i koverta. Poštanski službenici nisu bili oduševljeni, ali su mi ipak uvijek primali takva šarena pisma. Crtala sam i čestitke, za Božić, Novu godinu, rođenja djece prijatelja i kolega mojih roditelja. Mamina kolegica s posla, godinama je čuvala čestitku povodom rođenja njezine starije kćerke (moje imenjakinje), koju sam nacrtala kada mi je bilo sedam godina.

Koje su Vam ilustracije najdraže?

Neke ilustracije smatram osobito uspješnim, ali sve su mi drage. Istaknula bih ilustracije koje sam radila za svoje dvije autorske slikovnice, Putovanje plave suze i Kako je Zeko izgubio uši, a Koza

dobila rogove. Moja prva autorska slikovnica, Putovanje plave suze, nagrađena je Pohvalom nagrade Grigor Vitez.

Vi imate status slobodnog umjetnika...

Nisam stalno zaposlena; već 27 godina imam status samostalnog umjetnika i članica sam HZSU-a (Hrvatske zajednice samostalnih umjetnika). To je u našem društvu, nažalost, zbog nepostojanja organiziranog tržišta umjetnina i marginaliziranja umjetnosti, one koja nije glamurozna i grandiozna, postalo izuzetno naporno. Uskraćeni smo za mnogo toga što ljudi sa stalnim radnim mjestom smatraju samorazumljivim: financijsku sigurnost, plaćeno bolovanje od prvog, a ne 42-og dana, plaćeni godišnji odmor, božićnice, mogućnost dobivanja kredita...

Šta trenutno radite?

Kontinuirano, najduže ilustriram svoje priče u dječjem časopisu za djecu od 1. do 4. razreda osnovne škole Prvi izbor. To radim već godinama. Naša je suradnja počela u vrijeme kada je časopis bio interni, školski. Ako tako računamo, suradnja traje preko dva desetljeća. Tijekom godina, oslikavala sam slikovnice, udžbenike, brošure, knjige za djecu, oblikovala plakate i letke. Surađivala sam dugi niz godina i s časopisima Modra lasta i Smib. Tu su, dakako i mnoge slikovnice.

Sudjelujete na likovnim kolonijama, zar ne?

Na likovnim kolonijama i art-simpozijima u zemlji i inozemstvu sudjelujem kada god mi se pruži prilika. Sve je počelo s međunarodnim kolonijama na Rabu, u organizaciji Stjepana Katića, kojih se vrlo rado sjećam. Tada se priča „zakotrljala“, a jedno profesionalno poznanstvo otvara vrata drugome. Tako sam stigla čak do Azerbajdžana! Dva puta. Na simpozijima radim ono što bih voljela raditi uvijek, svaki dan: u poticajnom kreativnom okružju, prepuštam se slikanju, stvaranju, potpuno neopterećena brigama bilo koje vrste!

Što je za Vas ilustriranje?

Ilustriranje je punovrijedni likovni izraz. Ilustrirati za djecu smatram posebnom privilegijom i odgovornošću, jer smatram da djeci i vizualnim jezikom treba prenositi poruke o ljudskoj toplini, empatiji, dobroti i humanizmu. Svaka ilustracija mali je svijet za sebe, koji svatko otkriva i otključava vlastitim ključem.

Na čemu trenutno radite?

Radim na trećoj autorskoj slikovnici, a paralelno i na projektu vezanom uz vrstu glazbe koju rado slušam. Cijenim mnoge autore i budući da ih ovom prilikom ne bih mogla sve spomenuti, neću ih poimence nabrajati. Kao ilustratora, formirale su me ruske knjige za djecu koje su mi čitali i koje sam čitala kada sam bila dijete. Bile su vrhunski oslikane, oblikovali su ih slikari visoke razine likovne kulture, a autorski stilovi bili su širokog raspona. Još ih sve čuvam.

Do kada ćete se baviti ilustriranjem?

Nastavit ću se baviti svim vidovima umjetnosti koji me zanimaju, a namjeravam se više posvetiti skulpturi. Voljela bih opet raditi u staklu, u čemu sam se okušala prije dosta godina. Ako to ne bude moguće, imam mnogo rezervnih varijanti. Zanima me i rad u drvu. Izložba fotografija također je na popisu onoga što želim ostvariti u bliskoj budućnosti. Istraživanje je najuzbudljiviji aspekt bavljenja umjetnošću, neovisno o vrsti izričaja!

Koliko ste do sada imali samostalnih izložaba?

Priredila sam 30 samostalnih izložbi i sudjelovala na 111 skupnih, u zemlji i inozemstvu (Austrija, Azerbajdžan, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Cipar, Francuska, Italija, Makedonija, Njemačka, Portugal, Slovačka, Slovenija, Srbija, Turska). Nadam se da te brojke nisu konačne.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA DR.SC. MIRELOM HOLY, JEDINOM ČLANICOM IZ HRVATSKE U ODBORU MISIJE ZA ADAPTACIJU KLIMATSKIM PROMJENAMA U ODBORU MISIJA EU

Biti dosljedna sebi jer integritet nema cijenu

Nekadašnja ministrica za zaštitu okoliša i današnja pročelnica triju diplomskih studija na sveučilištu VERN, docentica iz informacijskih i komunikacijskih znanosti, filologije i sociologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, Mirela Holy svojom izjavom „biti dosljedna sebi“ kao svojim motom u životu samo je potvrdila svoj osebujan stil kojim plijeni pažnju, bez potrebe da bude sujeta. Ona jednostavno „strši u sivilu“ i nisu je mogli unificirati niti političke funkcije niti akademski svijet. Ona je jednostavno ostala sebi vjerna u svjetonazoru i svemu što govori i čini do u detalje. Za Male ženske razgovore dr.sc. Mirela Holy govorila je o odnosu čovjeka i prirode o svojem odlasku iz politike, o knjigama koje voli čitati u slobodno vrijeme o... Dalje saznajte same odlučite li posvetiti svoju pažnju ovoj nadasve zanimljivoj doktorici znanosti koja i dalje pliva protiv struje. I ne zaboravite da smo razgovarali sa jedinom osobom iz Hrvatske u članstvu novoosnovanih Odbora misija Europske unije, preciznije članicom Odbora misije za adaptaciju klimatskim promjenama i društvenu transformaciju.

Zašto ste otišli iz aktivne politike?

Zato što mi građani nisu dali povjerenje na izborima. Zanimaju me programska politika i konkretne društvene promjene, a ne političko prepucavanje i spletkarenje oko fotelja. Takav politički diskurs nije jako popularan u Hrvatskoj. Birači biraju slične sebi, a ja sam slična premalom broju birača, odnosno s premalim brojem birača dijelim stavove i interese.

Odakle Vaš interes za očuvanje okoliša?

Zaštita okoliša me počela interesirati još kao tinejdžericu. S devetnaest godina sam napisala roman mit Apokalipsa u kojem sam povezala pitanja zaštite okoliša s pitanjem ravnopravnosti spolova. Smatram da se kroz naš odnos prema prirodi vidi naš odnos prema nama samima i društvu u cjelini. Uvijek sam se zalagala za holistički pristup koji podrazumijeva da pitanja iz područja zaštite okoliša ne možemo razmatrati kao nešto što je odijeljeno od drugih pitanja, već društvene promjene moraju biti cjelovite, a to podrazumijeva i promjenu našeg odnosa i prema sebi i prema tzv. drugima. Skloni smo se uzdizati nad drugima, a ne promatrati sebe kao tek jedan, važan, ali tek jedan dio nevjerojatnog prirodnog sistema u kojem imamo privilegiju živjeti.

Kako komentirate brigu Pape Franje za planetu Zemlju i očuvanje okoliša? Papa Franjo je napisao i knjigu o očuvanju planete...

Drago mi je da vjerski poglavar brine o zaštiti okoliša no bojim se da njegov odnos prema ovom pitanju nije holistički. Jer da jest onda bi pokrenuo i neka druga važna pitanja, posebice ona vezana uz jednakopravnost spolova i svih ljudi bez obzira na njihove razlike po nekim, za Crkvu još uvijek tabu temama.

Princ Wiliam je pokrenuo zakladu za očuvanje okoliša... Vaš komentar?

Nadam se da će se odreći i koncesijskih prihoda koje dobiva na temelju eksploatacije fosilnih goriva. Lijepo je osnivati zaklade ako to nije samo u svrhu peglanja imidža i tzv. green washinga ili zelenog pranja...

Što čovjek sve radi prirodi i zašto?

Iz onoga što čovjek radi prirodi vidi se sva glupost čovjeka jer ono što radimo prirodi, radimo i samima sebi. Kultura u kojoj živimo je postavila jasnu binarnu granicu između kulture i prirode, dajući povlaštenu poziciju kulturi koja se uzdignula nad prirodu iz koje je nastala. Klimatske promjene su najveća globalna prijetnja čovječanstvu i ukoliko ne počnemo mijenjati naše načine života, naše obrasce svakodnevnog ponašanja pasivnih konzumenata koje su uvjerali da je kontinuirani rast moguć u situaciji ograničenih prirodnih resursa, ljudski rod neće preživjeti ovo, šesto po redu veliko izumiranje vrsta kojemu svjedočimo. No, ukoliko nemamo snagu za tu promjenu onda nismo ni zaslužili preživjeti ovo šesto veliko izumiranje. U srazu prirode i ljudske kulture, na kraju uvijek pobjeđuje priroda jer je ravnoteža temeljni zakon prirode. Ili ćemo taj zakon poštovati, ili nećemo opstati.

Koje su najcrnije prognoze kada je stanje prirodnog okoliša posrijedi?

Potpuno uništenje ljudskog roda. Planeta Zemlja će ponovno postići ravnotežu, samo je pitanje hoće li i ljudski rod u toj novoj ravnoteži biti dio jednadžbe.

Što ljudi poduzimaju u Hrvatskoj za očuvanje okoliša?

Puno premalo, nažalost. Iako Republika Hrvatska u ukupnim svjetskim emisijama stakleničkih plinova sudjeluje s manje od 0,1% te je ispunila obveze iz Kyotskog protokola u pogledu smanjenja emisija stakleničkih plinova za 5% u odnosu na 1990. godinu, a ispunili smo i zajednički europski cilj smanjenja emisija stakleničkih plinova za 20% do 2020. godine, činjenica je da do ispunjenja tih ciljeva nije došlo provedbom aktivnih mjera energetske, industrijske, poljoprivredne, prometne ili komunalne politike, već zbog smanjenja gospodarskih aktivnosti. Pariškim sporazumom EU se obvezala, pa tako i Hrvatska, do 2030. godine smanjiti emisije stakleničkih plinova za 40% u odnosu na 1990. godinu, a to treba postići „ozelenjavanjem“ cijelog niza sektora poput energetike i prometa, industrijskih procesa i uporabe proizvoda, poljoprivrede, gospodarenja otpadom i ostalih djelatnosti. U korištenju sekundarnih sirovina smo na samom začelju EU jer koristimo samo 4,4% sekundarnih sirovina u proizvodnji novih proizvoda, a prosjek EU je skoro 12%. U području razvoja biogospodarstva, odnosno u tzv. produktivnosti bio resursa također jako zaostajemo za EU što pokazuje da se prema našem prirodnom bogatstvu ponašamo bahato i rastrošno. Temeljni problem razvojne politike u Hrvatskoj je izostanak koordinacije i sustavnog pristupa te nediscipliniranost u provedbi donesenih zakonskih i podzakonskih propisa, planova i strategija. Stoga je nužno jasno definirati strateški okvir za željeni smjer djelovanja, osigurati jasnu razdiobu nadležnosti unutar različitih sektora te sustavno prikupljati podatke, analizirati ih i prilagođavati ih promjenama.

A što u svijetu?

Razlike su jako velike. EU želi do 2050. godine postati prvi klimatski neutralni kontinent. Zeleni novi plan predviđa „preobrazbu EU do 2050. godine u pošteno i prosperitetno društvo, s modernim i konkurentnim gospodarstvom koje koristi resurse tamo gdje ne postoje neto emisije stakleničkih plinova i gdje se gospodarski rast odvaja od uporabe resursa“. Da bi to bilo moguće nužno je provesti tranziciju s tzv. linearne prema cirkularnoj, odnosno kružnoj ekonomiji, a ta će tranzicija trajati minimalno 25 godina. S druge pak strane neke države poput SAD-a, ne žele se odreći razvoja temeljenog na eksploataciji fosilnih goriva i kontinuiranog rasta BDP-a što je potpuno neodrživo.

Vaš moto u životu?

Biti dosljedna sebi jer integritet nema cijenu.

Što Vam najviše smeta u Hrvatskoj?

Licemjerje, dvostruki kriteriji u procjeni drugih i sebe.

Kako provodite slobodno vrijeme?

Nažalost, nemam puno slobodnog vremena. Čitam, igram se sa psima i družim s prijateljima.

Kako usklađujete privatne i poslovne obaveze?

Poslovne obaveze dominiraju nad privatnim, nažalost.

Kakvu bi Hrvatsku i svijet željeli vidjeti za kojih 20 godina?

Održivu, voljela bih živjeti u svijetu u kojem su gospodarstvo, okoliš i priroda te društvena pravednost u ravnoteži.

Volite li književnost? I čitate li puno i koje pisce sve volite?

Volim čitati, pravi sam knjiški moljac, uostalom studirala sam književnost, a i sama pišem i članica sam Hrvatskog društva književnika za mlade i djecu (Klub prvih pisaca) i Hrvatskog društva pisaca (h.d.p.). Kada sam bila tinejdžerica najviše sam voljela ruske pisce, posebice ruske realiste, najdraži mi je bio Dostojevski, no s godinama mi se ukus profanirao pa sada volim čitati fantasy romane, posebice knjige Joea Abercrombieja, Patricka Rothfussa, Georgea Martina i Lois McMaster Bujold.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA KNJIŽEVNICOM I SLIKARICOM, SANIJELOM MATKOVIĆ POVODOM IZLASKA NOVOG ROMANA

Ljubav je lajt motiv mojeg književnog stvaralaštva

Teologinja po struci i apsolventica odnosa sa javnošću na funkciji savjetnice ministra pravoduđa i uprave Zapadnohercegovačke županije, pjesnikinja i književnica Sanijela Matković bila je gošća Malih ženskih razgovora. Iza nje je 14 djela od toga četiri romana i piše „u petoj brzini“ 15 roman o vukovarskoj bolnici pod nazivom „Žuta Mona Lisa“. Kako nam je otkrila piše od djetinjstva, a prvu nagradu je dobila u 2.razredu Osnovne škole. Sa svojom prvom knjigom 2010. godine stupa na književnu scenu Bosne i Hercegovine, ali i Hrvatske i cijele bivše države. Za Male ženske razgovore govori o svojem književnom, ali i likovnom stvaralaštvu. Zavirite u suncem okupanu širokobriješku poeziju koju nam je Sanijela pokušala približiti u razgovoru ugodnome.

Gdje ste rođeni?

U Širokom brijegu gdje i danas živim. To je Brijeg o kojem je pisao Šimić i o kojem i ja pišem.

Što je za Vas poezija, a što proza ili drama?

Poezija je moje agregatno stanje.

Proza – prošireni stih.

Drama – Napisala sam i režirala oko 30 dramskih tekstova. To je posebna ljubav.

Odakle crpate inspiraciju?

Iz svojega života i drugih, najviše iz emocije.

Kakve pjesme pišete? Ljubavne, domoljubne, pejzažne itd.?

Najviše ljubavne, no tu su i gazele, fantastična poezija, domoljubna, etno, zavičajna. Poseban stil su pjesme koje pišem o pjesnicima, svojevrсни omaž. Pišem ih tako da se koristim njihovim naslovima. Te pjesme sam objavila u novoj velikoj zbirci PRSTOHVAT ŽEĐI.

Koji Vam je lajt motiv u Vašem književnom stvaralaštvu?

Ljubav

Što kroz svoja djela poručujete?

VREDNOTE; emotivne, društvene, moralne, religiozne

Je li poezija čitana uopće?

Da, ljudi i dalje vole čitati. Ne znam zašto je stvoren tabu da je knjiga skupa. Mislim da su se kroz vrijeme pandemije ljudi ponovno vratili čitanju.

Bavite i slikarskim radom?

Slikarstvo je dugogodišnja čežnja koju sam odlučila uprisutniti. Kao i poezija i slikarstvo je emotivno, poetično. Nek čitatelji prosude stil. Od tehnika najviše volim ulje, pastel i tuš.

Tko Vam je uzor u slikarstvu i kojem slikarskom pravcu pripadate?

Najbliža sam Picassu, najdraži slikar je VLAHO BUKOVAC volim sve osim naive. Od domaćih VASILJE JORDAN I DRAGICA CVEK. Novi roman pišem o BABI PENAVUŠI, osebujnoj kiparici iz Širokog Brijega, koja se umjetnošću počela baviti u šezdesetim godinama. Njena djela nastala iz drveta i danas plijene pažnju mnogih kolekcionara.

A tko Vam je uzor u književnosti?

Iako ne pišemo istim stilom fasciniraju me supružnici Pavličić Matanović. Svatko na svoj način kao umjetnici i osobe. Julijana je jedna od recezentica mog prvog romana UVALA OD LAVANDE. Miro Gavran fascinira i u književnosti i kazalištu. A više od svih žena o kojoj sam napisala monodramu i po njezinoj pjesmi nazvala svoj portal KLEPSIDRA – neponovljiva VESNA PARUN!

Koje pjesnike i književnike volite čitati?

Volim književnike koji pišu zbog pisanja. To se osjeti i prepoznata čim otvorite knjigu. Nedavno sam izjavila kako bih ja pisala i kad bi bilo zabranjeno. Jer to je nešto što me ispunjava, usređuje, nešto što ne mogu, a da ne radim. Čitam raznoliko, obogaćujem se kroz tuđu rečenicu i misao.

Do kada ćete pisati i slikati?

Kada mi je doktor prije tri godine rekao da imam Parkinsonovu bolest napisala sam roman KIŠA BOJE TULIPANA koji govori o ženi koja ne odustaje od slikarstva i poezije. Pisat ću dok me bude i dok taj Božji dar bude živio u meni! A slikat ću dok pišem.

Da se ponovno rodite biste li bila književnica?

Da, jer ja sam se samo za to rodila.

Koje ste nagrade dobili za svoj književni rad?

Između desetak nagrada, najviše me obradovao poziv da otvorim 2019. ČEHOVLJEVE JESENI NA JALTI. Nisam mogla otići, ali organizator je čitao na otvaranju moju poeziju

Što Vam znače nagrade?

Nagrade su lijepe, poticajne, no nije dobro kad su jedini motiv za pisanje. Dar pisanja je najveća nagrada!

Kako usklađujete privatne i poslovne obaveze?

To je dvoje odavna sraslo tako da živim obveze u istom koraku.

Do kojih vrijednosti najviše držite u životu?

Do zdrave percepcije stvarnosti, Boga i drugih. Naglašavam zdrave jer samo pravilan pristup prema vrednotama omogućuje da nas oplemenjuju. Svaki dan iznova trudim se biti bolja osoba, prijatelj, književnica... u Bibliji piše TKO USTRAJE DO KRAJA SPASIT ĆE SE (Mt 24,13).

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S POZNATOM DJEČJOM KNJIŽEVNICOM SNJEŽANOM BABIĆ VIŠNJIĆ

Foto: Davor Višnjic / PIXSELL

Ona nije samo po zvanju profesorica hrvatskog jezika i književnosti te južnoslavenskih filologija, nego je i vrlo popularna književnica. Snježani Babić Višnjić sa kojom smo razgovarali za portal Akademija Art nikad nije bila dovoljna jedna ili dvije riječi da opiše ono što trenutačno radi. Trenutno radi na doktorskoj disertaciji o komediji, a osim književnošću bavi se i novinarskim radom, uređivanjem više biblioteka (izdanja Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade, čija sam potpredsjednica, te izdanja naklade Sretno srce) i političkim aktivizmom.

Kada ste počeli pisati?

Razmišljam u književnim slikama otkad znam za sebe. Prvi su mi radovi bile školske zadaće, zadaćnice i slični zadaci, uz koje sam rano spoznala da me riječi vole i lijepo mi se poslaguju u rečenice. Otkriti tako rano nešto u čemu ste dobri i raditi na tome, poseban je dar, čak i ako nemate odmah uobličenu ambiciju kamo će vas to odvesti. Nisam si zamišljala da ću biti pisac, to je došlo po sebi, kao jedno od lijepih životnih iznenađenja, ali i kao logičan slijed ljubavi prema pisanoj riječi i potrebi da uobličim ono što osjećam i primjećujem oko sebe u književne forme.

Što Vas je potaknulo da počnete pisati za djecu?

Neću biti jako originalna jer ću ponoviti ono što bi većina pisaca za djecu odgovorila na ovo pitanje – kad su mi djeca preokrenula život naglavačke. Počelo mi je s njima novo životno poglavlje koje je testiralo mnoge moje dotadašnje stavove. S njima kao da je sve počelo ispočetka: što sam propustila u njihovim godinama, nadoknađivala sam uz njih. Uz nova iskustva koje su nam s djecom preplavila život, došle su nove spoznaje među kojima i ona – da se neki problemi, poput loše komunikacije, ponavljaju od mojeg djetinjstva, tijekom mnogih odrastanja danas i prijete da će nastaviti živjeti i u budućnosti ako netko na njih ne upozori. Jer mnogih problema nismo svjesni, ponavljamo ih nesvjesni da radimo iste pogreške koje smo naslijedili od svojih roditelja, a ne treba uložiti mnogo truda da promijenimo obrasce ponašanja na bolje i postanemo, prije svega, bolji slušači naših malenih.

Koje nagrade ste dobili?

Roman “Krapinski pračovjek Babu”, s podnaslovom Srce od kamena, osvojio je 2012. žiri nagrade “Mato Lovrak” i njime sam dobila stimulaciju za autore Ministarstva kulture.

Za roman “Krugovi na vodi” dobila sam 2016. nagradu “Grigor Vitez” i isti je roman bio uvršten u nacionalni kviz za poticanje čitanja, te je bio kandidat za međunarodnu nagradu “Mali princ”. A roman koji mi je te iste godine kad sam nagrađena “Grigorom Vitezom” bio najveća konkurencija također sam ja napisala – jer kad se raspišem sama sebi konkuriram. Riječ je o romanu “Andautonac” koji je dvije godine nakon tog finala izabran za nacionalni kviz za poticanje čitanja.

Moja prva slikovnica “Franjo ili potraga za srećom”, rezultat suradnje s našim poznatim ilustratorom, redateljem i autorom animiranih filmova, Milanom Trencom bila je finalist nagrade “Grigor Vitez” i uvrštena je među najljepše hrvatske knjige godine (2017.). Ovdje bih spomenula i dvije stipendije Ministarstva kulture za romane “Kocke od maka” I “Povratak u Andautoniju”.

Odakle za svoje knjige dobivate inspiraciju?

Iz života, dovođenjem u blisku vezu pojedinosti koje promiču usputnom prolazniku, a u međusobnoj su korelaciji. Svaka je životna situacija uvijek odraz više aspekata našeg djelovanja koji se isprepletu upravo u tom trenutku. Svijest o tome postaje polazište za igru bez granica u kojoj se pruža mogućnost da se razriješe konflikti koje vučemo iz prošlosti i tako promijenimo budućnost. Priče su nama, ljudima, nužne, počevši od razine dobrohotnih tračeva koje razmjenjuju susjede uz kavicu do vrlo artistički strukturiranih romana. Naša je duhovna glad jednaka onoj fizičkoj i moramo je utaživati cijeli život pričama.

Što dobar pisac za djecu treba imati osim kreativnosti i mašte?

Najvažnije je da zna slušati i kritički promatrati svijet oko sebe, da uočava i da stalno preispituje. Uz te preduvjete valja razvijati svoj stil i samodisciplinu, jer je to osobina koja čini razliku od pisca i nekog drugog čovjeka s darom za pisanje. Naime, mnogi se lijepo izražavaju, ali nemaju strpljenja sjediti i pisati satima i danima.

Imate li uzora među piscima za djecu?

Ne. Čitam što kolege pišu jer smatram pristojnim da to znam. No jednako uočavam da svaki pisac ima svoje preokupacije i svoj pristup obradi pojedine teme. U tematskom spektru koji mene zaokuplja, a to je realistična proza s fantastičnim elementima, i pozivanje da vjerujemo u čudesno kojim je prožet naš život koji spoznajemo primarno emocijama, nisam našla uzora. Smatram da svaki pisac mora trasirati svoj put, poštujući tuđe.

Koju literature volite najviše čitati?

Čitam sve što mi privuče pozornost, a najviše uživam u dobrom stilu, on mi je katkad važniji od teme i sadržaja. Uživam u pročišćenu stilu, pa čak i onom koji bi neki nazvali umivenim, artističkim. Volim kad osjetim da se u rečenici zrcali cijeli svijet. Posebno su mi dragi južnoamerički autori poetskog realizma. (Borhes, Marquez...)

Jesu li djeca zahvalna čitateljska publika?

O, da. Djeca su prirodno radoznala i maštovita, ali im te osobine često suspreže odgoj u kojem nema mnogo mjesta za čitanje, a za nogometnu loptu uvijek ima. I to je u redu, ali u odrastanju treba biti mjesta za oboje i ima mjesta za oboje te ih treba izjednačiti jer kao što sport oblikuje naše mišiće, tako lijepe misli iz pročitanih knjiga oblikuju naš mozak i unutarnju osobnost te omogućuju da se i taj organ razvije što više.

Vole li djeca danas jednako čitati kao generacija od prije kojih 40 godina?

Mislim da je tu slična situacija, jer koliko se sjećam svojeg odrastanja niti tada se nije nešto mnogo čitalo. Uz mene bio je još jedan kolega u razredu koji je uživao u knjigama. Drugi su čitali uglavnom samo lektiru. Danas mi se čini da u svakom razredu ima nekoliko vrijednih čitača, barem troje, dakle, možda i više nego nekad jer su knjige ipak pristupačnije. Mnogo mijenja u percepciji knjige činjenica koju ističem na svim svojim susretima, da je u početku svega pisana riječ. Sve što je predmet današnjeg uživanja djece, od računalnih igara i filmova, jednom je bilo napisano kao neka ideja ili plan, dakle, bilo je pisana riječ.

Što nam novoga pripremate za djecu, ali i za odrasle?

Moj nemiran duh uvijek treba nekoliko preokupacija. Pišem doktorsku disertaciju o komediji, točnije komičnom u političkoj groteski. Za djecu radim na nastavku romana Andautonac, dječaku koji kao siročče odrasta u doba starog Rima u Andautoniji. Prvi je roman bi jako čitan pa sam odlučila dječaka koji na kraju prvog romana dođe u Rim, vratiti nastavkom kući u Andautoniju, ali preko vrlo zanimljivih antičkih mediteranskih kulturnih središta. Za taj sam roman dobila stipendiju Ministarstva kulture. Radim i na humorističnom romanu za djecu o gradnji kuće te na jednom fantastičnom zaigranom djelu za djecu s ozbiljnom podlogom, te na romanu za tinejdžere. Za odrasle upravo promoviram roman "Kocke od maka" koji je u mnogim knjižnicama zabunom završio na policama dječje literature. Imam ideja za dva romana za odrasle, ali o tom – potom. Veselim se godini u kojoj bi mi trebale izaći tri nove slikovnice, što mi je novootkrivena forma u kojoj sve više uživam i o kojoj promišljam, a vodim i radionicu slikovnice u Centru za kreativno pisanje. Malo tko

doista u nas zna koliko je to zahtjevna forma i koliko malo slikovnica kojima smo okruženi doista poštuje njezine zakonitosti.

Što djeci poručujete kroz svoje knjige?

Da je svaki problem rješiv i da uvijek postoji još netko tko dijeli slične teškoće ili ih je prevazišao. Najčešće pišem o onom što sam sama iskusila i želim da moji mali čitatelji nakon što pročitaju moje knjige ne moraju sami proživjeti isto ili slično, da znaju preduhitriti problem. Emocije su mi najvažniji dio života i jako se trudim prenijeti ih čitatelju, da osjeti situacije o kojima pišem. Mislim da su poruke koje im prenosim jako važne, recimo u "Andautoncu" upozoravam na ljudsku prijetvornost i pozivam ih da nemaju predrasude jer katkad ružnoća i grubost skrivaju dobro srce, a ljubaznost i osmijeh krasi podlu osobnost. Da bi se to prepoznalo u životu stalno treba preispitivati životne okolnosti oko sebe i razvijati kritičko mišljenje. Pozivam ih da se odmaknu od floskule da je lijepo istodobno i dobro, a ružno zlo.

Želim da imaju otvoreni um, da prihvate čudesno kao dio života, da prihvate različito kao živahne nijanse koje obogaćuju i oživljavaju naš, katkad siv životni krajolik, ali i da pokreću promjene.

Koja Vam je Vaša dječja knjiga najdraža?

Svaka ima neku dragu mi posebnost (smanjivanje mame u "Upomoć mama se smanjila", ulazak u svijet dinosaura u "Janku među dinicima", Babuovu komunikaciju crtežima s djevojkom iz drugog plemena u "Krapinskom pračovjeku", usamljenost koja spaja u "Krugovima na vodi", kako uz pomoć videoigre pobijediti traumu u "Puhni u jedra", suradnju s mitološkim bićima u najnovijem "Krotitelju vodenjaka" ...) koju niti jedna druga nema, pa mi je nemoguće izdvojiti najdražu.

Do kada se namjeravate baviti pisanjem za djecu?

Dokle ću imati što poručiti, dotle ću pisati. Sebe u komunikaciji s djecom vidim kao neku vrstu glasnika tješitelja. Bila sam dijete i uočila što sve nije valjalo i što od toga opstoji još danas. Mislim da treba prekinuti s lošim praksama u odgoju i osvijestiti one istinski važne čvorove koji i danas postoje, a najčešći su loša komunikacija i ne slušanje djece. Najvažnije je da svako dijete u svakom trenutku spozna da ima rješenja za njegov problem i da ni u kom trenutku nije samo.

Tko je najčešće ilustrator Vaših knjiga za djecu?

Ilustratore biraju urednici i tu im se nikad ne miješam u izbor. Doista nemam taštinu koja bi me ponukala da nekoga odbijem jer mi se možda ne sviđa kako netko radi. Igrom okolnosti, najčešće sam surađivala s Nikom Barunom. Spojio nas slučaj, a onda je urednica u toj našoj suradnji prepoznala dobru kemiju pa je davala moje tekstove na ilustriranje Barunu ("Šešir od snova" 1 i 2, "Krapinski pračovjek Babu" ...). Rezultat toga su stvarno stripovski ekspresivne ilustracije koje odražavaju duh mojeg teksta što je posebno došlo do izražaja u romanima "Puhni u jedra" i "Andautonac".

Zašto je važno djecu odgojiti na način da čitaju knjige, a ne da su samo za kompjutorom ili videoigricama?

Nijedna aktivnost ne može zamijeniti knjige i čitanje. Nje slučajno da je jedna od navika nekih od najuspješnijih ljudi našeg doba (Steve Jobs, Bill Gates...) upravo svakodnevno čitanje. Čitanje razvija imaginaciju i djeluje na središta mozga koja druge aktivnosti ne dotiču. Pročitano se preslikava među doživljeno i obogaćuje spoznajno čitatelja. Oni koji čitaju stvaraju podlogu za to da budu uspješniji u bilo kojem djelovanju jer čitanje potiče razvoj kreativnosti što dovodi do lakšeg i bržeg odlučivanja i do novih ideja. Čitanje je aktivnost koja može stvoriti od pojedinca pobjednika u polju njegova djelovanja jer će uz pomoć te navike razviti svoje potencijale do maksimuma. Tako svatko može biti pobjednik i napokon možemo spremi u ropotarnicu povijesti izreku da pobjednik može biti samo jedan. To je laž koja slavi natjecateljski duh, a razvojem potencijala svakog pojedinca čitanjem, dobit ćemo istinske životne pobjednike – svjesne potreba i sposobnosti i onih koji ih okružuju, ne samo svojih.

Kako gledate na e-book?

Kao uvođenje knjiga u budućnost. Loše bi bilo da se tehnologija razvija, a da knjige ostanu relikviji prošlosti. Uz elektroničke knjige i današnji konzumenti tehnoloških novotarija mogu imati knjigu uvijek uz sebe i čitati. To je najvažnije. Osobno, knjige koje su mi drage, volim imati na polici, na sigurnom, dostupne i kad nestane struje i isprazne se baterije.

Kakva je budućnost dječje književnosti u Hrvatskoj? Kakva u EU? Čitaju li u EU djeca više dječju književnost od naših mališana?

Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade ima 160 članova i svake godine na naše natječaje za neobjavljeni roman, slikovnicu ili zbirku pjesama dobivamo između trideset i šezdeset djela. To govori da je književnost namijenjena djeci jako živa, mnogo življa nego što to možemo suditi iz izdavačkih programa i napisa po novinama i portalima. Od toga je barem trećina s potencijalom da prođe test vremena i postane klasik. Danas se književnost previše povezala s marketingom i percipiraju se najčešće autori s dodatnim umijećem da budu vidljivi medijima. Ne preispituju se dovoljno vrline i vrijednosti pa mnogo toga iznimno vrijednog ostane u pozadini nepročitano, a ima potencijal velike uspješnice, pa i prema međunarodnim mjerilima. Treba osmisliti sustav koji će ta vrijedna djela učiniti vidljivima unatoč igrama kojih je uvijek bilo i bit će ih, pri čemu mnogi ostanu čak i izvan lektire a dobili su više velikih nagrada za dječju književnost. To je grijeh vladajućih koji nikako da osmisle objektivan i vrijednosni sustav procjenjivanja koji bi omogućio da do čitatelja doista dođu najvrednija djela. Kako je u Europi doista ne znam dovoljno, ali mislim da na spomenute izazove vremena nitko nije imun.

Gdje ste sve angažirani?

Potpredsjednica sam Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade te suurednica njihovih tiskanih izdanja. Također uređujem izdanja naklade Sretno srce. Vodim radionice pisanja za djecu te radionicu pisanja slikovnice u Centru za kreativno pisanje. Lektoriram tekstove za hrvatske

nakladnike, te lektorski surađujem sa studentskim novinama "Globalom". Novinarski surađujem s nekim izdanjima Styrije, te sam se aktivnije uključila u mijenjanje našeg društva na bolje kad sam prošlog proljeća pristala biti kandidatkinja za EU-parlamenta listi stranke Snaga, koja je izrasla iz građanskog aktivizma i borbe za prava dužnika u švicarskim francima. Osjetila sam tada žar i volju da svoje djelovanje stavim u službu općeg dobra i pridonesem tome da svijet poslije mene ostane barem malo pravedniji.

Koliko ste Vi u duši ostali dijete?

Ako i dalje vjerujem da će dobra djela biti nagrađena, a zlo kažnjeno; ako vjerujem da je moguće ostvariti sve što si istinski želiš jer su tvoje želje putokazi prema tvojoj budućnosti koju danas stvaraš; ako vjerujem da svakim svojim djelovanjem mijenjamo svijet i da se on doista može promijeniti na bolje samo ako zapnemo i budemo tolerantni jedni prema drugima, onda sami procijenite koliko sam dijete u duši.

Što današnja djeca najviše vole čitati? Koje su im, naime, teme najzanimljivije?

Vole ležerne i duhovite knjige u kojima se lako prepoznaju, koje tematiziraju njima poznati svijet. Često me mole da napišem knjigu o nogometu, ali vole i krimice i horore. Djeca vole uzbuđenja. No ja im uvijek podmetnem ozbiljan sloj u svako svoje djelo, jer osim onoga što ih zanima sada, treba misliti i na to da ih se pogura prema naprijed. Dobra knjiga nije samo zabava, ona mora potaknuti razvoj, razmišljanje i proširivati postojeće vidike.

Koja je Vama dječja knjiga najdraža?

Važno mi je da knjiga bude i zabavna, ali da ima dubinu, slojeve značenja koji se polako oslobađaju i stimuliraju djetevu maštu i inteligenciju. Od dječjih naslova posebno me se dojmio jedan američki naslov "Most u Terabithiju" Katherine Paterson. Prepoznala sam u djelu te spisateljice senzibilitet sličan mom, razumijevanje za djecu i sklonost spajanju realizma, pustolovine i fantastike.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA PJESNIKINJOM LJUBICOM RIBIĆ IZ VARAŽDINA

Osluškujem cvrkut i oluje, divim se crnim pticama i srebrom obojenoj kosi

Radi kao asistentica pri nastavi s djecom u poteškoćama u razvoju u Školi za djecu s poteškoćama Tomislav Špoljar u Varaždinu. Već samim time pokazuje da ima osjećaj za nemoćne i za drugačije. Ova rođena Varaždinka pjesnikinja po vokaciji koja se nije mogla snaći u svijetu informatike kojeg je kao mlada napustila, Ljubica Ribić piše od prvih koraka svoga bića. Za Male ženske razgovore širokogrudno bez sustezanja progovorila je o svojem stvaralaštvu i svojem angažmanu u različitim projektima koji podupiru pjesničku riječ.

Kada ste počeli pisati poeziju?

Poezija ispisuje mene, vjerojatno je od malih koraka bila dio mog bića. Na recitatorsku sam krenula u trećem razredu OŠ

Gdje pronalazite inspiraciju?

U svakom danu, koraku, susretu... u pročitanim vijestima i životu koji nije nikako jednostavan. U patnjama i otuđivanju, u iseljavanju i nebrizi... ima tema... uglavnom pišem poeziju tamnih tonova u kojoj se uvijek provlači svjetla nit, kao vodilja za neka bolja jutra... Vidim jecaj majke, napuštenu djecu, zgarišta, vidim ubijene, osuđene, vidim gladne i odbačene... no vidim i ljepotu ptice, mora, rijeke... oslušujem cvrkut i oluje, divim se crnim pticama i srebrom obojenoj kosi...

Koliko ste do sada izdali zbirka pjesama i koje?

- "LICENCA LUDOSTI" -prva zbirka poezije izdana 2012. godine, izdavač: Udruga Esseg, Županja
- "SOBA ZAMAGLJENIH PROZORA" – druga zbirka prozno poetskog sadržaja izdana 2014. godine, izdavač: STUDIO MODERNA d.o.o. Zagreb; suizdavač: PROVIDENCA, Biograd na moru
- "?" – zbirka poezije, objavljena 2016. godine, izdavač: Mariborska literarna družba / Zbirka Svetlin 57, Maribor
- "ONA" – zbirka poezije, objavljena 2017. godine, izdavač: RITAM MISLI, Varaždin
- "BESKONAČNO / NESKONČNO" – dvojezična zbirka poezije, objavljena 2018. godine, izdavač: RITAM MISLI, Varaždin
- "PARTITURA MISLI" – zbirka poezije, objavljena 2019. godine, izdavač: RITAM MISLI, Varaždin
- "FERDAMANO ZAVUZLANE RIEČI" – zbirka poezije na kajkavskom, objavljena 2020. godine, izdavač: RITAM MISLI, Varaždin

Što je za Vas – poezija?

Neprekidno kretanje, istraživanje, primjećivanje. Naprosto se budim s poezijom, ona me prožima tijekom dana i uspavljuje u kasnim noćnim satima.

Pišete li i prozu?

Da, moja druga knjiga "SOBA ZAMAGLJENIH PROZORA" je prozno poetski dnevnik. Kroz nju sam prožela autobiografska sjećanja i duge razgovore s Njim, ocem kojeg nema, a istovremeno je tu. Osjećaj pripadnosti nije nestao odlaskom iz ove stvarnosti.

Kako Varaždinci reagiraju na pjesnikinju u susjedstvu?

Reakcije su različite. Od nevjerice do odobravanja i podrške. Prve godine su bile nekako najteže. Nakon prvih promocija započela sam nekako primjećivati podršku ljudi koji me do tada i nisu poznavali. Razotkriti svoje osjećaje, strahove i žudnje nije jednostavno, a ponajmanje je jednostavno u okolini gdje si odavna stavljena na neku drugu poziciju. Danas sam sretna jer me mnogi sugrađani podržavaju jer je uz mene moja obitelj koja cijeni moj rad i daje mi podršku. Sretna sam jer živim s pjesnikom, Milanom Novakom te zajedno otvaramo vrata poeziji i književnosti.

Jesu li doista „pjesnici čuđenje u svijetu“?

Oni su svakako prepoznatljivi po svojoj neprekidnoj igri, po nezaustavljivoj energiji djeteta u njima samima i dubokim ponorima emocija. Da zasigurno su "čuđenje u svijetu", često neshvaćeni od okoline ostaju na svom imaginarnom otoku na kojem su boje jasnije i život iluzorniji.

Vodite pjesničke večeri...

Već šest godina s Milanom Novakom organiziram i vodimo pjesničke večeri pod nazivom IMPULS poezija u kafiću.

Poetska večer ima zadaću u prvom dijelu programa predstaviti autore – goste iz drugih gradova Hrvatske i drugih država kraćim razgovorom s gostima te čitanjem poezije/proze samih autora. U drugom dijelu programa autorima – gostima se pridružuju autori koji su na samom događaju. Večer je ispunjena glazbom, ponekim glazbenim gostom, te ponekad i ponekim performansom.

Sam događaj popraćen je u lokalnim medijima.

Od prošle godine (2019.) vodimo i program pod nazivom JEZIČAC LITERATURE kojem predstavljamo knjige iz različitih područja.

Godišnje radimo i dva međunarodna festivala u kojem sudjeluje preko stotinu autora iz cijelog svijeta. Festival "BEZGRANIČNO" i pjesnički maraton "POEZIJOM GOVORIM"

Kakav je odaziv pjesnika na Vaše večeri?

IMPULS poezija je nekako prepoznata kao jedan kvalitetan kulturni događaj, kroz godine je stvorio lijepi krug ljubitelja poezije koji su nam publika, a nerijetko i izvođači. Raduje nas što je i JEZIČAC LITERATURE počeo graditi svoju slušalačku i čitalačku publiku

Gdje vodite pjesničke večeri?

IMPULS poezija se održava u varaždinskom poznatom kafiću ROCK ART-u, a JEZIČAC LITERATURE u novoj kavani STARA VAGA u Varaždinu. Oba prostora su izuzetna i daju posebnu šarmantnost samim događajima.

Festival BEZGRANIČNO se održava na nekoliko lokacija, u Varaždinu i van granica Hrvatske. Dok se pjesnički maraton POEZIJOM GOVORIM održava na nekoliko lokacija u gradu. Maraton traje dva dana, svečano otvaranje maratona je u svečanoj dvorani Županijske palače, popodnevi dio je na otvorenom, na nekom trgu, posađeno je i pjesničko stablo, pjesnički javor na trgu Matije Gubca. Večernji dio je predviđen za kavanu STARA VAGA, a drugog dana festivala poezija se govori ispred sportske dvorane, Arene u Varaždinu, uz samu rijeku Dravu.

S kojom ste idejom pokrenuli pjesničke večeri?

Želja da se širi pozitivna energija da se osluškuju riječi i pronade osmijeh na licima. Predstaviti renomirane pjesnike građanima Varaždina i šire. Omogućiti nepoznatim autorima sudjelovanje u programu i otvoriti vrata mladim autorima. Ljubav prema poeziji je glavni pokretač koji nas vodi u nove ideje.

Ako se ne varam imate praksu zasaditi jedno stablo svake godine... Kako i gdje i tko sadi i zašto?

Kao što sam već rekla, zasadili smo na žalost za sada samo jedan javor. Zasadili su ga pjesnici iz različitih gradova Hrvatske i Slovenije prije dvije godine, 2018. Sljedeće godine postavili smo ploču s obilježjem na kojoj su stihovi slovenskog pjesnika Milana Novaka. Ove godine trebali smo zasaditi još jedno drvo, no zbog novonastale situacije i osame u koju smo se morali povući drvo čeka na sadnju. Novi termin festivala POEZIJOM GOVORIM je prvi vikend u listopadu. Naravno ako će situacija s virusom dozvoliti da se okupimo i održimo taj festival. Ove godine na festival koji se trebao održati povodom Dana poezije, u ožujku, prijavilo se preko 130 ljudi iz mnogih zemalja svijeta.

Nastupate često sa svojim životnim partnerom isto pjesnikom Milanom Novakom. Kako je biti u vezi sa „srodnom dušom“?

Jednostavno, zgodno, isprepleteno poezijom i stihovima. Duboko prožeto istim pogledima, ili bar sličnim pogledima na život i sve što nas okružuje. Nikad dovoljno vremena da se sve prodiskutira. Oboje smo gladni novih vidika i novih spoznaja. Oboje volimo more, ronjenje, planine, olujne oblake i vedrine nepreglednih daljina...

Do kada ćete pisati?

Vjerojatno dok postojim, a tko zna možda i tamo s one strane

Što nam novoga pripremate?

Ovih dana je izašla moja nova zbirka poezije na kajkavštini... Na njoj sam radila mjesecima i moram priznati da sam ponosna na nju. Sada ću malo odmoriti od novih knjiga i prionuti se prijevodima Milanovih kratkih priča sa slovenskog jezika.

Pišete li možda štogod za djecu?

Napisala sam svega nekoliko pjesama za djecu. Nisam se upustila u to područje. Tko zna, možda jednom...

Imate li uzora u svojem stvaralaštvu?

Odrasla sam na stihovima Ivana Gorana Kovačića, Antuna Gustava Matoša, Jaques Prevert-a i Edgar Allan Poe-a... nekako su oni ostavili duboko urezane tragove u mom stvaralaštvu.

Koje pjesnike volite čitati?

Svakako gore spomenute, često se vraćam njihovim stihovima. Trenutno čitam i Sabrana djela Luke Paljetka, barda hrvatske poezije i književnosti. No u ovo vrijeme užurbanosti i čestih gostovanja u ruke uzimam mnoge mlade ili tek otkrivene autore te zavirim u njihove zbirke ili njihovu poeziju na FB. Među mnoštvom poezije iznenade me izuzetna ostvarenja mnogih nepoznatih autora.

GRAD I NJEGOVA DJECA

Moja djeca se rodiše u krivo vrijeme

u vrijeme čemera i plača

u vrijeme prkosa

Moja djeca se rodiše u nemilo vrijeme

umjesto parkova

podrumi

umjesto cike i školskog zvona

krikovi i fijuci

umjesto majčina mlijeka

krv na usnama

Moja djeca snivaju

na poljima pokošenog klasja

na rukama žeteoca

na skutima dojilja

Moja djeca se rodiše u krivo vrijeme

u podrumima im svukoše majke

na stratištima pogubiše očeve

na ulicama ubiše sestre

Umjesto klikera

mrtve oči u jamama

Moja djeca su zaspala prerano

ne vidjevši Dunav u praskozorje

i Vuku u smiraj dana

Moja djeca su tragovi na mojim ulicama

prozori na mojim kućama

svjetla u mojim domovima

TIN

Vidjela sam te
nosio si dug kaput
malo pohaban
šešir i
tajnu ušivenu u unutarnjem džepu
Nikad nisi zastajkivao
ali nisi ni koračao
Koračali su prolaznici
izlozi
osmijesi
Koračao je život
a ti si trajao godinama
Malo pognut
malo čudan
malo svoj
Vidjela sam te
na avenijama
na kolodvorima
u parkovima
u drugim ljudima
u koracima
sjenama
nosio si dug kaput
malo pohaban
šešir i
tajnu ušivenu u unutarnjem džepu

čuvanu od zlih jezika

od roda

i neroda

Nosio si čemer u grudima

i psovku na usnama

mirisao po klupama i stubištima

po jeftinim pansionima

ulaštenim podovima

po snovima

Drhtao na usnama mladih žena

u stihovima

u noćima

Vidjela sam te

nosio si život u riječima

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA UMIROVLJENOM RAVNATELJICOM SREDNJE ŠKOLE U MARUŠEVCU PORED VARAŽDINA, DOKTORICOM ZNANOSTI I PJESNIKINJOM ĐURĐICOM GARVANOVIĆ- POROBIJA

Poezija je i utjeha, djeluje terapijski nakon rješavanja teških problema

Do nedavno je blago i nenametljivo držala ravnateljsku palicu srednje škole u Maruševcu pored Varaždina, a neki se nisu stigli niti okrenuti dok su đaci okrenuli novi list papira i ona je bila u – mirovini. Srednjoškolska profesorica i doktorica znanosti Đurđica Garvanović-Porobija pjesnikinja je po pozivu i vokaciji, ali ostavila je dubok trag u pedagoškom radu. Za Male ženske razgovore portala Akademija Art progovorila je o svojem pedagoškom radu, ali i o svojem pjesnikovanju. Pa, uz šalicu kave kad uhvatite malo vremena zavirite u redke ove osobujne profesorice i pjesnikinje koja je 30 godina života provela u pitoresknom kraju našeg velikog pjesnika Gustava Krkleca – Maruševcu, pored Varaždina, a koji je zamijenila u mirovini za romantično seoce u Njemačkoj kod svoje kćeri.

Gdje ste rođeni?

Rođena sam u Vinkovcima, gradu na rijeci Bosutu. Vinkovci su grad stare kulture. Ispod suvremenih Vinkovaca postoji cijeli podzemni rimski grad Cibalae. Vinkovci su istodobno i grad bogate vlastite kulture, od tradicijske koja se promiče poznatom manifestacijom Vinkovačke jeseni do najsuvremenijih oblika koje njeguju umjetnici i kulturne ustanove. Ondje sam u djetinjstvu pohađala Glazbenu školu, posjećivala Muzej i likovne izložbe.

Od kada živite u Maruševcu?

Oko 30 godina mog života bilo je povezano uz Maruševac, u kojemu je svoje djetinjstvo proveo i jedan od najznačajnijih pjesnika 20. stoljeća Gustav Krklec. Prvo sam ondje pohađala Srednju vjersku školu smještenu u lijepome dvorcu Maruševac i usporedno polagala razredne ispite u varaždinskoj Gimnaziji „Gabriel Santo“, zatim sam u istoj srednjoj školi u kojoj sam bila učenica radila i kao nastavnica pet godina, jednu godinu i nastavnica u Osnovnoj školi u Maruševcu, i najposlije 20 godina bila sam ravnateljica Srednje škole u Maruševcu s pravom javnosti, koja je sljednica Srednje vjerske škole.

Od kada ste na mjestu ravnateljice škole u Maruševcu?

Svoj rad na toj funkciji započela sam 1998. godine. Škola je imala status vjerske škole s pravom javnosti i velik problem nedostatka učenika. Škola je do Domovinskog rata upisivala učenike s područja cijele Jugoslavije, te ih tada većinu izgubila, i kao Škola manjinske vjerske zajednice Kršćanske adventističke crkve bila je prvenstveno namijenjena učenicima te konfesije. Školu je trebalo otvoriti za javnost i uključiti u hrvatski školski sustav a istodobno sačuvati njezine osobitosti. Bio je to i težak i lijep izazov. Od 68 učenika na početku mog rada na kraju smo imali školu koju je pohađalo 260 učenika svih vjerskih pripadnosti i nepripadnosti, i koja je zbog ograničenog prostora pucala po šavovima, tako da smo izgradili i nove prostore.

Primili ste za svoj pedagoški rad priznanje. O čemu je riječ?

Bila sam uistinu iznenađena tim priznanjem, jer sam radila bez zamisli o ikakvim priznanjima i nagradama. To je samoprijegorni rad, služba. Bila sam sretna plaćom iz Ministarstva znanosti i obrazovanja, i trudila sam se da je uistinu opravdam. Priznanje i nagradu udijelila mi je Asocijacija adventističkih žena, sa sjedištem na Zdravstvenom sveučilištu Loma Linda u Kaliforniji. Tu organizaciju vode sveučilišne profesorice s dvaju sveučilišta Loma Linde i La Sierra. Bilo je to nezaboravno iskustvo. Tjedan dana u listopadu 2018. bila sam u Kaliforniji, gdje je priređen i banket u moju čast. Nagrada i priznanje uručeni su mi zbog vođenja škole u teškim danima i ukupnog angažmana za dobrobit učenika, promidžbi tolerancije i zdravog življenja, zaštiti manjina i kulturnom djelovanju. Na Sveučilištu La Sierra održala sam i predavanje o Miroslavu Krleži i Bibliji.

Je li Vam draža nagrada za pedagoški rad ili ona za poetsku riječ?

Pokušala sam u svom radu spojiti i književnost i pedagoški rad. Ne mogu reći što mi je draže. U svakom slučaju, puno sam više energije uložila u pedagoški rad nego u književni. Bilo je lijepo što sam mogla utjecati da Škola postane socijalno osjetljiva, da brine o učenicima bez obitelji ili o

učenicima romske pripadnosti te da širi duh međureligijske kulture kao i slobode vjerovanja i nevjerovanja, za što smo dobili i Priznanje od Udruge za vjersku slobodu. Naišla sam na razumijevanje kod ljudi iz drugih kršćanskih crkava. Tako je na primjer biskup Josip Mrzljak pomogao u potpori za učenike romske pripadnosti, što je učinila i jedna evangelička škola iz Njemačke. Prepoznali smo isti problem i rješavali ga zajedno. Radili smo puno i na promicanju zdravlja, tim više što škola ima uz gimnazijski program i programe za medicinsku sestru/tehničara opće njege i za fizioterapeutske tehničara/tehničarku.

Uz angažman u Školi nisam stizala slati svoje radove na književne natječaje, osim na neke najbliže. Tako sam 2005. godine na natječaju „Senje i meteori“ dobila prvu nagradu za pjesmu „Neka raste s trešnjama na uhu“. No više sam radila na promicanju poezije i književnosti uopće među učenicima i u školskom okruženju. U školi smo održavali pjesničke večeri i koncerte.

Od kada pišete poeziju?

Moj je djed bio pučki pjesnik i moj je obiteljski život bio obilježen pjesništvom. Djed se družio i s nepučkim pjesnicima i glazbenicima. Tako su on i Dragutin Tadijanović jedno vrijeme zajedno gostovali u školama u Slavoniji. U takvom okruženju i ja sam rano počela ispredati stihove. Sjećam se da sam kao desetgodišnja djevojčica objavila pjesmu u „Malim novinama“ i dobila nagradu, kao i na Lidranu. Pisala sam, kao vjerojatno i većina studenata književnosti, i za studija Hrvatskog jezika i jugoslavenskih književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Nisam ih objavljivala jer su to bile duhovne pjesme, za koje sam vjerovala da nisu prihvatljive u vremenu u kojemu sam ih producirala.

Što je za Vas poezija?

Poezija je modus vivendi ili stil življenja. Meni je važna jer na taj način živim stvaralaštvo i stvaranje. Na taj način i uređujem svoj život. Poezija je i utjeha, djeluje terapijski nakon rješavanja teških problema. Poezija je i vid komunikacije sa srodnim osobama i jednostavno radost. Poezija je izričaj kojim mogu prenijeti prijateljstvo i ljubav. Poezija je i jedan vid moje ljudske misije da promičem mir i mirotvorstvo, ljubav i sućut, svjetlost iako ne prešućujem ni bol, žalost i apsurd. Moje se pjesme razlikuju od većine pjesama s kraja ove civilizacije, kako se govori već i u ozbiljnim krugovima. Nisam sklona tami i beznađu. U poeziji želim ostvariti iskru nadanja i vibrantno slavljenje života u njegovim pozitivnim pojavnostima .

Vi ste doktorirali. Na koju temu? I zašto baš na tu temu?

Napisala sam doktorsku disertaciju pod naslovom Disperzija i stilska funkcija biblizama u dramskom i romanesknom diskursu Miroslava Krležine. Akademski je izazov bio provesti istraživanje uz pomoć intertekstualne analize dviju velikih, relevantnih književnosti – biblijske i Krležine. Zanimalo me je zašto je jedan deklarirani ateistički književnik unosi biblijske tekstove, biblijske aluzije, referencije i motive u svoje diskurse. Iako su neki krležolozi zamijetili tu Krležinu sklonost – tako je D. Gašparović čak napisao da je Krležina opsjednut Biblijom, a i S. Lasić je uputio na taj smjer razumijevanja našeg velikog pisca, nije bilo dotad provedeno nikakvo opsežnije istraživanje o tom pitanju. Najposlije sam bila i sama iznenađena rezultatima analize koji sugeriraju, simplificirano rečeno, da Krležine bez Biblije

vjerojatno i ne bi bilo. To je usto lijep model kako transportirati vrijednosti iz jednog ideološkog okvira u drugi, bez potpunog negiranja prethodnog i drugog kao što se često događa. Nagradu za taj rad omogućio je moj stariji mentor Krunoslav Pranjić, profesor emeritus u to vrijeme, tako da je objavljen u knjizi Veliki meštar sviju biblizama. Miroslav Krleža i Biblija, i to i u Zagrebu i u Sarajevu u izdavačkoj kući Synopsis. Knjiga se prodavala i u Republici Srbiji. Iz tog sam istraživanja izašla radosnija i pametnija, uz pomoć lijepe potpore vrlo marljivog i senzibilnog mentora prof. dr. sc. Krešimira Bagića, s Katedre za stilistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Kakve pjesme pišete? Duhovne, pejzažne i sl.?

Da, upravo tako. S tim da su i duhovne i pejzažne istodobno i refleksivne pjesme i izriču senzibilitet uvijek povezan s ljudskim životom, prvenstveno s ljubavlju u širem smislu u odnosu na osobe, djecu, starije, slabe, bolesne, osobe kojima se divim...

Gdje pronalazite inspiraciju?

Moja je inspiracija intrisična, uvijek ide iz uma i osobnih osjećaja, a povod su ljudi i priroda. Naravno, i poezija drugih pjesnika ima na mene stanoviti utjecaj. Kad sam pisala doktorski rad, počela sam čitati poeziju svog mentora Krešimira Bagića, valjda iz učtivosti, ali sam se tako oduševila tim poetskim svijetom da sam napisala knjigu eseja o zbirkama K. Bagića pod naslovom Svijet u amfori, objavljenu u zagrebačkoj izdavačkoj kući Disput. I nehotično mislim da sam pokupila nešto iz te poezije, posebno da u poeziju otad unosim više pitanja nego odgovora.

Kako usklađujete privatne i poslovne obaveze?

Nije uvijek bilo lako. Moja me je kći ponekad čekala na mom krevetu zaogrnutu u moj kućni ogrtač kad sam se zadržala na kakvoj školskoj sjednici. Takve prizore ne mogu zaboraviti. Koliko god sam se trudila ne uskraćivati svoju obitelj, školske obveze koje su podrazumijevale i društvene skupove i odlaske na seminare sigurno su uzimale dio vremena koje sam htjela i trebala uložiti u obitelj.

Vi ste baka. Jeste li se okušali u pisanju za djecu?

Baka sam i tu sam ulogu i taj status prihvatila objeručke, iako proces preobrazbe iz statusa sredovječne zaposlene žene u baku nije prošao bez stanovitog otpora. Uživala sam u radu, u komunikaciji s učenicima, njihovim roditeljima, nastavnicima, poslovnim dionicima, suradnicima; u projektima, kreativnim programima. Ipak, kad sam vidjela kako su me moje tri unuke prihvatile, koliko me trijumfalno dočekuju kad im odem u posjet, sve sam napustila i otišla u mirovinu čim sam stekla uvjete, iako još nisam morala. Pjesme za djecu sam pisala hotimično kao težak izazov i imam jedan mali ciklus pjesama o životinjama. Nakon što sam doktorirala napisala sam pjesmu „Moj mentor, zec i ja napisali smo doktorsku disertaciju“ i ta mi se pjesma ni u kojem pogledu nije činila pjesmom za djecu, više je uvodila motiv komunikacije i odnosa čovjeka prema životinjama, i potencijalom životinjskog utjecaja na čovjeka, što je suvremena tema. Kako se ona svidjela i mom mentoru, poslala sam je na neki pjesnički natječaj. Nazvali su me i rekli da je pjesma vrlo maštovita,

ali da je povjerenstvo zaključilo kako je to ipak pjesma za djecu, iako je bila favorit. I u mojoj poeziji za odrasle čini se ima nešto dječje i djetinje.

Imate li proznih tekstova?

Dosad sam objavila u nekoliko zbornika i listova desetak priča. Moja je najplodnija vrsta zapravo stručna i znanstvena. Objavila sam 20-tak znanstvenih i stručnih radova. Također sam napisala i znatan broj recenzija za zbirke pjesama i prozu, posebno s veseljem za neafirmirane pjesnike. Njima je to značajno.

Je li Vam poezija prevedena na strane jezike?

Nije. Moj je pjesnički angažman bio vrlo decentan. Nisam se trudila objavljivati svoju poeziju, već sve prepustiti nekom spontanom kretanju u tom području. Možda moje vrijeme u tom pogledu tek dolazi.

Koliko ste zbirka izdali?

Pripremila sam za objavu dvije zbirke pjesama, jednu pod naslovom Zabranjene ode, i drugu pod naslovom Koncert za voćnjak. Ova mi je potonja posebno dragocjena jer sažimlje moj doživljaj života u našem voćnjaku kad sam bila dijete, i zaustavlja život u prirodi u godišnjim dobima koja polako nestaju uslijed klimatskih mijena. Pjesnikinja Ana Horvat, koja u svojim pjesmama slavi floru i faunu, rekla mi je da je dobro što sam napisala takvu zbirku i da se s takvim poetskim svijetom nikada nije susrela, da joj je to posve novo. No obje su zbirke zapele u izdavačkom procesu i ja se nadam da ću ih nekako ipak objelodaniti.

Gdje sve objavljujete?

Svoje pjesme objavljujem u edicijama Varaždinskog književnog društva, čija sam članica. Ponekad su me pozvali na županijski Radio Varaždin ili na Varaždinsku televiziju tako da je i na taj način moja poezija dopirala do književne publike. Jedan od bivših predsjednika Varaždinskog društva Nenad Slukić pripremio je zbirku pjesama u kojima je svoje pjesme predstavilo četvero pjesnika iz Varaždinske županije: uz pjesme N. Slukića, preostala tri poglavlja bila su udijeljena Mariji Gradečak, Zvonku Zečeviću i meni. Radovali smo se promocijama koje su bile iznimno posjećene. Zbirka nosi naslov Fatamorgana, po riječi iz jedne moje pjesme, a objavljena je u varaždinskoj izdavačkoj kući Tiva.

Odlazite li na pjesničke večeri kao gost?

Zbog velikog angažmana u školi posjećivala sam samo najbliže destinacije. Kao gost sudjelovala sam u književnim večerima koje su vodili varaždinski pjesnički tandem Ljubica Ribić i Milan Novak u Rock art caffeu u Varaždinu, zatim u Domu za starije i nemoćne osobe, na različitim obljetnicama, na primjer rođenja Gustava Krkleca u Općini Maruševac. Bila sam i na nekoliko zagrebačkih književnih događaja, tako i na gostovanju kod lucidne i zanimljive Ane Horvat na jednoj od njezinih tribina Razgovor s pjesnikinjom u Antikvarijatu "Jesenski i Turk". Najposlije nas je Ana Horvat odvela i na

pjesnički susret svih njezinih gošći u Lisinski, na svojevrsan pjesnički festival. No više sam sudjelovala na promocijama zbirke kao recenzentica. Također sam organizirala Pjesničku školu u prirodi, koju uz mene vode Krešimir Bagić, Davor Šalat i Lana Derkač. Objavili smo dva Zbornika pjesama koje su napisali sudionici te škole.

Čime se još bavite osim poezijom?

Radim lekture i stilizacije. Posebno sam sretna kad su u pitanju biblijski prijevodi i srodni tekstovi. Svoju prvu lekturu i stilizaciju radila sam na prijevodu Novog zavjeta u izdanju Biblijskog društva – Međunarodnog centra za život, objavljenog u Rijeci 2001. godine, i to u lijepoj suradnji kako s prevoditeljem Rubenom Kneževićem tako i s prof. dr. sc. Krunoslavom Pranjićem, našim utemeljiteljem Katedre za stilistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Biblija je kako sveti spis tako i duboka književnost. Ona nam je donijela pismenost – prvi su rukopisi bili biblijski, a svaka nova generacija koja se okušava u stalnom novom prevođenju Biblije dodaje svoj obol kako jeziku i stilu tako i književnosti i kulturi za svoj narod. Sada sam uključena u međunarodni projekt LUMO koji priprema vizualni prijevod četiriju Evanđelja na hrvatskom jeziku. Takvih je prijevoda već 56 na većim i oko 400 na manjim jezicima u svijetu. Biblija donosi kulturu mišljenja i slobode, iako to mnogi ne prepoznaju.

Kako je živjeti u Maruševcu?

Za mene je Maruševac zelena oaza puna kvalitetnog zraka. U Maruševcu se lijepo diše u svakom pogledu. Žao mi je što ne mogu istodobno biti i ondje i u Njemačkoj, u kojoj sam sada zbog obitelji. Ovdje živim također u selu, kroz koje protječe rijeka i to me oduševljava. Taj je kraj rado posjećivao J. W. Goethe te je njegovo ime prisutno na svakom koraku. Nalazimo se u tzv. Romantičnoj Njemačkoj, u kojoj je više vinograda, planina i dvoraca nego industrije.

Što nam novoga pripremate iz poezije ili proze?

Pišem novu zbirku pjesama pod naslovom Pjesme s Lahna. Ako budem živa i zdrava, pokušat ću je objaviti i na hrvatskom i njemačkom jeziku.

Do kada ćete pisati poeziju?

Pitanje je intrigantno. Nadam se da će moja starost biti takva da ću je ispuniti književnim radom u raznim oblicima, pa tako i pisanjem poezije.

Što Vam đaci kažu kada saznaju da pišete poeziju?

Mislim da im je to bilo zanimljivo i da sam na one koji su voljeli poeziju djelovala poticajno.

MOJ MENTOR, ZEC I JA

Moj mentor, zec i ja

Napisali smo doktorsku disertaciju

Mentor je pristao prima vista
Bit će mentor zbog moje pismenosti
Zbog moje iskrenosti
Utvrdih da njemu ni do čeg drugog i nije stalo
Nije računao na dotaciju
To je ionako preveć mizerno malo
Pohvalio naslov zbog ludičnosti
Zbog istog ga razloga osporio
Da to ne učine vijećnici strogi kruti
O kako neki od njih znaju biti
Goropadni čak ljuti
A moj je mentor bio
Uistinu ljubazan mio
A zec moj mali bijeli
Plavooki zekan
Zauze poziciju ispod radnoga stolca
Ne obziruć se kakav bi komentar mogao
Izreći zbor časnih profesora
I sam uvaženi dekan
Filozofskog fakulteta
Dok sam ja pisala u početku
Jako nespretno jako loše
Nekim nemuštim jezikom
Metodom pokušaja/promašaja
Manje-više diskurzom neznanja
Danju i noću
Znajuć što ali ne i kako hoću

* * *

Moj je mentor počeo gubiti samopouzdanje

Nije on kompetentan za tu temu

Počeo strepiti imati tremu

Obuzelo ga raskakanje

Zbog pristanka brzopleta

Zbog sveukupna okolnosna spleta

Izravno me neuvijeno obavijestio o svemu

Zec je i dalje pod stolcem

Prima-odašiljao signale

Proizvodio konce i koncentraciju

Preo ispredao spokojstvo i mir

Vjerovao u tu disertaciju

Ustvrdo glavio se zečji tvrdo glavio

Držeć se postojano i ponosno

Ne nije to bio tek prolazan hir

Stjerao me u kut

Moraš napisati taj rad

Pokorih se malom maestru

Čitala pisala našla put

* * *

Moj mentor se tad trznu duhom poskoči

Gle odjednom je počela pisati izvrsno baš

Obradovao se moj mentor kao Hektor divni

I panegirik o tom uspjehu sroči

Zec je sjedio na svom mjestu ispod stolca

Grickajuć me nježno za petu

Da ga uzmem u krilo
Odslušavši simfoniju devetu
Prekontrolirao bi ulomak disertacije na monitoru
I vratio se pod stolac gdje mu je udobno bilo
Jedno uho pokrenuvši naprijed drugo na leđa
A ja sam otvorila sva svoja vrata
Nisam imala više zapreka ni međa
Za utjecaj mog mentora i mojega zeca
Dopuštajući da dišu da pišu kroz mene
Riječi bijele riječi umne i zaumne
Uz sjaj zvijezda i Mjeseca

Moj mentor, zec i ja
Napisali smo doktorsku disertaciju.
Mentor je dalje tkao svoje rukopise
Njegova su platna njegove teksture
Lebdjele nad Zagrebom Parisom Rennesom
Kao zmajevi što nebeskim svodom žure
Njegov je Rječnik postao bestseller
Zbog njegovih se pjesama pomirila plemena
Na Novoj Gvineji na otočju Tihog oceana
Trgovci ih svilom preprodavali u Kalkuti
U Indiji i Kini
Ah kakvi su to tekstovi tankoćutni fini
A zec je otišao tamo gdje svi mali zečevi odlaze
Kad napune više od godina šest
S dijagnozom bujanja koštanog tkiva

Otišao je mali bijeli zec tamo gdje svi mali zečevi odlaze

U svijet u kojemu se zauvijek tvrdoglavo sniva

A moja se disertacija našla uz druge

Na uvaženim policama Sveučilišne knjižnice

Kako već biva

DUGA NAD LAHNOM

Kad se vodostaj rijeke Lahn podigne

Kad narastu njezine vode

Kao dizano tijesto

Kad se propnu kao vranci

Vlasnici obalskih kuća

Protrnu

U očima im strah

U srcima zima

Rijeka prijateljica pomeće se

U svoju suprotnost

U nezvanu gošću

Njezine sive vode nahrupe

Kroz zaključana vrata u podrum

Sivilom prekriju vrtove

Pomno njegovane travnjake

Isprevrću vrtne stolice

Razore cvjetne aranžmane

Ismiju višegodišnji ljudski trud

Duga je danas nad Lahnom

Sunčane se zrake prelomile

U kapljama kiše

Njezin višebojni polukrug

Razigrava nadu

Iskri starim obećanjem

Veseli oko ispijeno brigom

SANJA

Pjesma posvećena kćeri

Ti nisi rođena tek trećeg kolovoza godine tisuću devetsto osamdeset devete

Dok je radio ugodno emitirao pop-glazbu

A žena pored mene dozivala majku jer su istraživanja pokazala da su

Najčešće riječi za poroda «O majko moja!»,

Ti si rođena odavno, istkana u tajnosti, u praskozorju,

Još dok sam nedužno snivala kraj puta na strmim obalama Bosuta.

Ti nisi postala slučajno na dvanaestome katu velegradskog oblakodera,

Uz ravnomjerni cilik nesigurna i dotrajala dizala,

Niti uz šizoidnu i postojanu gradnju/razgradnju

Na katu trinaestome – a bez zakonite građevinske dozvole,

Ti si postala prema planu upisanu u nevidljivim knjigama

Još dok sam se njihala sama u mreži među jabukama zagledana u kumuluse.

Ti nisi izumljena poput artefakta pri koncu dvadesetoga stoljeća,

Postavljena u Millennium Dome kao skupocjena vaza,

Nisi kreirana u salonima Christiana Diora u Parizu

Niti si opisana u djelima Saula Bellowa ili J.K. Rowling,

Ti si iznjedrena negdje u Orionu dok su iskrili meteori

A ja snatrla o maloj sireni na morskoj pjeni.

Ona je zaplakala melodiozno i nježno – kakva su to bila čuvstva neizreciva, razna!

Tad pomislih: Rodila se jedna ljubav neprolazna.

Teško se odmaknuti od sebe

Sve mi je to oko pjesnikinje i diplomirane matematičarke Diane Burazer izgledalo tajanstveno. Već od samog rođenja bilo je sve „toplo i ljudski sa puno šušura i gušta“. Pa sam sa njome zapodjenula male ženske razgovore o njezinom djetinjstvu, a onda prešla na „ozbiljnija“ pitanja o njezinom pjesničkom stvaralaštvu i književnosti općenito. Ne odustajte, već uzmite šalicu kave u ruku, stavite je pored sebe i pročitajte ovaj zanimljiv razgovor.

Dakle, gdje ste rođeni?

Rođena sam u Zagrebu. Na Kvatriću. Roditelji su još bili studenti, i stanovali u iznajmljenoj sobi kod obitelji Ferde Pomykala (poznati hrvatski skladatelj i dirigent).

Često su me čuvali susjedi jer je mama bila vrlo uporna žena i ambiciozna, pa je u roku diplomirala farmaciju. Ali vrlo brzo majčin otac je kupio stan na Trešnjevci, u koji smo se preselili. Nono je bio

mudar čovjek, i praktičan, pa je uložio novce u kupnju stana sa namjerom da to bude za sve buduće studente u našoj obitelji.

Kako su roditelji radili, cijelo vrijeme boravila sam u susjedstvu kod obitelji Lukavečki koja je imala sedmero djece. Sjećam se kako nam je uvijek bilo veselo. Kad sam imala sedam godina odselili smo u Pleternicu. A onda, nakon samo pet godina boravka u Pleternici, u Hercegovinu, u Ljubuški.

Što ste po zanimanju?

Po zanimanju sam dipl. ing. teorijske matematike. Bila sam odličan đak u gimnaziji, već tada dobila neke nagrade za poeziju, ... ali eto odlučila sam studirati matematiku.

Voljela sam uvijek ići „uz vjetar“, pa kao u inat svima (!?) koji su očekivali da ću studirati književnost, odlučila sam nešto sasvim drugačije. Tih godina moja generacija odlučivala se za književnost (ako ste imali malo dara za pisanje), za elektrotehniku (ako ste bili dobro u matematici), i za ekonomiju (ako niste znali što bi). Za matematiku malo tko. Jer što bi se s tim radilo, ako ne biti profesor matematike.

To su godine (1972) kada informatika još nije bila uključena kao predmet na nekom studiju, pa je matematika više bila kao neki čudan i nedefiniran cilj.

Kada ste počeli pisati poeziju?

Prve pjesme napisala sam već u drugom razredu osnovne škole u Pleternici.

U školu je došla nova učiteljica (mislim da se zvala Mira Bosanac?) i postala moja idol.

Zbog nje sam počela i pisati pjesme jer je ona uređivala zidne novine (danas bi to bio FaceBook).

Prve pjesme bile su o majci, cvijeću (jaglac!?) i proljeću.

Kasnije u gimnaziji u Ljubuškom pisanje je dobilo ipak ozbiljniji značaj u mom životu.

Koliko onda rodnog kraja ima u Vašoj poeziji?

U mom slučaju pojam „rodni kraj“ je neodređen.

Ja jesam rođena u Zagrebu (i sada živim u njemu), ali sa 7 godina odselila sam se u Pleternicu (gdje sam provela prve školske dane i stekla prve prijateljice).

Sa 12 godina već sam doselila u Ljubuški. Tu sam završila osnovnu školu i gimnaziju, stegla nove prijatelje, zaljubila se, ...

A onda odlazak na studij u Zagreb. Nakon diplomiranja suprug i ja (suprug je iz Ljubuškog!) odlučili smo živjeti u Mostaru.

U Mostaru smo proveli prekrasnih 15-tak godina. A onda je došla 1992. godina i rat, ... i eto mene ponovno u mom rodnom gradu – u Zagrebu!

Vezana sam za sva ta mjesta, imam mnogo prijatelja...i nekako ne mogu odrediti koji mi je grad bliži, važniji, koji me je više od ostalih odredio u životu.

Za cijelo to vrijeme odlazila samo stalno u Stari Grad (otok Hvar) odakle mi potječe majka, i gdje imam roditeljsku kuću.

Kad malo promislím možda sam ipak najviše vezana bas za otok. Iako nikada nisam stalno živjela tamo.

A otok, more, Stari Grad... najviše se uvukao u moje stihove.

Što je za Vas poezija?

To je teško pitanje. Znam što nije! Nije egzistencija! Od poezije se ne može živjeti, imati stan, prehraniti se...

Ako mislimo na čitanje knjiga poezije onda je to je nešto lijepo, eterično.....što vas ispunjava na poseban način! Drugačije nego pročitani roman ili priča!

Ako mislimo na vlastito pisanje poezije, tada je to nešto što ne mogu logički objasniti,... ali kad napišem i završim pjesmu (kojom sam ja zadovoljna) – radosti, onoj tihoj iskonskoj, nema usporedbe!

Kakvu vrstu lirike pišete: ljubavnu, duhovnu, refleksivnu itd.?

Ne znam što bih odgovorila!? Možda „refleksivnu“!?

Koliko ste zbirka do sada izdali i koje?

Znam kazati: samo sedam!

Nisam baš zadovoljna sobom, kada je količina u pitanju.

Tješim se (!?) da i ne možete samo sjesti i pisati pjesme. Potreban je neki proces u vama kojega prelamate kroz razne filtere, pročitane knjige,....

Objavljene knjige u BiH i Hrvatskoj su :

Nesvanjivo, Svjetlost, Sarajevo, 1974

Četvrti zid, Književna omladina, Sarajevo, 1984

Na odmorištu između dva svijeta, MD, Zagreb, 1994

Druga kuća, Tribina Jutro poezije, Zagreb, 2003

Izvan zaklona, Izbor pjesama u biblioteci Manualis labor, Priboj, 2007

Naranča, Fidipid, Zagreb, 2008.

Nebeske jabuke, Zagreb, 2018

Objavljene knjige na drugim jezicima:

Портокал и друга куќа (Naranča i druga kuća) – izbor poezije na makedonskom jeziku, Makavej, Skopje (2012),

Зимни Портокали (Zimske naranče) – izbor poezije na bugarskom jeziku, Slavenska Akademija, Varna (2013)

Час, який нам залишається (Vrijeme koje nam preostaje – Izbor poezije na ukrajinskom jeziku, Luck (2015)

Jeste li dobitnica nagrada i kojih sve?

Nagrade i priznanja:

Antun Branko Šimić – nagrada za mlade pjesnike, Drenovci, BiH, 1970

Slovo Gorčina – nagrada (prva dodijeljena opće) za mlade pjesnike, Stolac, BiH, 1972

Goranovo proljeće – nagrada za mlade pjesnike, Zagreb, 1974

Josip Sever – nagrada za najbolji pjesnički rukopis Druga kuća, Zagreb, 2003

Srebrno leteće pero – međunarodna nagrada za cjelokupno pjesničko stvaralaštvo, Festival poezije „Slavenski zagrljaj“, Varna (Bugarska), 2011.

Gdje pronalazite inspiraciju?

Inspiracija ima razne oblike, i može se nalaziti na raznim mjestima.

A sve to se mijenja se u skladu sa našim godinama.

U početku, kada ste mlađi, onda je to uvijek bio život oko vas, odnosi među ljudima, ... vlastite emocije.

Sada se sve to pojavljuje također, ali u nekom manjem postotku kasnije napisane pjesme. Veći dio pripada iskustvu, čitanju knjiga, vašoj usmjerenosti na neku temu o čemu želite pisati,...

Kakva je poveznica između brojeva, matematike i poezije?

Pretpostavljam da mislite pitati koliko ima brojeva i matematike u mojoj poeziji?

Matematkičkih pojmova ili preokupacija skoro da i nema.

Postoje pjesme (Kocka, Hiperbola...) koji imaju matematičke naslove, ali govore o sasvim drugim stvarima koje nemaju veze sa matematikom.

Možda (ali ne mojoj namjerno voljom) matematika, kao jedna uređenost i sistematičnost, uvukla se u organizaciju pjesme.

Moje pjesme imaju formu i način kazivanja (tako su i neki kritičari pisali o mojoj poeziji) koji podsjeća na matematičke/informatičke procese: zna se sto što treba stajati na početku,...a što na kraju pjesme.

Dakako, nije to baš tako u potpunosti,...ali eto to bi mogao biti odgovor na utjecaj matematike u mojoj poeziji.

Što je sa prozom? Pišete li i prozu?

Imam i dosta napisanog materijala za kratke priče. Nekoliko priča su potpuno završene i sada ih čitam na književnim nastupima kako bi samu sebe ocijenila. Dobro je da ih „čujem“ u kontekstu ostalih priča mojih kolega – proznih pisaca.

To je neko novo iskustvo za mene i već se radujem aktivnijem pisanju priča.

Inače je poznato da je pjesnicima teško krenuti u pisanje proze; mislimo da svaki redak u tekstu mora biti opravdan, da sve mora imati duboki smisao, poetski obojano,....

Teško se odmaknuti od sebe.

Što nam novoga pripremate?

Pišem pjesme! Lagano se već grupiraju,...i „idu“ prema knjizi.

Imam nekoliko priča, pa bih to pokušala također sakupiti u neku drugu knjigu.

Do kada ćete pisati poeziju?

Dok živim. Poezija ostavlja prostora za sve teme i načine pisanja, i to nije ograničeno godinama.

Jesu li pjesnici doista čuđenje u svijetu?

Pa, i nisu. Danas , kada se nađemo (nakon neke književne večeri) pričamo vrlo žustro, strastveno o svemu: o poeziji, kolegama, politici,

Malo je osobenjaka koji su drugačiji.

Mislim da se i to izmijenilo, a sve u skladu s vremenom, Internetom koji vam baš i ne dozvoljava apsolutne izolacije koje bi vas dovele u stanje „čudaka“.

Kako kolege na poslu gledaju na Vas kao pjesnikinju?

Imate onih koji vas zbog toga dodatno cijene, dođu na vaše promocije,....

A ima i onih koje tako nešto uopće ne zanima, i ne doživljavaju to kao neki vaš plus, niti minus.

Kad imamo neka druženja van ureda (proslave is l.) tada se zna prozvati me da ja kažem nešto lijepo, neki stih,... i sl.

Inače volim govoriti i stihove drugih pjesnika.

Ja prvo pokušavam ustanoviti ozbiljnost njihove želje, procijenim situaciju,... i ako je (po mojoj procjeni) dobro vrijeme za kazati neki stih – onda to i kažem.

Trudim se ne nametati poeziju onima koji je stvarno ne žele čuti, već vas prozovu iz nekog „štosa“, ili reda.

Previše cijenim poeziju (svoju i svojih kolega) da bih je gurala, i nametala, tamo gdje joj možda i nije mjesto!

Imate li uzora u pjesništvu i kojega?

Pa uzore imamo (nekako!?) kada smo mladi. Tada sam voljela Jesenjina, Cesarića, Mihalića,... pa i Desanku.

Sada čitam poeziju mojih kolega, prijevode poezije,... I mogu kazati da se često oduševim njihovim stihovima.

Ne mogu ih nazvati svojim uzorima, iako bi neke njihove pjesme rado potpisala.

Prestara sam da mijenjam svoju poetiku ma kakva ona bila i koliko sam njom zadovoljna. A i nije to niti lako.

A i ne znam koliko bi to sam pjesnik (pa tako i ja) želio.

Svatko ima svoj život (kojim možda i nije baš zadovoljan) i ne može ga (a možda i ne želi!?) promijeniti.

Tako je i sa našom poezijom.

Zašto je poezija tako malo čitana? Da li Vam to smeta?

Nažalost knjige poezije se ne kupuju, knjižari je ne rado uzimaju (a to boli!),...

U izlozima ćete naći 10 istih naslova nekog upravo tiskanog hit romana (ne znam zašto toliko istih naslova!!!?), ali nema knjige poezije!

Poezija ima jednu malu (utješnu) prednost nad prozom jer se može govoriti na javnim nastupima.

Ako imate dar da znate svoje stihove interpretirati tada se čak ugodno iznenadite kako ljudi vole slušati poeziju.

Meni se to često događa, i onda budem zadovoljna. Barem time.

Zašto Vi pišete? Što Vas to tjera?

Pisanje je poriv, barem u početku pjesme. Stavite 2-3 stiha na papir.

A onda imate želju to završiti, pročitati je negdje,... a tek onda dođe želja da objavite knjigu.

Kratku recenziju akademika Tonka Maroevića za Vašu poeziju, par rečenica izvadite iz knjige i napišite nam, molim Vas.

Iz recenzije Tonka Maroevića na moju zadnju knjigu „Nebeske jabuke“

....

Zrelo doba njezina pisanja pada u novi milenij, kada intenzivnije objavljuje i doživljuje ozbiljniju recepciju (uključujući prijevode i izdanja na stranim jezicima). Motivski se nameće motiv izbjeglištva, trauma izmještenosti (već iz samih naslova recentnih zbirki zamjetljiva pozicija: Druga kuća i Izvan zakona), a sve samosvjesniji lirski subjekt uzima slobodu prodora u egzistencijalne dvojbe i tjeskobe, svjedočenja bolnih dilema i svijesti o bačenosti u svijet (ili odbačenosti od svijeta mladenačkih sanja). Zbirka Naranča ponudila nam je lirski kanconijer stanovitog duhovnog stoicizma i deziluzija, prevladavanja dramatičnih i tragičnih iskustava sviješću o ulančanosti u vitalne krugove i prodore.

Najnovija zbirka Nebeske jabuke donekle produžuje tu ispovjednu, autobiografsku liniju, ali je motivski znatno šira, a također i određenije refleksivna, metapoetična, samozapitana. Neće biti slučajno što je zbirka uokvirena upravo pjesmama u kojima se tretira sudbina pjesništva. Na uvodnom je mjestu tekst “Protiv poezije”, s plemenitom skepsom o mogućnosti kaptiranja tuđih sudbina, a zadnjenavedena pjesma u zbirci zove se “Stihovi, neobjavljeni”, gdje se ironizira nepotpunost, nedovršivost ili neprimjerenost spisateljskih ambicija.

....

Možemo zaključiti kako se Diana Burazrer ne plaši prepuštanja emocijama, kako vješto suzbija rezonerski ton ako joj se nameće: “vještina balansiranja nikad nije bila dovoljna za sreću”. Mjeru stvarima daje tek osobno iskustvo, katkad je dovoljna “mala svjetiljka na čelu” da pokaže put, dovoljno je zaustaviti se “10 centimentara od stvarnosti” a da se amortizira pad. Amblematska je pjesma “Kupila sam brdo”, izazovna i u temeljnoj slici i u pripitomljavanju paradoksa, a eksplicitna u zaključku: “pjesnik sam / i nisam.//Sanjar / koji je kupio brdo / jesam.” Doista, dobili smo pjesnikinju koja je u stanju očuditi običnost, istkati “čaroban leteći tepih” od donesenoga materijala, izaći iz kuće i popeti se na brdo uz pomoć “izvanvremenskog stvoritelja”.

Je li koja Vaša pjesma uglazbljena?

Mislim da moje pjesme nisu pogodne za uglazbljivanje.

Moji prijatelji iz Ljubuškog Vedran Vegar i Miro Akmadžić uglazbili su pjesmu „Križ“ (iz moje knjige „Druga kuća“). Moram priznati da sam bila ugodno iznenađena kako to dobro zvuči.

Možete je čuti (koga zanima) na Internetu.

Inače neki 80-tih godina upoznala Senada Galijaševića. Tada je nastupa pod imenom „Senad od Bosne“,... a kasnije 90-tih, kada je došao u Zagreb, pod imenom „Senna M“ .

Ovo navodim kako bi starije generacije, i one malo manje starije, mogle prijetiti.

Doduše i danas se spominje (jer je nezaobilazan) kada se govori o temi dance glazbe u Hrvatskoj.

Mi smo i sada veliki prijatelji.

E tih 80-tih godina Sena i ja smo se upoznali na Tjentištu na Susretu mladih stvaralaca Jugoslavije. Veliku popularnost su tada, uz Senu, imali grupe Srebrna krila (oni su bili „top“), Vatrene poljubac... Seni su se dopali moji stihovi i tada je Sena predložio da napišem tekst (imao je već snimljenu glazbu. Kako volim izazove to sam prihvatila,... ali sam se jako namučila! I tako su nastali moji tekstovi-stihovi (oni nisu niti u jednoj mojoj knjizi!) na Seninu glazbu. Mislim da se radi o dvije pjesme. Jedna je „Let za Bosnu“, što je i naslov Senina albuma. Moram priznati da sam bila jako ponosna kada sam vidjela svoje ime otisnuto na gramofonskoj ploči! A potpuno sam nemuzikalna!

MALI ŽENSKI RAZGOVORI O ZDRAVOJ HRANI SA POZNATOM NUTRICIONISTICOM DR. LEJLOM KAZINIĆ KREHO

Zdrava hrana ne mora nužno biti i skupa, pa je mogu na stolu priuštiti većina stanovnika

Hrana je lijek, tako glasi stara poslovice. S obzirom na kupovnu moć naših građana zdrava hrana i namirnice od kojih se ne deblja nego kojima se ujedno i liječi poput svježeg voća i povrća ili maslinovog ulja, ove namirnice nisu dostupne mnogima. Liječnica dr. Lejla Kazinić-Kreho za portal Akademija Art govori iz svoje dugogodišnje prakse o zdravom načinu života i prehrane. Nutricionistica dr. Lejla Kazinić Kreho je magistrica znanosti iz područja kliničke nutricije sa Biomedical, Health & Life Sciences odjela The King's College London, Sveučilište London, dio Institute of Dunn Cambridge Sveučilište. Članica the British Nutrition Society i registrirana nutristionistica. Osnivačica je Doctor Nutrition Bar, Dr. NB medicinskog detoksa i humanitarka.

Autorica ste nekolicine knjiga o nutricionizmu, točnije napisala ste 8 knjiga poput serijala "Prehrana 21. stoljeća", "Moja mediteranska dijeta" ili pak "Dijeta 21. stoljeća". Kako vas je zaintrigirala antiaging prehrana?

Ovo nije bila neka moja najnovija ideja, nego istu imam već godinama. Čekala sam izdavača koji će znati podržati moju ideju na pravi način. Sretna sam da se je desila Školska knjiga. Atmosfera tijekom rada na knjizi je odista bila vrhunska, od rada sa urednicom do art direktorice Ana Maria Zuzul koja je sve isplanirala do najsitnijeg detalja od mjesta gdje smo nekoliko dana snimali recepte za što je bila zadužena photo direktorica draga i poznata Maja Danica do fantastične atmosfere u jednom prelijepom objektu u srcu Zagreba gdje smo radili photoshoot sa mnom uz uporabu samo dnevnog svjetla. Recepte u knjizi sam osobno spremila čime sam htjela dokazati da antiageing prehrana ne zahtijeva nikakvog profesionalca u kuhinji.

Oni koji poznaju moj rad znaju da dugi niz godina pratim znanstvene trendove nutricije. Od trenutka kada sam na Kings College-u uradila istraživački rad ‘Weight loss diets, implications and complications on health’, sam uvidjela da programi koji su bili agresivnije redukcijski i ako se provode kratko vremensko razdoblje nisu mi pokazali da su štetni po zdravlje nego naprotiv. To je bilo davno, više od 20 godina, kada klinička nutricejska znanost nije pokazivala previše interesa o istom glede generalne populacije osim što je pokazivala važnost kada se radilo o pretilom bolesniku koji je trebao imati operativni zahvat srca. No mene je odista to nekako zaintrigiralo te sam dugi niz godina pratila znanstvena istraživanja koji bi možda ukazali na važnost povremenog posta, i konačno nakon otvorenja Doctor Nutrition Bar-a kada uvodim DrNB medicinski alkalni program u kombinaciji sa medicinskom analizom tijela, uviđam kako se pravilnom promjenom prehrane i alkalnim detokskom odista metaboličke godine mogu vratiti unatrag, ojačati imuni sustav, smanjiti sintetska terapija, popraviti ten, kosa... i knjiga Antiageing prehrana je nastala na mom osobnom iskustvu sa mojim pacijentima i klijentima. Izvrsna vijest je i što u zadnje vrijeme imamo znanstvena istraživanja koja sugeriraju na važnost povremenog posta u tretmanu mnogih stanja i bolesti, a istovremeno farmaceutska industrija pokušava pronaći sredstva koja bi tijelo stavili u stanje agresivnijeg kalorijskog deficita. No uvijek istaknem da je hrana naša najintimnija veza sa vanjskim svijetom i sredstvo u našim rukama kojim kontrolramo ili nekontroliramo naše unutarnje zdravlje koje će se reflektirati na naš vanjski izgled. Tako da je bilo sasvim logično da napišem Antiageing prehranu.

Pa, kako biste definirali antiageing prehranu suvremenog čovjeka?

Definirala bih je vrlo jednostavno – antiageing prehrana je ona koja nas čini energičnim, mlađim, prevenira pojavu kroničnih degenerativnim stanja povezanim sa procesom starenja i naravno ona koja se ‘snažno’ bori protiv slobodnih radikala koji nas stare.

U knjizi ‘Antiaging prehrana’ je zapravo naglasak stavljen na alkalnu prehranu. Što sve takav tip prehrane čini za naše tijelo? Već godinama propagiram ovaj vid prehrane, od razdoblja kada većina nije za alkalnu prehranu niti čula te prije nekoliko godina kada pišem u knjizi o fatalnom metaboličkom sindromu, po prvi puta na naslovnici knjige stavljam alkalna metabolička dijeta čime sam dodatno htjela naglasiti važnost iste. Raduje me što me danas u Hrvatskoj osim osobe koja je prva uvela pojam glikemijskog indeksa, smatraju i kao prvu osobu promotora alkalne prehrane. Laska mi što sam pojam alkalnosti tako približila ljudima a alkalna prehrana je baš ta koju naše tijelo ‘obožava’. Ono ga hrani kisikom, visokovrijednim nutrijentima, ‘skida’ godine s lica, čini nas

energičnim, ukratko ima prirodni antiageing učinak te izuzetno važan dio knjige je alkalni antiageing 7-dnevni jelovnik kojim i završavam knjigu.

Koje su sve prednosti alkalnog načina prehrane te zašto mislite da se našem tanjuru mora naći alkalna hrana?

Danas znamo da postoji stanje kojega nazivamo kronična acidoza niskoga stupnja uzrokovana unosom acidne hrane za koju je dokazano da nas stari. Isto tako znanstveno znamo da alkalni urin direktno utječe na manju incidencu oboljevanja od karcinoma, a i višegodišnje istraživanje od strane njemačkih znanstvenika pod nazivom Pral sugerira da se acidnost odnosno alkalnost urina počinje mjeriti ambulantno i kod djece da bi se prevenirala mnoga stanja i bolesti, često uzrokovana viškom tjelesne težine. Zanima vas koja je to top acidna hrana? Hrana bogata animalnim proteinima, šećerom i glutenom.

Može li sebi zdravu hranu priuštiti jedan prosječan umirovljenik ili radnička obitelj?

Naravno da može! Samo je važno da znamo prepoznavati zdrave namirnice, odnosno važna je kontinuirana edukacija pučanstva da prepozna hranu koja ima zdravstvene benefite po njihovu zdravlje čime bi se smanjio i trošak državnih sustava. Zob, grah, leća, slanutak, zeleno lisnato povrće, chia sjemenke, plava riba poput skuše, srdele, djumbira, kurkume, krumpir, limun, peršin... ovo su namirnice sa kojima možete napraviti zdrav ali dosta ekonomičan obrok te stoga se ne bih složila da je zdravo se hraniti skupo.

Što je sa trudnicama? Kakvu njima prehranu preporučujete?

Za svako životno razdoblje žene važno je izabrati zdrav, uravnotežen jelovnik, što napominjem u svakom od poglavlja mojih knjiga posvećenih pojedinim životnim ciklusima. No ako pripremate tijelo za trudnoću, nikad do sada nije bilo toliko važno da jedete zdravo. Vaša prehrana od sada će vam pomagati da se bolje nosite s fiziološkim i psihološkim promjenama za vrijeme trudnoće te da bolje zadovoljite potrebe djeteta za vrijeme dojenja i potrebe vlastitog tijela u prvim tjednima majčinstva. U ovom razdoblju jako je važno izabrati zdrave nutrijente i optimalnu prehranu jer, valja napomenuti, to što trudnica odsad jede jede i beba! Kada se trudnica dobro nutritivno naoružata, spremna je za divnih i nezaboravnih devet mjeseci! Jako je važan unos vitamina B skupine, osobito vitamin B6. Mnoge će žene upravo sada prestati piti pilule za kontracepciju, a čini se da će za vrijeme uzimanja tih tableta tijelu osobito nedostajati vitamini B skupine, važni za prevenciju poremećaja spina bifida, i to B6 i B12, te vitamin C i folna kiselina. U tom razdoblju treba jesti hranu bogatu baš tim nutrijentima. B6 ćete uravnotežiti jedući ribu, ekološko meso, orahe, zeleno lisnato povrće, krumpir, cjelovite žitarice, a B12 jedući ekološko crveno meso i mlijeko, dok je za vegetarijanke i veganke vitamin B12 problem jer su njegovi najbolji izvori upravo namirnice životinjskog podrijetla te sada je važan unos nutritivnog kvasca, jedite sojino mlijeko obogaćeno vitaminom B12 ili pak obogaćene žitarice za doručak, a da bismo bili još sigurniji da vam neće nedostajati, nastojte uzimati barem 1 µg tog vitamina dnevno. Za zdrav razvoj vaše bebe potrebno je 50-ak različitih nutrijenata, a folna kiselina zasigurno je jedan od najvažnijih među njima. Folna kiselina je jako važna za

oblikovanje DNK, kao i za razmnožavanje stanice, te prevenira anomaliju spina bifida).
Pretpostavljam da ste, čim ste odlučili postati majka, počeli uzimati folnu kiselinu, jer danas je trudnicama odmah preporučuje većina ginekologa. Savjet je 400 µg folne kiseline odmah nakon što se odlučite za trudnoću te njezina stalna nadoknada sve do 12. tjedna trudnoće.

A djeci?

‘Kola-kolonizacija’ internacionalni trend na koji danas upozoravamo, trend prehrane bogate mastima, šećerima koja nam ‘deblja’ djecu. Danas živimo ubrzano, mnogo brže nego prije te nažalost izgleda da nam i hrana postaje ‘brza’ – fast food hrana izgleda da je našla svoje sigurno mjesto u prehrambenim navikama kod djece. Tipičan ‘fast food’ obrok sadrži dosta masti, kalorija, šećera a ne baš puno nutritivno vrijednih sastojaka. Neke procjene govore da kekse, gazirana pića te ostale vrste rafiniranih slastica jede više od 70% predškolske djece, dok djeca od šeste do petnaeste godine (prema nekim svjetskim procjenama) kupuju 57g rafiniranih slastica te 3-4 vrećice čipsa tjedno. Alarmantno je da je dosta djece i tinejđera manjka važnim vitaminima i mineralima, dok sol jedu dva puta više od dozvoljenog. Trend debljine kod djece nije samo prisutan u Hrvatskoj, to je globalni problem te iznenađuju i rezultati istraživanja objavljeni u British Medical Journal koji govore da je kod djevojčica i dječaka starih 24 mjeseca 6% već klasificirano pretilnim dok u dobi od 48 mjeseci broj raste na 8%. Debljina se i među 15-godina starim tinejđerima povećala na 17% uspoređujući sa 5% što se dešavalo sredinom 80-tih godina. Stoga i ne iznenađuju novinski naslovi kao ‘Dvogodišnje dijete teži prekomjerno, dok su mu aktivnosti smanjene’ ili ‘Televizijski tubbies’. Sa povećanim brojem pretilnosti kod beba, mlađe djece te i tinejđera, postavlja se pitanje ‘koga kriviti?’. Očigledno uzročnik je jedan – ne usklađenost unosa energije i potrošnje iste.

Pretilna pre-pubertetna djeca imaju isti zdravstveni rizik kao i pretilni odrasli. Do devete godine, pretilni dječaci i djevojčice imaju veći tlak i kolesterol nego ne pretilna djeca. Zdravstveni problemi kao hipertenzija-povišeni krvni tlak, problemi sa spavanjem, problemima sa zglobovima, kao i stvaranje inzulina otpornosti(korak do dijabetesa). Veliki problem kod ove djece je i psihosocijalni. Pretilnost pospješuje i stimulira fizičke neaktivnosti., intenzivira obiteljske nesuglasice te što je odista problem utječe na da dijete loše misli o sebi. Pretilnost je uzročnik i lošeg intelektualnog razvoja kod djece te dešava se da pretilna djeca imaju loš rezultat u školi. Ovo sve nam govori da u tretmanu odnosno kod gubljenja na težini kod pretilnog djeteta je odista potreban timski rad.

Što je starijima? Što bi, dakle, stariji morali imati na stolu?

Netopljiva biljna vlakna, ne apsorbiraju se u tankom crijevu već se metaboliziraju u debelom crijevu i tako ga stimuliraju, a uz to još kontroliraju i uravnotežuju pH crijeva. Važno je i da biljna vlakna zbog metaboliziranja u debelom crijevu vežu potencijalne kancerogene i izbacuju ih, a osim što su izrazito dobra protiv opstipacije, imaju važnu ulogu kod hemoroida, osobito kod karcinoma debelog crijeva i karcinoma dojke. Stoga jedite pšenične mekinje (osim u slučaju intolerancije na pšenicu), zobene pahuljice, sojine pahuljice, rižu (smeđu i basmati sortu riže) i sve vrste graha.

Lanene sjemenke Izuzetni prirodni laksativi koji »čiste« cijeli probavni sustav. Svakodnevno ih jedite bilo u juhama ili žitaricama ili ih pak potopite preko noći u vodi.

Suhe šljive, marelice i smokve Voće poznato po obilju biljnih vlakana. Pokušajte nabaviti one bez sumpornog dioksida, što je osobito važno za alergične osobe, a korisne su i svježije varijante.

Povrće i voće Jedite ih lagano kuhane, što bolje pridonosi olakšanju opstipacije.

Jogurt I to sa zdravim LGG bakterijama, koje olakšavaju probavu.

Mlijeko Umjereni laksativ, osobito punomasno mlijeko, no oprez kod onih koji imaju intoleranciju na mlijeko i mliječne proizvode!

Mandarine i naranče Kada se pojede sve osim kore, kod nekih mogu poboljšati rad crijeva. Kako? Biljna vlakna i sjemenke imaju protuvezivajuću sposobnost, što pridonosi mekšoj stolici.

Voda Ne zaboravite, kao i uvijek, popiti šest do osam čaša vode dnevno. Zeleno lisnato povrće je top alkalna namirnica – hladno prešani zeleni sok će tako efikasno nahraniti tijelo i imati antiageing efekat, znamo da zdrave kosti znače bolju mobilnost i s pravom upravo su jake kosti jedan od značajnijih faktora mladjeg tijela. No danas nam, za njih najčešće nude pripravak kalcija kao da je ono jedini potreban mineral, a kosti sadrže 12 različitih minerala od kojih će većina biti u kvalitetnom hladno prešanom soku. Izvršne alkalne namirnice su avokado, heljda, limun, maslinovo ulje, lan i laneno ulje, krastavac, dinja... Izbjegavati treba šećer i sve što ga sadrži jer rafinirani šećer je uzročnik većine upalnih procesa u tijelu.

Je li doista naša dalmatinska kuhinja najzdravija? I po čemu sve?

Poznata kao najzdravija na svijetu, mediteranska se kuhinja pokazala djelotvornom u prevenciji i liječenju dijabetesa. Toj temi u svojim knjigama se često pozabavim te promoviram mediteranski način prehrane zbog kojega je i nastala moja nova knjiga Moja mediteranska dijeta. Danas mnostvo istraživanja potvrđuje da maslinovo ulje, plava riba, alkalno povrće, ugljikohidrati niskoga GI i GL uistinu pomažu snižavanju i regulaciji razine šećera u krvi, primjerice u Španjolskoj na 14 000 ispitanika pokazalo je da mediteranski način prehrane za čak 83% smanjuje rizik od dijabetesa tipa 2. Osim prehrane, važnu ulogu u prevenciji i liječenju dijabetesa igraju i životne navike i način života, a kad je o onom mediteranskom riječ pod njim se podrazumijeva opušten stil života i dosta kretanja, odnosno tjelesne aktivnosti. Dokazano da osobe pod povećanim psihološkim stresom obolijevaju čak dvaput češće od dijabetesa te tako savjetujem metode opuštanja poput vježbi disanja i joge, redovitu tjelovježbu od dva i pol sata tjedno, u kombinaciji sa usvajanjem zdravijih prehrambenih navika sto ce ukloniti preddijabetes – stanje u kojem su razine šećera u krvi povišene ali ne u tolikoj mjeri da bi se dijagnosticirao dijabetes

Pripremate li štogod novoga od knjiga u bliskoj budućnosti i što?

Da, već je trebala biti u prodaji nova knjiga, reizdanje knjige prehrane za žene. No zbog pandemije se priprema iste morala prolongirati te sigurno izlazi do kraja ove godine.

Gdje sve predajete?

Iskreno u posljednje razdoblje sam najviše posvećena mom Nutrition Diagnostic Centru i projektu medicinskog detoxa u Doctor Nutrition Bar-u, no predavala sam od ugledne AMA u Indiji, gdje predaju najveća svjetska imena uključujući i vodeće predsjednike, u HQ organizacije OECD (Pariz) kao jedini non energy govornik, u najpoznatijoj britanskoj školi za tinejdžere u Europi u Parizu, za vodeće farmaceutske tvrtke poput Merck – kada ukazujem važnost interakcije hrane i onkološkog lijeka, za udruženje farmaceuta u Sloveniji... veseli da danas svi shvaćaju da je hrana postala naš prijatelj, ali i neprijatelj glede optimalnog zdravlja.

Zašto ste odlučili baviti se baš zdravom hranom?

To je bilo davno, više od 20 godina kada sam za jedno istraživanje o kardiovaskularnim bolestima posjetila odjel nutricionije i dijetetike u the Charing Cross bolnici London te se po prvi put susrela sa glikemijskim indeksom i počela da razumijem važnost biranja namirnica koja usporeno otpušta šećer u krv. To me je toliko fasciniralo i počinjem od tada da razumijem snagu hrane po naše zdravlje. Moj pokojni otac, koji je bio doktor znanosti iz nefrologije mi je tada kazao da je bilo bolje da sam završila za kuhara negoli za liječnika, da bi mi u godinama kasnije, pred kraj svoga života kazao da sam ja odista bila vizionar i odabrala ovu još neistraženu granu medicine.

Što sve nudi Vaša klinika?

Nutrition Diagnostic Center & Doctor Nutrition Bar su smješteni na jednom mjestu, u Zagrebu, na Šalati. U radu koristim medicinski najsuvremeniji analizator tijela, koji daje detaljne i precizne informacije o tijelu uključujući metaboličku starost, količinu ukupne masti, visceralnu mast, količinu vode van i unutar stanica, tjelesnu aktivnost, mišićni balans tijela kao i raspodjenu masti kroz 6 segmentalnu analizu tijela. Uporabom 6 različitih frekvencija saznate u kakvom su stanju stanice tijela, BMR te otkrijete koji su to koraci, koje biste trebali poduzeti za optimalno zdravlje, ljepotu i vitalnost. 20 top antiaging namirnica Dr.NB MEDICINSKOG DETOX-a su danas su znanstveno dokazane kao jedina hrana koja čuva naše tijelo od napadaja slobodnih radikala koji nas stare. Naši pripravci tijelo opskrbljuju najkvalitetnijim proteinima, esencijalnim mastima, ugljikohidratima niskoga GI&GL. Hrane nas klorofilom, sumporom i mnogobrojnim vitaminima i mineralima za ljepši, mlađi izgled i optimalno zdravlje.Dr.NB proizvodi su kreirani za sve generacije i za sve one koji žele da sa našom najintimnijom vezom sa vanjskim svijetom-Hranom, promijeniti svoj život na bolje!

Što je Vaša tajna zdravlja i izgleda?

Alkalni detox, terapija vodom i ulje noćurka bi ukratko opisala moj uobičajeni ritual. Moram priznati da nisam tip žene koji posjećuje često salone ljepote, iako priznajem da se osjetim onako 'posebnije' nakon što me našminka dobar vizažist. Naravno, to je najčešće za potrebe nekoga snimanja kada sve treba da bude 'onako kako treba', a moj vanjski izgled će u većini ovisiti o meni samoj, odnosno mom prepoznavanju svoga tijela i trenucima kada osjetim da trebam 'hitno' da reagiram. U danima kada sam duže na putu i nemam mogućnost da sama sebi kuham, ili pak ako se onako nanižu neka obiteljska i prijateljska okupljanja obilata društvenim kalorijama, prvi s.o.s na koji pomislim je water

therapy odnosno terapija vodom. Ovo je nešto što nikada do sada nisam javno spomenula iz razloga što neke osobe koje imaju problema sa radom bubrega, isti možda ne bi dobro prihvatili. Ukratko, moj tretman vodom je uvijek vikendom i to nedjeljom kada znam da mogu duže ostati u krevetu jer mi se nakon povećeg unosa vode i izbacivanja iste više spava te isti ritual mi je izvrstan kako za izbacivanje viška urične kiseline tako i savršeno sredstvo koje me opusti i dobro odmori (uvijek kažem da ne postoji bolje antiaging sredstvo od dobrog odmora odnosno sna). Noć prije proključam oko litru vode i ostavim na sobnoj temperature da me čeka spremna ujutro. Po prirodi se budim ranije tako da mi nije problem i nedjeljom ustati ranije – u manje od sat vremena popijem oko litru vode i to tako dok je pijem lagano hodam u mjestu. Nakon toga narednih 3 sata ništa niti pijem niti jedem. Moj savršeni ritual izbacivanja vode, kiselosti iz tijela nakon čega se osjetim mnogo opuštenija i osjetim da mi se baš ne ustaje iz kreveta i da mi tijelu godi ovo nedjeljno opuštanje – ovo je moj prirodni sedativ.

Mi sve žene želimo da nam naša kosa i koža, ten što duže ostanu blistavije te i ne čudi da su baš ovi naši vanjski znaci zdravlja i naši top antiageing pokazatelji. Moja top noćna antiageing krema je omega 6 ulje odnosno ulje noćurka. Par puta u tjednu zamiješam smjesu extra djevičanskog maslinovog ulja i grublje zobi te mi to posuži kao jedan fini prirodni odstranjivač mrtvih stanica lica, mlakom vodom operem lice i pred samo spavanje istisnem kapsulu omega 6 ulja i pažljivo je utrljam u lice i područje dekoltea. Kapsula omega 6 ulja je i moja najznačajnija antiageing krema koju koristim tijekom cijele godine. Redovito odlazim na manikuru noktiju no nikada do sada nisam posjetila niti jedan kozmetički salon u svezi moga lica i priznajem da želim da isto ovo potraje. Antigeing proizvodi kao i agresivna promidzba istih je svuda oko nas te naravno i nutricionizam prati iste trendove te je danas i mnogo literature na istu tematiku. Moje vidjenje antiaging programa je da moramo barem jedanput u tjednu odabrati dan kada organizmu damo zasluženi odmor, odnosno dan kada umanjimo dnevni unos kalorija te tijelo nagradimo nutrijentima koji ne traže pretjeran rad naših antiageing organa bubrega, i jetre. Pobornik sam alkalne prehrane te sredinom tjedna, najčešće, odradim jedan 24h alkalni detox. Danas, srećom, je otvoren moj Doctor Nutrition Bar te jednostavno baš tu si mogu nabaviti hladno prešane alkalne sokove te ne gubim vrijeme, kao prije, da ih sama spremim. 5 zelenih sokova, 3 bademova mlijeka sa chia sjemenkama kao i bio bademi čine moj dnevni alkalni menu i taj dan znam da samo 15 minuta nakon što pijenja soka, top zdravi nutrijenti su već u krvotoku i alkaliziraju tijelo. Taj dan nema apsorbiranja i metaboliziranja krute hrane, nego je sve tečno i alkalno – nagrada mome tijela i izvrsno prirodno antiageing sredstvo.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA KNJIŽEVNOM KRITIČARKOM LADOM ŽIGO ŠPANIĆ

Ne treba nas brinuti odljev mozgova, nego ostanak idiota

Koga dohvati Lada Žigo Španić diplomirana filozofkinja i komparatistica književnosti, književna kritičarka i spisateljica, u svoje ruke, taj mora u pjesničkom i prozaističkom svijetu nešto vrijediti. To – svakako. A za Male ženske razgovore bez hemunga i suzdržavanja Lada Žigo Španić progovorila je o svojem kritičarskom radu, svojem spisateljstvu kao i o društvu i svijetu u kojem pokušavamo živjeti. U Malim ženskim razgovorima Lada je ogoljela našu stvarnost i stvarnost svijeta. Pa, slobodno zavirite.

Rođeni ste, gdje?

Rođena sam u Zagrebu, iako sam Dalmatinka. Pohađala sam osnovnu i srednju školu u Splitu, a poslije studija ostala sam u Zagrebu, na svu sreću. Iako je Split jedan od najljepših gadova na svijetu, mentalitet je specifičan, agresivan – svatko se dira u svakoga, ulice se doživljavaju kao kolektivno dvorište, svatko vam može nešto dobaciti s ceste ili s prozora. U Splitu nema razlike između privatnog i javnog, a privatnost je svetinja, infuzija nakon stresnog, rastrzanog dana. U Splitu nisam bila sretna, jedva sam čekala kada ću „pobjeći“ na studij u rodni Zagreb, u grad gdje nema te otrovne bure, gdje olovno nebo spaja jutro, dan i predvečerje, a stabla usred zime ostaju mirna, kao u

slikarstvu naive. Zagreb mi je uvijek bio san o slobodi, mjesto u kojem ću se moći utopiti i bujati u anonimnosti svega. I to se ostvarilo.

Diplomirali ste kada i gdje?

U Zagrebu sam diplomirala komparativnu književnost i filozofiju na Filozofskom fakultetu. U to vrijeme humanističke znanosti imale su ugled, biti filozof, pisac, povjesničar umjetnosti i slično bila je stvar društvenog prestiža. Postojale su kavane poput „Blata“ i „Zvečke“ gdje su se okupljali pisci koji su osamdesetih imali visoki društveni status, pa makar bili boemi i lokali do zore. Došla sam na studij u vrijeme Univerzijade, kada je Zagreb bio živ i energičan poput Amsterdama. Sve se orilo od „novog vala“ u glazbi, književnost se razvijala i u kavanskoj kulturi, do sitnih sati. Kultura se cijenila, čak je i boemija davala usmenu draž književnost, a ona je nestala nakon smrti dvaju posljednjih velikih hrvatskih boema – Severa i Meršinjaka. A onda je počeo rat i „tamo neki ljudi“ dali su Zagrebu injekciju za spavanje – i danas spava, poslije 11 sati na ulicama su samo uhode, no i takav Zagreb volim jer se bilo gdje mogu skutriti u sebe i razmišljati, a da ostanem tek jedno biće među mnogima. U današnjem svijetu medijske agresije i transparentnosti svega samoća dobiva kulturni smisao.

Kako ste završili kao književni kritičar? Slučajno ili je bio Vaš odabir?

Bio je to moj odabir. Slala sam prve kritike redakcijama i tekstove su mi objavljivali. Najdulji staž književnih kritika imala sam u „Večernjem listu“ i u „Vijencu“, premda sam ih objavljivala puno i po mnogim časopisima. Izgleda da mi je još davno proradio literarni nerv, pa je kritika bila prijelaz iz novinarstva u književnost. Kao svaki kritičar, zapala sam u zamku ega – mislila sam da su kritičari „iznad“ pisaca, da oni tumače ono što je autor napisao, a da on ni sam toga nije bio svjestan. Kakva zabluda! Otkada sam počela pisati svoje knjige (točnije, od 2006. godine) sasvim sam drukčije počela čitati tuđe. Počela sam pedantnije doživljavati tekst, gledati kako su postavljeni likovi, njihovi odnosi, što motivira priču, kakvi su dijalozi, što bitno knjiga hoće reći... Iako sam pooštrila kriterije, kritike su mi ipak postale blaže. I sama sam osjetila što znači biti pisac u ovako maloj sredini, koliko se entuzijazma ulaže bez para i slave. Smatram da u maloj sredini za pisca treba imati barem malu dozu socijalne osjetljivosti – ako kritičar i podvuče mane, trebao bi ih istaknuti na pristojan način, a nikako sasjeći pisca mačem. Tako bi pisac ostao bez svega – bez honorara, jer je prodaja mizerna, bez ugleda, pa i bez entuzijazma. Zato sada ne pišem oštrije kao davno prije, kada sam bila umišljena kritičarka bez ijedne knjige.

Kome sve od pjesnika i književnika koji su ugledni ste pisali recenzije?

Uh, tko bi se sada sjedio svih ljudi o kojima sam pisala! U tom književnom vijencu su Zvonimir Balog, Drago Štambuk, Božica Jelušić, Jakša Fiamengo, Alojz Majetić, Igor Mandić, Sead Begović, Robert Roklicer... A i stranih autora ima puno. Ne čuvam svoje tekstove, pa ne mogu sve izbrojati. A zašto ću čuvati ono što je pročitano!

Radite li na afirmaciji mladih književnika?

Jako sam sretna kada se pojavi mladi talentirani pisac i zatraži od mene ikakvu pomoć. Uredila sam knjigu Siniše Matasovića, mladoga talentiranog autora koji se uspinje i ponosim se time. Pisala sam i o pjesniku Goranu Gatalici koji je također sve veće ime, pa o pjesnikinji i prozaistici Nives Puhalo koja se sve više afirmira... Volim mlade, no tužna sam kada vidim da neki talenti, a skromni ljudi, nemaju puta do izdavača, jer svi objavljuju uglavnom već afirmirana imena. A i izdavaštvo je na jako niskim granama, jer onaj tko hoće uništiti zemlju, prvo uništava kulturu, temelj jezika i nacionalnog dostojanstva. Tako je tužno vidjeti mlade koji s diplomom nemaju perspektive, ili rade nešto sasvim različito od svoje struke, pa cijeli studij pada u vodu. Jako je teško kad se s diplomom opraštate od struke umjesto da ulazite u nju.

U svojim književnim djelima uvijek udarate u neku od aktualnih tema društva. Možete li nam reći koje su to teme?

U knjizi Ljudi i novinari, u tri novele, udaram oštricom u današnje senzacionalističko novinarstvo koje će ni iz čega napraviti skandal i upropastiti ljudski život tek tako, kao što se gazi mušica. Vani se za klevete dobivaju milijunske odštete, a kod nas se rijetko kazni neistina ili uvreda – sve uglavnom završi kao jedva vidljiva opomena u listu „Novinar“. U knjizi Babetine priču sam rastegla od prošlosti do SF budućnosti, a u njoj sam provocirala radikalne feministice, i to baš u vrijeme kada je bilo u modi „žensko pismo“. Uvijek se odmičem od trendova, mrski su mi, jer bruje, a znam da će brzo proći i zamuknuti. U knjizi Iscjelitelj na humoristički način govorim o današnjim samozvanim duhovnim iscjeliteljima koji iskorištavaju naivne i bolesne ljude, koji naplaćuju njihove strahove i posljednje nade. U romanu Rulet koji je nagrađen Nagradom Europske unije za književnost, opisujem naše postratno društvo, prazne ulice pune straha i tjeskobe i pune šarenih kutija sreće, odnosno kockarnica koje su svagdje nikle kao gljive poslije kiše. U njima nema profesionalnih kockara, oni igraju u skupim hotelima – u ovim uličnim kazinima sirota raja traži posljednje utjehe, daje zadnje uloge i moli sudbinu za sitni dobitak. Što je zemlja siromašnija, što je više nezaposlenih, više je i kazina, zadnjih postaja na putu do spasa. Inspirirao me je taj kontrast između noćne, depresivne pustoši i tih crveno-zelenih „kutija“ nade koje žderu ono posljednje što je ostalo u ljudskom biću. Knjiga Noć ruskog ruleta nastavak je knjige Rulet, ali se čita kao samostalna cjelina. I tu sam knjigu posvetila autsajderima, onima koji se nisu snašli u beščutnom kapitalizmu, ali su njihovi životi puni drame i mogu o svemu pripovijedati jer ne mogu ništa izgubiti.

Kakva je suvremena književnost? Dakle, 21.stoljeća?

O tome bi se mogle pisati listine. Kakva je književnost danas? Komercijalna, demokratska, jer svatko danas može pisati, kao što svatko može pjevati, skladati... To je to lažno lice demokracije koja nas uvjerava da je naša sloboda da radimo što želimo. Sokrat je rekao „Znam da ništa ne znam“, a mnogi bi danas trebali reći: „Ne znam da ništa ne znam.“ Hoće li doći do procvata duha poslije ove civilizacije smeća? Vjerujem da hoće, jer ako je poslije deset stoljeća mračnoga srednjeg vijeka došla renesansa, puna erosa, onda i poslije svih današnjih komercijalnih budalaština može doći vrijeme odabira pravih talenata. Sve komercijalno smeće koje se nudi opravdava se rečenicom: „To ljudi vole“. Ljudi vole ono što im date, problem je u primitivnoj ponudi, a ne u potražnji. Na primjer,

danas se vrte te užasne sapunice u koje ljudi pilje, a ti isti ljudi s užitkom su gledali vrhunske serije poput „Gruntovčana“, „Malog mista“, „Kamiondžija“ itd. Tako je i u književnosti – još sam ja kao gimnazijalka gutala lektiru, a danas će učenik reći: „Zašto da čitam knjigu kad sam gledao film?“ Čovjek je započeo u pećini slikati slike, a danas, nakon toliko stoljeća pisma i knjiga, ponovno se vraćamo „slikovnom pismu“. Instagrami su puni slika, novine su pune fotografija s mizernim tekstovima, SF spektakli bombardiraju nam mozak. Slika je danas važnija od teksta. Vraćamo li se na početak civilizacije?

Što je sa Vašim romanom? Živote, samo teci, o čemu govori i na koji način?

Taj roman govori o depresiji, bolesti 21. stoljeća koje se ljudi stide, ne znam zašto. Čovjek se sastoji od tijela i duha, i duh može oboljeti, dapače, sve više obolijeva jer je život ubrzan, a egzistencija nesigurna. Glavna junakinja romana liječi se u klinici, raščičava sa sobom i svojim životom.... Duša je danas oboljela od aritmije, od utrke za novcem u utakmici života i tko ispadne iz igre, biva zaboravljen. U civilizaciji u kojoj sve nabrzaka ide naprijed nema vremena ni za sjećanja. Depresija je karcinom duše, i za pedesetak godina, kako prognoziraju stručnjaci, bit će vodeća bolest u svijetu.

Upravo ste objavili novi roman Punom parom u Europsku uniju! O čemu on govori?

Glavna junakinja, pjesnikinja s mizernim приходima, jedne večeri sjeda u vlak, odlazi tražiti posao u inozemstvo, vjerujući u „otvaranje granica“, u jednakost svih državljana u Europskoj uniji. Kroz razne pustolovine, pune misaonih digresija, ali i humora, shvaća da demokracije nigdje nema. Demokracija je najčešće korištena i najviše zloupotrijebljena riječ u povijesti. To je mamac za naivan narod, dok se na globalnom planu rade grozote koje nikada neće doći u javnost. O tome piše sjajna kanadska analitičarka Naomi Klein u knjizi Doktrina šoka – uspon kapitalizma katastrofe.

Pišete li Vi možda i pjesme? Što nam spremate?

Pjesme sam neko vrijeme pisala iz hobija – pisala sam u rimi, za inat trendu „stvarnosne“ poezije koja je isušila stilske figure i svela poeziju na dnevnik svakodevice. No, onda sam se opet vratila prozi, jer sam tip koji voli širiti i produbljivati stvari.

Po kojim kriterijima se vodite u prosuđivanju nečije estetike?

Kao što sam već spomenula, nije važna sama inspiracija, važno i oblikovanje teksta, o čemu kritičari danas malo pišu. Valja osmisliti priču, aktere, iskazati svoj jezik, a da ne govorim o dijalektima i idomima koje neki pisci koriste u romanima, a na što se kritika uopće ne osvrće. Kritičari danas većinom prepričaju sadržaj, nešto kažu o ugođaju i to je to, čast iznimkama. Ma, danas možete biti sretni da vas uopće netko i spomene, i tri retka su nagrada za knjigu od tristotinjak stranica.

Koje uzore u pjesništvu i književnosti općenito uvažavate? Koje književnike privatno najviše volite čitati?

Teško mi je izdvojiti samo neka imena. Volim čitati sve pisce koji pišu o životu, koji duboko zalaze u sudbine koje su uvjetovane vremenom, prostorom, socijalnim kontekstom... Ne volim sofisticirane,

teško čitljive knjige – to je za mene trijumf stila, a u romanu treba trijumfirati život sa svim svojim zamkama, svjetlima i tminama. Volim knjige o autsajderima, sa živim dijalozima, sa svim prokletinjama života koji bruji oko nas. Udaljiti knjigu od života za mene znači udaljiti ju od književnosti.

Postoji li kod nas kultura čitanja? Ili je o tome bespredmetno razgovarati? Zašto ne volimo kao nacija knjige?

Ta su dva pitanja veoma zanimljiva. Svi govore da ljudi u nas ne čitaju, što nije tačno. Ljudi dolaze u knjižnice, dolaze i na promocije, čak i na pjesničke večeri, o čemu svjedoči manifestacija „Poezija to go“ koju sjajno vodi Sonja Zubović. Problem je u tome što mediji slabo prate kulturu, što su je strpali na iste stranice sa showbuzzom i svu scenu strpali u isti koš. Od kada je svijeta i vijeka, uvijek su suptilni ljudi bili u manjini, a većina je bila uvijek pomodna. Tehnološki napredak je olakšao život, ali u ljudima nije promijenio ama baš ništa. Tko voli kulturu, pratit će je, tko ne voli, neće.

Kako tumačite pjesničku hiperprodukciju? Užasno puno ljudi piše, a malo se čita?

Hiperprodukcija je bolest i poezije i proze. U kapitalizmu niče mnogo privatnih izdavačkih kuća koje objavljuju sve i svašta. Tako se stvara gomila knjiga, deponij na kojem su izmiješane dobre i diletantske knjige i treba mnogo više vremena da se ta gomila raščisti. Kritičari bi trebali biti neka vrsta smetlara... trebali bi odvojiti plodove od kukolja, ali to bi mogao biti beskonačan posao. Jedini spori kritičar je vrijeme. Osobno se ne opterećujem recepcijom svojih knjiga. Kada objavim knjigu pustim ju u život – ona je kao brod u boci i ne znam kamo će otplutati. I boje da ne znam, pa se nadam boljem!

Što kažete za objavljivanje pjesama od pjesnika na Facebooku i na društvenim mrežama?

Društvene mreže igraju veoma važnu ulogu za književnost, jer je ima jako malo u „klasičnim“ medijima. Da nema toga, knjige bi jedva postojale, posve bi ih pojeli politika i estrada. Zato podržavam svaki portal koji prati književnost. I ovom portalu svaka čast!

Može li se od književne kritike i recenzija kod nas živjeti?

Na žalost, pisac koji je slobodnjak kao ja može živjeti samo od tuđih knjiga, a ne od vlastitih. Za vlastitu knjigu dobijete deset posto od cijene, pa kao knjiga košta 130 kuna, vaš dio je tek 13 kuna. Naravno da se na malom tržištu ne može živjeti od prodaje, morate raditi nešto drugo. Ja vodim skoro deset godina tribine u Društvu hrvatskih književnika, pišem recenzije za razne časopise, uređujem knjige... Vlastitu knjigu pišem iz hobija i sada zamislite koliko entuzijazma mora uložiti pisac u pisanje, a da zna da od toga neće zaraditi ništa? Za koga se pisci žrtvuju? Za prijatelje, susjede, za rodbinu i nešto malo dragih kolega. I to je dobro dok se knjige još uopće tiskaju. Smiješni su mi pisci koji kukaju zbog tiraža i honorara – treba se pomiriti s prokletstvom pisca u maloj zemlji, treba prihvatiti da se piše za dušu, a živi od nečeg drugog. Rijetki slobodnjaci mogu živjeti od pisanja. Koliko znam, jedini je u tome uspio Miro Gavran.

Do kada ćete se baviti književnom kritikom i pisanjem recenzija? Na čijem književnom djelu trenutno radite?

Recenzije ću pisati sve dok od toga živim. Trenutno s užitkom čitam knjigu mog dragog kolege i pisca Željka Ivanjeka Brk i vrabac o političkom vremenu ondašnjem i današnjem, o našem političkom cirkusu i o njoj ću s užitkom pisati.

Da li Vas netko od mlađih ili neafirmiranih pjesnika još može ugodno iznenaditi?

Tužna sam kada mi netko mlad dade rukopis i kada shvatim da je vrijedan objavljivanja. Kako će ta mlada duša doći do izdavača? Veoma teško, jer većina autora u nas tiska već afirmirane autore, što je lakši posao negoli istraživati i tražiti među mladima svjetlo – to im je kao tražiti iglu u plastu sijena. Mladi su u nas svugdje zakinuti – poslije studija ne mogu naći posao, pa će mnogo ljudi emigrirati, stopiti se s drugim kulturama, a treća koljena obitelji neće više znati hrvatski jezik. No, kako reče Andrić, ne treba nas brinuti odljev mozgova, nego ostanak idiota.

Imate li neke hobije za koje ne zna javnost, a da Vas relaksiraju ili oplemenjuju?

Opušta me joga, ali samo na razini vježbi disanja i ravnoteže. Ne ulazim u budizam, jer me ne mogu zavarati kojekakve religiozne kaste za brzu duhovnu obnovu, kakvih je na ovom svijetu napretek. S dušom je najlakše manipulirati – možeš je puniti, prazniti, mijesiti kako hoćeš. Zato i broj kvazi-iscjelitelja sve više raste, jer ljudi vjeruju u neke nove duhovne proroke. Mogu u životu sve izgubiti, ali svoju dušu ne dam, ma koliko god bila osjetljiva. Ipak je bolji život s usponima i padovima, duhovnim dramama, ushićenjima i razočaranjima negoli goli prosjek, ravnina po kojoj hodate sve do mirovine. Jest da senzibilitet košta živaca, ali eto, sve što vrijedi ima svoju cijenu.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI SA NAGRAĐIVANOM PJESNIKINJOM DR. ORTODONCIJE MIRMOM WEBER IZ VARAŽDINA

Želim da me se pamti po dobroti

Za sebe odmah na početku kaže da je rođena u prekrasnom baroknom gradu Varaždinu, gradu po mjeri čovjeka. Kao dijete. Kao dijete, mnogo je vremena provodila u bakinom vrtu prepunom cvijeća, a roditelji su joj usadili ljubav prema prirodi i životinjama, vodili je u muzeje, kod kuće se slušao jazz i klasična glazba. Kao u pjesmi Vesne Parun, Za sve su kriva djetinjstva naša, samo što je, prema njezinim riječima njeno djetinjstvo bilo sretno. Riječ je o doktorici dentalne medicine točnije ortodontici i pjesnikinji Mirni Weber. Kako nam je kazala u djetinjstvu je svirala glasovir, te smatra kako joj e ta muzikalna crta prije deset godina potaknula želju za pisanjem poezije kao umjetničkom alternativom.

Dr. Mirna Weber radi u Specijalističkoj ordinaciji dentalne medicine za ortodontiju. Ortodontija je, prema njezinim riječima „kraljica“ stomatologije te je također uz zdravstveni i funkcionalni djelokrug, ova znanost povezana sa estetikom, a time i umjetnošću korekcije zubi i čeljusti u djece i odraslih. Kako kaže: „Voli svoj posao i uživa u njemu. Njen otac, koji je sada u mirovini, je također bio ortodont, a sin Nikola je isto tako izabrao ortodontiju, pa se može reći da je njihov posao dio

obiteljske tradicije.“ Odškirnimo vrata ovog osebnog i maštovitog svijeta doktorice ortodoncije i pjesnikinje Mirne Weber i zajedno uživajmo u njemu.

Što radite nakon što odložite bijelu kutu i kada onda pišete poeziju?

Nakon posla nastojimo živjeti tipičnim građanskim životom te uvriježeno blagujemo za istim stolom, kad god je to moguće. Taj obiteljski način redovitog kuhanja i blagovanja je na nas prenijela moja majka, a baka mojoj kćeri Dori i sinu Nikoli. Za stolom prepričavamo dnevne dogodovštine, iznosimo trenutke sreće, uspjeha, ali i probleme. Smatram da su obiteljski obredi vrlo važni, jer nas povezuju te unose osjećaj zajedništva, prisne ljudske interakcije, osjećaj zaštićenosti i oslonca jednih na druge.

Poeziju pišem navečer, kada je u kući tišina. Ti trenuci su neprocjenjivi za mene, jer me odvlače u svijet koji je samo moj unutarnji kontemplacijski kutak. Uvijek pišem slušajući u pozadini klasičnu glazbu, koja me nadahnjuje, a istovremeno i smiruje.

Kada ste počeli pisati? Pišete na kajkavskom i na standardnom štokavskom književnom jeziku? Gdje se možete bolje izraziti kao pjesnikinja?

Pišem na štokavskom standardu i kajkavskom varaždinskom idiomu od 2011. godine. Dvojezični pristup je izazov, koji na mene djeluje stimulatивно. Dva različita pjesnička izričaja pružaju dvije različite slike svijeta. Kada razlika ne bi bilo, ne bi bilo ni dijalektalne poezije (književnosti), a ona pak postoji stoga jer je dijalektalna slika svijeta neprevodiva na književni jezik. Kajkavština je za mene sasvim prirodan izričaj koji izvire iz moje podsvijesti, a štokavštinom pišem kada želim probuditi i pobuditi svijest, razmišljanjem i zapažanjem. Međutim, što duže pišem, i standardni izričaj mi postaje sve prisniji te sam spontanija pri pisanju. Vladimir Nazor je rekao: „U akcentu je možda najplemenitiji dio duše, a pjesnik oblači svoje vlastite osjećaje u ruho koje mu u određenom momentu najbolje pristaje.“

Što se forme tiče, preferiram klasičnu formu tj. vezani stih, poglavito sonetnu formu, ali pišem i slobodnim stihom.

Jeste li do sada objavili koju zbirku?

Godine 2014. je objavljena moja prva zbirka pjesama na kajkavštini „Božja ofčica“, koja je ušla u najuži izbor za književnu nagradu „Katarina Patačić“. U toj zbirci su pjesme intimističkog sadržaja, gotovo dijarijske bilješke, pisane iz potrebe da se neki dragocjeni trenuci sačuvaju, iskustva sažmu, uspomene memoriraju, da se uputi zahvalnost i ljubav najbližima te da se pospreme one duboke ladice, u koje pohranjujemo stvari kojima se više nećemo vraćati. Godine 2016. sam objavila zbirku soneta „Zvonjelice za vječnograd“ posvećenu rodnom gradu Varaždinu. To je zbirka od 12 soneta, u kojima sam pokušala sažeti duh grada koji čine ljudi, tradiciju, atmosferu, sinergiju, ljubav za lijepo i za život plodni (Ujević) i, nadasve, stupanj očuvanosti obrazaca života koje vučemo iz davnina. Godine 2017. objavljena je moja zbirka intimističkih i razgovornih pjesama „Akvarij“. Za pjesmu iz te zbirke, pod nazivom „Dodirni me bezvremenski“, dobila sam priznanje na natječaju „Zvonimir Golob“ 2018. godine, za najbolju neobjavljenu ljubavnu pjesmu. Godine 2019. su objavljene dvije

moje zbirke pjesama. Prva na standardnom književnom jeziku, pod naslovom „Jerihonska ruža“, u kojoj sam obuhvatila različite teme, koje su prije svega iskustvo krhkosti našega postojanja, koje je svakodnevno ugroženo gubitkom dragih nam ljudi, mjesta i krajolika, zatim strast za životom, ljubav prema moru, ljudima koji me okružuju te prirodi općenito. Druga stihozbirka objavljena iste godine je zbirka pjesmama pisana na kajkavštini „Gda z serca kapleju svetki“. Za tu zbirku sam 2020. godine ovjenčana Maslinovim vijencem, na jubilarnoj tridesetoj smotri „Croatia rediviva ča-kaj-što“, u Selcima na otoku Braču. Na Zidu od poezije 2021. godine je svečano otkrivena ploča, na kojoj su uklesani moji stihovi: „Navek naj bu nekaj samo tvoje, med zvezdami da letiš potkovan.“ Za istu zbirku sam 2020. godine dobila i nagradu „Katarina Patačić“.

Što je za Vas poezija?

Poezija je za mene način življenja, te pogled na svijet oko sebe. Kao što je rekao John Keats: „Poezija su emocije pretočene u misli, a misli u riječi tj. stihove.“ Pjesma je po meni također muzičko djelo za autora i čitatelje. Poezija je plod intimnih podražaja na događaje, emotivni dnevnik ali i refleksija. Ona je stimulans, igra, sedativ i adrenalin, sve u jednom. Ona me podiže, i bez patetike iskreno kažem, da ona svakodnevno teče mojim venama, struji neuronima, te sudjeluje u mitozima zamišljenih stanica. Zagrizete li jednom u zlatni dukat poezije, otvoriti će vam se cijela škrinja sakrivenoga blaga. Poželjet ćete jedrenjak i vjetar u jedra, mnoštvo novih poetskih putovanja i doživljaja. Pisanje poezije je također i zanat, mnogo učenja i čitanja. Pjesnik nije bogomdano biće, već ljudska duša koja želi mnogo toga savladati i naučiti, predznanje koje se kuje cijeli život, široko obrazovanje, smisao za estetiku, i tek na kraju talent. Dakako, bez talenta ne možete biti dobar pjesnik, nego tek korektan pjesnik. Kada se poklope svi faktori koje sam nabrojila, tek tada nekoga možemo nazvati dobrim pjesnikom.

Odakle crpate inspiraciju?

Inspiraciju, tj. nadahnuće crpim iz svega. Od vizualnih, olfaktornih i auditivnih senzacija u šumi, polju i livadi, životinjskog svijeta, glazbenih fraza, sjećanja na bosonogo i sretno djetinjstvo, u kontempliranju o tajnama postanka svijeta, teme iz Biblije, Kurana, Veda, svijet znanosti, tehnologija, astronomija, alkemija, medicina te mistične slojevitosti duše. Okidači nadahnuća su za mene vrlo zgusnuti, oni su baš u svemu; u ljudima, kamenčiću iz mora, dječjem osmijehu, ruži ili ježu iz vrta, zavičaju, ljubavi, obitelji, transcendentalnosti itd..

Rilkeovski gledano: „Ja živim u krugovima koji se šire, i njima sve više obuhvatiti žudim. Ja možda neću obuhvatiti posljednji, konačni krug, ali se trudim.“

Jesu li Vam pjesme objavljivane u časopisima? Kada ste postali članicom Društva hrvatskih književnika?

Što se tiče javnog diskursa, iza mene stoje javni nastupi, susreti, časopis „Kaj“ 2018. godine objavljuje moj Pjesnički portret te osam još neobjavljenih pjesama, a časopis „Kolo“ 2019. godine objavljuje mojih deset kajkavskih pjesama.

2018. godine sam postala članicom Društva hrvatskih književnika.

Kakva je budućnost poezije kod nas i u svijetu?

Budućnost poezije je veličanstvena, ali istodobno i minorna. U cijelom svijetu se piše, ali ne prodaje se. Dobro je što ljudi čitaju poeziju na društvenim mrežama, rekla bih, više nego ikada, međutim, nema ih tko uputiti u kvalitetu onoga što pročitaju. Svijet se promijenio. Vrlo je malo vrsnih kritičara koji žele zaista pravedno odvagovati što valja, a što ne valja na poetskoj sceni. Pjesnika ima mnogo, ali malo je zaista kvalitetnih. Mislim da će se tijekom vremena sve te nedoumice ipak iznivelirati, te da će na vrhu piramide zasjati najbolji.

Jesu li i danas „pjesnici čuđenje u svijetu“?

Pjesnici su čuvari jezika, kreatori i izumitelji novih riječi i sintagmi. Oni su epohalni arheolozi i arhivari, iscjelitelji, okidači za plač i smijeh. Pjesnici su ljudi koji opisuju ono, što drugi ljudi nazivaju neopisivim. S pjesnicima, tj. s njihovim pjesmama se ljudi poistovjećuju, mađioničari su i liječnici. Oni su pogled na svijet.

Imate li uzore u poeziji?

Moj najveći pjesnički uzor je pjesnikinja Božica Jelušić, koja je ujedno i moja mentorica. Ona živi poeziju od malih nogu. Po meni je ona najbolja živuća hrvatska pjesnikinja i autoritet. Altruistički mi je pomogla svojim savjetima, te sam u razgovorima s njom naučila mnogo toga o poeziji. Izuzetno je važno kada komunicirate s osobom koja vam ukazuje jeste li na pravom putu, ili vaše pisanje ne valja, pa morate poraditi na usavršavanju samih sebe.

Koji su Vam najdraži pjesnici/pjesnikinje i književnici/ce?

Volim čitati B. Jelušić, Ujevića, Vesnu Parun, Luku Paljetka, a od stranih pjesnika Frosta, Ahmatovu, Cvetajevu, Plath, Rimbauda, Brodskog...

Najdraži književnici su mi Dostojevski, Shakespeare, Dickens, Virginija Woolf, Hemingway, Kristian Novak, Ludwig Bauer, Predrag Matvejević, Božica Jelušić, Miljenko Jergović...Momentarno sam oduševljena norveškim autorom Karl Ove Knausgardom.

Kakva je kultura čitanja kod nas? Posebno čitanja poezije?

2021. godina proglašena je Godinom čitanja u Hrvatskoj, pretpostavljam upravo stoga što Hrvati prema istraživanjima čitaju ispod svjetskog prosjeka, tj. oko 40 posto populacije pročita jednu knjigu mjesečno, a najviše čitaju Nijemci (73 posto). Zbirke poezije se čitaju još manje, tj. manje se kupuju i posuđuju, međutim, smatram da je postotak čitanja poezije mnogo veći zahvaljujući upravo društvenim mrežama. Poticanje građana na čitanje, jedan je od ključnih smjerova i odrednica politike o kojoj treba voditi računa u budućnosti.

Što nam novoga spremate u bliskoj budućnosti?

Intenzivno pišem poeziju, te ću možda sljedeće godine pripremiti za tisak dvije pjesničke zbirke. Jedna će biti kombinacija dvaju jezičnih izričaja u jednoj pjesmi (smatram to osobnom inovacijom), a druga će biti pisana na standardnom hrvatskom jeziku.

Koja je Vaša životna максима?

Moja životna максима je: Želim da me se pamti po dobroti.

MALI ŽENSKI RAZGOVORI S UREDNICOM KNJIŽEVNOG ČASOPISA RIJEČI, PROF. ĐURĐICOM VUKOVIĆ

Poezija je put do tišine i stvarne sreće

Rođena u Sisku, urednica renomiranog književnog časopisa Riječi, odgajateljica i prof. kroatistike i južnoslavenske filologije, Đurđica Vuković niti u mirovini ne miruje. Zašto je tome tako odmah je kazala na početku našeg razgovora: „Rođena sam u Sisku, 1951. godine, prvoga svibnja i čini mi se da me je datum rođenja, Praznik rada, odredio jer sam radoholičarka. Danas bih mogla uživati u zasluženju mirovini, nakon 41 godine rada, još uvijek ne mirujem već izmišljam i radim. Kad se rodiš u Sisku ne možeš bez rijeka, tko se Kupske vode napije ostaje u gradu zauvijek. Voda, na njoj Sisak leži, na tri rijeke Kupi, Savi i Odri, a i ona četvrta malo dalje, Lonja, zaokružuje prostor administrativnoga grada. Voda, magle, ilovača i škornji točke su moga odrastanja u miru i zelenilu drevnoga grada. Nikad ga nisam mogla ostaviti. Ispod rascvjetanih lipa, do škole, skakala sam po arheološkim spomenicima koji su nekad ležali uzobaljem Kupe. Divila sam se tom kamenju i odgonetavala prva slova uklesana u njega. Iz slova su u mojoj glavi slagane prve povjesnice, to je bila prava usmena književnost koju smo si mi djeca prepričavali.“ Tako je odmah u startu ispalila sve svoje adute prof. Vuković s kojom smo za portal Akademija Art razgovarali o književnosti, poeziji, časopisu Riječi i o malim i velikim ženskim temama. Slobodno zavirite...

Što ste, zapravo, po zanimanju?

Završila sam Kroatistiku i južnoslavenske filologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagreba, a tamo sam studirala Komparativnu književnost i Bibliotekarstvo. Osnovnu školu i gimnaziju završila sam u Sisku, a odgajateljsku školu u Zagrebu. Iz toga naukovanja proizlazili su moji poslovi od rada u vrtiću, školi, kulturi do lokalne samouprave. Bili su to zanimljivi poslovi kojima sam se do kraja predavala. Donosili su mi različita kreativna iskustva. U Centru za kulturu Vladimir Nazor, danas Dom kulture Kristalna kocka vedrine radila 25 godina, uglavnom sam se bavila kazalištem. Radila sam lutkarske i kazališne predstave za djecu i odrasle. Kazalište je bila moja prva ljubav a pisanje i knjiga su druga. Predstave sam režirala, pisala scenarije, izrađivala lutke i glumila. Za taj rad sam i nagrađivana. U to vrijeme uređivala sam novine za djecu i mlade Kurir, a nešto kasnije počela sam se baviti uredništvom knjiga. Uredila sam i priredila stotinjak knjiga različitih tematika od povijesnih do pjesničkih. Uglavnom kroz rad sam bježala od mahnite stvarnosti svijeta u maštovitost beskraja. To mi je bila velika radost.

Od kada ste urednica časopisa za književnost Riječi?

Prije 31 godinu sam pokrenula novu treću seriju časopisa Riječi, na tridesetu godišnjicu izlaženja prvog proja, davne, 1969. godine i otada sam i glavna i odgovorna urednica s prekidom od pet godina kad sam bila samo urednica. Glavni oslonac u tom radu, prvih deset godina, bio mi je književnik Slavko Jendričko koji se uglavnom bavio književnim temama s naglaskom na poeziju, drugim rubrikama, a časopis je od samoga početka bio koncipiran da obuhvaća i druge umjetnosti bavila sam se ja.

Oko časopisa sam okupljala, kao pomoć u uređivanju zanimljive ljude umjetnika od kojih su neki bili vezani za Sisak kao što je književnik Ludvig Bauer, a neki ne novinar Andrija Tunjić, kratko vrijeme urednik Matčinoga „Vijenca“. Danas je tu s nama naša vjerna suradnica književnica i kritičarka Darija Žilić. Pomagali su mi ili mi pomažu Tomislav Škrbić, Petra Sigur, Siniša Matasović i drugi. Časopis je nemoguće raditi bez suradnika i suradnje kao niti režirati bez više ljudi koji rade na predstavi. Prošle godine, 2020. proslavili smo važne obljetnice 50 godina od izlaženja prvoga broja časopisa koji je izlazio u tri niza. Prvi niz je prestao izlaziti 1971. zbog poznatih političkih razloga kada je zabranjen i rad Matice hrvatske, a drugi je izlazio od 1990., nakon obnavljanja rada Matice hrvatske u Sisku, do 1993. Zbog ratnih okolnosti i zbog ekonomskih razloga ovaj drugi niz se ugasio.

Treći niz izlazi od 1999. do danas u kontinuitetu. Dostigli smo 21 godinu izlaženja – pravo punoljetstvo.

U trećem nizu Riječi, od 1999. do 2021. godine tiskana su 92 broja i 37 svezaka (dvobroja, trobroja i četverobroja). U kreiranju časopisa sudjelovalo je više od sedamsto autora (književnika, prevoditelja, kritičara, publicista, povjesničara, povjesničara umjetnosti, glazbenika, znanstvenika, knjižničara i dr.). To vam je ispisanih otprilike 7500 stranica formata A4. Riječi su jedan od najvažnijih programa Matice hrvatske u Sisku.

Pišete li i sama poeziju?

Da pišem, još od prvog razreda.

Koliko ste mladih autora uspjeli afirmirati kroz časopis Riječ?

Riječi su pridonijele razvoju književnog i pjesničkog stvaralaštva u Sisku i Sisačko-moslavačkoj županiji, usudim se tvrditi i u Hrvatskoj. One su pronašle i vlastitu vrijednu nišu u književnim časopisima koji se objavljuju u Republici Hrvatskoj, postale jedan od ponajboljih književnih časopisa u Hrvatskoj. U časopisu su mnoge autorice i autori objavljivali prvi put poeziju, prozu i esejistiku te im je ta objava bila poticaj za dalji umjetnički rad. Mnogima smo objavili i zbirke poezije. Nabrojat ću samo neke koji su objavljivali u Riječima a s našeg su područja Ana Brnardić, Miroslav Kirin, Petra Sigur, Antonija Ugarković, Petra Brnardić, Nataša Nježić, Siniša Matasović, Mima Juračak, Natalija Miletić, Monika Herceg, Marija Dejanović, Sanja Bužimkić, Iva Dužić, Sanja Domenuš, Ines Kosturin, Marin Kos i još mnogi drugi. Većina od njih zauzela je značajno mjesto na hrvatskoj pjesničkoj i književnoj sceni.

U časopisu rubrika Poezija, zauzima posebno mjesto u njoj su objavljivani najvažniji hrvatski suvremeni pjesnici, ali i oni koji su bili nagrađivani na Kvirinovim poetskim susretima, koje sam osmislila i uređivam od 1997. a organizira ih Matica hrvatska u Sisku. Cijela ta atmosfera i pomni izbor recentne poezije u časopisu kao i odlična atmosfera na Kvirinovim poetskim susretima ojačala je poetsku scenu ne samo u Sisku već i u Hrvatskoj. Svemu ovome dodala bih i Stihovnicu Siska, koja promovira neafirmirane pjesnike i koja je platforma za okupljanje ljubitelja poeziji usuđujem se kazati: Sisak je grad pjesnika i pjesništva!

Što je za Vas poezija?

Taljenje riječi i igra vidljivoga i nevidljivoga. Razotkrivanje i prikrivanje. Put do tišine i stvarne sreće.

Ima li poezija budućnost?

Naravno, u svijetu koji se raspada, a umjetnost postaje obična reciklaža vjerujem u poeziju koja će nam pokazati put u beskraj. Poezija je za mene istinska metafizika.

Što najviše volite čitati?

Sve volim čitati. Trenutno se vraćam starim ljubavima kako bih iz ovog drugog, zrelijeg, vremena promatrala njihovo pisanje. Upravo čitam, treći put, Rođenje tragedije Friedricha Nietzschea. To ne znači da ne čitam i suvremenu hrvatsku prozu, nedavno sam čitala Sine, idemo kući Ivice Prtenjače. Nježan tekst o bolesti. Bolest je uvijek vezana za smrt a Prtenjača ne izgovara nigdje u romanu tu očekivanu riječ, koja je konačna za sve nas. Pogled u smrt, širom otvorenih očiju mijenja naš život postajemo mekši i propulzivniji za emocije. U vremenu pandemije samo nas empatija i emocije mogu držati tankom niti jedne s drugima.

Pišete li i prozu?

Ne, jer proza zahtjeva disciplinu svakodnevnoga pisanja a ja to nemam. Zapravo nedostaje mi vremena. Napisala sam i neke knjižice, više povijesne pa i neke kraće proze.

Imate li uzora u svojem stvaralaštvu?

Ne bih to nazvala uzorima ali neki umjetnici su fascinantni i nosite ih sa sobom kao što su pjesnici Rimbaud, Pessoa, Rilke, Šop, Sever, Dragojević ili pjesnikinje Cvetajeva, Krmpotić, Parun, Žagar, Škunca i Benić

Volim i mlađu generaciju pjesnikinja Mariju Lamot, Dariju Žilić, Nadu Topić, Mariju Dejanović, Moniku Herceg i Andrijanu Kos Lajtman.

Što nam novoga pripremate za blisku budućnost?

Možda ću složiti još jednu zbirku poezije, ako prije toga ne upotrijebim koš za smeće. Svakako će se nastaviti, slijedeće godine, najvažniji programi Matice hrvatske Sisak Kvirinovi poetski susreti, Stihovnica Siska izlazit će i Riječi a uredit ću i poneku knjigu.

Imate li koju zbirku izdanu?

Imam jednu i pol. Simetrija tišine je zbirka a pola se nalazi u bajci za odrasle Ribica Mala ili zašto ribe ne govore. Kako sam dugo radila za djecu volim i za njih pisati priče i bajke, jedna od takvih je i Priča o brkatom somu.

Kako provodite slobodno vrijeme?

U hodanju, to me opušta i bistri misli. Volim unutarnju tišinu a do nje stižem dugim hodanjem.

Kako usklađujete poslovne i privatne obaveze?

Sve su moje obveze davno usklađene, zapravo i nemam nekih obaveza jer u svemu što radim uživam. Kad uživate onda nema obaveza.

Vaš životni moto je...

Uh, nemam pojma. Hrabro koračaj do utihnuća.

Do kojih vrijednosti osobito držite u životu?

Najviše me žalosti izdaja pa iz toga proizlazi da najviše držim do odanosti. Uz odanost uvijek vezujem ljubav, empatiju i pravednost. Velika nesreća pandemija i katastrofalni potres pokazao nam je krhkost života a da bi njega sačuvali potrebna nam je ljubav i empatija, velika vreća ljubavi.

Što je sa tzv. ženskim pismom? Postoji li još takvo što? Ili je otišlo u zaborav zajedno s Dubravkom Ugrešić ili još uvijek u javnosti prisutnoj Slavenki Drakulić?

Pojam ženskog pisma je pojam koji dolazi od francuskih feministica, filozofkinja i teoretičarki književnosti, on je vezan isključivo za intelektualke i to je projekt koji nije običnoj ženi donio slobodu, stoga nisam oduševljena tim pojmom. Obična je žena još uvijek zarobljena u patrijarhalnom svijetu, a nemoguće se osloboditi samo kroz jezik i pismo. Književnost nikada nisam procjenjivala po spolu već po drugim vrijednostima. Dubravka Ugrešić i Slavenka Drakulić imaju

odličnih književnih ostvarenja bez obzira na njihov aktivizam koji je konačno i kod njih različit. Dijelim aktivizam i pripadanje npr. političkim opcijama i umjetnost iako se djelovanje autora ogleda u umjetnosti. Volim polagano rasključavanje umjetničkoga djela otkrivajući autorova, u ovom slučaju autoričina utisnuća stvarnosti u njih.

Danas je u Hrvatskoj najveći broj odličnih pjesnikinja i književnica a jako malo je urednica i organizatorica književnih manifestacija, a koje su vidljive. Čini mi se da one, ako i rade, rade u tišini, a ispred stoji muškarac. Mogli bi na prste jedne ruke nabrojati urednice u književnim časopisima a to znači da muškarci kreiraju književnu scenu. Nisam baš zadovoljna s takvim odnosom ali vjerujem da će se stvari brzo mijenjati, pa i najavljujem u Riječima, jedan temat s autoricama i urednicama koje će govoriti o ovoj problematici. To je razotkrivanje i danas suptilnih žensko- muških odnosa u umjetnosti. Nisam feministica, ali solidarnost među ženama treba jačati nikad protiv nekoga već za nekoga.

BIOGRAFIJA AUTORICE MALIH ŽENSKIH RAZGOVORA, GORDANE IGREC

Mali ženski razgovori prva je elektronička knjiga (e-book) autorice Gordane Igrec. Ujedno je i prvo publicističko djelo iste autorice. Na jednom mjestu sakupljeno je 76 sugovornica različitih profesija, svjetonazora, životnih iskustava koje se sve lijepo prožimaju kao u kaleidokscopu se nižu njihovi razgovori čineći od malih izbrušenih dijamantata jednu predivnu nisku dragulja, jednu dragocjenu ogrlicu. Kakve samo žene znadu nositi i izrađivati ih...

Autorica Gordana Igrec rođena je 18.10.1968. u Varaždinu. U rodnome gradu pohađala je dječji vrtić, osnovnu školu i 1. varaždinsku Gimnaziju. U Zagrebu je na Filozofskom fakultetu studirala filozofiju i povijest (znanstveni smjer).

Do sada je izdala četiri zbirke poezije i jedno publicističko-znanstveno djelo. Prva zbirka bila je „U susret njima; oni, ti i ja“, zatim sljede „Svaštarica srca moga“, „Sa tugom, sjetom i vedrinom nekom“ i „Lav na mjesecu“ te knjiga o pčelama i medicarima „U zemlji meda i mlijeka“. Pjesme su joj prevedene na sedam jezika: ruski, mađarski, romski, makedonski, talijanski, švedski i engleski. Peta po redu zbirka „Plesati na pariškoj kiši“ posvećena je kiši koju jako voli, Parizu za kojim čezne i plesu koji je nadahnjuje i čini joj gipkijom sivu i krutu svakidašnjicu.

Gordana Igrec danas živi i radi u Zagrebu.

IMPRESSUM

MALI ŽENSKI RAZGOVORI (1)

Autorica: Gordana Igrec

Izdavač: Akademija Art

Urednik: Stjepan Katić

Fotografije: iz albuma sugovornica

Fotografi:

Boris Šćitar, Lana Sterh, Matej Grgi, Petra Mikšik, Mario Poje

Zagreb, siječanj, 2022.

Autorica Malih ženskih razgovora, Gordana Igrec uz spomenik Mariji Jurić Zagorki
u Zagrebu u Tkalčićevoj ulici

Foto: Lana Sterh